FUNICULUS TRIPLEX,

Quo neceſſitas Angelici luminis D. Thomæ ad veram S. Augustini intelligentiam inſolubiliter ſtringitur,

BAIUS, MOLINA, JANSENIUS.

Per P. Carolum ab Assumptione *Carmelitam Diſcalceatum, S. Theologiæ in Collegio Duaceno nuper Lectorem, nunc & ſemper* Germanum Philalethen Eupistinum,

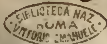
BEATO P. JOANNI A CRUCE,

Primo Carmelitarum Diſcalceato, S. Teresiæ Virginis in Carmeli Reformatione Coadjutori, Pœnitentiæ Miraculo, Soli Myſtico, feſtivo Beatificationis Anno encænianti,

DICATUS, ET CONSECRATUS.

Cum facultate Superiorum.

Bibliotheca S. Mariæ Transpontinæ

CAMERACI, Apud Gasparem Mairesse Typographum juratum, M. DC. LXXV.

BEATO P. JOANNI A CRUCE,

PRIMO CARMELITARUM DISCALCEATO,

S. TERESIÆ VIRGINIS COADIUTORI

IN REFORMATIONE CARMELI,

POENITENTIÆ MIRACULO,

SOLI MYSTICO,

Festivo Beatificationis Ann. encænianti.

Uidam à Sole Angelico D. THOMA Aquinate alieni, *de Pœnitentia* novissimè scribentes, pulsarunt animum meum, ut etiam *de Pœnitentia* aliquid meditarer, non à D. THOMA alienus, sed juxta tutissima illius, & S. AUGUSTINI inconcussa dogmata, in quibus novissimos aberrare conspicio. Hæc in animo volventi, lætus & dudum expectatus accurrit nuncius de tuâ, BEATE PATER, Beatificatione proximè futurâ. Continuò in mentem venerunt condigni tui Pœnitentiæ fructus, quos non tam expiandi, quam patiendi amore voluntariè sacrificasti illi, qui in arâ Crucis pro nobis omnibus omninò hominibus per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit Deo in Hostiam sempiternam. Tuis, dico, Pœnitentiæ fructibus in meditatione mea *præconcepti de Pœnitentia operis* talis exarsit ignis, ut quæ *de Pœnitentia* donante Deo scriberem, tibi veluti POENITENTIÆ MIRACULO dedicare in encæniis tuæ Beatificationis decreverim, suo per te reddenda principio.

Quapropter tibi, BEATE PATER, debetur & TRIPLEX FUNICULUS, quem veluti præcursorem librorum de Pœnitentia designamus. Unde præcurrendo pœnitentiæ tuæ, quâ Carnis, Mundi, Diaboli victor extitisti, encomia tres Funiculos offero; ut sicut in illis necessariam SS. AUGUSTINI & THOMÆ demonstro concordiam; sic & in hac præcurrente epistola, AQUINATIS THOMÆ & JOANNIS A CRUCE mirabilem ostendam in postulatione præmij conformitatem. Silebo igitur illas prærogativas & excellentias, quæ tibi ut PRIMO CARMELITARUM DISCALCEATO debentur, ex proloquio Philosophi, *Primum cujuscumque generis est mensura cæterorum.* Tacebo

profundissimam humilitatem, & summam cordis puritatem, quæ tibi ut VIRGINIS TERESIÆ COADJUTORI competunt, ad instar illius adjutorij de quo dicitur : [a] *Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adjutorium simile sibi.* Nihil dicam de ardentissima Charitate tua quam tot demonstrarunt miracula, quot pœnitentiæ fecisti opera. Si amor magna operatur, oportet PŒNITENTIÆ MIRACULUM esse amoris incendium. Præteribo dignæ Mysticæ tuæ altitudinem sapientiæ ; in qua reluces ut MYSTICUS *Sol [b] in aspectu, annuntians in exitu, vas admirabile, opus excelsi.*

a Gen 2.

b. Eccli. 43

Hæc omnia in corde conservans usque ad dedicationem *de Pœnitentia librorum*, tuam tantummodò, BEATE PATER, cum D. THOMA prosequar in postulatione præmij similitudinem, veluti quamdam SOLIS MYSTICI cum SOLE ANGELICO convenientiam. SOLI ANGELICO Deus apparuit, dicens : *Bene de me scripsisti* THOMA, *quam mercedem ergo recipies?* SOLI MYSTICO visus est Dominus loquens : *Quid vis* JOANNES *pro laboribus?* respondit SOL ANGELICUS : *Non aliam nisi te Domine.* Dixit SOL MYSTICUS : *Pati & contemni pro te.*

Decertant hic *Veritas, & amor.* VERITAS, quam præposuit D. THOMAS regnis & sedibus, divitias nihil esse ducens in comparatione illius ; VERITAS, inquam, excellentiorem vult esse SOLIS ANGELICI responsionem, qui nihil temporale cogitans, ut sunt passiones hujus temporis, & super omnia creata transcendens, SOLUM DEUM, quo nihil excellentius excogitari potest, petijt in mercedem. *Existimo enim*, ait Apostolus, [c] *quod non sunt condignæ passiones hujus temporis, ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* AMOR, propter quem carnem crucifixit cum vitijs suis B. JOANNES, omnia mundana & maximè seipsum arbitratus ut stercora ; AMOR, dico, perfectiorem contendit esse SOLIS MYSTICI responsionem : qui æmulatus charismata meliora, & excellentiorem viam sequutus, non quæ sua sunt quæsivit, sed JESUM CHRISTUM, & hunc CRUCIFIXUM, petijt in mercedem, dum non aliud, quam pro amico suo per passionem & contemptum suam ponere desideravit animam. [d] *Majorem hac dilectionem*, quæ vinculum est perfectionis, *Nemo habet ut animam suam ponat quis pro amicis suis.*

c. Rom. 8.

d Ioan. 15

Quis VERITATIS & AMORIS componet dissidium? DEUS SOLUS. Quæsivit D. THOMAS DEUM SOLUM, quæsivit & B. JOANNES. SOL ANGELICUS quæsivit veritatem ex amore : SOL MYSTICUS ad amorem cucurrit ex veritate. Non veritas sine amore ; non amor sine veritate in Angelico & Mystico Sole fuit : sed veritas & amor obviaverunt sibi. VERITAS obviavit amori in AQUINATE ; AMOR obviavit veritati in JOANNE. Pando mysterium. Nihil ita inflat hominem ac scientia, dum quæritur ex amore sui : qui etiam per laborem tendit in quietem. Benè scripserat D. THOMAS : multum laboraverat B. JOANNES. Exquirit Deus mercedem scientiæ à SOLE ANGELICO, mercedem laboris à SOLE MYSTICO. Ut manifestaretur, non propriam excellentiam in studio scientiæ quæsivisse D. THOMAM ; dixit SOL ANGELICUS ; non *Non aliam nisi te Domine* exquiro mercedem ; quasi diceret, nihil aliud præter te studendo quæsivi, nihil igitur præter te sit merces mea. Ut notum fieret, non propriam quietem in labore pœnitentiæ intendisse B. JOANNEM, dixit SOL MYSTICUS ; hæc sit merces mea *Pati & contemni & pro te* ; quasi diceret

hil aliud, nisi Jesu Crucifixo configurari, laborando intendi; sint igitur labores & contemptus, quibus configuror, merces mea. Possessio desiderati est merces desiderij. Qui in studijs scientiæ Solum Deum desideravit, Deus Solus efficitur illius merces: Qui in laboribus pœnitentiæ Crucem Solam desiderat, Crux Sola fit illius præmium. Veritatis amorem demonstrat Deus Solus à Solo Angelico in præmium exquisitus. Amoris veritatem in laboribus pœnitentiæ designat Crux Sola à Sole Mystico pro mercede postulata. Quod desideravit Thomas, desideravit & Joannes. Thomas veritatis amore Deum veritatem obtinuit; Joannes amoris veritate Deum charitatem cōprehendit

En mirabilis tua, Sol Mystice, cum Sole Angelico, in postulatione præmij declarata conformitas. In qua omnes nos ad Regulam primitivam Reformati Carmelitæ plurimùm gloriamur, te cum Teresia in Parentes, Aquinatem cum Augustino in Magistros, speciali Dei misericordiâ consequuti. Non est alia Religio tam grandis, quæ in Parentibus & Magistris Deos habeat appropinquantes sibi, sicut adest nobis in Joanne & Aquinate Deus noster. Teresia & Joannes perhibent protoparentē Jesum & hunc Crucifixum Mater enim nostra est non qualiscumque Teresia, sed Teresia a Jesu. Pater noster est non qualiscumque Joannes, sed Joannes à Cruce. A Jesu & à Cruce geniti sumus; ergo JESUS crucifixus genuit nos. Alias cerno Religiones à nomine JESU denominari; non tamen eas genuit JESUS crucifixus: unde nec in laboribus pœnitentiæ sunt à juventute sua. Ista gratia erat Carmeli reservata Discalceatis, ut non solum JESUM, sed & hunc crucifixum in protoparentem haberent; JESUM ex parte Matris Teresiæ, parvulos lactantem, Crucifixum ex parte Patris Joannis, robustos perficientem.

JESU crucifixo protoparenti nostro conjunxit in nobis Deus Thomam Aquinatem Magistrum nostrum. Quæ est hæc conjunctio? nisi labores pœnitentiæ cum studijs Scientiæ Audeo dicere, non aliam esse Religionem, quæ cum tanta vitæ asperitate & rigore disciplinæ, tantum jungit studium Scientiæ, non in novitatibus adinveniendis, sed in tutissimis & inconcussis legendis Solis Angelici dogmatibus. Nec Scholasticæ tantùm Doctrinæ, sed & Mysticæ tuæ, Beate Pater, Sapientiæ nobis est D. Thomas Fundamentum. Nam Triplex nihilum, e Num. 5.
Mysticam tuam complectens Sapientiam, de quo in hisce Funiculis, e non in alio fundasti, quàm in tutissimo & inconcusso D Thomæ dogmate, quo impossibile asseruit, dari speciem aliquam creatam, quæ repræsentaret Deum sicut in se est, ut legenti *Ascensum Carmeli* manifestum erit.

Quare non immeritò Triplicem Funiculum ad conjungendum Thomam Augustino destinatum tibi, Beate Pater, supplex offero, ut aliquid ad tuæ Beatificationis Solemnitatem de eo quod habeo conferam. Sileo, attentiùs e. Luc. 5.
te considerans; quia amore plenus proprio de mea à te distantia confundor, & in corde dico, e *Exi à me quia peccator homo sum,* & te omnino

Indignus Carmelitarum Discalceatus.
Fr. Carolus ab Assumptione.

FACULTAS R. P. N. GENERALIS.

Fr. JOANNES CHRISOSTOMUS à S. PAULO *Præpositus Generalis Fratrum Carmelitarum Discalceatorum Congregationis Sti.* ELIÆ *Ordinis B. Virginis* MARIÆ *de Monte Carmelo, ac ejusdem Sancti Montis Prior.*

CUm opus, cujus titulus *Funiculus Triplex quo necessitas Angelici luminis* D. THOMÆ *ad veram* S. AUGUSTINI *intelligentiam insolubiliter stringitur*, à R. P. Fr. Carolo ab Assumptione ejusdem nostræ Congregationis Professo compositum, duo è nostris Theologis, quibus illud commisimus recognoverint, & in lucem edi posse probaverint, Facultatem impertimur (quantum ad nos spectat) ut Typis mandetur. In quorum fidem præsentes dedimus sigillo nostro munitas, ac propriâ manu subscriptas, Romæ in Conventu nostro S. MARIÆ de Scala die 29. 1675.

Locus Sigilli. Fr. JOANNES CHRYSOSTOMUS à S. PAULO *Præpositus Generalis.*

 Fr. FAUSTUS à S. BASILIO *Secretarius.*

APPROBATIO PRÆLECTORUM ORDINIS,

Quos deputavit R. P. N. Generalis.

EX commissione R. admodum P. N. JOANNIS CHRYSOSTOMI à S. PAULO Carmelitarum Discalceatorum Congregationis Italiæ Præpositi Generalis, Opus cui Titulus est, *Funiculus Triplex quo necessitas Angelici luminis* D. THOMÆ *ad veram* S. AUGUSTINI *intelligentiam insolubiliter stringitur*, à R.P. Carolo ab Assumptione in nostrâ Gallobelgicâ Provincia elaboratum, attentâ & accurratâ mente perlegimus; nihilque in eo deprehendere potuimus, quod vel Doctrinam S. Romanæ Ecclesiæ, vel morum probitatem offendere queat. In illo siquidem Author, sicut & in fælici suo THOMISTARUM TRIUMPHO, ita utrumque Ecclesiæ Solem DD. Scilicet AUGUSTINUM & THOMAM claré & firmiter conciliavit, ut AUGUSTINUS in THOMA sit tibi legendus, si ab omni errandi discrimine immunis esse volueris, Quare censemus hoc Opus esse dignissimum, ut ad majorem Dei Carmelique Discalceati gloriam, Scholæ Thomisticæ decorem, omniumque Cordatorum gaudium & utilitatem, Typis mandetur. Ut qui sub nomine GERMANI PHILALETHIS EUPISTINI delituit, in hoc Opere sicut & in alijs, quos præparat de Pœnitentia libris sub proprio Religionis nostræ nomine toto orbi innotescat. Datum Duaci 27. Junij. 1675.

Fr. DOMINICUS à S. MARIA *S. Theologiæ Prælector.*
Fr. ELISEUS à S. FRANCISCO *S. Theologiæ Prælector.*

APPROBATIO.

Eruditissimi R. P. Fr. HIERONIMI HENNEGUIERE *Sacri Ordinis Fratrum Prædicatorum, S. Theologiæ Licentiati, nuper studij Generalis Duaci Regentis Primarij, &* AMICI PHILALETHIS.

PRæclara vox, PHILALETHES, & quæ à derivatione suâ grandia promittit, præsertim ubi GERMANUM inter & EUPISTINUM collocatur media. Planè convenit ut sine fuco sincerus, sine falsitate verus, sitque sine deceptione fidei probator in omnibus, quicumque tribus hisce vocabulis voluerit tanquàm proprijs denotari. Cæterum sua interdum vocibus subest fallacia; nec rarò per ipsas, aliud omnino exprimitur ab eo quod exprimi videbatur. Nam ut Æthiopes, inquit S. Hieronymus, *a* vulgò vocantur argentei, lucus minimè lucet, bellum nusquam est bellum, Parcæ nemini parcunt, Eumenides furiæ non sunt benignæ, nec vetat quempiam *Bonasi* nomine vultus venustatem exprimere, quem deturpat nasi deformitas. Sic utique, nativâ licet significatione reclamante, GERMANI PHILALETHIS EUPISTINI nomen sibi testante *b* socio primus assumpserat R. P. PLATEL in edito pro Scientia Media authoritatum catalogo, *c* quem præmiserat suæ de prædetermintaione Physicâ controversiæ sub nomine D. De CERF ridiculè admodum & fraudulenter propositæ. *d* Tot enim truncationibus, tot falsitatibus, tot deceptionibus scatet *e* catalogus iste, ut ipsius author ab adulteratione GERMANI, à veritatis abjectione PHILALETHIS, à malâ fide EUPISTINI nomenclaturam videatur affectasse. Nisi forsitan eo ipsum quo nos *f* quondam titulo excusaveris, quòd non fallendi studiosus, sed ab aliorum fallacijs delusus ea compilaverit quæ adulterata, falsa & infidelia comprobantur. Meritò proinde tamquam à possessore iniquo speciosa hæc nomina detraxit R. P. CAROLUS AB ASSUMPTIONE, & ipse cum sæcularis existeret pigmentis Molinisticis aspersus *g* & imbutus, sed modò in sanctissimo CARMELITARUM DISCALCEATORUM ordine *h* nihil prioris retinens seu coloris seu odoris, totus à Doctore Angelico.

Igitur quo præclara illa quæ diximus nomina nativo significato restitueret, sub ipsis prodire voluit suum imprimis Librum *De Scientia Media ad examen revocata*. *i* nec non alios *k* postea de rebus alijs subsecutos. Verè se GERMANUM probavit dum novitio MOLINÆ invento fucum & larvam detraxit. PHILALETHEN agnovit Eminentissimus Cardinalis BONA *l* in suâ ad ipsum Epistolâ: nec dubium quin ad Sacram Congregationem Romanam ab Adversariorum potentissimis ardentissimè delatus *m* pridem succubuisset, nisi EUPISTINUS foret. Et verò ut in suis scriptis aliquid spurij admisceat

a. Epist. ad Bonasium.
b. R. P. De FOURMESTRAUX in prologo suæ Defensionis.
c Qui inscribitur *Authoritas &c.*
d. Anno 1669.
e. Ut ostendit R. P. FARSEAU in opere cui titulus Authoritas exauthorata &c. Anno 1670.
f. Opusculo inscripto, *Veritas Triumphorum* quos &c. authore AMICO *Philalethis consentaneo* Anno 1670.
g Coloniæ Philosophiam excipit Anno 1648.
h. Anno 1653. Novitius 1661. Philosophiam 1665 Theologiam legit.

i Anno 1670 *k De libertate & Contritione*; quæ tria Opuscula additis duobus alijs *De natura sana, & Probabilitate* secundò edidit sub titulo *Thomistarum Thriumphi* An. 1672. & An. 1673. quem adversus R. P. de Fourmestraux firmavit in perpetuum An. 1674. *l*. Quam habes infra expositam pag. 125. *m*. De quo fit mentio pag. 18.

admiſceat, quem ad ſapientiæ ſuæ radios diſcernit AUGUSTINUS Theologorum aquila! ut à veritatis tramite deflecteret, quem nunquam de veritate ſuſpectus informat Doctor ANGELICUS! & quo demum capite fieret ut non eſſet *bonæ Fidei*, quem per omnia ſuſtentant duo præclariſſima Fidei Catholicę lumina? Legant igitur quæ ſcripſit opera, atque hunc imprimis TRIPLICEM FUNICULUM legant, qui Doctrinam in fide & moribus probatam, eamque ſine fuco Germanam, ſine deceptione Fidelem inquirunt. Legant qui Hyponenſem præ Iprenſi AUGUSTINUM diligunt, qui MOLINISTICAS novitates faſtidiunt, qui BAIANIS propoſitionibus & ſenſibus infici nolunt. Sed hunc præ cæteris legant & perlegant ANGELICI Doctoris Diſcipuli. & cum probaverint è tot propugnatorum millibus ſibi fortè hactenus ſurrexiſſe neminem, qui majori zelo & animo Magiſtri ſui placitis inhærere, pro ipſis decertare, atque eorum neceſſitatem, excellentiam & profunditatem exponere ſtuduerit; gaudeant & gratias agant ad ſe de ſæculari ª militia, atque ab illuſtriſſimâ familia ᵇ acceſſiſſe hominem, cujus animos & ſtudia ſi æmulati fuerint, intelligent nihil eſſe tam obſcurum quod ANGELICO lumine non illuſtretur, nihil tam difficile quod non ſuperetur, nihil falſum aut erroneum quod non convincatur: nullumque in AUGUSTINO ſenſum tam abſtruſum contineri, qui per ipſum ad debitam intelligentiam non eruatur: atque hinc adverſarijs omnibus ſuperiores effecti, indubitatam & æternam in Scholaſtico pulvere palmam reportabunt. Ita Cameraci anno 1675. altera Aſſumptæ cœlum Virginis die vovebat.

ª Fuit Capitaneus Anno 1647 & ſequenti in ſolemni ad Lendium Prælio cum Principe de LIGNE captus & Pariſios abductus.

ᵇ DE BRYAS. Cujus germanus frater Epiſcopus Audomarenſis aſſumptus eſt in Archiepiſcopum & Ducem Cameracenſem. Cameracenſij Comitem, S. Imperij Principem.

Fr. HIERONIMUS HENNEGUIER *Ord. FF. Prædicatorum.*

CENSURA ORDINARIJ.

HIc Liber inſcriptus, *Funiculus Triplex, quo neceſſitas Angelici luminis* D. THOMÆ *ad veram* S. AUGUSTINI *intelligentiam inſolubiliter ſtringitur*, Auctore R. P. Carolo ab Aſſumptione Carmelita Diſcalceato, nihil Orthodoxæ Fidei, aut probis moribus contrarium continet. Quinimô veram Doctrinæ S. AUGUSTIN intelligentiam ex Doctore ANGELICO Solidè declarat. Quapropter ad Doctorum utilitatem Typis edi poteſt. Cameraci 26. Auguſti 1675.

JACOBUS POLMAN *S. Theologiæ Licentiatu. Eccleſiæ Metropolitanæ Cameracenſis Canonicus, & Librorum Cenſor.*

LECTC

LECTORIS CORDATI PRÆOCCVPATIO.

DE ſapientia legitur, quòd [a] *præoccupat qui ſe concupiſcunt, vt illis ſe prior oſtendat.* Sic veritatis amator præoccupat veritatis amantem, vt illi ſe prior oſtendat. quàm ab illis, qui, vt vulgo dicitur, quinque quærunt in ariete pedes, præueniatur. Tria ſunt, de quibus LECTOREM CORDATVM pręoccupatum deſideramus. a. Sap. 6.

PRIMVM.

Rogamus, vt qui paragraphum ſeptimum & octauum Funiculi tertij legerit, & Appendicem legat in calce libri poſitam.

SECVNDVM.

Renouamus proteſtationem à nobis factam in reſponſione ad R. P. de FOVRMESTRAVX, cuius titulus eſt, *Thomiſtarum Triumphus in perpetuum firmatus aduerſus iniuſtam recentis Moliniſtæ defenſionem.* Verba noſtra ſunt:

,, Proteſtor me omnes Bullas Pontificias
,, ſummo habere honori, vt par eſt Eccleſiæ
,, Filium, quam eſſe columnam credo, & fir-
,, mamentum veritatis. Abſit vt in aliquo à
,, decretis Pontificijs abſcedam. Abſit vt Sa-
,, cram Cardinalium Congregationem in mi-
,, nimo non audiam. Quidquid retractan-
,, dum cenſuerit, ex nunc retracto.

De gratię auxilijs, eorumque efficaciâ incidenter ago, non ex profeſſo, vti R. P. PLATEL *Ieſuita in ſuâ Synopſi.* Ne minimus ſit cauillationi locus, duos aduoco Patronos, Reuerendum ſcilicet P. N. PHILIPPVM à SANCTISSIMA TRINITATE Congregationis noſtrę felicis memoriæ Generalem, Sacri Officij Conſultorem, & R. P. LABAT Sacri Ordinis Fratrum Prædicatorum, qui de gratiæ auxilijs ex profeſſo egerunt, ſemotâ contrauentionis alicuius omni formidine.

Hæc dicit R. P. Noſter *PHILIPPVS:* [b] ,, *Diu ſuſpenſus* b. 1. 2. tom. 2. Impreſſ. Colon. An. 1656. In prologo ad Lectorem.
,, *fui circa impreſſionem huius tractatus de Gratia, quantùm*
,, *attinet ad duas diſputationes de auxilijs diuinæ gratiæ, ac*
,, *eorum concordiâ cum libero arbitrio, cùm aliàs talis impreſſiò*
,, *fuerit prohibita per Summos Pontifices Paulum V. & Vrba-*
,, *num VIII. Sed inquirens circa hoc, reſponſum fuit mihi à*

,, *viris doctißimis, & Religiosis tum in Galliâ, tum Romæ vn-*
,, *de nunc redeo, talem prohibitionem expirasse, & impressio-*
,, *nem huius materiæ nunc permissam à Summo Pontifice;*
,, *(dummodo à Censurâ contrariæ partis abstineatur) cùm*
,, *ipso sciente & permittente quotidie plures circa illam pro-*
,, *deant tractatus; non enim solùm in defensionem IAN-*
,, *SENII repetita Apologiæ, sed etiam alia opera, vt Opus*
,, *SVARIS de auxilijs, prodierunt.*

c. tract. 2. Patris de Gratia disp. 3. dup. 4.

Sic loquitur R. P. LABAT: [c] ,, *Nobilissimam ac difficilli-*
,, *mam aggredior controuersiam, quam propter prohibitionem*
,, *Summorum Pontificum Pauli V. & Vrbani VIII. de illius*
,, *in lucem editione, agitare non erat in animo; ex quo tamen*
,, *grauißimi Theologi fidem faciunt, prædictam cessasse prohibi-*
,, *tionem, & ab Ecclesia ac Summo Pontifice extare permissio-*
,, *nem, cum inquiunt, ipsis scientibus ac prudentibus plures de*
,, *hâc materiâ in lucem editi sint libri, vt Lugduni Opus Sua-*
,, *rez de Auxilijs, Tolosæ liber P. Annati, Parisijs tot de gra-*
,, *tia repetita Apologiæ; & alij innumeri approbati libri, vt*
,, *Lugduni Philippus à SS. Trinitate, Parisijs Bernardus*
,, *Guiard, Matriti Ioannes à S. Thoma, & Cratianopoli Pe-*
,, *trus Sammin, quam ob causam ad illius tractationem inoffensô*
,, *pede non possum non accedere.*

Nec igitur minima exprobrari mihi potest Pontificiorum decretorum violatio, nisi R. P. PLATEL, & tot insignes Doctores rei priùs condemnentur.

TERTIVM.

Adducimus Decretum Regis Christianissimi, vt & in Gallijs, terrisque ei subiectis, in quibus ex mandato R. P. N. Generalis modò commoramur, nullum nostri inueniant FVNICVLI Funiculum.

EXTRAIT

EXTRAIT DES REGISTRES
du Conseil d'Estat du Roy tres-Chrestien.
Du 23. iour d'Octobre 1668.

LE Roy ayant esté informé par le Bref que nostre Saint Pere le Pape a écrit à Sa Majesté du vingt-huictiéme du mois de Septembre dernier, & par la viue voix du sieur Archeuesque de Thebes son Nonce ordinaire aupres d'Elle, que Sa Sainteté est demeurée pleinement satisfaite de l'obeyssance que les sieurs Euesques d'Alet, de Pamies, d'Angers & de Beauuais ont renduë aux Constitutions des Papes Innocent X. & Alexandre VII. du 31. iour du mois de May 1653. & 16. d'Octobre 1656. tant par la signature sincere qu'eux mesme ont faite & qu'ils ont ordonnée dans la conuocation de leurs Sinodes à tous les Ecclesiastiques de leurs Dioceses, du Formulaire de Foy inseré dans la Constitution du mesme Pape Alexandre VII. du 15. Feurier 1665. que par les Lettres que lesdits sieurs Euesques ont écrites au mesme mois de Septembre dernier à Sa Sainteté pour l'asseurer de leur soûmission ausdites Constitutions, & qui ont porté Sa Sainteté à vouloir bien oublier tout ce qui s'est passé iusques icy pendant les dernieres Contestations; comme aussi ledit sieur Nonce ayant tesmoigné à Sa Majesté que nostredit Saint Pere desiroit instamment de sa pieté & de son zele accoustumez, pour le bien de la Religion, la paix de l'Eglise, & le maintien de l'vnion entre tous les fideles, que Sa Majesté eût agreable d'employer fortement son authorité Royalle pour empescher que ces mesmes Contestations qui ont agité l'Eglise de France depuis quelques années à l'occasion de la condamnation du Liure de *Iansenius*, intitulé *Augustinus*, ne puissent se renoueller en quelque maniere que ce soit: Sa Majesté voulant y pourvoir & seconder les saintes & pieuses intentions de nostredit Saint Pere & donner moyen à

l'Eglise de profiter aduantageusement de la Paix que Sa Sainteté a eu la bonté d'y restablir : LE ROY estant en son Conseil a ordonné & ordonne, que lesdites Bulles & Constitutions cy-dessus énoncées continueront d'estre inuiolablement obseruées & executées en toute l'estenduë de son Royaume, Pays, Terres, & Seigneuries de sou obeyssance; exhorte, & neantmoins enjoint à tous les Archeuesques & Euesques de sondit Royaume d'y veiller & tenir soigneusement la main : Ordonne que les contrauentions & inexecutions faites ausdites Constitutions & à la Declaration de Sa Majesté du mois d'Avril 1665. demeureront comme non aduenuës sans qu'elles puissent estre iamais renouuellées par qui que ce soit, & sous quelque pretexte que ce puisse estre : A fait & fait inhibitions & deffenses à tous ses Sujets de s'attaquer ny prouoquer les vns les autres sous couleur de ce qui s'est passé vsant des termes d'Heretiques, Iansenistes & Semipelagiens, ou de quelque autre nom de party, ny mesme d'écrire & publier des libelles sur lesdites matieres contestées, ny de blesser par des termes injurieux la reputation d'aucun de ceux qui auront souscrit ledit Formulaire de foy par les ordres de leurs Archeuesques & Euesques, à peine de punition exemplaire. Et sera le present Arrest executé nonobstant oppositions ou appellations quelconques, dont si aucunes interuiennent, Sa Majesté s'est reseruée la connoissance, & à son Conseil, & icelle interdite à toutes ses Cours & Iuges. FAIT au Conseil d'Estat du Roy, Sa Majesté y estant, tenu à Saint Germain en Laye, le 23. iour d'Octobre 1668. Signé, DE LIONNE.

NIhil in hoc FVNICVLO TRIPLICI reperies, LECTOR CORDATE, huic Regis Christianissimi Decreto aduersum : siquidem non agimus de contestationibus, quæ occasione libri JANSENIJ, cui titulus AVGVSTINVS, Galliam agitarunt; nullumque nomine *Haretici*, *Iansenista*, & *Semipelagiani*, *aut alicuius Secta* prouocamus. Quod solum hoc Decreto prohibuit sibi subditis Rex Christianissimus.

BAIVS,

BAIVS, MOLINA, IANSENIVS,

TRIPLEX FVNICVLVS,

QVO

Necessitas Angelici D. THOMÆ luminis ad veram S. AVGVSTINI intelligentiam indissolubiliter stringitur; ideoque

AVGVSTINVS IN THOMA LEGENDVS.

Procemium.

I. *DE pænitentiâ scribere intendens, præfationem meditatus sum, in quâ necessitatem Angelici D. THOMÆ luminis, ad veram S. AVGVSTINI intelligentiam, breuiter demonstrarem. Video in hac materiâ, sicut & in alijs, à vero plurimos deuiasse, non aliâ ratione, quàm quòd S. AVGVSTINVM in D. THOMA non didicerint, plus fidentes humano studio, quàm infuso desursum Angelici Solis lumini. AVGVSTINO, & Patribus est D. THOMAS, quod sacræ scripturæ sunt AVGVSTINVS, & Patres. Qui veritatem quærit, non proprio sensu, sed S. AVGVSTINI, & Patrum intellectu sacras scrutatur scriptu-*

ras. Ita qui de veritate non desiderat esse suspectus, Angelico D. THOMÆ intellectu, infusoque illius desursum lumine, magis quàm proprio & humanitus acquisito sensu, debet S. AVGVSTINVM, & Patres legere, exponere, & elucidare. Necessitatem istam Angelici luminis ad veram S. AVGVSTINI intelligentiam præclarißimè attestantur tres insignes Doctores, BAIVS, MOLINA, IANSENIVS, qui Angelicam respuentes lucem fuère omnes de veritate suspecti: vt iustificetur

[a] Innocent. VI. *Deus in sermonibus suis, quos ore Vicarij sui*[a] *protulit de doctrinâ D. THOMÆ:* Præ cæteris, exceptâ canonicâ habens veritatem sententiarum, ita vt nunquam qui eam tenuerit, à tramite veritatis deuiauerit, & qui eam impugnauerit, semper fuerit de veritate suspectus.

II. *Præfationis breuitatem excessit amplissima materiæ seges. Quarè triplicem confeci funiculum, quem quasi præcursorem*

Psal. 149. *concepti de pœnitentiâ operis in lucem edo,* Ad alligandum reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. *AVGVSTINI & THOMÆ discipuli reges eorum*

[b] Prou. 16. *& nobiles eorum sunt, cum dominantes animo suo*[b] *meliores sunt omni expugnatore vrbium. Compedibus sapientiæ & manicis ferreis alligabuntur, si timore Apostolicas incurrendi censuras AVGVSTINVM in THOMA & THOMAM in AVGVSTINO didicerint. At aureos sibi facient compedes, & manicas aureas si amore veritatis Augustianianæ & Angelicæ mutuas sibi dederint manus; si vtriusque Sancti Doctoris & Magistri & Discipuli sapientiam præposuerint regnis & sedibus; si super speciem & salutem dilexerint, & proposuerint pro luce habere; quoniam inextinguibile est lumen vtriusque, id est* TVTISSIMA ET INCONCVSSA SVNT VTRIVS-

[c] Matth. 19. QVE SOLIS DOGMATA.[c] Quod ergo Deus coniunxit homo non separet. *Summi in terris Domini nostri IESV CHRIS-*

TI

TI Vicarij [d] *AVGVSTINO THOMAM conjunxerunt & æquiparauerunt. Nullus igitur homo eos separare præsumat, si de veritate non voluerit esse suspectus, & Apostolicas noluerit experiri Censuras.* d Clem. VIII. Alexander VII.

FVNICVLVS PRIMVS

MOLINA.

III. A MOLINA incipimus; quamtumvis sit ordine antiquitatis in titulo secundus. Nam rectùs doctrinę præscribit ordo, à notioribus incipiendum esse. Manifestum est, & inexcusabile *Molinæ* in AVGVSTINVM peccatum. Duo alij non crediderunt, ne latum quidem vnguem à doctrinâ S. AVGVSTINI recedere. *Molina* sciens, & volens, S. AVGVSTINVM *quasi sub caligine constitutum* dimisit: idque fecisse gloriatur, ad pacificandum Fideles & reliquias Pelagianorum extinguendas. Intuere, CORDATE LECTOR, *Molinæ* iactantiam, de principijs adinuentionum suarum differentis: [e] *Quæ*, ait, *si data explanataque semper fuissent, fortè neque Pelagiana hæresis fuisset exorta, neque Lutherani tam impudenter arbitrij nostri libertatem fuissent ausi negare, obtendentes cum diuinâ gratiâ, præscientiâ, & prædestinatione cohærere non posse; neque ex AVGVSTINI opinione concertationibusque cum Pelagianis tot Fideles fuissent turbati, ad Pelagianosque defecissent; facilèque reliquiæ illæ Pelagianorum in Galliâ, quarum in Epist. Prosperi & Hilarij fit mentio fuissent extinctæ, vt patet ex ijs in quibus homines illos cum Catholicis conuenisse, & ab eis dissensisse eadem Epistolæ testantur, concertationesque inter Catholicos facilè fuissent composita.* De hac Molinæ iactatione consule TRIVMPHVM THOMISTARVM. [f] Vbi P. ANNATI, & IVNIORIS cujusdam MOLINISTÆ cauillos elidimus.

e Concord. q. 23. a. 4. & 5. disp. 7. memb.

f THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1. *de Scientia Media ad examen reuocata.* num. 32. & 189.

Manifesta in hisce verbis est *Molinæ* à S. AVGVSTINO discessio. Confessus est, & non negauit. In quo maximâ sub caligine fuit ipse constitutus, eò quòd lucernam Angelicam posuerit sub modio suarum adinuentionum, magis volens in seipso, quàm in D. THOMA gloriari. Hic est Funiculi primi scopus, vt defectu luminis Angelici ostendamus, *Molinam* sub caligine fuisse. Ad quem scopum *Primò* lucernam Angelicam accendemus. *Secundò* ostendemus *Molinam* posuisse eam sub modio. *Tertiò* probabimus, defectum Angelici luminis fuisse causam, cur in doctrinâ AVGVSTIANA maximam passus fuerit caliginem; & consequenter à veritate longissimè recesserit. *Veni Sancte Spiritus, & emitte cœlitus lucis ANGELICÆ radium.*

§. I. *Lucerna ANGELICA accenditur, quam sub modio posuit MOLINA.*

IV. Lucerna ANGELICA super candelabrum gratiæ AVGVSTINIANÆ ab omni Cordato ponenda, est duplex actus voluntatis immutatio, vna ex parte obiecti, altera ex parte voluntatis. Luceant verba Angelica coram intrepidis veræ Christi gratiæ defensoribus, & honorificetur THOMAS in omnibus.

g Veritat. q. 22. a. 9. *Cum actus*, inquit, [g] *voluntatis sit quasi medius inter potentiam & obiectum, immutatio actus voluntatis potest considerari, vel ex parte ipsius voluntatis, vel ex parte obiecti. Ex parte quidem voluntatis mutare actum voluntatis non potest nisi quod operatur intra voluntatem, & hoc est ipsa voluntas, & id quod est causa esse voluntatis, quod secundum fidem solus Deus est. Vnde solus Deus potest inclinationem voluntatis, quam ei dedit, transferre de vno in aliud secundum quod vult.*

h 1. p. q. 106. a. 2. Et in Summa; [h] *Ex parte verò ipsius potentiæ voluntas nullo modo potest moueri nisi à Deo. Operatio enim voluntatis est INCLINATIO QVÆDAM VOLENTIS IN VOLITVM. Hanc autem inclinationem solus ille immutare potest qui virtutem volendi creaturæ contulit: sicut & naturalem inclinationem solum illud agens potest mutare, quod potest dare virtutem, quam consequitur inclinatio naturalis. Solus autem Deus est auctor intellectualis naturæ.*

i 1. p. q. 106. a. 2. Hæc Sol Angelicus de immutatione actus, quæ est ex parte voluntatis: Eam autem, quæ est ex parte obiecti, sic exponit: [i] *Ex parte quidem obiecti mouet voluntatem & ipsum bonum, quod est voluntatis obiectum, sicut appetibile mouet appetitum: & ille qui demonstrat obiectum, puta qui demonstrat aliquid esse bonum.*

l 1. p. q. 105. a. 4. Vtrumque eleganter prosequitur D. THOMAS his verbis: [l]

„ V. Potest autem voluntas moueri sicut ab obiecto à quocumque bono, non tamen sufficienter & efficaciter nisi à Deo. Non enim sufficienter aliquid potest mouere aliquod mobile nisi virtus actiua mouentis excedat, vel saltem adæquet virtutem passiuam mobilis. Virtus autem passiua voluntatis se extendit ad bonum in vniuersali. Est enim eius obiectum bonum vniuersale, sicut & intellectus obiectum est ens vniuersale. Quodlibet autem bonum creatum est quoddam particulare bonum, solus autem Deus est bonum vniuersale. Vnde ipse solus implet voluntatem & sufficienter eam mouet vt obiectum.

Obserua, tunc voluntatem sufficienter moueri ab obiecto, quando obiectum ita mouet, vt non possit repudiari, quod passim vocat D. THOMAS *de necessitate mouere*, necessitate solùm tenente se ex parte obiecti, quæ non excludit libertatem agentis tenentem se ex parte voluntatis. Illud particulare bonum, quod à parte rei non est omne bonum, nec vt tale apprehenditur, non potest sufficienter siuè de necessitate mouere voluntatem vt obiectum: At illud particulare bonum, quod à parte rei est omne bonum, & vt tale apprehenditur, quale bonum est solus Deus, potest sufficienter, siuè de necessitate mouere voluntatem vt obiectum. Dicitur Deus particulare bonum, inquantum est quoddam bonum à parte rei existens, & ab omni bono creato distinctum. Dicitur vniuersale bonum non vniuersalitate rationis, sed vniuersalitate reali. Est enim actu in Deo à parte rei om-

nis

nis plenitudo bonitatis, quam in potentia vniuersale bonum habet in intellectu.

Ex parte demonstrantis obiectum, ipse etiam solus Deus sufficienter mouet voluntatem; quia solus ipse potest illud bonum demonstrare, quod à parte rei est bonum vniuersale. Ita D. THOMAS, [m] qui ait: *Et hoc bonum solus ipse ostendit, vt per essentiam videntur à beatis, qui dicenti Moysi* ostende mihi gloriam tuam, *respondit*, ego ostendam tibi omne bonum, *vt habetur Exodi 33. Angelus ergo non sufficienter mouet voluntatem, neque vt obiectum, neque vt ostendens obiectum: sed inclinat eam vt amabile quoddam: & vt manifestans aliqua bona creata ordinata in Dei bonitatem.* Sic Deus per aliquam speciem creatam cognitus potest sufficienter mouere voluntatem, nec vt obiectum, nec vt ostendens obiectum, eò quod nulla species creata potest repræsentare quidditatiuè id quod à parte rei est vniuersale bonum. m. 1. p. q. 106. a. 2.

VI. Lucerna Angelica de duplici actus voluntatis immutatione clarissimè accenditur, in ea quæstione, quam versat D. THOMAS, [n] *vtrum diabolus sit homini directè causa peccati?* Illuminare CORDATE LECTOR, illuminare, quia venit lumen tuum, quo GRATIAM AVGVSTINIANAM ab omni veteris legis fermento valeas expurgare. Audi verba Angelica: n. 1.2.q. 80. a. 1.

„ Nihil potest directè esse causa peccati, nisi quod potest mouere voluntatem „ ad agendum. Voluntas autem, sicut supradictum est, à duobus moueri potest. „ Vno modo ab obiecto, sicut dicitur, quod appetibile apprehensum mouet ap„ petitum. Alio modo, ab eo quod interiùs inclinat voluntatem ad agendum. „ Hoc autem non est nisi vel ipsa voluntas, vel Deus, vt suprà ostensum est. Deus „ autem non potest esse causa peccati, vt dictum est. Relinquitur ergo quòd ex „ hac parte sola voluntas hominis sit directè causa peccati.

Cum quo stat, quod ex hac parte Deus moueat voluntatem ad actum peccati sub illâ ratione, ad quam non sequitur malitia, siuè quod idem est, quod Deus sit causa physica actionis peccati inquantùm ens & actio est. Docet [o] etenim Communis Doctor duplici errori propinquissimam esse opinionem, quæ dicit, *actus peccatorum nullo modo, nec etiam inquantùm actus sunt, à Deo esse.* Et alibi ait? [p] *Hæreticum est dicere, aliquod ens, inquantùm ens non esse à Deo, nec solùm Fidei contrarium est, sed etiam rationi.* Vide quę de hac materia fusè contra R. P. Annatum disputauimus in TRIVMPHO THOMISTARVM: [q] Sed & maximè, quæ firmauimus in æternum aduersus *iniustam* R. P. DE FOVRMESTRAVX *recentis Molinistæ defensionem*, quam aduersus dictum TRIVMPHVM infeliciter, vt Cordatis visum est, suscepit, nullo inculpatæ moderamine seruato tutelæ. Cernes ibi, [r] CORDATE LECTOR, clarissimè stabilitum, *prædeterminationem Dei physicam ad actum peccati, inquantùm ens & actio est*, non habere plus difficultatis, quam *Deum esse causam physicam actus peccati inquantùm ens & actio est.* Quocumque argumento aliquam difficultatis speciem continente impugnaueris *prædeterminationem Dei physicam ad materiale peccati*, eodem argumento ęquè efficaciter impugnabis illud assertum, *Deum esse causam physicam materialis peccati.* Quidquid etiam secundum probauerit, probabit & primum. Illa paris & eiusdem difficultatis ęqualitas adeo est manifesta, vt qui eam non viderit, litigare amplius non debeat, sed orare Deum vt intelligat. Prosequamur testimonium Angelicum, quo explicata immutatione actus voluntatis ex parte ipsius potentiæ, o. 2.dist.37. q. 2. a. 2. p. Ad Annib.2.d.37 q. 1. a. 2. q. THOMISTAR. TRIVMPHVS tomo 1. cap. 2. art. 3. r. tomo 3. cap. 4. §.6.

 exponit

exponit eam, quę est ex parte obiecti his verbis:

„ VII. Ex parte autem obiecti potest intelligi, quòd aliquid moueat voluntatem „ tripliciter. Vno modo ipsum obiectum propositum, sicut dicimus, quòd cibus „ excitat desiderium hominis ad comedendum. Alio modo ille qui proponit „ vel offert huiusmodi obiectum. Tertio modo, ille qui persuadet obiectum „ propositum habere rationem boni, quia & hic aliqualiter proponit proprium „ obiectum voluntati, quod est rationis bonum verum, vel apparens. Primo „ igitur modo res sensibiles exteriùs apparentes mouent voluntatem hominis ad „ peccandum: Secundo autem & tertio modo, vel diabolus, vel etiam homo po- „ test incitare ad peccandum, vel offerendo aliquid appetibile sensui, vel per- „ suadendo rationi.

„ Sed nullo istorum trium modorum potest aliquid esse directè causa peccati, „ quia voluntas non ex necessitate mouetur ab aliquo obiecto nisi ab vltimo fine, „ vt suprà dictum est. Vnde non est sufficiens causa peccati, neque res exte- „ riùs oblata, neque ille qui eam proponit, neque ille qui persuadet. Vnde se- „ quitur quòd diabolus non sit causa peccati directè, vel sufficienter, sed solùm „ per modum persuadentis, vel proponentis appetibile.

Hæc fulgentissimus Doctor & Ecclesię Sol D. THOMAS de duplici actus voluntatis immutatione; quarum vna est ex parte voluntatis, altera est ex parte obiecti. Ignorantia huius diuisionis plurimorum est mater errorum circa materias gratię diuinæ, & libertatis humanę.

§. II. *MOLINAM posuisse lucernam ANGELICAM sub modio, probatur primò ex illis, quæ MOLINISTÆ docent.*

VIII. Accensa est paragrapho superiore lucerna ANGELICA. Probemus modò *Molinam* posuisse eam sub modio in materia gratiæ pręuenientis. Et primò quidem in præsenti paragrapho ex illis quę docent *Molinistæ*; secundò in sequenti paragrapho solidissimâ ratione.

De duplici actus voluntatis immutatione, vnam solum, quæ est ex parte obiecti, *Molina* tribuit gratiæ præuenienti, aliam, quæ est ex parte voluntatis, penitus occultauit, vt non dicam ignorauit. Cùm aperta & euidens sit doctrina ANGELICA à S. AVGVSTINO deposita, gratiam non solùm ex parte obiecti, sed & maximè ex parte voluntatis pręuenire illius actum; imò hoc esse speciale verę Christi gratię munus, vt infrà dicetur; si probauerimus *Molina* gratiam solùm ex parte obiecti præuenire voluntatem, quę minùs propria est gratię AVGVSTINIANÆ & ANGELICÆ immutatio, erit quoque probatum, *Molinam* posuisse sub modio lucernam ANGELICAM. Assumptum probo ex tribus, quę docent *Molinistæ*.

IX. Primò veritatem assumpti luculenter manifestant comparationes, *Molinistarum*. Comparant enim motionem gratię præuenientis motioni imperantis & persua-

persuadentis; nec aliam ei tribuunt efficaciam. Vnus pro mille sit R. P. DE FOVRMESTRAVX, qui *in iniustâ suâ defensione f* impugnat THOMISTARVM TRIVMPHVM pronuntiantem MOLINÆ esse sententiam, quòd *auxilium gratiæ præuenientis sit indifferens ad amorem, & odium, liberum autem arbitrium determinatione suâ efficere quod sit ad amorem.* f. cap. 2. n. 160. & 161.

„ Quis hoc, *inquit*, crudè sic dictum admittat! Ecquę enim in eo species veritatis, vt id, quod excitat, quod mouet, quod allicit voluntatem ad amandum, dicatur indifferens ad amorem & odium? an qui alteri furtum suadet, perindè facit, ac si indifferenter illum hortetur ad iniuriam aut vitandam, aut inferendam? quis adeo insaniat, vt verum id pronuntiet? nec igitur diuina motio seu excitatio ad amandum dicenda est indifferens ad amorem aut odium, cum determinatè ad amorem alliciat odio contrarium. Quia verò voluntas ità mota, & excitata ad amandum, nihilominus etiam tum sic amat, vt possit non amare; ideò indifferens adhuc dicitur ad amandum aut non amandum, ipsaque diuina motio habere quamdam velut indifferentiam, hoc sensu quòd secundùm entitatem suam spectata, nullam habeat repugnantiam, vt pro libertate voluntatis, ei resistentis conjungatur cum negatione, aut contrario actu odij. Verum id non impedit quo minus dicatur, dici debeat voluntatem determinatè mouere ad amandum, eamque dum congrua est, vt amet determinare. non Physicè, vt volunt Bannistæ, sed moraliter; eâ vt minimùm efficaciâ, quâ quis consilio suo, aut promissis suis, aut imperio dicitur alterum ad agendum determinasse.

„ Quemadmodum ergò suadenti, aut promittenti, aut imperanti, ant quomocumque alterum allicienti, ac mouenti iure merito, actio aliena inde consequens attribuitur; ita sanè ac iure adhuc longè meliori, quæcumque actio bona, quęcumque voluntatis ad bonum determinatio, ad quam diuina gratia mouet, excitat, & allicit, omninò in Deum referenda est. Maximè cùm fieri non possit, vt sine huiusmodi excitatione bonum, vt expedit ad salutem, aut velit, aut exequatur.

X. *Quam pulchra verba* exclamat GERMANVS PHILALETHES, *a quis simplex & incautus non eis crederet veram Christi præuenientis gratiam prædicari? Applicetur doctrina tradita, & non erunt nisi verba.* Sic & tu, CORDATE LECTOR, iudicabis, si, GERMANVM PHILALETHEM consulueris. Ad Funiculum nostrum sufficit *recentis Molinistæ* ore omnium suorum Sodalium loquentis confessio, quâ ad instar suadentis, promittentis, aut imperantis explicat motionem & efficaciam gratię præuenientis. a. THOMISTAR. TRIVMPHVS tomo 3. cap. 2. §. 2. n. 20.

Constat ex doctrinâ Angelicâ præcedentis paragraphi, suadentem & imperantem non mouere voluntatem nisi ex parte obiecti. Si igitur gratia pręueniens *Molinistarum* nonnisi ad instar suadentis & imperantis moueat voluntatem, colligitur optimè, *Molinistas* nonnisi motionem ex parte obiecti tribuere gratiæ præuenienti.

Quod & confirmat alia comparatio, quam faciunt cùm motibus concupiscentiæ præuenientis. Dicunt enim Deum suscitare in voluntate quosdam motus indeliberatos, quibus excitatur & inclinatur voluntas ad bonum, sicut motibus concupiscentiæ indeliberatis excitatur & inclinatur ad malum. Hâc comparatione

b. Concord. q. 23. a. 4. & 5. disp. 1. memb. 6. fol. 330. col. 2.

c. THOMISTAR TRIVMPHVS tom. 3. cap. 6. §. 2. n. 350.

tione explicat *Molina* [b] motionem suę gratiæ præuenientis. Certum est concupiscentiam mouere voluntatem ex parte obiecti; ergò & certùm est, gratiam præuenientem *Molinæ* nonnisi ex parte obiecti mouere voluntatem. Alium ex istâ comparatione confecimus in TRIVMPHO THOMISTARVM FIRMATO Funiculum, [c] quo ita constringeremus aduersarium, vt velit, nolit, admittere deberet, voluntatem esse in bonis actibus, sicut & in malis primam discretionis causam.

XI. Secundò, modus influendi, quem gratiæ præuenienti tribuunt aduersarij, sufficienter ostendit eorum gratiam præuenientem ex parte obiecti, non ex parte voluntatis mouere voluntatem. Docent enim gratiam præuenientem non esse causam, cur liberum arbitrium hic & nunc influat in opus, sed liberum arbitrium esse causam, cur gratia hic & nunc influat. Patet ex verbis R. P. DE FOVRMESTRAVX nuper citatis, & P. Lessio, quem retulimus in TRIVMPHO THOMISTARVM FIRMATO. [d] Tale est immutationis ex parte obiecti munus. Nam ipsum obiectum non est causa, cur voluntas hic & nunc influat in opus, sed voluntas est causa, cur obiectum hic & nunc influat in opus. Vnde sicut obiectum redditur efficax à voluntate, ita & defendunt *Molinistæ* gratiam à voluntate reddi efficacem. *Rectè dicit Molina*, ait Lessius, [e] *quòd gratia sit efficax, vel inefficax pendere à libero arbitrio, addo, vt in potestate liberi arbitrij sit, gratiam, quæ secundum se est sufficiens reddere efficacem vel inefficacem in actu secundo. Quod non video qua ratione negari possit, nisi quis nodum in scirpo querat.* Nullâ certè ratione negari potest ab eo, qui solam immutationem ex parte obiecti tribuit gratiæ præuenienti. Verùm qui lucernam ANGELICAM de immutatione actus ex parte voluntatis sub modio non posuerit, negare non poterit, hallucinatum esse *Molinam*, nisi quis nodum in scirpo quæsierit.

d. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 3. cap. 2. §. 1.

e. lib. de grat. cap. 10. n. 9.

f. num. 9.

XII. Tertiò eadem probatur veritas ex solâ motione morali, quam tribuunt gratiæ pręuenienti. Consule verba R. P. DE FOVRMESTRAVX, [f] & inuenies gratiam præuenientem non habere in liberum consensum alium influxum, quàm moralem. Hic est proprius obiecti influxus. Voluntas physicè influit in actum; obiectum verò moraliter; est enim motio illius per modum finis, qui metaphoricè, & non physicè, mouere dicitur voluntatem. Quarè immutatio, quę fit ex parte obiecti, moralis solummodò esse potest: quæ vero fit ex parte voluntatis debet physicè, sicut & ipsa voluntas, influere in consensum liberi arbitrij. En CORDATE LECTOR, radix manifesta, cur *Molinistæ* tantopere refugiant gratiam physicè præuenientem, seu prædeterminantem; radix enim est, quòd lucernam ANGELICAM de immutatione, quæ fit ex parte voluntatis, sub modio occultauerint, solam eam, quæ fit ex parte obiecti, annuntiautes.

§. III. *Solidissimâ ratione supradicta confutatur* MOLINÆ *hallucinatio.*

g. q. 3. de Malo a. 3.

XIII. SOlidissimam *Molinisticæ* hallucinationis rationem præbet nobis doctrina ANGELICA supra firmam veritatis petram fundata. *Dicendum*, ait D. THOMAS, [g] *quod causa aliquid mouens multipliciter dicitur, quandoque enim dicitur*

dicitur causa id quod est disponens, vel quòd est consilians, vel quod est præcipiens: quandoque verò dicitur causa id quod est perficiens, & hæc propriè & verè causa dicitur: quia causa est ad quam sequitur effectus. Ad actionem autem perficientis statim effectus sequitur, non autem ad actionem disponentis, vel consulentis, vel imperantis. Suasio enim non cogit inuitum, vt August. dicit in lib. 83. Quæstionum.

Sic ergo dicendum est, quòd diabolus humani peccati causa esse potest per modum disponentis, vel persuadentis interiùs, aut exteriùs: aut etiam per modum præcipientis, vt apparet in his, qui se manifestè diabolo subdiderunt: sed per modum perficientis (id est physicè mouentis) *causa peccati esse non potest. Sicut enim in formis producendis, causa perficiens est, ex cuius actione directè consequitur forma, ita in actibus eliciendis, causa perficiens est, ex cuius actione agens directè inclinatur ad agendum: peccatum autem non est forma sed actus. Illud ergo per se potest esse causa peccati, quod potest mouere voluntatem ad actum peccati.*

XIV. His præclarissimis verbis distinguit Sol Angelicus causam perficientem, seu physicè mouentem à causa suadente, siuè moraliter agente penes hoc, quòd ad actionem perficientis, siuè physicè mouentis statim sequitur actio agentis quod mouet: non autem ad actionem suadentis, siuè moraliter agentis. Oportet igitur, vt physicè mouens producat aliquid in agente, ad quod statim sequatur actio agentis moti: ac proinde motio mouentis physicè essentialem habeat cum actione agentis moti ab ipso connexionem. Et hæc est ratio, cur D. THOMAS solum Deum asserat mouere physicè voluntatem ad agendum, siue quod idem est, immutare actum volendi ex parte voluntatis; quia solus Deus intra voluntatem operatur, & sic solus Deus potest intra eam aliquid operari, ex quo statim sequatur inclinatio volentis in volitum.

Cùm igitur *Molinistæ* non agnoscant aliquid produci in voluntate, quod essentialiter inferat consensum liberum, manifestum est eos hallucinatos fuisse circa immutationem actus volendi, quæ fit ex parte voluntatis, eam confundendo cum immutatione, quæ fit ex parte obiecti. Qui error in principio vnus, non potuit in multiplicibus conclusionibus ex eo deductis, multifariam multisque modis non multiplicari. *O lux ANGELICA reple cordis intima tuorum impugnantium!*

XV. Nec essentialis illa volitionis connexio cum eo, quod intra voluntatem producit Deus, præiudicat libertati arbitrij, quia illud recipit voluntas secundùm modum suum, quâ est, habere potestatem ad opposita. Deus priùs adaptat voluntati secundùm exigentiam liberi arbitrij potestatem ad opposita, deinde producit aliquid, ex quo sequitur inclinatio volentis ad vnum oppositorum: & sic prædeterminat voluntatem ad vnum cum potestate ad oppositum.

Si dixeris, cum ista prædeterminatione non potest componi oppositus actus, verum est: sed duo sunt valde diuersa, actus oppositus, & potestas ad actum oppositum. Libertas actionis non exigit, vt cum prædeterminatione ad illam possit componi actus oppositus, sed sufficit quòd potestas ad actum oppositum cum prædeterminatione componatur. Incompossibilitatem actus oppositi cum prædeterminatione ad alium non tollere proximam potestatem faciendi actum oppositum, euidentissimè manifestat doctrina fidei de habitu charitatis. Fides docet, quòd voluntas informata charitate habeat proximam potestatem peccandi

 mor-

mortaliter, & tamen ipſum peccatum mortale non poteſt componi cum charitate.

Eodem prorſus ſenſu docet Sol Angelicus, quòd voluntas informata prædeterminatione ad amorem Dei habeat proximam poteſtatem peccandi mortaliter, eſto peccatum mortale non poſſit componi cum prædeterminatione ad amorem Dei.

XVI. Quemadmodùm etiam poteſtas abijciendi charitatem nihil eſt aliud, quàm poteſtas proxima peccandi mortaliter; & ideo qui habet charitatem poteſt illam abijcere; ita poteſtas abijciendi prædeterminationem nihil eſt aliud, quàm poteſtas proxima peccandi mortaliter; & ideò optimè eodem ſenſu dicetur, quòd voluntas prædeterminata ad amorem Dei poteſt prædeterminationem abijcere. Et ſicut qui per totam vitam ſuam manet in charitate habet poteſtatem proximam peccandi mortaliter quæ nunquam reducetur ad actum, nec fruſtranea dicitur illa poteſtas: ita & qui prædeterminatur ad amorem Dei habet poteſtatem proximam peccandi mortaliter, quę nunquam reducetur ad actum, nec fruſtranea debet dici iſta poteſtas. Vide Thomiſtarum Triumphum Firmatum. *f*

Qui hæc non intelligunt, Deum potius pro accipiendâ intelligentiâ deprecentur, quàm nouis ſubtilitatibus ſuas adinuentiones ſtabilire conentur. Iudicet CORDATVS LECTOR, an illis non poſſit reponi, quod Iuliano obſcuritatem obiectanti reſpondit S. AVGVSTINVS *g* his verbis: *Quia tenebras veſtras redarguunt, vobis lucida non videntur, & quæcumque vobis ſua radiante luce moleſta ſunt, contra illa cor clauditis, ne inde nox fugetur erroris.* O veritas Deus fac nos omnes vnum tecum in charitate perpetua!

f. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 3. c. 5. §. 4.

g. lib. 3. op. imperf. c. 61.

XVII. Forſitan obijciet *Moliniſta*, motus indeliberatos gratię præuenientis eſſe actus voluntatis, & Deum applicare phyſicè voluntatem ad iſtos actus; ac proinde & in illorum ſententia dari immutationem actus volendi ex parte voluntatis.

Fateor, id poſſe eos aſſerere reſpectu actus volendi indeliberati. Verùm de actu volendi libero res agitur. Ad actum volendi liberum mouetur aliquis & *ex parte obiecti*, & *ex parte voluntatis*. Motus indeliberati ad bonum mouent voluntatem *ex parte obiecti* ad conſenſum liberum; inquantùm faciunt videri conueniens illud bonum ad quod excitant. Nam conueniens relatiuè dicitur. Secundùm diuerſam conditionem appetentis, aliquid apprehenditur vt conueniens, quod vt conueniens non apprehenderetur, ſi appetens eſſet in alia diſpoſitione. v. g. Qui friget, apprehendit ignem vt bonum ſibi conueniens, quem vt ſibi diſconueniens exiſtimaret, ſi caleret. Sic irato vindicta videtur bonum conueniens, quę non talis videretur ſi iratus non foret. Ad eum modum voluntas exiſtens cum motibus indeliberatis excitantibus eam ad iuſtitiam, facit, quòd iuſtitia apprehendatur vt conueniens, quæ vt talis non videretur ſine iſtis motibus. Verùm quia ad iſtam apprehenſionem, & ad prædictos motus indeliberatos non ſtatim ſequitur conſenſus liber, ſed actus oppoſitus poteſt cum eis componi, nonniſi *ex parte obiecti* mouent voluntatem ad conſenſum liberum.

XVIII. Præclarè id oſtendit Præceptor ANGELICVS & Magiſter noſter his verbis: *b Id quod apprehenditur ſub ratione boni & conuenientis, mouet voluntatem per modum obiecti. Quod autem aliquid videatur bonum & conueniens ex duobus contingit,*

b. 1. 2. q. 9. a. 2.

tingit, scilicet ex conditione eius quod proponitur, & eius cui praponitur : conueniens enim secundùm relationem dicitur, vnde ex vtroque extremorum dependet. Et inde est quòd iustus diuersimodè dispositus, non eodem modo accipit aliquid vt conueniens, & vt non conueniens. Vnde Philosophus dicit 3. ethic. Qualis vnusquisque est, talis finis videtur ei. Manifestum est autem quòd secundùm passionem appetitus sensitiui immutatur homo ad aliquam dispositionem. Vnde secundùm quòd homo est in passione aliqua, videtur sibi aliquid conueniens, quod non videtur ei extra passionem existenti : sicut irato videtur (vindicta) *bonum quod non videtur quieto : & per hunc modum ex parte obiecti, appetitus sensitiuus mouet voluntatem.*

De his plura in FIRMATO THOMISTARVM TRIVMPHO *i* In quò etiam notauimus, plures in eodem cum *Molinistis* luto versatos fuisse circa notionem libertatis, non discernentes, quòd aliqua sit libertas ex parte obiecti singularis, nempe *libertas specificationis*; aliqua sit libertas ex parte voluntatis (cuius quasi forma est obiectum vniuersale) nempe *libertas exercitij*. Eò ipsò quòd non ritè discernant, quid habeat actus ex obiecto, & quid habeat ex voluntate, necesse est vt confundant vtramque libertatem; & conditiones ad essentiam libertatis requirant, quæ non possunt perfectissimæ libertati conuenire, qualis est libertas separata à potestate peccandi. Vide quæ aduersus R. P. DE FOVRMESTRAVX de hac materiâ dissetuimus.

i. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 3 cap. 4. 5. 6. num. 249. & seq.

l. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 3. cap. 5. tom. 2. habetur Opusculum integrum de libertate.

§. IV. *Veram Christi ignorat gratiam, quam geminus defendit Ecclesiæ Sol, qui eam præuenire ex parte voluntatis non agnoscit.*

XIX. INdissolubilis hic est primi Funiculi nodus. Nam si vera Christi gratia, quam geminus defendit Ecclesiç Sol, sit ex parte voluntatis præueniens; oportet eam à *Molinistis* ignorari, ex hoc solum quòd lucernam ANGELICAM de duplici actus voluntatis immutatione posuerint sub modio.

Veram autem Christi gratiam vt à gemino Ecclesiæ Sole defenditur, esse ex parte voluntatis præuenientem, hac vnâ probatur demonstratione. Omnis gratia ad quam statim sequitur actus liber, essentialem cum illo habens connexionem, est gratia ex parte voluntatis præueniens. Atqui vera Christi gratia, vt à gemino Ecclesiç Sole defenditur, est gratia ad quam statim sequitur actus liber, essentialem cum illo habens connexionem : ergò vera Christi gratia, vt à gemino Ecclesiç Sole defenditur, est gratia ex parte voluntatis præueniens. Maior est ex dictis euidens, quibus lucernam accendimus ANGELICAM paragraphis præcedentibus. Eam etiam admittunt *Molinistæ* iuxta verba R. P. DE FOVRMESTRAVX *in suâ iniustâ defensione*. Ipse expendens *m* verba Concilij Tridentini de gratiâ præueniente, *quippe qui illam & abijcere potest*, docet hęc verba, omnem vim prædeterminatiuam omnino pręscribere. *Quomodo enim*, inquit, *abijcere posset, si voluntatem physicè prædeterminaret ? si actum illius irresistibiliter inferret ? si essentialem haberet cum eo connexionem.* Quibus verbis manifestè concedit gratiam, quę irresistibiliter infert actum, quæ essentialem habet cum actu connexionem physicè

m. num. 182.

ficè prædeterminare voluntatem, quod idem esse dicimus, ac esse ex parte voluntatis præuenientem.

Tota difficultas est in minori, nempe quòd GRATIA AVGVSTINIANA ET ANGELICA sit gratia, ad quam statim sequitur actus essentialem habens cum illo connexionem. Multipliciter id probatur.

XX. Primò minorem demonstrat natura auxilij *quo*, quam explicat S. AVGVSTINVS his verbis: [n] *Aliud est adiutorium sine quo aliquid non fit, & aliud est adiutorium quo aliquid fit. Nam sine alimentis non possumus viuere, nec tamen cum fuerint alimenta, eis fit vt viuat, qui mori voluerit. Ergo adiutorium alimentorum est sine quo non fit, non quo fit vt viuamus. At verò beatitudo, quam non habet homo, cum data fuerit, continuo fit beatus. Adiutorium est enim non solùm sine quo non fit, verùm etiam quo fit propter quod datur. Quapropter hoc adiutorium & quo fit est, & sine quo non fit. Quia & si data fuerit homini beatitudo continuò fit beatus, & si data nunquam fuerit, nunquam erit. Alimenta verò non consequenter faciunt vt homo viuat, sed tamen sine illis non potest viuere.* Manifestum est ex verbis istis, quòd de ratione auxilij *quo* sit vt ad illud statim sequatur actus, & sine illo non sequatur, ac proinde essentialem habet cum actu connexionem. Est autem GRATIA AVGVSTINIANA auxilium *quo*, & non tantùm auxilium *sine quo non*. In eo enim distinguit loco citato gratiam Christi medicinalem à gratiâ homini sano datâ.

n. lib. de corrept. & grat. cap. 12.

XXI. Secundò minorem demonstrat modus, quo GRATIA AVGVSTIANA docet, quem sic describit S. AVGVSTINVS prędicator veritatis & Doctor gratiæ. [o] *De isto docendi modo, etiam Dominus ait, omnis qui audiuit à Patre meo & didicit, venit ad me. Qui ergo non venerit, non de illo rectè dicitur, audiuit quidem & didicit sibi esse veniendum, sed facere non vult quod didicit. Prorsus non rectè dicitur de isto docendi modo quo per gratiam docet Deus. Si enim sicut veritas loquitur, omnis qui didicit, venit: quisquis non venit profectò non didicit.* Et cap. præcedenti: *Et hoc modo quisquis discit, agit omninò quidquid agendum didicerit.*

o. lib. de grat. Christi cap. 14.

Quid clarius! Tunc aliquis didicit per gratiam, quando venit ad eum, ad quem didicit esse veniendum, quando agit omnino quidquid agendum didicit. Qui verò didicit esse veniendum & non venit; esse aliquid agendum, & non agit, ille per gratiam non didicit, sed per legem. Quod etiam ibidem expressit dicens: *Hoc sit certissimum indicium, quòd à Deo didiceritis, si id quod didiceritis, feceritis. Isto modo sunt omnes secundùm propositum vocati, sicut scriptum est in Prophetis, docibiles Dei. Qui autem nouit quid est, quod fieri debeat, & non facit, nondum à Deo didicit secundùm gratiam, sed secundum legem, non secundùm Spiritum, sed secundùm litteram.*

En quod docet gratia, docet & lex; quod docet Spiritus, docet & littera vtrumque docet, quid sit faciendum, v. g. Deum esse amandum. Differentia est, quòd ad doctrinam gratię & Spiritus statim sequitur Dei amor, & si non sequatur Dei amor non est doctrina gratię & Spiritus, sed doctrina legis & litterę. Illa est igitur GRATIA AVGVSTINIANA, ad quam statim sequitur actus, essentialem cum eo habens connexionem, vt omnis qui eam habuerit faciat, & cui non data fuerit, non faciat. Vide THOMISTARVM TRIVMPHVM FIRMATVM. [p]

p. THOMISTAR. TRIVMPHVS cap. 2. §. 4. & 5.

XXII. Dis-

XXII. Disce, CORDATE LECTOR, phrasim AVGVSTINIANAM, dum ait *q Quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi sunt Filij Dei, non litterâ, sed spiritu; non lege præcipiente, minante, promittente; sed spiritu exhortante, illuminante, & adiuuante.* Filij Dei aguntur, & agunt id, ad quod agendum excitantur, & illuminantur. Quando agunt illud ad quod excitantur, gratia & spiritus est motio; quando autem non agunt illud ad quod excitantur, legis & litteræ est motio. Ex quo vniuersaliter concluditur, quod omne auxilium excitans ad agendum cum quo componi potest non actio, sit legis & litteræ auxilium, non verò gratiæ & spiritus auxilium. Non negamus, quòd illud auxilium excitans ad agendum, non tamen essentialiter inferens actum, sit à Christo, & eo sensu potest dici gratia Christi; sed cum AVGVSTINO volumus, quòd non sit proprium gratiç medicinalis Christi, quia illi est commune cum gratiâ Angelis & Adamo datâ. Sicut qui dicit sentire non est hominis natura, non negat, quòd homo ex suâ naturâ habeat quod sentiat, sed intendit hoc non esse proprium naturæ humanæ, vt condistinguitur ab alijs animantibus. Ad istum sensum gratia habitualis, omnes virtutes, adiutorium sine quo, omne possibilitatis auxilium, omnis denique actualis gratia cum quâ stat non actio, non pertinent ad medicinalem Christi gratiam, secundùm quam medicinalis gratia per Christum data, distinguitur ab omni aliâ. Huius enim gratiç proprium est essentialis connexio cum actu, ad quem dat aliquod posse. Nam si solum actum, & nihil ex parte posse conferat, non erit auxilium sanans. Vt autem aliquid ex parte posse conferat, sufficit quòd sit vincens concupiscentiam. Hic est proprius gratiç medicinalis per Christum datæ effectus, *implere præceptum vincendo concupiscentiam.* Hæc est etiam hominis sani, & infirmi differentia, quòd hic indiget, & GRATIA PRÆDETERMINANTE & simul VINCENTE concupiscentiam; homo autem sanus solùm indigeat GRATIA PRÆDETERMINANTE TANTVM, nullum ex parte posse patiens impedimentum. Hæc fusè prosequuti sumus in THOMISTARVM TRIVMPHO, tam tomo primo capite secundo articulo primo; quàm tomo tertio aduersus *recentem Molinistam* IN PERPETVVM FIRMATO.

q. Serm. 13. de verbis Apostoli.

Thomistar. Triumphus.

XXIII. Quàm benè conueniunt, & in vna sede morantur AVGVSTINVS & THOMAS! Vnus sine altero nequit conuenienter intelligi. Qui enim cum D. THOMA non distinguere nouit motionem *ex parte voluntatis* à motione *ex parte obiecti*, nec cum S. AVGVSTINO discernere sciet adiutorium gratiç ab adiutorio legis, & Spiritum adiuuantem excitantem & illuminantem, à litterâ minante & præcipiente. Qui cum D. THOMA non percipit motionem *ex parte obiecti* esse motionem ab exteriori, & motionem *ex parte voluntatis* esse motionem ab interiori, non percipiet cum S. AVGVSTINO solam gratiam inferentem essentialiter actum ad Deum *dantem incrementum* pertinere; omnem verò aliam, cum quâ potest componi non actio, *plantantis & rigantis* conuenire. Nec quo sensu S. AVGVSTINVS vocationem dixerit congruam, gratiam autem Dei semper esse bonam intelliget ille, qui duplicem, quam docuit S. THOMAS, non nouit motionem, *& ex parte obiecti, & ex parte voluntatis.* Nam motio *ex parte obiecti* quandoque congrua est, vt dum timido proponuntur pœnæ inferni, audaci spes vitæ æternæ, iracundo vindicta peccatorum, amanti gloriam gloria æterna; at motio *ex parte voluntatis* semper est bona, quia semper cum ef-

fectu coniuncta.

XXIV. Qui efficaciam motionis *ex parte voluntatis* ex D. THOMA non didicit, de qua asseruit, [a] *quòd si Deus mouet voluntatem ad aliquid, impossibile est huic positioni quòd voluntas non moueatur*, & alibi, [b] *impossibile est hæc duo simul esse vera, quòd Spiritus Sanctus velit aliquem mouere ad actum charitatis; & quod ipse charitatem amittat peccando*; nec ex S. AVGVSTINO discet, quæ sit illa gratiæ efficacia, de qua ait: [c] *subuentum est infirmitati humanæ, vt diuinâ gratiâ INDECLINABILITER & INSVPERABILITER ageretur, & ideo quamvis infirma, non tamen deficeret, neque aduersitate aliqua vinceretur.* Rursus: [d] *Infirmis seruauit, vt ipso donante INVICTISSIME quod bonum est vellent, & hoc deserere INVICTISSIME nollent.*

a. 1. 2. q. 10. art. 4. ad 3. b. 2. 2. q. 29. a. 11. c. de corrept. & grat. c. 12. d. Ibid.

Qui in lumine D. THOMÆ non penetrat, solum Deum *ex parte voluntatis* immutare actum volendi, quia solus Deus intra voluntatem operatur; nec in lumine S. AVGVSTINI mirabilem & ineffabilem penetrabit modum, quo gratia Dei operatur. *Legant ergo*, ait ille, [e] *atque intelligant, intueantur atque fateantur, non lege atque doctrinâ insonante forinsecus, sed internâ atque occultâ, mirabili atque ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum, non solum veras reuelationes, sed etiam bonas voluntates.* Illud mirabile atque ineffabile est, quod soli Deo competit. Mouere *ex parte obiecti* competit & creaturæ. Mirabilis igitur & ineffabilis modus operandi est ille, quo Deus solus intra voluntatem operatur, inclinando eam quocumque voluerit. Præterea motio ad bonum *ex parte obiecti* est bonis & malis communis; Motio ad bonum *ex parte voluntatis* bonis est propria; Quarè quamcumque fateantur gratiam *Molinistæ* non eam, quæ discernit bonos à malis fatentur, qui motionem *ex parte voluntatis* penitùs ignorant: & ideò *internam atque occultam, mirabilem atque ineffabilem Dei potestatem operandi in cordibus hominum* semper ignorabunt.

e. de grat. Christi cap. 24.

XXV. In hac denique *ex parte voluntatis* motione euidens redditur ratio, cur vterque Ecclesiæ Sol efficacitatem gratiæ mouentis liberum arbitrium reduxerint ad omnipotentiam diuinam. Nota enim est S. AVGVSTINI doctrina, quod voluntas [d] *inclinatur à Deo quo ipse voluerit, & quando voluerit omnipotentissimâ potestate: ita vt volenti Deo saluum facere nullum hominis resistat arbitrium; nulla voluntas diuinam impediat voluntatem, vel superet potestatem; humanæ voluntates non possunt resistere; voluntates hominum Deus magis habeat in sua potestate quàm ipsi suas.* Communis etiam est D. THOMÆ doctrina, [e] quæ *ex eo quòd voluntas fit efficacissima; ex eo quòd Deus sit agens fortissimum. ex eo quòd nihil voluntati diuinæ resistat*, concludit, *quòd non solum fiant ea quæ Deus vult fieri, sed quòd fiant contingenter, vel necessariò, quæ sic fieri vult.* Motio *ex parte obiecti* non subdit sibi voluntatem, nisi fuerit motio Dei clarè visi. Motio *ex parte voluntatis* subdit sibi voluntatem, vnde hæc est absoluta, illa conditionata. Obiectum dicit exteriùs voluntati si vis bonum, ego sum bonum. Voluntas dicit sibi interiùs volo bonum, ex qua volitione determinat se ad volendum obiectum: solus ergò ille potest voluntatem interiùs determinare ad particulare obiectum, qui ad ipsam rationem boni determinauit eam, nempe Deus omnipotens & totam virtutem voluntatis præcontinens, & per illapsum ei intimè præsens. Ipse ergo Deus ex omnipotentissimâ suâ potestate, quâ voluntati indidit inclinationem in bonum vniuersale,

d. de corrept. & grat. c. 14. e. 1. p. q. 19. a. 8. verit. q. 23. a. 5. 1. Cont. gent. cap. 85.

po-

potest eam interius inclinare, in quodcumque voluerit, & quando voluerit, & quomodocumque voluerit, necessariò, aut contingenter prout ipse decreuerit. Lege THOMISTARVM TRIVMPHVM; *f* & inuenies inuictè probatum, scientiam Mediam, de quâ *Molina* gloriatur, detrahere omnipotentiæ diuinæ, & solùm causare motionem *ex parte obiecti*, non motionem *ex parte voluntatis.*

f. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1.c.1. a.2.

§. V. *Contra dicta obijcitur celebris S. AVGVSTINI, & sæpe decantata doctrina.*

XXVI. Celebris est S. AVGVSTINI & sæpè decantata de delectatione trahente voluntatem doctrina, quæ motioni *ex parte voluntatis* videtur opponi. Inde maximum deduci putant *Molinistæ* argumentum ad expugnandam GRATIAM PHYSICE PRÆDETERMINANTEM. Quidam etiam sine lumine Solis Angelici S. AVGVSTINVM intuentes, à mente illius longè aberrarunt, vbi se putant eam maximè assequutos. Disce hinc, CORDATE LECTOR, quanta sit luminis Angelici necessitas, vt rectâ viâ ad veritatem DOCTRINÆ AVGVSTINIANÆ tendas. Nam si cum *Molinistis* ad sinistram deflexeris, occurret tibi S. AVGVSTINVS sub maximâ caligine constitutus, & doctrinam S. AVGVSTINVM impugnantium pro verâ S. AVGVSTINI doctrinâ substitues, vt fusè & inuictè probat THOMISTARVM TRIVMPHVS. *g* Si cum alijs ad dexteram ieris, litteram occidentem inuenies, non Spiritum viuificantem, qui nonnisi Angelicus esse potest. Tanta enim est Doctrinę AVGVSTINIANÆ profunditas, vt nonnisi alterius Ecclesiæ Solis luce penetrari possit. Qui ab illâ ANGELICA luce se auerterit, proprio confidens & studio, & ingenio, necesse est vt ad dexteram declinet, litterę occidenti inhęrens.

XXVII. Ante omnia proponenda est S. AVGVSTINI doctrina: quę nullibi expressiùs ad propositum habetur, quàm dum explicat ista Christi verba: ‡ *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum:* quibus necessitatem diuinæ gratiæ ad fidem demonstrabat Christus Dominus: cui inhærens S. AVGVSTINVS ait: *h*

Magna gratiæ commendatio. Nemo venit nisi tractus. Si trahitur, ait aliquis, inuitus venit: si inuitus venit, nec credit: si non credit, nec venit. Non enim ad Christum ambulando currimus, sed credendo. Quomodo ergo voluntate credo, si trahor?

Soluendo quæstionem, diuini tractus sic explicat naturam: *Ego dico, parum est voluntate, etiam voluptate traheris. Quid est trahi voluptate? Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui est quædam voluptas cordis cui panis dulcis est ille cælestis. Porrò si Poëtæ dicere licuit,* Trahit sua quemque voluptas, *Non necessitas, sed voluptas, non obligatio, sed delectatio quantò fortiùs nos dicere debemus trahi hominem ad Christum, qui delectatur veritate, delectatur beatitudine, delectatur iustitiâ, delectatur sempiternâ vitâ, quod totum Christus est.*

Et infrà: *ramum, viridem ostendis oui, & trahis illam. Nuces puero demonstrantur, & trahitur. Et quia quò currit, trahitur; AMANDO TRAHITVR, sine*

g. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1.cap. 1. a. 2. & 4. cap. 2. in Collationibus Alphabeticis. tomo 3.c. 2. §. 6. &c. cap.6.§.3.

‡ Ioan. 6.

h. tract. 26. in Ioan.

læsione corporis trahitur; CORDIS VINCVLO TRAHITVR, si ergo ista, quæ inter delicias & voluptates terrenas REVELANTVR AMANTIBVS, trahunt, quoniam verum est, Trahit sua quemque voluptas *: non trahit REVELATVS CHRISTVS A PATRE? Quid enim fortius desiderat anima, quàm veritatem?*

XXVIII. Præterea opponens delectationem delectationi semper docet, nos operari secundùm id quod magis delectat. *Regnant ergo*, inquit S. Doctor, *i spirituales isti fructus in homine, in quo peccata non regnant. Regnant autem ista bona, si tantum delectant, & ipsa teneant animam in tentationibus, ne in peccati consensionem ruat. QVOD ENIM AMPLIVS NOS DELECTAT, SECVNDVM ID OPEREMVR NECESSE EST, verbi gratia occurrit forma speciosa fœminæ, & mouet ad delectationem fornicationis; sed si plus delectat pulchritudo illa intima; & sincera species castitatis per gratiam quæ est in fide Christi, secundùm hanc viuimus, & secundùm hanc operamur, vt non regnante in nobis peccato, ad obediendum desiderijs eius, sed regnante iustitia per charitatem, cum magna delectatione faciamus quidquid in ea Deo placere cognoscimus.*

i. In Epist. ad Galat.

Qua de causa VICTRICEM appellat DELECTATIONEM, quâ trahimur ad operandum. Nam libro secundo de peccatorum meritis docet, *b* Deum ideò etiam Sanctis suis alicuius operis iusti *aliquando non tribuere vel certam scientiam, vel VICTRICEM DELECTATIONEM, vt cognoscant non a seipsis, sed ab illo sibi esse lumen & suauitatem, quâ det fructum suum cura eorum.* Et ad Bonifacium docet concupiscentiam esse peccatum, quòd *peccandi delectatione mouentur, etsi ei, VINCENTE DELECTATIONE iustitiæ, non consentiatur.* Et in Enchiridio: *Concupiscitur aduersus carnem fortiore robore charitatis, vt ex fide iustus viuat, iustoque viuat inquantùm non cedit mala concupiscentia, VINCENTE DELECTATIONE iustitiæ.*

b. lib. 2. de peccat. mon. c. 19.

Hæc est fulgentissimi Ecclesiæ Solis doctrina, quam *Molinistæ* deprauant detorquendo in contrarium sensum; hęc est illa doctrina, quę sine lumine Angelico à quibusdam alijs intellecta, non fuit ad mentem S. AVGVSTINI ab eis exposita. Vtrumque ostendamus.

XXIX. Insurgunt primò *Molinistæ* dicentes, an non hæc apertè demonstrant, motionem gratię tenere se *ex parte obiecti*, non verò *ex parte voluntatis*? Veritas ostensa mouet *ex parte obiecti* voluntatem desiderantem veritatem, non minus ac ramus viridis mouet ouem, & nux demonstrata puerum. Vbi ergo physica *ex parte voluntatis* prædeterminatio?

Perpendant ista verba, *amando trahitur, cordis vinculo trahitur*, & intelligent, obiectum trahere mediante amore; suo amore trahitur voluntas. Quomodo igitur aliquid se habet ad causandam amorem, ita se habet ad trahendum voluntatem. Amor est actus voluntatis; ac proinde medius inter voluntatem, & obiectum, ab vtroque dependens. Influxus moralis obiecti non excludit influxum physicum voluntatis; & conuersò. Vterque requiritur, si non influat moraliter obiectum, non influet physicè voluntas; si voluntas non influat physicè, non influet obiectum moraliter. Hæc est differentia, quòd obiectum non est causa, cur voluntas hic & nunc influat, sed ipsa eliciendo amorem subdit se obiecto, & est causa, cur hic & nunc ab obiecto trahatur. Ex quo patet, id quod est causa.

causa, cur voluntas physicè eliciat amorem esse maximè causam, cur voluntas ab obiecto moraliter trahatur, & obiectum ab eo accipere quòd infallibiliter trahat.

Vtrumque tractum tam ex parte obiecti, quàm ex parte mouentis voluntatem expressit neruosè S. AVGVSTINVS in verbis præallegatis dicens: *Si ergo ista quæ inter delicias & voluptates terrenas REVELANTVR AMANTIBVS, trahunt, quoniam verum est*, trahit sua quemque voluptas, *non trahit REVELATVS Christus A PATRE?* Non dixit, *non trahit Christus? sed dixit non trahit Christus reuelatus à Patre?* satis innuens, quòd Christus quoniam *beatitudo, iustitia, vita æterna, & veritas* est, trahit moraliter, si tamen reueletur à Patre faciente, quòd voluntas hic & nunc eliciat amorem; sic Christus trahit reuelatus amanti, sicut voluptates terrenæ trahunt amantibus reuelatæ. Nec incongruè Pater faciens amantem dicitur trahere *ex parte voluntatis*, & Christus reuelatus *ex parte obiecti*; quia motio *ex parte voluntatis* ad omnipotentiam, quæ Patris est, reducitur; motio *ex parte obiecti* ad doctrinam & sapientiam; quæ Filio appropriatur.

XXX. Clarissimè se explicuit S. AVGVSTINVS libro de Prædestinatione Sanctorum,[m] vbi ait; *Ergo trahi à Patre ad Christum: & audire ac discere à Patre, vt veniat ad Christum, nihil aliud est, quàm DONVM ACCIPERE à Patre, QVO CREDAT in Christum. Neque enim audientes euangelium à non audientibus, sed credentes à non credentibus discernebat, qui dicebat, nemo venit ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo. Fides igitur & inchoata, & perfecta donum Dei est; & hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris litteris repugnare.* Donum, quo creditur, discernens credentem à non credente, est ita causa actus fidei, vt cum eo non possit componi *non actus*: & consequenter est auxilium inferens essentialiter actum, & non omnibus datum: quod proinde mouet ex parte voluntatis. *Trahi à Patre ad Christum* est accipere tale auxilium: ergo *Trahi à Patre ad Christum* est moueri *ex parte voluntatis* ad credendum secundùm S. AVGVSTINVM. Quarè oportet *Molinistas* confiteri gratiam ex parte voluntatis præuenientem, & essentialiter inferentem actum, cum quâ non possit componi non actus, si, vt ait S. AVGVSTINVS, non voluerint *manifestissimis sacris litteris repugnare.*

[m] de præ-dest. Sanct. cap. 8.

Consonat sapientissimo Magistro fidelissimus discipulus docens,[n] *quod tractus ille non importat violentiam, sed operationem diuinam, quâ operatur in liberum arbitrium vertendo id quocumque voluerit. Et sic illud ad quod homo trahitur, aliquo modo ad liberum arbitrium pertinet,* Operari in liberum arbitrium est mouere, *ex parte voluntatis*, & esse causam, cur liberum arbitrium eliciat hic & nunc amorem cuiuscumque obiecti voluerit Deus.

[n] de verit. q. 28. a. 4. ad 2.

§. VI. *Qui sine lumine ANGELICO AVGVSTINIANÆ adhæserunt litteræ, Spiritu caruerunt intelligentiæ.*

XXXI. QVidam doctrinam AVGVSTINIANAM nuper recitatam secundùm litteram nimiùm considerantes, ad dexteram declinarunt, defectu luminis ANGELICI rectas AVGVSTINIANÆ veritatis semitas edocentis. Existimarunt DELECTATIONEM VICTRICEM, de qua S. AVGVSTINVS loquitur, esse quemdam actum indeliberatum, quo præueniri debet homo infirmus ad iustitiam, sicut motibus indeliberatis concupiscentiæ præuenitur ad iniustiam.

Priusquam eos spiritu caruisse intelligentiæ demonstrem, obserua, CORDATE LECTOR, quòd in puncto contra *Molinistas* controuerso, nulla sit hìc differentia inter gemini Ecclesiæ Solis discipulos. Nam prædicti litteræ adhærentes concedunt actum illum indeliberatum prædeterminare physicè voluntatem ad consensum liberum, ita vt cum isto actu indeliberato incompossibilis sit non consensus. Vnde fatentur, quòd assertores PRÆDETERMINANTIS GRATIÆ veram Christi agnoscant gratiam, quam penitùs ignorare dicunt *Molinistas*; sed alia ex philosophorum libris volunt esse superaddita, quæ discrimini AVGVSTINIANO de gratia hominis sani & infirmi non videntur eis accomoda. Verùm vt ad concordiam eos reduceremus, distinximus cum Sole Angelico in THOMISTARVM TRIVMPHO *o* duplicem gratiam PHYSICE PRÆDETERMINANTEM, vnam ad primum actum, quam diximus *specialem*, aliam ad secundum actum ex primo deductum, quam vocauimus *vniuersalem*; & in hoc posuimus differentiam hominis sani ab infirmo, quòd qui erat secundus actus in homine sano, videlicet amor *iustitiæ in particulari operabili*, sit primus actus in homine infirmo; & consequenter quòd homo infirmus indigeat GRATIA SPECIALITER PRÆDETERMINANTE, ad eumdem actum, ad quem homo sanus solùm indigebat GRATIA VNIVERSALITER PRÆDETERMINANTE.

o. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1. cap. 2. a. 1. & tom. 3. cap. 3.

XXXII. Quæ concordia clarior eluceſſet, si in terminis eorum illa proponatur. Duos etiam admittunt actus, delectationem iustitiæ, & amorem liberum iustitiæ, ad quem ex precedente illa delectatione se determinat voluntas. En primus & secundus actus. Auxilium inspirans delectationem iustitię est gratia SPECIALITER PRÆDETERMINANS. Auxilium inspirans amorem iustitię vi præcedentis delectationis est gratia VNIVERSALITER PRÆDETERMINANS. Homo sanus delectabatur iustitiâ in vniuersali, & ex solâ illâ delectatione determinabat se ad volendum & perficiendum quodcumque particulare operabile, sufficientissimam habens ad id facultatem, eò quòd, vt ait S. AVGVSTINVS, *a* *ille nullâ tali rixâ à seipso aduersus seipsum tentatus atque turbatus, in illo beatitudinis loco suâ secum pace fruebatur.* Loquitur de rixa, quâ *caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.*

a. de correp. & grat. c. 11.

In

In quâ sufficientissimâ facultate, non excluditur indigentia concursus generalis, sicut & ipsi concedunt. Addant solummodo, quòd concursum generalem Deus exhibet vt Dominus, secundùm vtrumque Solem; non vt pedissequus, secundùm *Molinistas*. Nulla ergo erat in homine sano potestatis indigentia, sed omni creaturæ conueniens potestatis dependentia: ex quâ & ipse erat servus iustitiæ, sed servus valens viribus & plenus robore, qui semper motioni subordinatur Domini.

Homo infirmus propter illam rixam præuenientis concupiscentię non potest ex solâ delectatione iustitiæ in vniuersali se determinare ad particulare operabile contrarium delectationi concupiscentiæ; eò quòd licet iustitia secundùm se placeret, non tamen *coniuncta priuationi delectationis concupiscentiæ* quę ipsi hic & nunc secundùm se placet. Quarè necesse est vt Deus inspiret ei delectationem iustitiæ hic & nunc *coniuncta priuationi delectationis concupiscentiæ*, ad hoc quòd possit ex amore iustitiæ quodcumque operabile particulare velle, & perficere. Sic in homine infirmo non solùm est dependentia, sed & indigentia potestatis; fitque ipse servus iustitię, sed infirmus, & pluribus impeditus, cui vltra motionem Domini, tollenda sunt impedimenta, & infirmitas est roboranda Consule locis citatis THOMISTARVM TRIVMPHVM.

Quibus patet, quòd aliud auxilium sine quo habebat homo sanus, nempe *delectationem iustitiæ in vniuersali*, & aliud auxilium sine quo habet homo infirmus, nempe *delectationem iustitiæ in particulari*. Patet etiam quòd si Deus solum auxilium *sine quo* hominis sani tribueret homini infirmo, semper deficeret, vbi eum concupiscentia præueniret. Hoc est quod docet S. AVGVSTINVS his verbis. [b] *Nam si in tantâ infirmitate vitæ huius, in quâ tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua, vt in adiutorio Dei sine quo perseuerare non possent, manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur vt vellent.* Id est, si cum solâ delectatione iustitiæ in vniuersali relinqueretur voluntas hominum infirmorum, ex quâ cum solo concursu generali in iustitia manerent si vellent, nec Deus delectatione iustitiæ in particulari in eis operaretur vt vellent, *inter tot ac tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, & ideo perseuerare non possent, quia deficiente infirmitate, nec vellent, aut non ita vellent, infirmitate voluntatis, vt possent*, id est, non vellent iustitiam *priuationi delectationis concupiscentiæ coniunctam*, sine quâ non possent operabile particulare hic nunc occurrens perficere, aut solùm vellent iustitiam in vniuersali, quę etiam non sufficit, vt possint vincendo concupiscentiam ad volendum particulare operabile se determinare.

[b] de corrept. & grat. c. 12.

XXXIII. Modò ostendamus eos AVGVSTINIANÆ non habuisse spiritum intelligentiæ, qui sine luce ANGELICA adhæserunt litteræ. Primò occurit prædictus actus indeliberatus delectationis. Dico, & audacter pronuntio, hunc actum nullum habere in S. AVGVSTINO fundamentum. Id efficaciter probo ex ipsorum documentis. Non enim volunt delectationem propriè sumi pro illo actu particulari, qui etiam gaudium dicitur, per quem animus in bono præsente cum quadam satisfactione & fruitione conquiescit; sed provt est actus ab amore indistinctus. Est enim amor prima immutatio appetitus ab

appetibili, quâ coaptatur appetitus ipsi appetibili, & ei connaturalizatur, di-
c. 1. 2. q. 26. a. 2. ad 1. citurque complacentia appetibilis, per quam ait D. THOMAS c *appetitus amans se habet ad id quod amat; sicut ad seipsum vel aliquid sui*: ex quo fit vt omne amatum sit delectabile amanti. Probantque ex eodem S. Doctore
d. 1. 2. q. 32. a. 3. ad 3. dicente: d *quòd amor & concupiscentia delectationem causant: omne enim amatum est delectabile amanti, eò quòd amor est quædam vnio vel connaturalitas amantis ad amatum. Similiter etiam omne concupitum est delectabile concupiscenti: cum concupiscentia sit præcipuè appetitus delectationis.*

Hoc supposito, videlicet delectationem iustitię nihil esse aliud, quàm amorem & concupiscentiam iustitię, distinguunt duos iustitię amores, vnum indeliberatum, alium deliberatum. Amorem indeliberatum iustitiæ dicunt esse DELECTATIONEM VICTRICEM iustitiæ, quâ ita pulsat Deus & trahit hominis voluntatem, vt infallibiliter liberum ei præbeat consensum; siquidem cum isto amore iustitiæ indeliberato non potest componi non consensus, si fuerit fortior amore concupiscentiæ indeliberato: si verò fuerit minus fortis, non sequetur consensus liber. Necessitatem istius amoris indeliberati, quem prævenire docent quemlibet actum bonum, desumunt ex infirmitate hominis. Nam vbi homo est sanus, non prærequiritur præueniens ille amor iustitiæ indeliberatus.

XXXIV. Distinctio ista nullum habet solidum in Sancto AVGVSTINO fundamentum. Imprimis nullo S. AVGVSTINI testimonio firmatur. Millies dixit S. AVGVSTINVS, opus bonum fieri amore iustitiæ, delectatione iustitię vincente delectationem concupiscentiæ, sed nusquam asseruit istum amorem esse indeliberatum, istam delectationem esse necessariam. Et cùm ad singulos actus bonos concurrant semper isti duo amores, concurrent etiam duæ bonæ voluntates, & duæ charitates; bona enim voluntas, & charitas nihil aliud sunt (vt & ipsi secundùm S. AVGVSTINVM prædicant) quàm amor boni; quæ proinde iuxta amorem boni diuiduntur. Arguunt D. THOMAM, quòd petitis è philosophorum libris distinctionibus superaddiderit AVGVSTINO, sed meritò ipsi videntur increpandi, qui adinuentas à se distinctiones obtrudunt AVGVSTINO.

Prętereà nullam istius actus indeliberati video necessitatem. Non enim ad libertatem saluandam exigitur; beati liberè amant Deum sine tali actu, vt ipsi docent, cum nulla sit in eis infirmitas: Angeli fuerunt etiam creati in amore libero sine tali actu, quorum etiam nulla fingi potest infirmitas. Nec ad vincendam concupiscentiam exigitur, siquidem amore libero iustitię fortiore sufficienter vincitur concupiscentia. Cur igitur non dixere hominem infirmum creari à Deo in amore libero iustitiæ fortiore, eo modo quo Angeli creati sunt in amore libero? id est, sicut Deus sine actu indeliberato prędio Angelis inspirauit amorem liberum iustitię, ita & homini infirmo inspiret immediatè amorem liberum iustitiæ fortiorem; vt sicut Angelus creatus est in amore libero & sancto, ita & homo infirmus creetur in amore fortiore iustitię
e. Ephes. 2. libero, docente id Apostolo: e *Ipsius enim sumus factura, creati in Christo IESV in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus.*

XXXV. Descendat lux Angelica, & eorum illuminet tenebras. Quemadmodùm

modùm Deus creauit hominem sanum in amore iustitiæ in vniuersali, ita & creat hominem infirmum in amore iustitiæ in particulari hoc est vtrumque physicé prædeterminat ad amandum. Sed iustitia in vniuersali est naturaliter seu necessariò volita, non enim potest homo eius oppositum velle, cùm sit ipse amor beatitudinis, aut in eo includatur. At iustitia in particulari, id est, *coniuncta priuationi delectationis hic & nunc occurrentis in particulari operabili*, non est necessario volita, sed potest repudiari ex amore delectationis, ad quem præuenitur voluntas à concupiscentiâ. Deus mouet vnumquemque iuxta modum suum. Cùm ergo homo infirmus ex præueniente concupiscentia sit potens vt se determinet ad oppositum *iustitiæ hic & nunc occurrentis*, dum Deus prædeterminat physicè ad amorem *iustitiæ hic & nunc occurrentis*, est causa, cur amor hic & nunc eliciatur à potente se determinare ad oppositum: ac proinde est causa, cur eliciatur cum libertate.

Quemadmodùm Deus mouendo causam contingentem ad agendum non destruit eius contingentiam, quia facit suâ physicâ prædeterminatione, quòd actus egrediatur à causâ potente impediri; alioquin non causam contingentem moueret; ita Deus mouendo liberum arbitrium ad amorem *iustitiæ hic & nunc occurrentis*, non destruit eius libertatem, quia facit suâ physicâ prædeterminatione, quòd actus egrediatur à causa potente se determinare ad oppositum, alioqui non liberum arbitrium, sed causam necessariam prædeterminaret. *f* f. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 3. cap. 3. §. 4.
Facit autem hoc Deus dupliciter; vel enim facit quòd amor *iustitiæ hic & nunc occurrentis* egrediatur à voluntate potente se determinare in oppositum vi præcedentis actus, & tunc actus est liber tam *elicitiuè* quàm *applicatiuè*, sicut contingit in homine sano; vel facit quòd actus egrediatur immediatè ab eadem voluntate, ita vt sit primus; & tunc actus est solùm liber *elicitiuè*; habet enim se amor *iustitiæ hic & nunc occurrentis*, sicut percussio, quę ab altero fit meâ manu cum potestate percutionem impediendi; non enim liberè in istâ percussione moueo manum, sed liberè mouetur manus mea, quia motum illum possum impedire, mouendo manum in contrarium. *g*

XXXVI. Expulsis tenebris, videamus quæ sit illa iustitiæ delectatio, quam toties inculcat S. AVGVSTINVS. Sciendum est, quòd voluntas non mouetur nisi in bonum apprehensum, siuè in id quod iudicatur bonum; duplex autem est iudicium, vnum ad instar primorum principiorum, quo ad solam apprehensionem v. g. iustitiæ iudicatur iustitia esse bonum; alterum est iudicium ad instar conclusionum, quo ex collatione ad aliquid aliud v. g. remotionem pœnarum inferni iudicatur iustitia esse bonum. Primum iudicium firmitatem habet ex aliquâ interiori inclinatione, v. g. quia inclinor naturaliter ad vitam, ad solam apprehensionem vitæ iudico eam esse bonum, nullâ factâ collatione ad aliquid aliud: similiter quia ex habitu inclinor ad fornicationem, ex solâ fornicationis apprehensione nihil aliud considerando iudico, bonum esse fornicari. Vt autem vitam, aut fornicationem in ista dispositione repudiem, necesse est vt fiat collatio cum aliquo alio bono, quòd magis amo, quàm vitam, aut fornicationem. Hæc inspice in THOMISTARVM TRIVMPHO, de natura pura. *h*

g. THOMISTAR. TRIVMPHVS tomo 3. c. 5. §. 5.

h. THOMISTAR. TRIVMPHVS tomo 2. Opusc. 2. c. 6. §. 7.

Ad rem nostram veniamus. Iustitia hic & nunc occurrens coniungitur v. g.

Priua-

Priuationi delectationis fornicariæ; quam delectationem nullâ factâ collatione iudico esse bonam, & hoc iudicium fit sine collatione propter interiorem habitus, aut concupiscentiæ inclinationem. Vndè vt repudietur delectatio fornicaria, & ametur *iustitia coniuncta priuationi istius delectationis*· opus est collatione, v. g. ad pœnas inferni contrarias integritati vitæ, quæ plus amatur, quàm fornicaria delectatio. Et tunc *iustitia coniuncta dicta priuationi* non propter se amatur, sed propter aliud. Hæc est necessitas specialis GRATIÆ VICTRICIS ET PRÆDETERMINANTIS. Deus qui solus intra voluntatem operatur, inspirat amorem *iustitiæ coniunctæ priuationi delectationis fornicariæ* ex quo amore delectabilis fit, & per se bonum iudicatur *iustitia coniuncta dictæ priuationi*, sicut suprà dictum est, quòd omne amatum est delectabile amanti. ista est iustitiæ delectatio, quam exigit S. AVGVSTINVS ad singulos actus hominis infirmi, non in aliquo actu indeliberato consistens, sed in amore libero *elicituè tantùm*, quem Deus ad iustitiam in particulari inspirat, qui si fuerit fortior vincitur concupiscentia, & impletur mandatum, sin minus fortis, vincit concupiscentia, & præuaricatur mandatum. Vide THOMISTARVM TRIVMPHVM. [i]

[i] THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1. cap. 2. a. 2. §. 7. tom. 3. cap. 5. §. 5.

XXXVII. Secundò deficiunt litteræ AVGVSTINIANÆ adhærentes spreto Angelico intellectu, in ly *fortiore*. Putant enim debere esse amorem iustitiæ *fortiorem intensiuè*, cùm sufficiat esse *fortiorem appretiatiuè*; ex quâ falsâ existimatione explodunt dictum Angelicum, quo asseritur, minimam charitatem sufficere ad vincendas omnes tentationes, & vitanda omnia peccata. Verùm in libris de Pœnitentiâ, quos paramus, ista omnia, FAVENTE DEO ET PRÆDETERMINANTE, in staterâ Angelicâ librabimus.

Hæc de FVNICVLO PRIMO, Ad quem præsentem traxi paragraphum, occasione & intuitu *tractionis Molinianæ*; contra quam, [l] *si quis est Domini iungatur mihi.*

[l] Exodi 32.

FVNICVLVS SECVNDVS.

BAIVS.

XXXVIII. NEcessitatem ANGELICI luminis ad veram S. AVGVSTINI intelligentiam, æquè ac *Molina* demonstrat *Baius*. Verumtamen ex diuerso capite. Duo inter alia præstat lumen; tenebras enim expellit, & colorem qui est in potentia visibilis reddit actu visibilem. Doctrina *Molinæ* ad doctrinam GRATIÆ AVGVSTINIANÆ se habet sicut tenebræ ad lumen; siquidem in præcipuo difficultatis puncto, vt vidimus, [m] ab impugnatoribus S. AVGVSTINI non discernitur. Comparationem istam tene-

[m] supra num. 26.

tenebrarum ad lumen interuenire ipse *Molina* fassus est, inter suam & S. AVGVSTINI doctrinam; at sensu nobis contrario, & Cordatos omnes ad indignationem prouocante, cùm lucem sibi dederit, tenebras * S. AVGVSTINO. Doctrina Baij coloribus comparatur; veram enim S. AVGVSTINI, asserit gratiam, sed eam quasi actu inuisibilem, id est, inintelligibilem actu exhibet, dum litteræ nimiùm adhærens, plurimas veritates, quę naturæ à Deo institutæ,& rationi, signato super nos vultùs illius lumini,congruunt, putauit doctrinæ AVGVSTINIANÆ aduersas; quæ tamen ei optimè consonant, si secundùm mentem & intentionem S. AVGVSTINI luce ANGELICA interpretentur. Hic est FVNICVLI SECVNDI nodus, vt depulsis in PRIMO FVNICVLO *Molinianis* tenebris, stringatur necessitas ANGELICÆ lucis ad verum doctrinæ AVGVSTINIANÆ colorem faciendum actu intelligibilem iis, qui litterę AVGVSTINIANÆ cum *Baio* nimis adhærent. Primò in quo differant MOLINA, & BAIVS, ostendemus, vt colores secernantur à tenebris. Secundò causam dicemus, cur ea quæ naturæ & rationi conueniunt sint solùm in potentiâ intelligibilia in litterâ AVGVSTINIANA, vt luce ANGELICA redderentur actu intelligibilia. Tertiò, ea quæ S. AVGVSTINO perperam superaddit *Baius* falsa esse, vt non dicam absurda, demonstrabimus prælucente ANGELICO Sole, Deoque prędeterminante. *Veni Pater pauperum, veni dator munerum, veni lumen cordium.*

* supra num. 3.

§. I. *In quo differant MOLINA & BAIVS?*

XXXIX. Defectus ANGELICI luminis est & *Molinæ* & *Baio* communis. Vnum tantùm de duobus vterque accepit, cum ambo ad veram S. AVGVSTINI intelligentiam sint necessaria. Immutationem actus volendi *ex parte obiecti* considerauit solummodò *Molina*. Eam, quæ est *ex parte voluntatis* attendit tantùm *Baius*: non enim immutationem *ex parte obiecti* distinxit. Hæc est prima eorum differentia; ex quâ oritur secunda, nempe *Molinam* adhæsisse impugnatoribus S. AVGVSTINI; ab illis recessisse *Baium*, sed in aliam cecidisse foueam ex litterâ occidente. De *Molina* in PRIMO FVNICVLO satis dictum. De *Baio* in hoc secundo Funiculo supereſt dicendum

Obseruanda est ANGELICA doctrina, quam habet THOMISTARVM TRIVMPHVS, ° vbi colligitur quod necessitas gratiæ potest peti ex obiecto, vel ex modo operandi. Quando obiectum superexcedit omnem naturæ rationalis proportionem & facultatem, gratia necessaria ad illud attingendum dicitur necessaria ex obiecto. Quando obiectum est proportionatum, sed modus attingendi exigit specialem Dei applicationem, tunc necessitas gratiæ petitur ex modo operandi, non ex obiecto. Eodem modo supernaturale dicitur aliquid ex obiecto, quando obiectum est superexcedens proportionem

° THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 3. n. 166.

nem naturæ, vt visio beatifica, cognitio Trinitatis, actus charitatis spei, &c. Vita autem mortuo restituta, sanitas miraculosè recuperata, dicuntur supernaturalia ex modo operandi.

XL. Alia quoque vtriusque Solis consideranda est differentia, quam exhibet THOMISTARVM TRIVMPHVS p inter hominem sanum, & infirmum. Ea enim non petitur ex obiecto, sed ex modo operandi. Sufficientia virium reddit hominem sanum, infirmitas virium facit infirmum. Nec obiecti naturalitas vel supernaturalitas attenditur in istâ discretione. Non minùs est infirmus, qui ad obiecta naturalia attingenda non habet sufficientes vires, quam qui caret sufficienti potestate ad obiecta supernaturalia. Aequè etiam sanus est, qui sufficientiam virium habet, vt tendat in obiecta supernaturalia, ac ille, cui nihil deest *ex parte posse* ad obiecta naturalia.

p. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1. cap. 2. a. 1. §. 6. tom. 3. cap. 3.

Hinc sequitur, necessitatem gratię specialis, quâ indiget homo infirmus, non peti ex supernaturalitate obiecti, sed indifferenter se habere ad actus naturales & supernaturales. Oritur enim ex rebellione concupiscentię, quę æqualiter præuenit voluntatem, & in naturalibus, & in supernaturalibus. Quarè operari *vt infirmus*, est operari cum præueniente in contrarium concupiscentiâ: ad quod requiritur auxilium essentialiter vincens concupiscentiam, cum quo componi non possit non operatio. Siuè igitur principium eliciens actionem fuerit naturale, siuè supernaturale, si præueniatur concupiscentiâ erit infirmum, quia impeditum. Et æqualiter indigebit GRATIA VICTRICE. Vnde GRATIA VICTRIX est propriè illa gratia, quę discernit hominem infirmum benè operantem, ab homine sano benè operante.

XLI. Ad istam differentiam *hominis infirmi benè operantis, & hominis sani benè operantis* intelligentiæ oculum iugiter conuertit S. AVGVSTINVS. Et statim vidit hominem infirmum benè operantem adiuuari speciali aliquo auxilio, quo non adiuuatur homo sanus, benè operans. Manifestum est, quòd necessitas specialis auxilij non potest peti ex parte eorum, quę sunt communia, & sano, & infirmo. Per hoc enim quod alteri cum altero commune & indiscretum est, nemo discernitur: iuxta id quod dixit AVGVSTINVS p: *Numquid per hæc dona quæ omnibus communia sunt hominibus, discernuntur homines ab hominibus?* minimè gentium. Omne principium eliciens actum, seu omne habituale donum, quod est in homine sano benè operante est etiam in homine infirmo benè operante; & nihil est in infirmo ex parte principij elicientis necessarium, quod non sit in sano necessarium. Cùm enim principium eliciens & quidquid se habet per modum habitus & dispositionis ad eliciendum actum, sit auxilium *sine quo* non fit actus, nullo tali auxilio caret homo infirmus benè operans, (intellige dum actu operatur) sic enim differentiam vtriusque modo inuestigamus, provt scilicet vterque actualiter operatur: & quærimus quid sit illud quod habet homo infirmus in omni sua bona operatione tam secundùm legem naturę, quàm secundùm legem fidei, & quo caret homo sanus in omni sua operatione: & dicimus, quòd non potest esse aliquid ex parte principij elicientis tantùm.

p. lib. de Prædest. Sanct. cap. 5.

Certum etiam est, quòd ex parte principij applicantis, tam homo sanus, quàm

quàm homo infirmus debeant à Deo applicari ad bene operandum, eò ipsò quod vterque præter principia elicientia indigeat concursu generali primi mouentis, quem Deus exhibet voluntati vt Dominus illius, non vt pedissequus, vti volunt *Molinistæ*. Non ergo in indigentia applicationis & concursus generalis stat hominis infirmi bene operantis, ab homine sano bene operante differentia, sed in indigentia specialis cuiusdam applicationis & concursus, quam indigentiam non habet homo sanus.

XLII. Hoc autem speciale auxilium applicans non est aliud, quàm auxilium essentialiter inferens bonam operationem vincendo concupiscentiam. Ex hoc quòd sit essentialiter inferens bonam operationem facit operantem benè; ex hoc quòd vincat concupiscentiam facit infirmum operantem benè, & eum à sano distinguit. Duplici quoque titulo dicitur gratia specialis. Nam si gratia sumatur pro dono indebito & gratis dato, seu procedente ex gratuitâ Dei voluntate, auxilium essentialiter vincens concupiscentiam *specialis gratia* conuenientissimè dicitur; quia nec naturę in massa damnationis positę debetur, nec personæ cuiusquam meritis redditur. In quo differt ab auxilio hominem sanum prædeterminante, quod licet nulli particulari debitum sit supposito, naturæ tamen debetur; siuè debitum istud oriatur ex conditione naturę, vt fit in auxilio prædeterminante ad actus naturales; siuè debitum istud oriatur ex eleuationis priuilegio, vt contingit in auxilio prædeterminante ad actus supernaturales.

Diuina prouidentia suauiter & fortiter disponens omnia, quamlibet creaturam gubernat & dirigit secundùm modum suum. Natura, quę defectibiliter ordinatur in finem, exigit quòd in aliquibus suppositis perducatur ad finem, vt ostendatur vltima eius bonitas & perfectio; & simul petit quòd in alijs suppositis deficiat à fine, vt ostendatur eius defectibilitas. Verùm quòd hoc suppositum eligatur, & non istud, in quo natura vel consequatur finem, vel deficiat à fine, ad solam gubernantis vniuersalissimi pertinet voluntatem. Hæc est D. THOMÆ profundissima doctrina in TRIVMPHO THOMISTARVM [a] relata, secundùm quam omnia auxilia efficacia debentur naturę sanæ, naturalia naturę principijs, supernaturalia naturę ex priuilegio eleuatæ; nullum tamen auxilium efficax, tam naturale, quàm supernaturale debetur personę, vt pote omnia præueniens merita. At auxilia efficacia in homine infirmo, nec naturę debentur, cui sola propter peccatum primi parentis debetur damnatio: iure igitur merito *speciales* dicuntur *gratiæ*, sumendo gratiam pro dono indebito & gratis dato.

[a] THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1. In Appendice de causa prædestinations sect. 4.

Quòd si sumpseris magis propriè gratiam pro dono superexcedente naturam, eamque ad ipsam Dei beatitudinem eleuante, quod communiter à Theologis vocatur supernaturale secundum substantiam facti, auxilium vincens essentialiter concupiscentiam adhuc *specialis* dicetur *gratia*, quia est Dei *specialiter* non *vniuersaliter* applicantis. In quo distinguitur ab auxilio supernaturali applicante, quod datur homini sano: hoc enim auxilium procedit à Deo secundum *vniuersalem* prouidentiam ordinis supernaturalis; at auxilium supernaturale vincens concupiscentiam in ordine ad diuinam beatitudinem, procedit à Deo secundùm *specialem* prouidentiam eiusdem ordinis supernaturalis.

b. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1. de causa prędestin. sec. 3. tom. 3. n 166.

Vide THOMISTARVM TRIVMPHVM. b

XLIII. His ritè perspectis lucidissima fiet *Baij* & sequacium hallucinatio. Necessitatem gratiæ perpendit S. AVGVSTINVS, dimicans contra Pelagianos *ex parte principij specialiter applicantis*, seu vincentis concupiscentiam, quod se extendit ad singulos actus hominis infirmi siuè naturales sint, siuè supernaturales, hoc est siuè eliciantur à ratione *per dilectionem iustitiæ sibi proportionatam* operante, siuè eliciantur à fide *per dilectionem fidei commensuratam* operante. *Baius* verò necessitatem gratiæ *ex parte principij elicientis* extendit ad singulos actus hominis infirmi, exigens ad actus secundùm regulam rationis bonos non solùm *gratiam applicantem*, sed etiam *gratiam elicientem*. Quod certè nunquam asseruit S. AVGVSTINVS; nec asserere potuit, nisi affirmando omnem veritatem moralem solâ fide posse cognosci. Quid, amabo, ad GRATIAM AVGVSTINIANAM refert, quòd distinguam ex obiecto, siuè ex parte *principij elicientis*, duos iustitię amores, si vtrumque amorem confitear à Deo specialiter inspirari, vtrumque quibusdam misericorditer dari, vtrumque quibusdam iustè denegari?

Perspectam habes, CORDATE LECTOR *Molinæ* & *Baij* differentiam in communi eorum contra GRATIAM AVGVSTINIANAM peccato. Vterque gratiam elicientem, ad quam immutatio actus volendi *ex parte obiecti* pertinet, confudit cum gratiâ applicante, ad quam spectat immutatio actus volendi *ex parte voluntatis*. Differunt quòd *Molina* gratiam applicantem in gratiâ eliciente intelligit hanc solam agnoscens, & ei soli applicans quidquid contra Pelagianos docuit S. AVGVSTINVS de illis Triumphans. *Baius* è contra gratiam elicientem in gratia applicante solummodò cognoscit, non distinguens gratiam elicientem à natura eliciente, nec fidem à ratione. Vnde quidquid D. THOMAS ex dictamine rationis philosophis indito, secundùm diuersa principia elicitiua sapientissimè distinxit, gratię AVGVSTINIANÆ credidit aduersari, eo quòd litterę AVGVSTINIANÆ solam necessitatem *gratiæ applicantis* exprimenti nimiùm adhæserit; ideoque non viderit diuersos iustitiæ & Dei amores cum eadem *gratia applicantis* necessitate à S. AVGVSTINO assertâ posse, & debere componi: vti composuit D. THOMAS mentem Magistri sui intimè penetrans.

§. II. *Ex eodem fonte demonstratur diuersa* MOLINÆ *&* BAIJ *circa libertatem hallucinatio.*

XLIV. VEro omnia consonant. Sicut modicus error in principio plurimos & magnos in multiplicatis conclusionibus gignit errores; ita veritate principij veritates multiplicantur conclusionum. Licet hoc cernere in istâ duplicis actus volendi immutationis veritate. Quemadmodum secundùm eam duplex gratia distinguenda est, ita & duplex libertas; & sicut ex defectu distinctionis duplicis gratię, diuersimode circa gratiam hallucinati sunt *Molina*, & *Baius*, ita defectu distinctionis duplicis libertatis variè circa libertatem ijdem à veritate declinarunt.

Alia

Alia est libertas ex parte principij applicantis se ad agendum, alia est libertas ex parte principij elicientis actionem. Libertas principij applicantis est libertas in actu secundo, cum quâ non potest componi actus oppositus, sed sola potestas ad oppositum. Libertas principij elicientis est libertas in actu primo, cum quâ non sola ad vtrumque potestas, sed & vtrumque oppositum componi valet. Principium liberè applicans est amor. Quicumque actus ex amore concluditur, est liber in actu secundo *libertate applicantis se*, quę communiter dicitur *exercitij libertas*. Nec ex amore alicuius obiecti potest concludi obiecti amati oppositum. v. g. Ex amore delectabilis non possum concludere aliquod triste esse amplectendum, solùm possum concludere ea quę delectabiliâ sunt, & quæ ad delectationem vtilia sunt. Vt possim concludere aliquod triste esse amplectendum requiritur, vt amem aliquid aliud præter delectabile v. g. vitam. Ex amore vitæ possum amplecti quidquid est vitæ conueniens, sed non possum applicare me ad aliquid vitę contrarium. Sic patet, quòd quilibet amor dum est principium applicans habet propriam exercitij libertatem intra sphęram obiecti amati, cum quâ non componitur actus obiecto amato oppositus, sed sola potestas ad oppositum ex alio amore orta. Et quia amori delectabilis accidit, quòd alius amor superueniat, sequitur euidenter, potestatem amplectendi aliquod triste non esse de essentia libertatis exercitij, quâ amans delectabile liberè fertur ad delectabilia: ita vt si nullus esset amor in voluntate, nisi amor delectabilis, nihil de perfectione libertatis exercitij, quam fundat amor delectabilis, amitteret voluntas, quantumuis nihil contristans posset amplecti.

XLV. Si tamen aliquod particulare esset ex vnâ ratione delectabile, & ex aliâ ratione contristans, ad eamdem amoris delectabilis libertatem pertineret pòtestas illud amplectendi & repudiandi; si verò ex omni ratione sit delectabile non poterit ex amore delectabilis repudiari; nec carentia potestatis repudiandi istud, quod ex omni suâ ratione est delectabile, detrahit aliquid de perfectione libertatis, quâ ex amore delectabilis potest aliquid amplecti. Sic ratiocinare de amore iustitię, de amore præcepti, qui si solus existeret in voluntate, quidquid præciperetur liberrimè amplecteretur voluntas, quidquid prohiberetur liberrimè repudiaret, sine vllâ potestate, vel quod præceptum esset repudiandi, aut quod prohibitum foret amplectendi. Quòd si occurrat fons ipse omnis iustitiæ, illicò ad illud amandum liberrimè se determinabit, qui nonnisi iustitiam amat, nec aliud quidpiam desiderat. Ecce perfectissima libertas sine potestate peccandi. [c] Nec posse *suspendere actum* vel posse *cessare ab actu*, plus spectant ad istam *applicantis se*, seu *exercitij* libertatem, quàm potestas amplectendi oppositum, eò quòd omnes illę potestates fundantur in aliquo alio amore præter amorem iustitiæ, qui possibilis non esset in eo, cuius voluntas ita creata esset, vt nonnisi iustitiam amaret.

Libertas principij elicientis, si subtiliter discutiatur, non est nisi potestas ad plures *exercitij*, seu *principij applicantis* libertates, intra diuersas *libertatis exercitij* sphæras. Est enim potestas eliciendi plures amores disparatos; voco disparatos amores, quorum vnus ex alio non oritur. Cùm autem non multiplicentur amores nisi multiplicatis obiectis, coincidit planè ista libertas cum liber-

c. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1. cap. 1. ar. 3. §. 2. sic conciliat libertatem Christi cum præcepto.

libertate, quæ eſt ex parte obiecti, & communiter dicitur *libertas ſpecificationis.* Fatemur de eſſentia huiuſmodi libertatis eſſe poteſtatem amplectendi oppoſitum, ſuſpendendi actum, vel ceſſandi ab actu. v. g. Sit poteſtas in aliquâ voluntate eliciendi, & amorem iuſtitię, & amorem delectabilis, eò ipsò erit poteſtas amplectendi oppoſitum iuſtitiæ, ſi fuerit delectabile: ſuſpendere quoque amorem iuſtitiæ, vel ceſſare ab amore iuſtitiæ erit poſſibile, ſi delectabilis iudicetur ſuſpenſio, vel ceſſatio. Nec poteſtas amplectendi oppoſitum iuſtitiæ, ſuſpendendi, vel ceſſandi ab amore iuſtitiæ, poteſt adeſſe voluntati, niſi ſit in ea poteſtas eliciendi alium amorem, qui ex amore iuſtitię non oriatur. Nam voluntas, non amans niſi iuſtitiam, non poteſt iudicare bonum eſſe amplecti oppoſitum iuſtitiæ, vel bonum eſſe non amare illam. Non amare iuſtitiam non eſt per ſe bonum, ſicut nulla carentia eſt per ſe bonum; oportet ergo ex collatione ad aliquod aliud amabile diſtinctum à iuſtitiâ iudicare, quòd bonum ſit, non amare iuſtitiam. Fundatur hæc libertas in ratione diſcernente diuerſas boni & mali rationes: ſed prima libertas fundatur in ratione diſcernente ipſam rationem boni v. g. præcepti, iuſtitię, delectabilis, ab illis rebus, in quibus rationes pręcepti, iuſtitiæ, delectabilis, reperiuntur: ita vt quælibet ratio fundet propriam ſibi libertatem extra ſphæram cuiuſcumque alterius rationis.

XLVII. Doctrinam iſtam integro Opuſculo tradit TRIVMPHVS THOMISTARVM; [c] quę ita diſplicuit *Moliniſtis*, vt ipſam detulerint ad ſacram INDICIS Congregationem cum Opuſculo *de Contritione.* Sed liberante Deo pauperem à potente, & protegente Sancto THOMA, in eius profeſto anni 1674. libera euaſit *à cenſurâ, quam illi infligi totis viribus curabant, qui nihil verum, nihil orthodoxum exiſtimant, niſi quod ipſi ſcribunt & docent.* Sic atteſtatur Emin. S. R. E. Cardinalis BONA in Epiſtola, quam mihi ignoto reſcripſit Romæ 19. Maij 1674. ſe etiam Philalethem profitens. Idem teſtatus eſt alter Emin. S. R. E. Cardinalis DETRE, in Epiſtolâ, quam etiam mihi indigno reſcribere dignatus eſt Romæ 12. Iunij 1674.

[c] THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opuſc. 3. tom. 3. cap. 5.

Nec conſumptis viribus deſtitêre aduerſarij, ſed vtrumque *de Libertate & Contritione* Opuſculum à Sacrâ Congregatione INDICIS ad ſupremum INQVISITIONIS tribunal detulerunt; verùm eodem infelici pro eis, & feliciſſimo pro me, omnibuſque veritatem amantibus ſucceſſu, vt atteſtatur R. P. Noſter Generalis P. Fr. IOANNES CHRYSOSTOMVS A S. PAVLO in Epiſtolâ ad me datâ Romæ 6. Iunij 1674.

XLVIII, Obſerua, CORDATE LECTOR, in Opuſculo *de Libertate* [d] tradi diſtinctionem duplicis GRATIÆ PRÆDETERMINANTIS *vniuerſalis* ſcilicet & *ſpecialis*, ſupra quam fundatur noſtra Concordia, intentata in tomo primo *de Scientiâ Mediâ ad examen reuocatâ*, & totus THOMISTARVM TRIVMPHVS; qui proinde in vtrâque ſacrâ & *Indicis* & *Inquiſitionis* Congregatione, ab omni cenſurâ dici poteſt euaſiſſe immunis. Hoc ipſum fateri debent *Moliniſtæ* in *Gazetta*, quam nuper publicarunt, de quâ infrà. [e] Nam in eâ dicunt Opuſculum noſtrum *de Scientiâ Mediâ ad examen reuocatâ*, quod primus tomus TRIVMPHI THOMISTARVM complectitur, eſſe *eiuſdem Farinæ* cum alio Opuſculo *de Libertate*, quod eſt tertium in ſecundo tomo me-

[d] THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opuſc. 3. cap. vlt.

[e] Concluſ. Funicul. §. 4.

memorati TRIVMPHI. Cum ergo certum sit Opusculum nostrum *de Libertate*, sicut & *de Contritione*, ab omni censurâ in vtrâque & INDICIS & INQVISITIONIS sacra Congregatione euasisse immune: certum quoque *Molinistis* erit, Opusculum *de Scientiâ Mediâ ad examen reuocatâ*, quod est ipse THOMISTARVM TRIVMPHVS, ab omni censurâ in vtrâque E. D. Cardinalium Congregatione fuisse liberatum.

Gratias tibi ago, Deus meus, qui non derelinquis sperantes in te. Vnam petij à te, & hanc requiram, vt pro centuplo, quod promisisti in hoc sæculo relinquentibus omnia propter te, VERITATIS ANGELICÆ des mihi intellectum, vt ea quæ docuit ex Sapientissimo Magistro suo S. AVGVSTINO conspicere valeam, & quæ egit imitatione complere. Ambiant aduersarij mei quidquid voluerint, concilient sibi apud imperitos plausum; hæc est portio mea, VERITAS ANGELICA; hanc in rebus dubijs cogito, hanc inuoco. Ipsam sequens non deuio, ipsam cogitans non erro. Ipsâ tenente non corruo; ipsâ protegente non metuo aduersantium mihi potestatem: ipsâ duce in veritatis inquisitione non fatigor; ipsâ propitiâ ad veritatem peruenio, secernens pretiosum à vili, omnia probans, & quod bonum est tenens: & sic in memetipso experior, quàm meritò dictum sit à Domino, BENE SCRIPSISTI DE ME THOMA.

XLIX. Redeamus ad MOLINAM & BAIVM; diuersamque eorum ex doctrinâ traditâ demonstremus hallucinationem. *Molina* confundens libertatem principij applicantis cum libertate principij elicientis, exigit ad libertatis essentiam illas conditiones, quæ spectant ad libertatem principij elicientis. * Vult enim vt cum applicatione ad actum possit componi actus oppositus, quam supra monstrauimus esse conditionem libertatis principij elicientis, seu libertatis in actu primo; & nullatenus esse de perfectione libertatis principij applicantis, seu libertatis in actu secundo, sicut nec est potestas peccandi. Nec refert vtrum à me ipso applicer, an ab alio; nam si cum mea applicatione stat potestas ad oppositum absque eo quòd cum applicatione meâ possit componi actus oppositus, idem continget cum applicatione ab alio. Hoc solùm poterit obstare, quòd *applicanti se* videatur repugnans *applicari ab alio*; sed verum est de primo se applicante, non de secundo se applicante; sicut secundo mouenti se non repugnat, accipere à primo quòd se moueat. Vide THOMISTARVM TRIVMPHVM *e*

* THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1. cap. 2. a. 2. §. 2.

Baius in solâ ratione voluntarij, & exclusione violentiæ reposuit libertatem, quam *ad meritum & demeritum* dixit sufficere. Et ita negauit libertatem principij elicientis, excludens à libertate istâ potestatem amplectendi oppositum. Benè distingue inter libertatem *ad meritum tantùm*, & libertatem *ad meritum & demeritum simul*; Libertas *ad meritum tantum* est libertas separata à potestate peccandi, & est libertas principij applicantis, de cuius perfectione nihil diminuit carentia potestatis ad oppositum. Libertas *ad meritum & demeritum simul*, est libertas coniuncta potestati peccandi, de cuius essentiâ est potestas amplectendi oppositum, suspendendi actum, cessandi ab actu. Quarè iure merito proscriptus est *Baius*, qui istas potestates à libertate

e. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1. cap. 2. a. 2. §. 4.

ad

ad meritum & demeritum exclusit. Consule THOMISTARVM TRIVMPHVM. *f*

f. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opusc. 3. cap. 9.

L. Colligitur ex doctrinâ libertatis traditâ, amplissimam libertatem in solo Dei amore consistere. Cùm enim formalis libertas ex amore applicante procedat, tantò amplior erit libertas, quantò ex amore possumus nos ad plura applicare. Dictum est, quòd quilibet amor habet propriam suę libertatis sphęram. Qui ergò ex vno & eodem amore potest ad plura se applicare, illius amor ampliorem consequenter libertatis sphæram. Amor delectabilis maiorem habet sphæram, quàm amor dulcis, quàm amor pulchri, quàm amor suauissimi cantus, quàm amor venereæ delectationis, quam amor fragrantis odoris. Quò magis ad particulare descenditur, tantò minorem habet amor libertatis sphæram. Amor subijcit amantem amato iuxta illud Apostoli. *g* *Nescitis quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediendum serui estis eius cui obeditis, sine peccati ad mortem, siue obeditionis ad iustitiam. Gratias autem Deo, quòd fuistis serui peccati .... liberati autem à peccato serui facti estis iustitiæ.* Omnis ergo creaturæ libertas est cuiusdam seruitus amoris. Seruitus est respectu rationis amatæ, libertas respectu eorum, in quibus ratio amata vel quædam illius vtilitas à parte rei reperitur. Servus autem est quasi sub domino captivus. Inter captiuos est latitudo, sunt captiui qui in angusto domus clauduntur cubiculo; sunt quibus tota domus deputatur pro carcere; sunt quibus tota ciuitas; sunt quibus exitus è regno tantùm prohibetur. Amans delectabile est captivus in regno; amans delectabilia tactus est captivus in ciuitate; amans fornicationem est captivus in domo; amans hanc mulierem est captivus in cubiculo. Voluntas fertur in res vt sunt à parte rei; sic autem sunt singulares. Dum ergo voluntas determinat se ad amandum aliquod singulare, claudit quasi se in vno cubiculo; & dum ad aliud singulare amandum se determinat, in alio etiam includit se cubiculo; hoc est restringit se ad volendum solummodò ea, quæ huic singulari cooueniunt; totque sibi multiplicat dominos, quot amat singularia: siquidem vnumquodque singulare proprio gaudet bono, à quouis alterius singularis bono distincto.

g. 6. Rom. 6.

LI. Si sit à parte rei aliquod singulare, in quo sit omnium aliorum singularium bonitas, & ad quod omnia alia singularia habent conuenientiam. Voluntas determinans se ad amandum istud singulare subijcit se illi, & ab eo captiuatur; sed omnibus alijs singularibus dominatur, eò quòd omnia alia ad istud vnum quasi media deseruiunt Voluntas autem fini subijcitur, sed medijs dominatur. Tale singulare est Deus. Quarè manifestum est amorem Dei minimam esse seruitutem, & maximam libertatem. Minor est seruitus subijci vni, quam subijci pluribus; & subijci regi, quàm subijci rustico. Et iterum minor est seruitus subijci suo superiori, quam suo inferiori. Omnia temporalia, imò omnes creaturæ sunt infra animam, inquantùm est imago Dei, & tamquam nihilum sunt ante Deum. Est ergo amor creaturæ maxima animæ seruitus. At amor Dei subijcit animam vni, & quidem superiori, regique sæculorum immortali. Est ergò amor Dei *minima* animæ seruitus, est etiam maxima illius libertas, quia cum *Deus diligat omnia quæ sunt, & nihil oderit eorum quæ fecit*, *h* nihil existit in mundo, ad quod amandum

h. Sap. 1. 5

dum non possit se applicare voluntas amans Deum. Vnde totus mundus reputatur ei carcer, verissimèque dicitur, *seruire Deo regnare est*.

LII. Ex his, quasi ex vestigio, deduci poteris CORDATE LECTOR, in aliqualem mysticę illius sapientię, cognitionem, quam docet Beatus Noster Pater IOANNES A CRVCE *primus Carmelitarum Discalceatus*, nouissimè à Sanctissimo D. N. Papa CLEMENTE X. catalogo Beatorum summâ Reformationis nostræ lætitiâ, annumeratus. Ipse diuino afflatus spiritu, & supra se eleuatus, rectam & compendiosissimam demonstrat viam, quâ securè & sine vllo deceptionis periculo perfectionis Christianæ montem subire paruo tempore possis, Deoque in sapientiâ, quantùm patitur hæc vita, intimè vniri. Hæc via tribus NIHIL perficitur, mediante caliginosa quadam fidei cognitione per dilectionem cuiusdam vniuersalis boni operante. Cognoscis, & amas; sed nihil distinctum cognoscis, & amas. Si aliquid distinctum & particulare quæsieris seu in cognitione, seu in amore, à rectâ viâ recedis, ad dexteram, aut sinistram declinando. NIHIL IN SENSIBVS, omnibus sensibilibus dicendo, *non est hoc quod volo.* NIHIL IN INTELLECTV, omni cognitioni aliquid distinctum & particulare, quod exprimere valeas, (quantumuis de Deo fuerit) referenti dicendo, *Non est hoc quod volo.* NIHIL IN VOLVNTATE, omni affectioni cuiuscumque particularis & distincti obtecti dicendo, *nec hoc est quod volo.* In istâ rerum omnium particularium & distinctarum abstractione, atque constanti cuiusvis delectationis tam ex sensu, quàm ex intellectu occurrentis mortificatione, remanet animus in quodam vniuersalis beneplaciti Dei confuso intuitu & indistincto amore; quo voluntas ad omnia particularia & distincta, quæ ex voluntate Dei oportet assumere, inueniatur promptissima atque paratissima. Iste indistinctus & confusus amor est ipsi omnis virtus, inquantùm vnicum est ei motiuum ad omnes virtutum actus exercendos, quantumvis de nulla virtute in particulari cogitet. Nam si intuitum vniuersalem & confusum relinquat, vt cuiusdam virtutis particularis motiuum assumat, rectam deserit viam, ad dexteram declinando. Hæc est maxima animæ libertas, non solùm à peccato; sed & à quocumque obiecto particulari, & distincto.

Hæc est Beati Protoparentis REFORMATI CARMELI doctrina: quæ non *sciendo* sed *ignorando* discitur, quæ non *aliquid*, sed NIHIL amando acquiritur. Expertis eam relinquo, [c] *ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut aliquid audit ex me.* c. 2. Cor. 12.

§. III. *Redditur causa, cur distinctio* gratiæ elicientis à naturâ eliciente *sit solùm in potentiâ intelligibilis in litterâ* AVGVSTINIANA.

LIII. PEr distinctionem gratiæ elicientis à natura eliciente, nihil aliud intelligimus, quàm duplicem Dei aut iustitiæ amorem, quorum vnus elicitur à gratia sanctificante, aut alio principio elicitiuo ad eam ordinato;

alter

alter elicitur à natura rationali, sine vllâ ad gratiam sanctificantem eleuatione & coniunctione. Distinctionem istam dicimus esse solùm in potentia intelligibilem in litterâ AVGVSTINIANA; quia eâ distinctione non opus habuit, vt contra Pelagianos dimicaret, ac de illis Triumpharet: ideoque eam non expressit. *Ergò eam negauit, & impossibilem credidit:* Quam mala consequentia! est tamen *Baiana*, & aliorum, qui deserentes lucem ANGELICAM D. THOMÆ, super omnes S. AVGVSTINI discipulos fidelissimi, certò certiùs in malâ istius sequelæ deductione fuêre obcæcati. Quid inde sequutum: Mundus nouit.

Nos probemus intentum. Distinctio ista duplicis dilectionis, per quarum vnam fides operatur, & per alteram ratio, non discernit hominem sanum benè operantem ab homine infirmo benè operante: ergo eâ distinctione non opus habuit S. AVGVSTINVS vt contra Pelagianos dimicaret, ac de illis Triumpharet. Antecedens est de se notum; omnes enim, qui distinctionem istam recipiunt, vtramque dilectionem ponunt & in homine sano, & in homine infirmo; sicut in vtroque reperitur *natura & gratia sanctificans*; *Ratio & fides.* Manifesta quoque est consequentię bonitas ex paragrapho primo huius Funiculi; in quo dictum est, præcipuam S. AVGVSTINI contra Pelagianos disceptationem fuisse, de gratiâ discernente hominem sanum benè operantem, ab homine infirmo benè operante; cujus necessitas est communis vtrique dilectioni; vt pote petita ex infirmitate concupiscentię, quæ vtramque præuenit dilectionem. Siuè natura rationalis eliciat dilectionem iustitiæ *naturæ rationali commensuratam*, siuè gratia sanctificans eliciat dilectionem iustitiæ *naturæ diuinæ commensuratam*, vtraquè indiget speciali Dei auxilio vincente concupiscentiam; quo dato vtraque diligit; quo non dato neutra diligit. Istius auxilij necessitatem iugiter adstruens S. AVGVSTINVS contra Pelagianos, nullatenus indiguit duas istas distinguere dilectiones.

LIV. Euidentiùs id demonstrant argumenta, quibus Pelagianos vrgebat. Nam precibus Ecclesiæ potissimum redarguebat eos; & Apostolico testimonio, [d] *Quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* dictoque S. Cypriani, *In nullo gloriandum cum nihil sit nostrum.* Præueniens concupiscentia facit, dilectionem iustitiæ naturalem non esse in potestate naturæ, sicuti facit, dilectionem iustitiæ supernaturalem non esse in potestate gratiæ sanctificantis; est enim & naturæ, & gratiæ sanctificantis actuale impedimentum. Cùm oratio fundatur ad Deum pro eo quod non est in nostrâ potestate, & à Deo donatur, secundùm S. AVGVSTINVM; æqualis erit ad vtramque dilectionem orationis indigentia.

d. 1. Cor. 4.

Totum quod ex necessitate orationis deducit S. AVGVSTINVS, in vtrâque dilectione verificatur. Sic enim ratiocinatur: [e] *Cum ergò verum sit, quod dixit;* si volueris, conseruabis mandata: *quarè quærit in ore suo dari custodiam, similis ei qui dicit in Psalmo:* Pone Domine custodiam ori meo: *quarè ei non sufficit mandatum Dei & voluntas sua; quandoquidem si voluerit, conseruabit mandata.* Deinde adductis multis alijs mandatis, quorum adimpletio à Deo poscitur; ex quo videtur verùm non esse, *si volueris, conseruabis mandata*, quoniam quæ ex voluntate nostra dependent non poscimus ab alio, subiungit

e. lib. de grat. & lib. arb. cap. 16.

git S. Doctor.

Si hæc ei præsenti diceremus, rectissimè nobis responderet, & diceret. Ex ista oratione mea, quâ hæc à Deo peto, intelligite quomodo dixerim, si volueris conseruabis mandata. *Certum est enim nos mandata seruare si volumus; sed quia præparatur (id est, datur) voluntas à Domino, ab illo petendum est, vt tantùm velimus, quantùm sufficit vt volendo faciamus. Certum est nos velle cùm volumus, sed ille facit vt velimus bonum de quo dictum est, quod paulò antè posui,* Præparatur voluntas à Domino; *de quo dictum est;* A Domino gressus hominis dirigentur, & viam eius volet; *de quo dictum est;* Deus est qui operatur in nobis & velle. *Certum est nos facere cùm facimus, sed ille facit vt faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit,* Faciam vt in iustificationibus meis ambuletis & iudicia mea obseruetis, & faciatis. *Cum dicit,* Faciam vt faciatis *quid aliud dicit, nisi auferam à vobis cor lapideum vnde non faciebatis; & dabo cor carneum vnde faciatis? Et hoc quid est, nisi auferam cor durum, vnde non faciebatis; & dabo cor obediens vnde faciatis.*

LV. Nihil in omnibus his verbis dictum, quod vtrique dilectioni non conueniat; siquidem vtraque dilectio iustitiæ, est secundùm D. THOMAM cor carneum, seu obediens à Deo datum. Nam & naturam rationalem efficaciter prædeterminat ad dilectionem iustitię *naturæ rationali commensuratam*; & gratiam sanctificantem efficaciter prædeterminat ad dilectionem iustitiæ *naturæ diuinæ commensuratam.* Vtraque prædeterminatio specialis est, quia vtraque est concupiscentiæ VICTRIX. Quarè firmissimè tenemus & dilectionem iustitiæ, per quam ratio operatur & dilectionem iustitiæ, per quam fides operatur, esse in natura lapsa specialia Dei dona; ac proinde secundùm vtramque verificari Apostolicum testimonium. e *Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Nec non S. Cypriani, eloquium, si quidem in nulla earum est gloriandum, cum in nulla earum aliquid sit nostrum. e. 1. Cor. 4.

Hoc orationis argumento fortiter *Molinistas* vrget THOMISTARVM TRIVMPHVS, f & GRATIAM eorum sufficientem angustijs vndique contrahit, ac versatilem *versatilis gratiæ* responsionem peremptoriè elidit. Nunc sufficit nobis eodem ratiocinio ostendisse, quòd nullam S AVGVSTINVS habuerit necessitatem distinguendi duas iustitiæ dilectiones, vt dimicaret contra Pelagianos, ac de illis Triumpharet; quandoquidem specialis illa gratia PHYSICE PRÆDETERMINANS & concupiscentiæ VICTRIX, cuius necessitatem adstruebat, ad vtramque iustitiæ dilectionem æqualiter sit necessaria. Quarè non exprimendo distinctionem vtriusque; nec eam negando, remansit distinctio in litterà AVGVSTINIANA *in potentia intelligibilis*; ad quam *actu intelligibilem* faciendam, necessaria fuit lux Angelica, vt videbimus paragrapho sequente. f. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1. cap. 2. a. tom. 2. Opusc. 3. tom. 3.

§. IV. *Necessaria fuit lux Angelica, vt duplex iustitiæ aut Dei dilectio fieret ad mentem S. AVGVSTINI actu intelligibilis?*

LVI. POsse hominem infirmum naturaliter diligere Deum. aut iustitiam, videtur primâ facie dogma Pelagianum. Nec possibile apparet dilectionem Dei aut iustitiæ naturalem condistinctam à dilectione Dei aut iustitię supernaturali, posse cum GRATIÆ AVGVSTINIANÆ doctrinâ ab Ecclesia receptâ conuenire. Fateor impossibile esse apud homines. qui humano lumine legunt S. AVGVSTINVM. Sed omnia in litterâ AVGVSTINIANA latentia possibilia sunt erui apud Solem Angelicum D. THOMAM Aquinatem, qui infuso sibi diuinitùs lumine profundissimi Magistri sui mentem intimè penetrauit. Tanta est Ecclesię Solis S. AVGVSTINI profunditas doctrinę; vt nonnisi altero Ecclesiæ Sole S. THOMA Aquinate sine errore potuerit intelligi, & exponi.

Sapientibus datus est D. THOMAS, vt gratiam ostenderet perficere naturam, non destruere; rationem captiuari in obsequium fidei, non amitti; Deum esse & naturæ conditorem, & gratiæ largitorem. Quarè quæcumque vera Philosophi de vltimo fine hominis, virtutibus, actuumque humanorum bonitate lumine rationis cognouêre, ea omnia in obsequium fidei rapuit Doctor Angelicus tamquam ab iniustis possessoribus. Quorum iniustitia in eo fuit.
g. Rom. 1. teste Apostolo; g *Quia cùm cognouissent Deum non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum, dicentes enim se sapientes, stulti facti sunt.*

LVII. Quod enim à Deo acceperant sibi tribuebant, & authorem omnium bonorum non agnoscentes, in seipsis gloriabantur. Expressit eorum vocem ab omnibus sine dubitatione subscribendam Tullius; h *Virtutem, nemo vnquam,* inquit, *Deo acceptam retulit, nimirum rectè. Propter virtutem enim iure laudamur, & in virtute rectè gloriamur, quod non contingeret si donum a Deo non à nobis haberemus.* Et in eadem disputatione alio rursum in loco expressiùs. *Num quis quòd bonus vir esset gratias dijs egit vnquam? At quòd diues, quòd honoratus, quòd incolumis Iouem optimum maximum ob eas res appellauit, non quod nos iustos, temperantes, sapientes efficiat, sed quòd saluos, incolumes, opulentos, copiosos.*

h. lib. de nat. Deor. in fine.

Inde Pelagiani suos errores hauserunt & necessitatem gratię ad bonum opus faciendum negauerunt. Vox eorum etiam erat: *Si volo iustus sum, si nolo iustus non sum. In potestate habeo iustum esse & iustum non esse,* &, *Nos ipsi nos ipsos iustificamus.* Quibus occurrens S. AVGVSTINVS superbam eorum deijcit præsumptionem necessitatem prædicans gratiæ ad singulos virtutis actus. Si sit aliqua iustitię dilectio naturalis, quæ ad eam gratiæ necessitas? Quis non videt huiusmodi dilectionem ex perturbatis philosophię riuulis, non ex purissimis doctrinæ AVGVSTINIANÆ fontibus scaturire? Intellectum assume Angelicum, & discernes philosophorum errores, quos redarguit S. AVGVSTI-

GVSTINVS à veritate doctrinæ, quam ab eis ad mentem S. AVGVSTINI rapuit Sapientum Doctor D. THOMAS, fideliſſimuſque S. AVGVSTINI expoſitor. Cum tanto Doctore & expoſitore diſtinguamus GRATIAM ELICIENTEM à GRATIA PRÆDETERMINANTE, & ſubitò circumfulgebit nos lux de THOMA, & confeſtim cadent ab oculis mentis noſtrę, tamquam ſquamæ ab oculis corporeis, omnes philoſophorum errores, viſumque recipiemus ad doctrinam AVGVSTINIANAM in ſpiritu, non in littera intuendam. Mens & ſpiritus doctrinę AVGVSTINIANÆ non GRATIAM ELICIENTEM exigit ad ſingulos virtutis actus, ſed ſolummodò GRATIAM PRÆDETERMINANTEM, cum quâ erronea philoſophorum præſumptio in nihilum cadit.

LVIII. Nam ſecundùm GRATIAM PRÆDETERMINANTEM vt diſtinctam à GRATIA ELICIENTE verificatur confeſſio fidei, quam Concilium Paleſtinum apud Dioſpolim exigit à Pelagio; his verbis. *i Vt fateatur, quando contra tentationes, concupiſcentiaſque dimicamus, quamvis & illic propriam habeamus voluntatem, non tamen ex illâ, ſed ex adiutorio Dei noſtram prouenire victoriam: non enim aliter verum eſt; Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* Verificantur & canones Concilij Arauſicani decernentis: *l Diuini eſt muneris, cùm rectè cogitamus, & pedes noſtros à falſitate & iniuſtitiâ tenemus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis atque nobiſcum, vt operemur operatur.* Rurſus: *m Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo. Nulla verò facit homo bona, quæ non Deus præſtet, vt faciat homo.* Item: *n Nemo habet de ſuo niſi mendacium & peccatum. Si quis autem habet homo veritatem atque iuſtitiam, ab illo fonte eſt, quem debemus ſitire in hac eremo, vt ex eo quaſi guttis quibuſdam irrorati, non deficiamus in via.* Gratia prædeterminans ad vnum actum eſt quaſi vna gutta de fonte; ſed cum multiplicatis actibus multiplicetur & gratia prædeterminans, *quaſi guttis quibuſdam irrorati* non deficimus in via.

i. cap. 11.
l. Can. 9.
m. Can. 20.
n. Can. 22.

De GRATIA PRÆDETERMINANTE vt condiſtinctâ à GRATIA ELICIENTE, loquebatur Innocentius ſummus Pontifex: *o Quotidiana præſtat ille remedia, quibus niſi freti, confiſique nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores, neceſſe eſt enim, vt quo auxiliante vincimus, eo iterum non adiuuante vincamur.* Loquebatur & ex Zozimo Papâ Celeſtinus Orbis & Vrbis Epiſcopus: *p Quod ergo tempus ait*, (Zozimus Papa) *interuenit, quo eius non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, cogitationibus, motibus, adiutor, & protector orandus eſt. Superbum eſt enim vt quidquam ſibi humana natura præſumat clamante Apoſtolo, Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed contra principes & poteſtates aëris huius, contra ſpiritualia nequitia in cœleſtibus, & ſicut ipſe iterum dicit: infelix homo quis me liberabit de corpore mortis huius? gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, &c.*

o. Epiſt. 25. ad Concil. Carthag. & eſt 91. apud Aug.
p. Epiſt. 1. can. 9.

LIX. GRATIAM PRÆDETERMINANTEM, vt eſt à GRATIA ELICIENTE diſtincta, prædicabat gratiæ amator ſinceriſſimus & aſſertor fideliſſimus S. AVGVSTINVS Pelagianis reſpondens: *q ſi merita noſtra ſic intelligerent, vt etiam ipſa Dei eſſe cognoſcerent, non eſſet reprobanda iſta ſententia. Quoniam verò merita humana ſic prædicant, vt ea ex ſemetipſo habere hominem dicant,*

q. lib. de grat. & lib. arb. cap. 6.

dicant, prorsus rectissimè respondet Apostolus; Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? *Prorsus talia cogitanti verissimè dicitur, dona sua coronat Deus, non merita tua; si tibi à teipso, non ab alio sunt merita tua: hæc enim si talia sunt, mala sunt; quæ mala sunt non coronat Deus: si autem bona sunt, Dei dona*

r. lib. 4. ad Bonif. cap. 5. *sunt*. Eam propriè gratiam contra Pelagianos vocat: r *Legem in omnibus suis disputationibus volunt intelligi gratiam, &c. vt scilicet à Domino Deo adiutorium cognitionis habeamus, quo ea quæ facienda sunt noverimus non INSPIRATIONEM DILECTIONIS, VT COGNITA SANCTO AMORE FACIAMVS, QVÆ PROPRIE GRATIA EST.* Et alibi se testatur à

s. Epist. 143. Pelagianis petere; s *suspirationem charitatis, vt quod dicendo cognouimus, etiam*

t. lib. de corrept. & grat. c. 2. *diligendo faciamus. Sine qua*, alibi ait, t *nullum prorsus siuè cogitando, siuè volendo, & amando, siuè agendo faciunt bonum: non solum vt monstrante ipsâ quid faciendum sit sciant, verum etiam vt præstante ipsâ faciant cum dilectione quod sciunt.*

LX. In sensu GRATIAE PRÆDETERMINANTIS vt à GRATIA ELICIENTE distinctæ soluit Sol Scholasticorum D. THOMAS & AVGVSTI-

a. 2. 2. q. 136. a. 3. ad 2. NI MENS istam obiectionem: a *Aliqui non existentes in statu gratiæ magis abhorrent mala vitiorum, quam corporalia mala. Vnde quidam gentilium leguntur multa mala tolerasse, ne patriam proderent, aut aliquid aliud inhonestum committerent: sed hoc est verè patientem esse: ergò videtur quòd patientia possit haberi absque auxilio gratiæ.* En obiectio de gentilibus formata, in quibus nulla est gratia eliciens; accipe solutionem Angelicam his verbis: *Ad secundum dicendum, quòd bonum politicæ virtutis commensuratum est naturæ humanæ. Et ideò absque auxilio gratiæ gratum facientis potest voluntas humana in illud tendere, licet non absque auxilio gratiæ Dei, sed bonum gratiæ est supernaturale. Vnde in illud non potest tendere homo per virtutem suæ naturæ. Et ideo non est similis ratio.*

b. 2. 2. q. 166. a. 2. ad 1. Aliam soluit b obiectionem à Molinistis sæpè decantatam, nempe: *Nullus peccat in eo, quod vitare non potest, vt August. dicit: sed incontinentiam nullus potest ex seipso vitare secundum illud Sap. 8.* Scio quod non possum esse continens nisi Deus det. *Ergò incontinentia non est peccatum.* Molinianum planè argumentum. Respondet: *Ad primum ergo dicendum, quòd homo potest vitare peccatum & facere bonum, non tamen sine diuino auxilio secundum illud, Ioan. 15.* Sine me nihil potestis facere. *Vndè per hoc quòd homo indiget diuino auxilio ad hoc quòd sit continens, non excluditur quin incontinentia sit peccatum: quia vt dicitur 3. Ethic. quæ per amicos possumus aliqualiter per nos possumus.*

Necessitatem GRATIÆ PRÆDETERMINANTIS vt ab ELICIENTE

c. Rom. 2. lectione 3. GRATIA distinguitur, sufficienter exprimit explicans c verba Apostoli, *Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt.* Quæ verba primò exponit de gentibus ad fidem conuersis, vt ly *naturaliter* idem sit ac per naturam gratiâ reformatam. Secundò exponit de alijs gentibus dicens: *Vel potest dici naturaliter, id est, per legem naturalem ostendentem eis, quid sit agendum, secundùm illud Psalm. 4. Multi dicunt quis ostendit nobis bona, signatum, &c, Quòd est lumen rationis naturalis, in qua est imago Dei; & tamen non exclu-*

excluditur, quin NECESSARIA SIT GRATIA AD MOVENDVM AFFECTVM: *sicut etiam per legem est cognitio peccati, vt dicitur infrà; & tamen vlteriùs requiritur gratia ad mouendum affectum* In quo sensu alibi [d] refert S. AVGVSTINVM in libro de Spiritu & littera dicentem: *Non moueat quòd naturaliter dixit eos, quæ legis sunt, facere: hoc enim agit spiritus gratiæ, vt imaginem Dei, in qua naturaliter facti sumus, instauret in nobis.* d. 1. 2. q. 109. a. 4. ad 1.

LXI. Expressius ad intentum nostrum gratiam prædeterminantem ab eliciente gratia distinguit in quæstionibus disputatis dicens: [e] *si gratiam Dei velimus dicere non aliquod habituale donum, sed ipsam misericordiam Dei, per quam interiùs motum mentis operatur, & exteriora ordinat ad hominis salutem, sic nec vllum bonum homo potest facere sine gratia Dei: sed communiter loquentes vtuntur nomine gratiæ pro aliquo dono habituali iustificante.* e. Verit. q. 24. a. 14.

Quod adhuc clariùs ante docuerat in secundum sententiarum his verbis: [f] *Dicendum quòd sicut suprà dixit Magister. Gratia dupliciter dicitur. Vno modo donum gratuitum. Alio modo ipse Deus gratis dans. Dona autem gratuita propriè dicuntur, quæ naturalibus superaddita sunt, sine quibus donis homo multa bona facere potest, quamvis non meritoria: nihil tamen boni potest facere sine gratia Dei, secundùm quod intelligitur gratia ipse Deus gratis dans, eo quod ipse est principium omnis boni non tantùm in hominibus, sed etiam in alijs creaturis. Et sic intelligendum est quod dicitur,* sine me nihil potestis facere. *Et sic etiam potest intelligi quod Apostolus dicit quòd* non sumus sufficientes cogitare, &c. f. 2. dist. 38. q. 1. a. 1. ad 1.

Denique eamdem doctrinam tradit Præceptor Angelicus prima secundę per totam quæstionem centesimam nonam; in quâ per virtutem naturæ superadditam intelligit GRATIAM ELICIENTEM, siue aliquod habituale donum; per auxilium diuinum significat GRATIAM PRÆDETERMINANTEM; sine auxilio diuino nullum verum docet posse à nobis cognosci, neque vllum bonum posse fieri; at sine virtute superaddita naturę possumus aliquod bonum naturæ proportionatum facere, quamvis non omne; sicut & aliquod verum possumus cognoscere.

Quibus omnibus manifestè conficitur, quòd sine GRATIA PRÆDETERMINANTE nullus virtutis actus fieri à nobis possit. Quò sufficienter deijcitur erronea Philosophorum præsumptio, quâ virtutes sibi tribuebant, in seipsis, non in Domino gloriantes. Multa tamen bona possumus facere sine GRATIA ELICIENTE. Quo gemina iustitiæ aut Dei dilectio, quæ in litterâ AVGVSTINIANA est quasi *in potentia intelligibilis* fit lumine distinctionis Angelicæ *actu intelligibilis*, ad mentem S. AVGVSTINI. Quod erat intentum præsentis paragraphi.

§. V. *Obiectio plurimùm annotanda, ex quâ ANGELICA doctrina cum AVGVSTINIANA magis conciliatur.*

LXII. Videre videor ad recitata Angelici Solis testimonia lectorem commoueri, quasi ad rem nihil pertinentia. Non enim alterius auxilij ad singu-

singulos virtutis actus inducunt necessitatem, quàm auxilij primi mouentis; quod est commune & omni statui naturæ tam sanæ. quàm infirmæ, & omnibus actibus liberis, tam jis, qui sunt in potestate nostra, quàm ijs, qui non sunt in potestate nostra. Certum est Concilia adducta, Pontifices Summos, & S. AVGVSTINVM loqui de quadam speciali gratia, quę per Christum datur. Nihil igitur ad rem pertinet, auxilij primi mouentis necessitas.

Non turbetur cor vestrum, LECTOR CORDATE, accede ad Solem ANGELICVM, inspice profunditatem Orbis Magistri; & ipse te illuminabit, si non fueris *Molinismo* præuentus. De auxilio primi mouentis ad agendum agit D. THOMAS, quod non est *Molinisticè* concipiendum quasi aliquid commune datum operanti & non operanti; sed ANGELICE est intelligendum, vt soli & omni operanti datum; cuius proinde primum est munus discernere operantem à non operante: in quo essentialiter & vniuersaliter distinguitur à principio quocumque *eliciente tantùm*. Quarè asserere necessitatem istius auxilij ad singulos virtutis actus, est asserere necessarium esse ad quemlibet virtutis actum aliquod Dei auxilium, quo faciens quemlibet virtutis actum discernatur à non faciente illum; & consequenter est asserere ad singulos actus bonos, necessitatem auxilij non omnibus dati; quia facienti datur, non facienti denegatur. Ex qua necessitate statim excluditur omnis creaturæ præsumptio, & conspicitur veritas Apostolici testimonij, *Quis enim te discernit? &c.*

LXIII. Hoc est omni auxilio primi mouentis commune, discernere operantem à non operante, & hoc est omni operanti proprium provt à tali auxilio mouetur, nihil habere, in quo tamquam non accepto gloriari possit. In

g. Ioan. 15. isto intuitu præclarè explicat D. THOMAS verba Christi dicentis: g *sine me nihil potestis facere:*

h. lect. [illegible] ,, In quo, inquit, h & corda instruit humilium, & ora obstruit superborum, ,, & præcipuè Pelagianorum, qui dicunt bona opera virtutum & legis sine ,, Dei adiutorio ex seipsis facere posse; in quo dum liberum arbitrium asse- ,, rere volunt, magis illud præcipitant. Ecce enim Dominus hìc dicit, quòd ,, sine ipso non solùm magna, sed nec minima, imo nihil facere possumus. ,, Nec mirum: quia nec Deus sine ipso aliquid facit, suprà 1. *sine ipso factum* ,, *est nihil.* Opera enim nostra aut sunt virtute naturæ, aut ex gratia diuina. ,, (*En duplex principium eliciens*) *si virtute naturæ*, cùm omnes motus naturæ ,, sint ab ipso verbo Dei, nulla creatura ad aliquid faciendum moueri potest ,, sine ipso. Si verò *virtute gratiæ*, cùm ipse sit auctor gratię: quia *& veritas* ,, *per Iesum Christum facta est*, vt dicitur suprà; manifestum est, quòd nullum ,, opus meritorium sine ipso fieri potest, 2. Cor. 3. *Non quod sufficientes simus* ,, *aliquid cogitare in nobis, &c.* Si ergo nec etiam cogitare possumus nisi ex ,, Deo, multò minus nec alia. Hæc D. THOMAS.

LXIV. Attende, CORDATE LECTOR, isto pręcisè auxilio primi mouentis distingui quidem operantes à non operantibus, sed non discerni operantes inter se. Non enim ex auxilio primi mouentis habetur, quòd operans liberè discernatur ab operante contingenter, aut necessariò; quod aliquis operetur vt sanus, alter operetur vt infirmus; vnus cum sufficientia virium, alius

non

non pręcedente tali sufficientia; hic habens actum in sua potestate, iste non habens actum in sua potestate; quidam vt motus & mouens se, quidam vt motus tantùm; quidam sequens rationem, quidam sequens fidem; vnus per dilectionem Dei naturæ creatæ proportionatam, alius per dilectionem Dei naturæ increatæ propriam. Omnis hæc discretio non est ab auxilio primi mouentis præcisè, benè tamen ab eo vt per principium eliciens modificato, secundùm exigentiam actus. *Nam motio primi mouentis, non recipitur vniformiter in omnibus mobilibus, sed in vnoquoque secundùm modum proprium*, ait D. THOMAS relatus in THOMISTARVM TRIVMPHO varijs locis, *i* quibus ita dilucidè explicatur suauitas prædeterminationis physicæ, vt ad oculum videatur nec contingentiæ, nec libertati contraria, sed vtramque fortiter disponere & firmare,

i. THOMISTAR. TRIVMPHVS tomo 1.c.1.a.3.§.5. tom.3.cap.3.§.4. Theologus Louaniensis §.7.

Quocircà vt scias discernere inter auxilium primi mouentis vniuersale & speciale; inter auxilium primi mouentis naturale & supernaturale; inter auxilium primi mouentis sanans & non sanans; inter auxilium primi mouentis *oratione impetrandum*, & *fiduciâ consequendum*; respice principium eliciens. Nam si principium eliciat actum dependenter ab actu præcedente, auxilium primi mouentis erit *vniuersale*, id est, à Deo vt agente vniuersali procedens, quia mouet dependenter ab actione causæ secundę; si verò principium eliciat actum independenter ab aliquo actu præcedente, auxilium primi mouentis erit *speciale*, id est, à Deo vt agente particulari procedens, quia mouet independenter ab actione causę secundę. Dicitur enim Deus agens vniuersale in illis, quæ facit medijs causis secundis, v. g. dum cum Sole & homine producit hominem. Dicitur autem Deus agens particulare in illis, quę facit immediatè, vt dum creat animam rationalem.

Auxilium primi mouentis dicetur propriè secundùm substantiam facti *naturale*, quando principium eliciens, quod applicat, est natura aut ratio; dicetur verò secundùm substantiam facti *supernaturale*, quando principium eliciens quod applicat, est gratia sanctificans, aut fides. Vt dicatur *sanans* siuè *infirmitatis auxilium*, debet principium eliciens non esse sufficiens, & cum ex principio insufficienti non habeat agens liberum actum in sua potestate, erit quoque tale primi mouentis auxilium *oratione impetrandum*. Vt autem dicatur non *sanans*, siuè *sanitatis auxilium*, debet principium eliciens esse sufficiens; & cum ex principio sufficienti habeat agens liberum actum in sua potestate, tunc tale primi mouentis auxilium *fiduciâ obtinetur*. De quo vide THOMISTARVM TRIVMPHVM. *l*

l. THOMISTAR. TRIVMPHVS tomo 1. cap. 1. a. 5. §. 5.

LXV. Scrutare, CORDATE LECTOR, profunda ANGELICÆ doctrinę. Si in superficie hęseris, veritatem non hauries. Dum enim ait D. THOMAS, naturam humanam tam sanam, quàm infirmam ad singulos actus virtutis, proportionatos naturæ suæ, indigere auxilio diuino vt primo mouente, non aliqua gratia eliciente; si in superficie hæseris, putabis ad actus bonos naturæ humanæ proportionatos non esse maiorem indigentiam hominis infirmi, quàm hominis sani; siquidem, vt sonat littera, solo primi mouentis diuino auxilio vterque indiget. Verùm intra in profundum maris Angelici, & veritatem discriminis hauries. Nam auxilium primi mouentis modificatur in vnoquo-

que

que secundùm proprium cuiusque modum. Particula exclusiua *Solum* non excludit istam modificationem, quæ essentialiter concomitatur omne primi mouentis auxilium, sed excludit principium eliciens superadditum.

Quare dum dicitur hominem sanum solo primi mouentis auxilio indigere ad actus bonos, intelligitur de auxilio modificato secundùm exigentiam sanitatis, & dum dicitur hominem infirmum solo auxilio primi mouentis indigere, intelligitur etiam de auxilio modificato secundùm exigentiam infirmitatis. Exigit autem sanitas vt amor iustitię in particulari operabili sit actus secundus ex alio primo actu deductus; exigit sanitas vt cum sufficientia virium operetur, habeatque amorem istum in sua potestate. Ex quo manifestè sequitur auxilium primi mouentis in homine sano esse vniuersale, nihil conferre ex parte posse, & *fiduciâ* non *oratione* consequendum, sumendo orationem ad mentem S. AVGVSTINI. E contrariò exigit infirmitas, vt amor iustitiæ in particulari operabili sit primus actus, vt ad istum amorem careat sufficientiâ virium, eumque non habeat in sua potestate; vnde apertè deducitur auxilium primi mouentis in homine infirmo esse speciale, & conferens aliquid ex parte posse, ac proinde *oratione* impetrandam. Consule THOMISTARVM TRIVMPHVM. [m] Communis est indigentia, sed inęqualis dispositio, ideoque inęqualis modificatio, & inæquale auxilium.

m. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 3. cap. 3. per totum.

LXVI. Duo habet auxilium primi mouentis; vnum *ex se*; alterum *ex modificatione* principij elicientis, in quo recipitur. *Ex se* habet *fortiter prædeterminare*, id est, cum tantâ efficaciâ, vt cum motione illius non possit componi non actus. *Ex modificatione* habet *suauiter prædeterminare*, quia vnicuique se attemperando, in contingentibus causis efficit actus contingentes, in liberis efficit actus liberos; in homine robusto efficit actum robore plenum, in homine infirmo efficit actum infirmitate circumdatum. Eadem est vbique illius efficacia; sed inæqualis effectus, vbi inæqualis est illius attemperatio & suauitas. Quemadmodum anima eâdem motionis efficaciâ quantum est ex parte suâ, mouet & membra robusta, & membra debilia; ita & Deus eâdem gratię suæ efficaciâ mouet & hominem robustum, & hominem infirmum.

Sic clarissima fit S. Fulgentij fidissimi S. Augustini discipuli sententia: *Non alia*, ait, [n] *stantem Angelum potuit a ruina custodire, nisi illa, quæ lapsum hominem post ruinam potuit reparare. Vna est in vtroque gratia operata; in hoc vt surgeret, in illo ne caderet, in illo, ne vulneraretur, in isto vt sanaretur: ab hoc infirmitatem repulit, illum infirmari non finit.*

n. lib. 2. ad Trasimund.

LXVII. Non hìc mensuratur ANGELICÆ profunditas doctrinæ. Scrutemur vlteriùs, & hauriemus, quòd impotentia hominis infirmi non oritur ex defectu principij elicientis & alicuius habitus, sed ex defectu principij applicantis, quod est amor virtutis seu iustitię, aut amor Dei. Homo infirmus naturaliter amat vitam; naturaliter amat scientiam; naturaliter amat virtutem, sed occurrente particulari operabili, iste naturalis amor virtutis non est sufficiens vt ex illo applicet se ad volendum opus iustitię hic & nunc occurrens, propter motum præuenientis concupiscentiæ, Defectus autem amoris sufficientis non tollitur nisi gratuito primi mouentis auxilio inspiretur fortior amor iustitię, quàm sit amor delectabilis, quo à concupiscentia præuenitur. Quarè optimè

optimè & neruosè necessitatem gratię ad singulos virtutis actus tam in homine sano quàm in homine infirmo deducit Angelicus Doctor ex gratuito primi mouentis auxilio. Nec idcò sanitas cum infirmitate confunditur; quia efficacia prædicti auxilij secundùm exigentiam vtriusque operatur; Nam in homine sano operatur amorem iustitię in particulari operabili ex amore præuio & sufficiente iustitię, in homine autem infirmo operatur independenter ab alio præuio amore, fortiorem iustitię amorem, quàm sit amor concupiscentiæ. In homine sano nihil confert ex parte potentiæ elicientis, nec ex parte principij applicantis. In homine infirmo quamvis nihil conferat ex parte potentiæ elicientis, confert tamen aliquid ex parte principij applicantis, videlicet victoriam concupiscentię, cuius motus est ad instar impedimenti. Ex quo gratuitum primi mouentis auxilium est, vt dixi suprà in homine infirmo speciale auxilium, & ad actum, qui non est in potestate hominis infirmi, ideoque secundùm S. AVGVSTINVM *oratione* impetrandum.

LXVIII. Quid isti doctrinæ ANGELICÆ deest de doctrinâ AVGVSTINIANA? duobus argumentis vrgebat Pelagianos, Apostolico videlicet testimonio, *Quid habes quod non accepisti?* &c. & precibus Ecclesiæ. Primum argumentum ostendit, in nullo esse gloriandum cum nihil sit nostrum; quam veritatem vsque ad ipsum Christum extendit S. AVGVSTINVS explicans verba Psalmi 3. quæ profert Christus ad Patrem; *gloria mea & exaltans caput meum*, hæc inquam explicans S. Doctor ait; *gloriam suam Deum dicit etiam ille, quem sic suscepit Dei verbum, vt simul cum eo fieret Deus: discant superbi qui non libenter audiunt, cum eis dicitur, quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* si Christus nihil suum habet in quo sit gloriandum; multò minùs Angeli & homo sanus habebunt aliquid suum in quo sit gloriandum. Vnde hoc? nisi quia omnes indigent auxilio primi mouentis, quod ex se & ex naturâ physicę prædeterminationis omne nostrum tollit in bonâ operatione. Vis igitur primi Argumenti AVGVSTINIANI fundatur in eo quod habet auxilium primi mouentis *ex se*; & ideo in omni creaturâ rationali & pro omni illius statu exerit suam vim. At secundum argumentum ex precibus Ecclesię deductum ostendit hominis infirmitatem; vnde fundatur in eo, quòd habet auxilium primi mouentis ex *modificatione recipientis*: & quia alia est in Angelis, alia in homine sano *modificatio*; fit vt prædictum Argumentum in solo homine infirmo suam vim exerat. Vtinam id aduertissent, qui sine lumine Angelico student S. AVGVSTINO; nunquam ad *Molinam* confugissent, vna manu *Molinismum* reædificantes, quem aliâ manu gloriosè destruxerant.

LXIX. Denique ex *modificatione recipientis* habet auxilium primi mouentis quòd sit gratia Christi. Sciendum est quòd actio inferioris agentis tendit ex motione ipsâ superioris agentis in finem superioris, primi mouentis finis est finis vltimus cuiuscumque operantis. Omnis ergo actio bona creaturę rationalis quam vt primum mouens interiùs operatur Deus, tendit in vltimum suum finem ex ipso primi mouentis auxilio. Si homo non fuisset eleuatus ad participandum ea, quę sunt própria naturę diuinæ, vltima hominis perfectio foret vita secundùm rationem in cognitione & amore Dei consistens per cogni-

 tionem

tionem & amorem ordinatum creaturarum; & ad istam perfectionem in omni sua bona operatione tenderet homo, vt est agens per intellectum & voluntatem ex ipsa motione primi mouentis. Nunc suppositâ eleuatione ad vitam secundùm Deum & diuinam beatitudinem, vita secundùm rationem & humana beatitudo non est amplius vltimus finis, sed vita secundùm Deum & diuina beatitudo est vltima hominis deificati perfectio, sicut esse sursum est perfectio vltima ligni igniti. Ex quo fit vt omnis vita secundùm rationem, omnisque boni cognitio & amor, tendant in vitam secundùm Deum & diuinam beatitudinem ex ipsa motione primi mouentis. Cumque illius vltimi finis superexcedentis mediator sit Christus Dominus, oportet vt illius intuitu donetur omne primi mouentis auxilium, quod recipitur in principio eliciente capaci diuinæ beatitudinis, aut alicuius ex eâ redundantis.

Addendum tamen est, quòd diuina beatitudo in hominibus est liberans à peccato; in Angelis verò est solùm perficiens & consummans. Doctrina est vtriusque solis propter liberationem à peccato venisse Christum. Vnde beatitudo diuina vt liberans à peccato est vltimus finis hominis, propter cuius consecutionem per se primò fuit prædestinatus Christus hominum redemptor; ex consequenti tamen ad maiorem redemptoris gloriam fuit etiam constitutus caput Angelorum. Quarè auxilium primi mouentis in principio eliciente & diuinæ beatitudinis capaci receptum, est tam in hominibus, quàm in Angelis gratia Christi, id est, per Christum data; sed ex diuersâ *modificatione* est in hominibus *gratia redemptiua*, id est, à peccato liberans; in Angelis est gratia solùm perficiens & consummans. Vide THOMISTARVM TRIVMPHVM.[a]

[a] THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1. cap. 2. in Appendice de causa Prædestinationis sect 3.

§. VI. *Absurda redditur S. AVGVSTINI Doctrina, si secundùm occidentem* Baij *litteram, & non secundùm viuificantem D. THOMÆ spiritum exponatur.*

LXX. IN tribus absurdam reddit S AVGVSTINI doctrinam occidens *Baij* littera. Primum absurdum est negare duplicem iustitiæ, aut Dei amorem, vnum per quem ratio operatur, alterum per quem fides aut lumen gloriæ operatur. Ex hoc absurdo duo alia consequuntur, nempe secundum, quo negatur creaturam rationalem condi posse sine gratiâ adoptionis Filiorum Dei & sine ordine ad regnum cœlorum; & tertium, quo affirmatur omnia infidelium opera esse peccata. De his tribus fusè pertractauimus in Opusculo *de Natura pura*, ad id specialiter destinato, quod inuenies in THOMISTARVM TRIVMPHO, [b] ex quo breuiter colligemus quæ trium istorum absurditatem maximè ostendunt, vt notum sit omnibus, non aliud datum esse lumen, quàm ANGELICVM, in quo oporteat nos AVGVSTINVM fine errore discere, eiusque veritates, nulla falsitatis commixtione tutissimè & inconcussè tenere.

[b] THOMISTAR. TRIVMPHVS tomo 2. Opusc. 2.

LXXI. An-

LXXI. Antequam singulas absurditates percurramus, vnam omnibus communem proponimus. Absurdum maximè est doctrinam aliquam ab Ecclesiâ damnatam adscribere S. AVGVSTINO: si enim littera S. AVGVSTINI præ se fert aliquid ab Ecclesiâ proscriptum, maximè occidens est & absurdam reddens tanti Doctoris Ecclesiæ doctrinam, secundùm istum litteræ sensum expositam. Notum est Pium V. & Gregorium 13. inter varios Baij articulos, damnasse sequentes:

Liberum arbitrium sine gratia Dei adiutorio nonnisi ad peccandum valet. Loquitur in sensu Baij de gratia ab auxilio primi mouentis distincta, vt patet ex sequentibus.

Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex solâ Philosophia per elationem præsumptionis humanæ, cum iniuria crucis Christi defenditur a nonnullis Doctoribus.

Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, id est, quod ex natura solis viribus ortum ducit, agnoscit.

Nonnisi Pelagiano errore admitti potest vsus aliquis liberij arbitrij bonus, siuè non malus, & gratiæ Christi iniuriam facit, qui ita sentit, & docet.

Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia.

LXXII Facultas etiam Theologica Louaniensis Doctrinæ AVGVSTINIANÆ addictissima ad petitionem Illustrissimi Domini Vercellensis Episcopi per vtramque Germaniam Nuncij Apostolici hæc scripsit: *Non sic omnia boni principia euulsa sunt, vt liberum arbitrium sine gratiæ Dei adiutorio nonnisi ad peccandum valeat. Multa quippe sunt, quæ vel ad humanos vsus, vtiliter. vel ad excolendos, ornandosque vitæ mores laudabiliter; vel ad Respublicas constituendas, industriè prudenterque ex primi honoris reliquiis protulit, neque ea inquantùm eiusmodi sunt, peccata censeri vllo modo rectè possunt.* Et post pauca: *Quocirca qui boni aliquid naturalis, id est, quod ex solis naturæ viribus, non ex illâ per Christum speciali ortum ducit gratiâ,* (intellige eliciente & ab auxilio primi mouentis distinctâ) *agnoscit, minimè is cum Pelagio in parte sentire, seu Pelagiana hæresi errare & labi dicendus est, sed perspicuæ acquiescere veritati* Sic refert eximius Dominus ac Magister Noster SYLVIVS, Almæ huius Duacenæ Vniuersitatis sidus Fulgentissimum. [b]

b. in 1. 2. q. 109. a. 2. Quæri potest.

Primum absurdum deducitur.

LXXIII. NVllus inficiari potest absurdum esse, negare duplicem iustitiæ aut Dei cognitionem: vnam lumine rationis, aliam lumine fidei, vtramque à Deo donatam: ergò non minùs absurdum erit negare duplicem iustitiæ aut Dei dilectionem, vnam per quam ratio, aliam per quam fides operatur, vtramque à Deo inspiratam. Vis consequentię in hoc consistit, quòd testimonia Conciliorum & S. AVGVSTINI superiùs [c] commemorata æqualiter loquantur de cognitione & amore. Dicit CONCILIVM ARAVSICANVM, *Nemo habet de suo nisi MENDACIVM & peccatum.* Dicit Innocentius, *Nullatenus vincere humanos poterimus ERRORES;* Dicit

c. num. 58. & 59.

Cælestinus, *In omnibus igitur actibus, COGITATIONIBVS, motibus, adiutor & protector orandus est:* Dicit S. AVGVSTINVS, *nullum prorsus siuè COGITANDO, siue volendo & amando, siue agendo faciunt bonum.* In his omnibus æqualis asseritur gratiæ necessitas & ad bonas cogitationes, & ad bonas voluntates. Nonobstante istâ gratiæ necessitate ad bonas cogitationes absurdum est negare duplicem cogitationem bonam, vnam ex lumine rationis aliam ex lumine fidei; Nec ergo eadem gratię ad amorem bonum necessitas, oberit, quo minùs absurdum sit, negare duplicem voluntatem bonam, vnam ex amore iustitię per quem ratio operatur, alteram ex amore iustitiæ per quem fides operatnr.

LXXIV. Decepti sunt aduersarij in amore legis æternæ; ex vnitate legis æternæ vnitatem concluserunt amoris. Cùm enim lex æterna sit tantùm vna, vnus, inquiunt, tantùm potest esse amor legis æternæ; Amor autem iustitię non est aliud, quàm amor legis æternę. Veniat lux Angelica. Lex æterna est quidem vna; sed sicut multiplex est eius cognitio, ita & multiplex amor.

d. 1. 2. q. 93. a. 2. *Dupliciter,* ait Sol Angelicus, [d] *aliquid cognosci potest, vno modo in seipso: alio modo in suo effectu, in quo aliqua similitudo eius inuenitur: sicut aliquis non videns solem in sua substantia, cognoscit ipsum in suâ irradiatione. Sic igitur dicendum est, quòd legem æternam nullus potest cognoscere, secundum quod in seipsa est, nisi solus Deus, & beati, qui Deum per essentiam vident. Sed omnis creatura rationalis ipsam cognoscit secundùm aliquam eius irradiationem, vel maiorem, vel minorem. OMNIS ENIM COGNITIO VERITATIS EST QVÆDAM IRRADIATIO ET PARTICIPATIO LEGIS ÆTERNÆ, QVÆ EST VERITAS INCOMMVTABILIS, vt AVGVSTINVS dicit in lib. de verâ religione. Veritatem omnes aliqualiter cognoscunt, ad minùs quantùm ad principia communia legis naturalis. In alijs verò quidam plus, & quidam minus participant de cognitione veritatis: & secundùm hoc etiam plus vel minus cognoscunt legem æternam.*

Quemadmodùm omnis cognitio veritatis est quędam legis æternæ cognitio, ita & omnis amor veritatis est quædam legis æternæ dilectio. Sicut ergo duplex veritas cognoscitur, vna quam demonstrat ratio, alia quam reuelat fides; ita & duplex veritas amatur, vna per rationem demonstrata, alia per fidem reuelata.

LXXV Decepti sunt secundò Aduersarij non distinguentes ea, quæ sunt per se fidei ab illis, quę per accidens pertinent ad fidem. Cognitio bonitatis diuinæ, quæ ex creaturis lumine rationis cognosci potest, per accidens pertinet ad fidem. Nec in illis fides variat dilectionem; idem est Dei amor in eo, qui lumine rationis cognoscit Deum esse omnis bonitatis creatæ principium, & in eo qui credit. Motiuum amandi est quia v. g. *Deus fecit me*, siuè hoc per rationem cognoscam, siuè hoc per fidem credam, idem semper erit Dei amor. Amatur enim bonitas diuina vt ad extra communicatur. Bonitas vero diuina, quę ex fide per se reuelatur, est bonitas diuina vt ad intra communicatur, & amor illius est planè diuersus à præcedente.

Actiones nostrę exteriores alijs innotescunt, qui spiritum nostrum non habent; cogitationes verò cordis nostri, & ea quę interiùs geruntur nemo

nouit, nisi qui spiritum nostrum habuerit, aut cui voluerimus reuelare. Ita ea quę ad extra facit Deus, ratio cognoscit & Deum in illis; sed quę intra Deum in communicatione trium personarum geruntur nemo nouit nisi qui spiritum Dei habuerit aut cui voluerit ille reuelare. Vlteriùs si quis ex nostris exterioribus actionibus & factis nos cognosceret & amaret, ignorans ea quę interiùs geruntur bona, is *exteriorem* nostrum *hominem* tantùm amaret, non verò *interiorem* nostrum *hominem*; ita si fas sit dicere, amore, ad quem ratio ducit, amatur solummodò *DEVS EXTERIOR*, sed amore, quem reuelat fides, amatur *DEVS INTERIOR*. De isto *DEO INTERIORE* (detur venia verbo) loquitur Apostolus [e] dum ait: *Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus ijs qui diligunt illum: nobis autem reuelauit Deus per SPIRITVM SVVM.* Deinde probans Deum reuelasse, quæ in cor hominis ascendere non poterant, subiungit: *Spiritus enim omnia scrutatur etiam profunda Dei, Quis enim hominum scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita & quæ Dei sunt, nemo cognouit, nisi Spiritus Dei.* Vide THOMISTARVM TRIVMPHVM, [f] qui absurdum hoc latè deducit.

e. 1.Cor.2.

f. Thomistar. Trivmphvs tom. 2. Opusc. de Natura pura. cap. 2.3.& 4.

Secundum absurdum exponitur.

LXXVI. Nihil mihi adeò absurdum videtur, quàm creaturam rationalem non posse creari à Deo sine gratiâ adoptionis Filiorum Dei, & ordine ad regnum cœlorum. Idque cuilibet CORDATO apparebit, si gratiam adoptionis, regnumque cœlorum secundùm naturam suam & dignitatem expenderit. Natura inferior suas habet operationes connaturales & proprias longè distinctas ab operationibus connaturalibus & proprijs naturæ superioris; & ad has eleuari non potest nisi ex participatione aliquâ naturę superioris. Sicut terra suas habet operationes connaturales longè distinctas ab operationibus ignis connaturalibus, & ad has eleuari non potest nisi fiat ignita. Natura diuina est natura infinitè superior ad naturam rationalem; vtraque ergò habet cognitionem & amorem sibi connaturalem & proprium. Ex quo fit vt ad eam cognitionem, eamque dilectionem, quæ Deo connaturales & propriæ sunt non possi: natura rationalis eleuari nisi ex participatione naturę diuinę diuina fiat, & quodammodò deificetur.

Gratia adoptionis est participatio naturę diuinæ, secundùm quam efficimur, ait Apostolorum Princeps, [g] *diuinæ consortes naturæ.* Regnum cœlorum est ipsa diuina operatio, quâ Deus intra se beatus est in vnitate naturę triumque personarum consortio. Iudica, CORDATE LECTOR, annon ita sit absurdum, dicere naturam rationalem non posse creari sine gratiâ adoptionis & ordine ad regnum cœlornm sicut dicere terram non posse creari sine eo quod fiat ignita & ad locum sursum ordinetur. Maior est proportio terræ ad ignem & ad locum sursum, quàm sit proportio naturæ rationalis ad Deum diuinamque illius beatitudinem. Sicut se habet terra ignita, ita natura rationalis per gratiam deificata; sicut terrę ignitę quies in pro-

g. 2. Pet.1.

proprio ignis loco competit, ita & naturæ rationali per gratiam deificatę competit diuina beatitudo seu regnum cœlorum. Quis non derideret asserentem, fieri terrę iniuriam, si non fiat ignita, & à loco sursum excludatur? Derideantur ergò & Angelici luminis desertores, qui asserunt, fieri creaturæ rationali iniuriam, si diuinæ non efficiatur consors naturæ, si à diuinâ excludatur beatitudine.

LXXVII. Ipsa adoptionis natura absurditatem demonstrat Aduersariorum. *Videte*, ait *h* Discipulus, quem diligebat JESUS, *qualem charitatem dedit nobis Deus, vt Filij Dei nominemur & simus.* Ex quo sic discurrit THOMISTARVM TRIVMPHVS: *i* Certissimum est, filiationem Dei non esse debitam nec connaturalem creaturę rationali in Christo: ergò multò minùs in alijs hominibus. Patet consequentia, quia filiatio Dei in Christo est naturalis, in alijs autem hominibus est adoptiua. Si homo ille, qui factus est Filius Dei naturalis, nullam habuit exigentiam & connaturalitatem ad hoc quòd esset Filius Dei naturalis; qualis exigentia & qualis connaturalitas fingi poterit in alijs hominibus ad hoc, quòd sint Filij Dei adoptiui? In humanis ex solâ hominis bonitate, & ex mero illius beneplacito adoptatur aliquis in Filium; & diuina adoptatio iure naturę possidebitur à creaturâ rationali? Quid est Filius hominis, & quæ eius tanta dignitas, vt non possit esse Filius hominis, quin simul sit Filius Dei; vt non possit ex voluntate viri nasci, quin ex Deo nascatur; vt non possit caro fieri, quin deificetur; vt denique non possit humanam accipere naturam sine Diuinę consortio naturę; fiatque ei iniuria si non eleuetur ad illam vnitatem, de qua dictum est; *l vt sint vnum sicut & nos vnum sumus.* Hęc in THOMISTARVM TRIVMPHO diximus, & plura alia, quæ clarissimè ex ipsis Aduersariorum principijs prædictam demonstrant absurditatem.

h. 1. Ioan. 3.

i. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opusc. 2. n. 22.

l. Ioan. 17.

LXXVIII. Decepti sunt Aduersarij non distinguentes beatitudinem obiectiuam à formali; vna est naturæ diuinę & naturę rationalis beatitudo obiectiua, nempe Deus; sed multiplex est beatitudo formalis, vt pote in operatione consistens. Beatitudo formalis naturę diuinę est operatio increata & diuina; Beatitudo formalis naturæ rationalis est operatio creata, vel Angelica, vel humana. Deus beatificat naturam diuinam *modo Dei*, Deus beatificat naturam rationalem *modo creaturæ*. Per gratiam adoptionis eleuatur creatura rationalis ad beatitudinem formalem Diuinę naturæ, & in regno cœlorum Deus beatificat naturam rationalem *modo Dei*. Quamvis creatura rationalis ex eo quòd sit imago Dei habeat ius ad beatitudinem formalem sibi propriam, & ad hoc vt à Deo tamquam obiecto beatificetur *modo creaturæ*; Non tamen nisi absurdè dici potest creaturam rationalem habere ius ad beatitudinem formalem diuinæ naturæ, & ad hoc quòd à Deo tamquam obiecto beatificetur *modo Dei*.

Adhuc subtiliùs & efficaciùs hallucinationem perquiramus Aduersariorum lumen ANGELICVM respuentium. In beatitudine obiectiuâ Deus consideratur vt distinguitur à creaturis; In duplici beatitudine formali consideratur Deus, vt distinguitur secundum conceptus nostros à seipso, eo quasi modo, quo *homo exterior* distinguitur in nobis ab *homine interiori*, sicut suprà [m] innuimus.

m. num. 75.

mus. *DEVS INTERIOR* beatificat naturam diuinam connaturaliter; *DEVS EXTERIOR* beatificat naturam rationalem connaturaliter. Per gratiam adoptionis eleuatur ad consortium diuinæ beatitudinis, ita vt *Deus interior* etiam ipsam beatificet. *Deus exterior* est Deus in creaturis vnus relucens; *Deus interior* est Deus in tribus personis vnus subsistens. Si homo non esset eleuatus ad diuinam beatitudinem, quiesceret in *Deo exteriore* in creaturis vno relucente; sed supposità eleuatione incessanter quærit *Deum interiorem* in tribus personis vnum subsistentem.

LXXIX, S. AVGVSTINVS, & cæteri Patres, non multùm curarunt de duplici istâ beatitudine formali, & de distinguendo Deo à seipso; sed ad hoc præcipuè intenderunt, vt Deum distinguerent à creaturis, & in Deo solo non in aliquâ quantumvis excellentissimâ creaturâ, obiectiuam creaturæ rationalis reponerent beatitudinem. Et hoc appositè ad infirmitatem hominis, quæ tota versatur circa obiectum suæ beatitudinis. Nam amor creaturarum auocat hominem à Deo suo summo bono provt condistinguitur à creaturis: & hæc est eius infirmitas, quòd in creaturis, & non in Deo quiescat, fruendis vtendo, & vtendis fruendo. Sanitas autem eius est amor Dei super omnia, fruendis frui, & vtendis vti. Istum amorem Dei vt condistinctum ab amore creaturarum docuerunt SS. Patres, & ad hoc præcipuè inuigilauit S. AVGVSTINVS contra Pelagianos, vt eum GRATIÆ PRÆDETERMINANTIS donum esse ostenderet. Quo motiuo amor Dei inspiraretur, an quia fecit nos, an quia redemit nos, an quia fons & principium omnis boni creati, an quia sine relatione ad creaturas est in seipso infinitè bonus; siuè vt Theologi loquuntur, an motiuo naturali, an motiuo supernaturali, parum refert ad hoc quòd creatura deseratur, & omne temporale contemnatur.

Quemadmodùm Deus contradistinguitur creaturis, ita & iustitia seu omnis virtus distinguitur à bonis concupiscentiæ delectabilibus; ita & salus seu vita æterna à bonis Mundi temporalibus. Si quis sentiat in se virtutis amorem, salutis desiderium, & benè viuendi voluntatem; vtque ista consequatur, proponit deserere quodcumque delectabile & temporale, in quo Deus offenditur mortaliter, vel quidquid virtuti & æternæ suæ saluti contrariatur; qui huiusmodi est, non sit sollicitus inquirere causas & motiua amoris sui & desiderij; sed donum Dei esse agnoscat, eumque humiliter deprecetur, vt qui dedit velle, donet & perficere, ac in finem seque in vtroque, *bonâ* scilicet *voluntate*, & *actione* perseuerare.

LXXX. Decepti sunt secundò Aduersarij in istâ S. AVGVSTINI propositione *Innocenti debetur regnum cœlorum, a quo nonnisi propter peccatum sine iniustitiâ excludi potest.* Agnoscimus esse fidei dogma. Fide enim accepimus hominem conditum esse à Deo propter regnum cœlorum. In istâ fidei petrâ, tutissimoque & inconcusso doctrinæ AVGVSTINIANÆ dogmate deberent Aduersarij cum S. AVGVSTINO sistere, non transeundo ad causam debiti, sed necessarias ex illo firmissimo principio deducendo conclusiones. Transeunt autem ad causam debiti, dum volunt istud debitum oriri ex conditione naturæ rationalis, seu ex ratione imaginis Dei, non ex eleuationis

priuſ-

priuilegio. Quod nullo scripturę testimonio, nulla Concilij alicujus authoritate, nullâ Ecclesiæ traditione probare possunt; imò contrarium ex scripturis & Patribus manifestiùs elucet. Cernant suam in isto familiari exemplo hallucinationem. *Ciui debetur patria, fitque ei iniuria si sine culpâ mittatur in exilium.* Ad istam veritatem nihil refert vtrum quis sit *ciuis a naturâ*, vtrum sit *ciuis ex principis priuilegio*. Homo factus est ad imaginem Dei & simul factus est ciuis Sanctorum & domesticus Dei; conjuncta est in vno homine ratio *imaginis Dei*, & ratio *ciuilitatis Sanctorum*; ex quo verificatur quod imagini Dei debetur regnum cœlorum. Ad istam veritatem nihil refert prædictam conjunctionem esse *de iure naturæ*, aut solùm esse *de iure priuilegij*. Consule THOMISTARVM TRIVMPHVM. *a*

a. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opusc. 2. cap. 11.

Tertium absurdum manifestabimus §. seq. ne præsens longior euadat.

§. VII. *Tertium absurdum ex occidente* Baij *littera demonstratur in puncto suæ hallucinationis.*

LXXXI. Tertium absurdum, ad quod occidens *Baij* littera deducit Doctrinam AVGVSTINIANAM, respicit opera infidelium, quæ omnia asserit esse peccata. Credimus falsitatem istius doctrinæ euidenter esse in TRIVMPHO THOMISTARVM *a* demonstratam; idque ex ipso Apostolico testimonio, in quo fundantur Aduersarij, nempe, *b* *Quod non est ex fide peccatum est.* Ex ipso etiam S. AVGVSTINO; Imò Aduersarios sibi contradicere cogimus, nullumque habere in doctrina AVGVSTINIANA suę opinionis fundamentum apertè conuincimus. Necessitatem denique lucis ANGELICÆ concludimus. Ne igitur actum agamus, punctum hallucinationis supradictę tangemus; ipsamque absurditatem in paruulis sine baptismo morientibus discooperiemus.

a. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opusc. 2. cap. 7. & sequentibus.
b. Rom. 14.

Punctum hallucinationis Aduersariorum consistit in eo, quòd bonum rationis confundant cum bono naturæ, & bonum fidei cum bono rationis. Considerant bonum rationis non vt bonum legis naturalis à Deo participatę iuxta illud Psalmi *c* *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine*; sed vt bonum naturæ rationalis, ita vt amor boni rationalis sit amor sui distinctus ab amore creatoris, quem proinde volunt esse vitiosum: de quo in FVNICVLO TERTIO agemus. Nunc tollemus æquiuocationem, ostendendo, quid sit amor legis naturalis, nempe participatio quædam legis æternæ, Vnde qui amat legem naturalem amat legem æternam, non in seipsâ sed in suâ imagine: sicut qui amat præceptum præsidis habentis à Rege authoritatem, amat eò ipso præceptum Regis. Ad id facit dictum CHRISTI, *Qui vos audit, me audit*; ita qui audit & amat legem naturalem, Deum audit & amat.

c. Psalm.

LXXXII. Legem ergo naturalem, quoad præsens pertinet, nihil esse dicimus aliud, quam dictamina quædam rationis menti à Deo insita diuersis occurrentibus occasionibus; v. g. *Quod non vis tibi fieri alteri ne feceris.* Cui hoc placet dictamen, amat legem naturalem: & qui ex amore istius dictaminis à Deo inspirato, operatur, ille ex amore legis naturalis à Deo inspirato operatur.

ratur. Similiter dictamina rationis sunt, *Iustum est cuique sua distribuere*; *Iustum est pascere esurientem, vestire nudum*; *Iustum est subuenire necessitatibus corporis.* Qui habent in istis complacentiam habent amorem legis naturalis; & veritates istas practicas amando amant legem æternam, & veritatem incommutabilem, vt docet S. AVGVSTINVS in TRIVMPHO THOMISTARVM [d] relatus; & in luce ANGELICA expositus, ad pretiosum à vilibus Platonicorum commentis separandum.

[d] THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opusc. 2. cap. 3.

Natura quærit cibum. Ratio quærit cibum necessarium. Concupiscentia quærit cibum delectabilem tantùm. Fides quærit cibum, quia Deus præcipit; Charitas quærit cibum, quia Deo dilecto placet. Amare cibum est amor naturæ & indifferens; Amare cibum propter necessitatem est amor legis naturalis, & abusosus; Amare cibum propter solam delectationem est concupiscentia carnis, & amor vitiosus; Amare cibum propter Dei præceptum, est gratuitus amor ex *gratia eliciente*, & ex motiuo *charitatis vt est virtus*. Amare cibum propter Dei dilecti beneplacitum, est gratuitus etiam amor *ex gratia eliciente*, sed ex motiuo *charitatis vt est amicitia*. Infidelis non tenetur quærere cibum, quia Dei præceptum est, aut beneplacitum; cùm nec fidelis ad id teneatur, non vrgente præcepto fidei, & charitatis: sufficit ad rectam operationem, quòd quæratur cibus propter necessitatem. Quarè artifices infideles, pauperes, cæterique omnes, qui amore subleuandæ necessitatis quærunt victum & amictum operibus licitis, sicut *ædificando domos, plantando vineas, colendo agros, &c.* ipsi recto fine quærunt victum & amictum, & ex amore legis naturalis virtuosè operantur. Nam amor subleuandæ necessitatis est primus qui eis occurrit actus, quique eis à Deo PRÆDETERMINANTE SPECIALITER inspiratur. Nec in ijs quæ ad victum & amictum quæruntur ex amore subleuandæ necessitatis, agit homo vt infirmus, dum concupiscentiâ ad aliquid illicitum alliciente non preuenitur.

LXXXIII. Altiùs aliquid depromamus. *Fortior est qui se, quàm qui fortissima vincit mœnia*, dictamen est legis rationis. Infideli nihil prorsus de Deo cogitanti hoc placet, Deo ad talem complacentiam & amorem prædeterminante, & roborante, vt ex tali amore fortitudinis moderetur in aliquo particulari operabili iram, fiatque mansuetus. Peccabitne iste? Si dicatur, indubiè non peccat, quia hoc facit ex speciali Dei inspiratione, tangitur punctum hallucinationis Aduersariorum, qui volunt vitiari actum ex solâ absentia fidei, & dilectionis per quam fides operatur. Hic inspiratur dilectio per quam ratio operatur, non illa per quam fides operatur: est ergò verum *non omne quod est ex fide*, de qua intendit Apostolus, *esse peccatum*; ac proinde doctrinam AVGVSTINIANAM non in littera *Baij* occidente, sed in spiritu D. THOMÆ viuificante esse interpretandam.

Si verò dixeris, ipsum peccare, quia sibi complacet in isto opere: ignorans enim à Deo sibi donari prædictum amorem, sibi illum tribuit, ac de illo in seipso, non in Domino gloriatur. Distinguenda est duplex complacentia, vna concomitans, quæ non est causa operis boni, sed actum virtuosum concomitatur ex reflexione supra actum, qui fit, aut factus est. Alia complacentia est præcedens, quæ ex opere bono intenditur. Prima complacentia non vitiat

actum; sed secunda. Ipsi enim fideles, qui studio perfectionis incumbunt, habent sæpe tales complacentias de suis bonis operibus; & tamen consulitur eis, vt nunquam dimittant facere aliquod opus bonum, propter tales complacentias. Sic dicitur in Opusculo de puritate conscientiæ, quod D. THOMÆ tribuitur. *e Quantumcumque habeas in istis cogitationibus aliquando complacentiam & consensum, doleas, & pure confitearis, nec propter hoc cesses à bono propter Deum principaliter incepto, sed pugna viriliter, & constanter, orando Deum vt custodiat suum opus.* Vnde & celebre prædicatur illud S. Bernardi, cum in benefactis complacentiâ sui vexaretur. *Non suscepi propter te, non etiam desinam propter te.*

e. Opusc. 64. §. de motibus vanę gloriæ.

LXXXIV. Gratiæ diuinæ motio latens etiam est in ipsis fidelibus: Sæpe initio conuersionis nostræ, & in profectu, practicè credimus à nobis esse quæ bona facimus, & quæ feruenter operamur; secretò nos alijs præferentes, qui dilatato corde viam mandatorum non videntur, sicut & nos currere. Nec propterea opera nostra, vt peccata vituperantur; ergo nec opera infidelium ex hoc solùm possunt inter peccata numerari quòd de illis sibi complaceant. Ab istâ complacentiâ & vanâ de seipso gloriâ sanat nos Deus denegando gratiam ad bona opera prædeterminantem. Tunc apparet quid sumus ex nobis, & quid valeat liberum arbitrium sibi derelictum, nec prædeterminante adiutum auxilio. Præclarè S. AVGVSTINVS, *Ideo quisque nostrum, ait, f bonum opus suscipere, agere, implere, nunc scit, nunc nescit, nunc delectatur, nunc non delectatur, vt nouerint non sua facultatis sed diuini amoris esse, vel quod scit, vel quod delectatur, ac sic ab elationis vanitate sanetur. Et sciat quam verè non de terrâ istâ, sed spiritualiter dictum est; Dominus dabit suauitatem: & terra nostra dabit fructum suum.* Et multò inferius: *g Dominum Deum bonum ideò etiam Sanctis suis alicuius operis iusti aliquando non tribuere vel certam scientiam, vel VICTRICEM DELECTATIONEM, vt cognoscant non à seipsis, sed ab illo sibi esse lumen, quo illuminentur tenebræ eorum, & suauitatem, quâ det fructum terra eorum.* Et iterum: *Idcircò etiam Sanctos & Fideles suos in aliquibus vitijs tardiùs sanat: vt in his eos minùs, quàm implendæ omni ex parte iustitiæ sufficit, delectet bonum, siuè cum latet, siuè etiam cum manifestum est, vt quantum pertinet ad integerrimam regulam veritatis eius, non iustificetur in conspectu eius omnis caro.*

f. lib. 2. de peccat. m. cap. 17.

g. ibid. cap. 19.

§. VIII. *Idem absurdum, exhibetur in paruulis sine baptismo morientibus.*

LXXXV. Tertia absurditas ex primâ consequens, fit in paruulis sine baptismo morientibus manifestissima. Ipsi enim infideles sunt, cùm nec proprium, quo fides infunditur, habuerint liberi arbitrij actum, nec fidei Sacramentum. Omnia ergò paruulorum sine baptismo decedentium opera sunt peccata. Non credo Aduersarios vsu rationis eos carere asserturos. Anima paruuli à corpore separata, æqualis quoad rationis vsum est animæ cuiuslibet adulti, sicuti & æqualis est in eâ arbitrij connaturalis libertas. Si nulla sit

iusti-

iustitię aut Dei dilectio præter eam, per quam fides operatur; necesse est Aduersarios concedere, quòd nulla sit in animabus istis paruulorum iustitiæ, aut Dei dilectio, omnisque earum actio deliberata peccatum sit.

Absurdissimum hoc esse, nullus est qui tantillum discurrens non videat. Cùm enim iustitia diuina nullum peccatum patiatur impunitum, manifestè sequitur paruulos istos non solùm propter peccatum originale, sed & propter propria, quæ post mortem committunt peccata in æternum puniri, eâ pœnâ quę mortali debetur peccato: siquidem suum vltimum finem in creatura constituunt. Ex quâ peruersâ eorum & obstinatâ voluntate necesse est, vt odio habeant Deum sicuti cęteri damnati Nam in illis verificatur, quod de damnatis docet Sol Angelicus. [h] *Affectus mouetur ex bono vel malo apprehenso, Deus autem apprehenditur dupliciter, scilicet in se, sicut à Beatis, qui eum per essentiam vident: & per effectus, sicut a nobis & damnatis. Ipse igitur in seipso cùm sit per essentiam bonus, non potest alicui voluntati displicere: vnde quicumque eum per essentiam videt eum odio habere non potest. Sed effectuum eius aliqui sunt voluntati repugnantes, inquantùm contrariantur alicui: & secundùm hoc aliquis non in seipso, sed ratione effectuum Deum odire potest. Damnati ergò Deum percipientes in effectu iustitiæ, qui est pœna, eum odio habent, sicut etiam pœnas, quas sustinent.* Naturale enim est, vt velimus malum inferenti malum. Oportet ergo paruulos naturam, & non rectam rationem, sequentes velle Deo [i] eos affligenti malum. Et in Summa doctrinam istam confirmat dicens: *Sunt autem quidam effectus Dei, qui repugnant inordinatæ voluntati: sicut inflictio pœnæ, & etiam cohibitio peccatorum per legem diuinam, quæ repugnant voluntati deprauatæ per peccatum. Et quantum ad considerationem talium effectuum ab aliquibus Deus odio haberi potest, inquantùm scilicet apprehenditur peccatorum prohibitor, & pœnarum inflictor.*

h. Suppl. q.98.a.5.

i. 2. 2. q. 34. a. 1.

LXXXVI. Ex eadem peruersâ paruulorum voluntate fit, vt videntes se à beatis excedi in beatitudine & gloria, ipsis beatis inuideant, eosque odio habeant sicut cæteri damnati, de quibus dicit D. THOMAS: [l] *Sicut in Beatis in patria erit perfectissima charitas, ita in damnatis perfectissimum odium. Vnde sicut Sancti gaudebunt de omnibus bonis, ita & impij de omnibus bonis dolebunt: vnde & felicitas Sanctorum ab eis considerata maximè eos affligit: vnde & dicitur Isai. 26. Videant & confundantur zelantes populi & ignis hostes tuos deuoret: vnde vellent omnes bonos esse damnatos.*

l. Suppl. q.98.a.4.

Cùm detestatio diuinæ iustitię sit in damnatis interior cordis blasphemia, vt docet Sol Angelicus, [m] oportet vt ex eadem peruersâ paruulorum voluntate Deum etiam blasphement, sicut & cæteri damnati, & eò magis detestentur diuinam iustitiam, quòd tam multos peccatores, qui dum viuerent per proprios actus ab eo quandoque recesserunt, ad tantam admittat gloriam, à quâ sine proprio eorum actu ipsos excludit.

m. 2. 2. q. 13. a. 4.

LXXXVII. Iudicet, CORDATVS LECTOR, quomodò cum adeò peruersâ paruulorum voluntàte consistat sententia S. AVGVSTINI de mitissimâ & omnium leuissimâ paruulorum damnatione. Sic enim contra Iulianum scribit: [n] *Ego autem non dico paruulos sine Christi baptismate morientes tantâ pœnâ esse plectendos, vt eis non nasci potiùs expediret; cùm hoc Dominus non*

n. lib. 5. cap. 11.

de quibuslibet peccatoribus, sed de sceleſtiſſimis & impijſſimis dixerit. Si enim quod de Sodomis ait, & vtique non de ſolis intelligi voluit, alius alio tolerabiliùs in die iudicij punietur, quis dubitauerit paruulos non baptizatos, qui ſolùm habent originale peccatum, nec vllis proprijs aggrauantur in damnatione omnium leuiſſima futuros? Quæ qualis & quanta erit, quamvis definire non poſſim, non tamen audeo dicere, quod eis vt nulli eſſent, quàm vt ibi eſſent potius expediret. Eamdem paruulorum damnationem libro de peccatorum meritis cap. 16. dicit eſſe omnium mitiſſimam; verba eius ſunt: *Poteſt proinde rectè dici paruulos ſine baptiſmo morientes in damnatiòne omnium mitiſſimâ futuros: Multùm autem fallit & fallitur, qui eos in damnatione prædicat non futuros, dicente Apoſtolo, iudicium ex vno delicto in condemnationem.*

Ratio autem damnationis omnium mitiſſimę traditur ibidem à S. AVGVSTINO, videlicet quòd nullis proprijs aggrauantur peccatis. Ex hoc enim deducit, *Poteſt proinde rectè dici paruulos, &c.* Et in Enchiridio ad Laurentium cap. 93. ait: *Mitiſſima ſanè omnium pœna erit eorum, qui præter peccatum, quod originale traxerunt, nullum inſuper addiderunt: & in cæteris qui addiderunt, tantò quiſque tolerabiliorem ibi habebit damnationem, quantò hic minorem habuit iniquitatem.*

LXXXVIII. An non malum culpæ grauius eſt omni malo pœnæ? ſi grauius (quod nemo inficiari poteſt) grauiſſima erit pœna ipſa permiſſio peccati, & deſtabilior quàm cuiuſcumque alterius mali inflictio. Quâ igitur ratione poteſt paruulorum damnatio dici omnium leuiſſima, & omnium mitiſſima, ſi ponantur in tali ſtatu, in quo *ab illo, qui ſummè eſt, auerſi, ad ſeipſos conuertuntur, qui non ſummè ſunt; & hoc vitium*, inquit S. AVGVSTINVS, o *quid aliud quàm ſuperbia nuncupatur? initium quippe omnis peccati, ſuperbia.* Si ſuperbi; ergò & inuidi. *Amando enim quiſque excellentiam ſuam, vel paribus inuidet quòd ei coæquantur, vel inferioribus ne ſibi coæquentur, vel ſuperioribus quòd eis non coæquetur: ſuperbiendo igitur inuidus, non inuidendo quiſque ſuperbus eſt.* Ita S. AVGVSTINVS. p Quam ſuperbiam in omnibus ſuis actibus exerunt, & à quâ nunquam liberari poſſunt.

o. De Ciuitate Dei lib. 12. c. 6.

p. lib. 11. de Geneſ. ad litter. cap. 14.

Si hæc ſenſiſſet S. AVGVSTINVS, non timuiſſet dicere *quòd eis non naſci potiùs expediret.* Nam licet ipſe dicat in libro de libero arbitrio, q *conſidera quantum bonum eſt eſſe, quod beati & miſeri volunt*, id tamen explicat S. THOMAS dicens, *quòd verbum* AVGVSTINI *eſt intelligendum, quod non eſſe per ſe non eſt eligibile, ſed per accidens inquantum ſcilicet eſt miſeriæ terminatiuum; quod enim dicitur quòd eſſe & viuere ab omnibus appetitur naturaliter, non oportet hoc accipere quantùm ad malam vitam, & corruptam, & eam quæ eſt in triſtitijs: vt dicit Philoſophus in 9. Ethic.* Hæc Sol Angelicus vbique Magiſtri ſui mentem ſapientiſſimè exponens. r

q. lib. 1. & 3. cap. 7.

r. Suppl. q. 98. a. 3 ad 1.

LXXXIX. Quis timebit dicere, quòd melius erat paruulis ſi nati non fuiſſent, dum ponuntur in tali damnatione, in qua proprijs ſuperbię, inuidiæ, odij Dei, & blaſphemiæ aggrauantur peccatis, in æternum in illis permanſuri?

Quarè meritò à Pio 5. & Gregorio 13. damnatus eſt iſte Baij articulus *Peccatum originis eſt habitualis paruuli voluntate voluntarium, & habitualiter*

domi-

dominatur in paruulo eò quòd gerit contrarium voluntatis arbitrium : & ex habituali voluntate dominante fit, vt paruulus discedens sine regenerationis Sacramento, quando vsum rationis consecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blasphemet, & legi Dei repugnet.

Qui tamen articulus consequens est ad istam sententiam, quæ affirmat, *omnia infidelium opera esse peccata.*

§. IX. *Leuissima omnium & mitissima damnatio non potest in paruulis componi cum aliquâ sensus pœnâ & animi tristitiâ.*

XC. LEnissimam omnium & mitissimam damnationem excludere peruersam paruulorum voluntatem euicimus, & inde absurdam esse probauimus sententiam affirmantem, *peccata esse omnia infidelium opera*, Sunt qui rectam paruulorum rationem, bonamque in omnibus voluntatem non diffitentur: eosque legi Dei & voluntati, quam nouerint, in omnibus conformari concedunt: sed eos aliquâ sensus pœnâ & animi tristitiâ torqueri sustinent, & apertissimam credunt esse S. AVGVSTINI sententiam, ab eoque recessisse D.THOMAM. Ideoque *tortores puerorum* dicti sunt, non quia torquent, sed quia Deum *puerorum tortorem* vltra condignum prædicant.

Ego autem non dubito, mentem S. AVGVSTINI tenuisse S.THOMAM, dum constanter docuit, paruulos sine baptismo morientes non aliquâ sensus pœnâ, nec vllâ animi tristitiâ, sed solâ diuinæ beatitudinis carentiâ in æternum puniri; ac proinde indubiè teneo, litteram S. AVGVSTINI in sensu BAIJ occidentem Angelico fuisse intelligentiæ spiritu viuificatam; Sicque iudicabit CORDATVS omnis, qui damnatis non præoccupatus erroribus, rectam in omnibus confitetur paruulorum voluntatem.

XCI. Certa & indubitata incertis & dubijs anteponenda esse, nullus negabit. Certum & indubitatum habet S. AVGVSTINVS, omnium esse* mitissimam, omniumque esse leuissimam paruulorum damnationem. Certa quoque & indubitata est S. AVGVSTINI intentio exterminandi Pelagianorum hæresim negantium, paruulos originale contrahere peccatum. Incertam autem & dubiam sibi esse docet qualitatem & quantitatem memoratæ paruulorum damnationis, disertis siquidem verbis supra relatis ait: f *Quæ qualis, & quanta erit, quamvis definire non possim, non tamen audeo dicere, quòd eis vt nulli essent, quàm vt ibi essent potius expediret*, Ad quantitatem pertinet intensio, ad qualitatem verò spectat, an damnatio in aliquâ sensus pœnâ & animi tristitiâ, an in solâ consistat diuinæ beatitudinis carentiâ? Certum quod S. AVGVSTINVS tenuit, destrui non debet per id quod incertum habuit; præsertim dum ex isto incerto aliquod irrationabile consequitur; nec ad certam S. AVGVSTINI intentionem vllatenus conducit. f. num. 87.

Quarè hæc tria præstare intendo; *Primum*, pœnam sensus & animi tristitiam, quam pro incerto habuit S. AVGVSTINVS, destruere omnium mitissimam

tiſſimam omniumq́ue leuiſſimam damnationem paruulorum, quam pro certo tenuit Doctor Eccleſię fulgentiſſimus. *Secundum*, ex litterâ AVGVSTINIANA ſecundùm pœnam ſenſus & animi triſtitiam intellectâ, conſequi aliquod irrationabile. *Tertium*, ſenſus pœnam, animiq́ue triſtitiam ad certam S. AVGVSTINI intentionem nihil conducere. Quę tria, ſi pręſtitero, euidens erit AVGVSTINVM deinceps in THOMA legendum, ab eo, qui in nullo ſibi duxerit errandum.

XCII. Primum pro fundamento ſententiæ ſuę aſſumpſit Sol ANGELICVS, eo ſic vtens: *a AVGVSTINVS dicit pœnam paruulorum qui originali tantùm tenentur, omnium eſſe mitiſſimam: ſed hoc non eſſet ſi ſenſibili pœna torquerentur, quia pœna ignis inferni eſt grauiſſima: ergo pœnam ſenſibilem non ſuſtinebunt.* Eodem etiam fundamento excludit animi triſtitiam dicens: *b Alij dicunt quod in eis* (paruulis) *eſt perfecta cognitio eorum, quæ naturali cognitioni ſubjacent, & cognoſcunt Deum, & ſe eius viſione priuatos eſſe, & ex hoc aliquem dolorem ſentiunt: tamen mitigabitur eorum dolor, inquantùm non propriâ voluntate culpam incurrerunt, pro quo damnati ſunt: Hoc etiam probabile non videtur, quòd talis dolor paruus eſſe non poteſt de tanti boni amiſſione, & præcipue ſine ſpe recuperationis, Vnde pœna eorum non eſſet mitiſſima.* Et in quæſtionibus diſputatis eamdem improbans opinionem inquit: *c ſed nulla ratio videtur eſſe, quare ſubtrahatur eis exterior pœna ſenſus, ſi attribuitur eis interior afflictio, quæ eſt multò magis pœnalis, & magis opponitur mitiſſimæ pœnæ, quam Auguſt. eis attribuit.*

a. 2.diſt. 33.q.1.a.1. ſed contra
b. ibid.a.2.
c. de Malo q.5.3.

Pœnam infernalis ignis eſſe grauiſſimam conſtat ex S. AVGVSTINO, qui de illo ait, *d grauior tamen erit ille ignis, quam quidquid poteſt homo pati in hac vita.* An non grauiſſimæ ſunt in hac vita paſſiones; an non & acutiſſimi dolores! Quæ igitur omnes illas ſuperat pœna, nullatenus omnium, mitiſſima omniumque leuiſſima dici poteſt. Eamdem ignis infernalis grauitatem exprimit S. AVGVSTINVS à D. THOMA relatus his verbis: *e Ille ignis purgatorij acrior erit, quam quidquid in hoc ſæculo pœnarum, aut ſentire aut videre, aut cogitare quis poteſt.* Rationem reddit Sol Angelicus: *Cùm dolor non ſit læſio, ſed læſionis ſenſus, tanto aliquis magis dolet de aliquo læſiuo, quanto magis eſt ſenſitiuum: vnde læſiones quæ fiunt in locis maximè ſenſibilibus, ſunt maximum dolorem cauſantes. Et quia totus ſenſus corporis eſt ab animâ, ideo ſi in ipſam animam aliquod læſiuum agat, de neceſſitate oportet quod maximè affligatur.*

d. in Pſal. 37.
e. 4. diſt. 21.q.1.a.1. quæſt. iunc. 3.

XCIII. Animi quoque triſtitia non poteſt non eſſe grauiſſima, ſi ſemel detur. Nam triſtitia de amiſſione boni cauſatur ex amore boni. Qui ergò ponunt in paruulis triſtitiam de amiſſione diuinę beatitudinis, debent & ponere illius amorem, quę cum ſit vltimus finis non poteſt non maximè amari & in ſummo pretio haberi à recto corde, quale habent iſti paruuli. Maximum igitur dolorem ex amiſſione boni ſummè amati habebunt, ſi ſemel doleant. Fundatur hæc ratio in S. AVGVSTINO dicente: *f Si amatur patria magna pœna; ſi autem non amatur patria peior eſt cordis pœna.* Quod poſtremum intelligitur in habentibus vſum liberi arbitrij, ſine quo amor patriæ non eſt perſonę poſſibilis; nullius autem impoſſibilis carentia poteſt eſſe pœna.

f. Serm.54. de verbis Apoſtoli.

Quod

Quod si addideris, *sine spe recuperationis*, grauissimam facies pœnam, etsi minima de se foret. Nam ex solo æternitatis titulo colligit S. AVGVSTINVS carentiam diuinæ visionis omnia huius vitæ superare tormenta. *Quæ*, inquit Enchirid. cap. 112. *si sola esset quanta ibi minima cogitari potest, perire a regno Dei, exulare à ciuitate Dei, alienari à vitâ Dei, carere tam magnâ multitudine dulcedinis Dei, quam abscondit timentibus se, perfecit autem sperantibus in se, TAM GRANDIS EST POENA, vt ei nulla possint tormenta quæ nonimus comparari, SI ILLA SIT ÆTERNA, ista autem sint quamlibet multis sæculis longa.*

XCIV. Ad idem sic arguit D. THONAS: g „ Si pueri non baptizati post mortem dolorem interiorem habeant, aut dolebunt de culpâ, aut de pœna. „ Si de culpâ, cum à culpâ illâ vlteriùs emundari non possunt, dolor ille erit „ in desperationem inducens; sed talis dolor in damnatis est vermis conscien„ tiæ : ergo pueri vernem conscientię habebunt; & si non esset eorum pœ„ na mitissima vt in litterâ dicitur. Si autem de pœna dolerent : ergò cum „ pœna eorum iustè à Deo sit, voluntas eorum diuinæ iustitię obuiaret, & sic „ actualiter deformis esset, quod non conceditur : ergò nullum dolorem sen„ tient. g. 2. dist. 33. q. 2. a. 2. sed contra.

„ Præterea. Ratio recta non patitur, vt aliquis perturbetur de eo quod in „ ipso non fuit vt vitaretur, propter quod Seneca probat, quod perturbatio „ in Sapientem non cadit : sed in pueris est ratio recta nullo actuali pecca„ to obliquata : ergo non turbabuntur de hoc quòd talem pœnam sustinent, „ quam vitare nullo modo potuerunt.

Cerne, quomodò S. Doctor semper vrgeat, mitissimam damnationem ex vnâ parte, & rectam rationem bonamque voluntatem paruulorum ex aliâ, vt ab eis excludat omnem animi tristitiam, sensusque minimam pœnam. Vnde & fortissimum adhuc deducitur argumentum, sub hac formâ propositum. Pœna, quę est vltra condignum, non potest esse mitissima omnium & leuissima, nec rectæ rationi bonęque paruulorum voluntati conuenienter videtur imponi. Sed pœnæ sensus etsi minima, & quævis animi tristitia est in paruulis vltra condignum : ergo, &c. Maior de se patet. Minor probatur § sequenti.

§. X. *Ex litterâ AVGVSTINIANA secundùm pœnam sensus & animi tristitiam intellectâ, sequitur aliquod irrationabile.*

XCV. SEcundum, quod intendimus ostendere, est ex litterâ AVGVSTINIANA secundùm pœnam sensus animique tristitiam intellectâ sequi aliquod irrationabile. Hoc autem sic ostendo. Irrationabile videtur paruulos puniri à Deo vltra condignum; Peccatum originale puniretur vltra condignum, si pœnâ sensus aut animi tristitiâ puniretur. Nam pœna condigna debet esse proportionata & debita, Pœna sensus non proportionatur peccato originali, nec ei debetur.

Ad

Ad cuius euidentiam considerandа est natura peccati originalis; quæ consi-ſtit in *inordinatione naturæ*; quidquid ſit illud, ſiue priuatiuum, ſiue poſitiuum, nihil ad præſens refert. Sicut enim peccatum perſonæ eſt inordinatio actus, iuxta vulgare dictum *actus ſunt ſuppoſitorum*; ita peccatum naturę non eſt alicuius actus ad perſonam pertinentis, ſed *ipſius naturæ inordinatio*. Ex hoc communiter ab omnibus recepto principio ſtatim ſequitur, peccatum originale nonniſi mediante naturâ reſpicere perſonam; & eo modo, quo natura perſonæ communicatur ab alio, ita & *inordinatio naturæ* ab alio perſonæ communicatur. Quemadmodùm etiam natura ita perſonę communicatur, vt non remaneat communis ſed intrinſecè huic perſonæ appropriatur; Similiter *inordinatio naturæ* ita perſonæ ab alio communicatur, vt huic perſonæ intrinſeca fiat & propria; iuxta illud Tridentini Concilij; [b] *Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum eſt, & propagatione non imitatione transfuſum omnibus, ineſt vnicuique proprium, &c.*

b. Seſſ. 5. can. 3.

Culpa ſupra rationem inordinationis addit rationem voluntarij. Actus inordinatus eſt peccatum perſonę. Sed culpa non eſt, ſi inordinatio non fuerit voluntaria. Oportet ergo & *naturæ inordinationem* eſſe voluntariam, ad hoc quod culpabilis ſit. Inordinatio actus eſt voluntaria voluntate perſonæ, *inordinatio naturæ* eſt voluntaria voluntate naturæ. Hæc eſt peccati originalis ſpecialis difficultas, quomodo actus voluntatis, qui ſicut & alij actus eſt ſuppoſiti, poſſit ad naturam pertinere, & cuicumque naturam accipienti appropriari. Ad pactum aliquod plures recurrunt ſine vllo vtriuſque Solis Eccleſię fundamento; dicunt voluntatem Adæ fuiſſe meam voluntatem, ſicut voluntas tutoris erat voluntas mea, dum pupillus exiſterem. Pupillus læſus grauiter, dum eſt emancipatus, & læſionem agnoſcit, iuſtè reſcindit quidquid in ſui damnum contraxit voluntas tutoris. Quis eſt noſtrum, qui iſtam Adæ voluntatem non ex corde retractaret?

XCVI. Mirum eſt, quòd duo luminaria Eccleſię æqualiter magna, AVGVSTINVM dico & THOMAM nunquam huiuſcemodi pacti & voluntarij mentionem fecerint, qui toties naturam originalis peccati explicuerunt! Quarè in luce ANGELICA & AVGVSTINIANA dico, voluntatem totius naturę in vna perſona poſſe reperiri, ſicut & tota aliqua natura in vna reperitur perſona. Tota aliqua natura in vnâ perſonâ reperitur, quando vna perſona cauſat omnia ſuppoſita iſtius naturæ, ſic enim extra ſpeciem exiſtens eſt cauſa totius ſpeciei; & producit v. g. hominem, non inquantùm eſt *hic homo*, ſed inquantùm eſt *homo*. Vnde perſona illa, quæ omnia ſuppoſita naturæ humanæ cauſaret, pręcontinere diceretur totam naturam, & homo eſſe non poſſet alioquin & ſeipſum cauſaret.

Paradoxum alicui videbitur ipſum quod aſſumimus principium; quando quidem videatur ex eo inferri, Adamum non ſic potuiſſe præcontinere naturam humanam: ſed addat iſte ad naturam humanam ly *deſcendentem ab Adam*, & incipiet ei fulgere veritas. Nam accipiamus collectionem omnium hominum deſcendentium ab Adam, ad iſtam ſpecialem collectionem ſe habet Adam ſicut extra eàm exiſtens, & ad inſtar illius perſonæ, quæ omnia naturæ humanæ ſuppoſita cauſaret; vt ſicut iſte ad omnes homines ſimpliciter, ita Adam ad omnes

omnes ab ipso descendentes. Iustitia originalis non fuit data naturæ humanę simpliciter, sed fuit donum naturæ humanæ *descendentis ab Adam*. Ita peccatum originale non est inordinatio naturę humanę simpliciter, sed inordinatio naturæ humanę *descendentis ab Adam*.

XCVII. Vt hæc subtiliùs & medullitùs discutias, distingue naturam humanam *existentem in Adam*, & naturam humanam *existentem ab Adam*. Natura humana *existens in Adam* respicit personam Adami, vt suppositum cui appropriatur; ratione cuius dona naturæ fiunt personalia sicut & ipsa natura. Vnde & *inordinatio naturæ* secuta ex peccato actuali Adami non fuit in ipso peccatum originale, sed personalis solummodo fuit, eò ipso quòd esset inordinatio naturæ *existentis in Adam*, non verò naturæ *existentis ab ipso*. Natura humana existens ab Adam respicit personam Adami non vt suppositum cui appropriatur, sed vt principium à quo originatur & ex quo omnes eam participantes accipiunt quamdam sanguinis vnitatem ratione cuius sunt aliquid Adæ. Etenim sicut collectio membrorum ex participatione vnius animæ accipit suppositi vnitatem, ratione cuius quodlibet membrum est aliquid animæ dantis ei motum: ita collectio descendentium ab Adam ex participatione naturę humanę descendentis ab vno accipit quamdam *sanguinis vnitatem*, ratione cuius quilibet descendens ex Adam est aliquid Adæ, dantis ei naturam *ab ipso descendentem*.

Manus est culpabilis occidendo hominem, non verò gladius per quem manus occidit, quantumvis gladius moueatur etiam ab anima. Gladius non punitur, manus punitur. Non ob aliud occisio hominis imputatur manui, & punitur nisi quia ista inordinatio motus in manu existens est voluntaria, non voluntate, quæ sit in manu, sed voluntate quæ est in animâ communicante manui motum in vnitate suppositi; Ita *inordinatio naturæ* imputatur cuilibet ex Adam descendenti, non ob aliud, nisi quia *inordinatio naturæ* existens in quolibet descendente est voluntaria, non voluntate quæ sit in persona descendente, sed voluntate quæ est in naturâ communicante personæ descendenti naturam in vnitate sanguinis propter naturæ de vno vnitatem. Quod facit vnitas suppositi in ijs quæ sunt personæ, hoc facit vnitas sanguinis in ijs quæ sunt naturæ; & quod facit voluntas animæ mouentis membra ad locum, hoc facit voluntas naturę mouentis posteros Adæ ad naturam. Omnes enim Adæ posteri debent in pręsenti considerari, ac si omnes immediatè essent ab Adam geniti. Vide D. THOMAM in quæstionibus disputatis,[i] cujus est hæc tota doctrina. i. de Malo q. 4. a. 1. & 2.

XCVIII. Deficiunt *pacti adinuentores*, quòd idem voluntarium requirunt ad *inordinationem naturæ*, sicut ad inordinationem personæ in actibus, qui sunt suppositorum, existentem. Inordinatio personæ debet esse voluntaria voluntate personæ; Inordinatio naturę debet esse voluntaria voluntate naturæ, quæ est in principio communicante totam naturam. Voluntas tutoris trahitur ad voluntatem personalem pupilli. Voluntas naturæ non debet trahi ad voluntates personales descendentium; sic enim non naturæ sed personę voluntas foret. Ipsæ personæ descendentes trahuntur ad voluntatem naturæ quasi membra vnius multitudinis ab ipsa motæ: eo proportionali modo quo ad volun-

tatem animæ mouentis trahuntur membra vnius corporis ab ipsa moti. Voluntas naturæ est voluntas præcontinentis modo dicto naturam, eamque communicantis. Hinc continuò elucet improportio pœnę sensus ad culpam originalem. Cùm enim pœna sit inuoluntaria debet inuoluntarium pœnæ proportionari voluntario culpæ: vt si voluntarium in culpa sit voluntarium voluntate personæ, inuoluntarium in pœna, sit involuntarium personæ, id est, contra voluntatem personæ. Si vero voluntarium in culpâ sit voluntarium solâ voluntate naturæ, inuoluntarium in pœna sit solummodò inuoluntarium naturæ, id est, contra solam naturæ voluntatem. In pœna sensus & animi tristitiâ reperitur inuoluntarium personæ; passiones siquidem sunt suppositorum sicut & actiones. In culpa originali sola inuenitur voluntas naturæ. Quarè si culpa originalis puniretur pœnâ sensus & animi tristitiâ puniretur paruulus secundùm illud quo non peccauit. Quod certè irrationabile videtur; sicut & quod aliqua sit personæ passio, vbi nulla fuit personæ actio.

l. 2. dist. 33. q. 2. a. 1. XCIX. Rationem istam ex præceptore, & vnico informatore nostro Sole Angelico desumpsimus, [l] cuius verba erunt amanti veritatem super mel & fauum; ideoque ea ad longum referre placuit.

„ Respondeo dicendum, quòd pœna debet esse proportionata culpæ, vt „ dicitur Isai. 27. *In mensura contra mensuram, cum abiecta fuerit, iudicabit* „ *eam.* Defectus autem qui per originem traducitur rationem culpæ habens, „ non est per subtractionem vel corruptionem alicuius boni, quod naturam „ humanam consequitur ex principijs suis: *sed* per subtractionem vel corru„ptionem alicuius quod naturæ superadditum erat. Nec ista culpa ad hunc „ hominem pertinet: nisi secundùm quòd talem naturam habet, quæ hoc „ bono quod in ea natum erat esse, & possibile conseruari, destituta est: & „ ideò nulla alia pœna sibi debetur, nisi priuatio illius finis ad quem donum „ subtractum ordinabat, ad quod per se natura humana attingere non potest, „ hoc autem est diuina visio: & ideò carentia huius visionis est propria, & „ sola pœna originalis peccati post mortem.

„ Si enim alia pœna sensibilis pro peccato originali post mortem infligе„retur, PVNIRETVR ISTE NON SECVNDVM HOC, QVOD CVL„PAM HABVIT, quia pœna sensibilis pertinet ad id quod personę pro„prium est, quia per passionem huius particularis, talis pœna est. Vnde sicut „ culpa non fuit per operationem eius: ita nec pœna per passionem ipsius „ esse debet: sed solùm per defectum illius ad quod natura de se insuffi„ciens erat.

„ In alijs autem perfectionibus & bonitatibus, quæ naturam humanam con„sequuntur ex suis principijs nullum detrimentum sustinebunt pro peccato „ originali damnati.

m. de Malo q. 5. a. 2. C. Ex eodem fundamento procedit altera ratio, quam tradit D. THOMAS his verbis: [m] *Quia pœna proportionatur culpæ, & ideò peccato actuali mortali, in quo inuenitur auersio ab incommutabili bono & conuersio ad bonum commutabile debetur & pœna damni, scilicet carentia visionis diuinæ respondens auersioni, & pœna sensus respondens conuersioni. Sed in peccato originali non est conuersio, sed sola auersio, vel aliquid auersioni respondens, scilicet destitutio animæ à iusti-*

tia

tia originali. Et ideò peccato originali non debetur pœna sensus : sed solùm pœna damni scilicet carentia visionis diuina. Eâdem ratione excludit Sol Angelicus animi tristitiam; *quia dolor pœna*, inquit, [n] *delectationi culpa respondet. Vnde delectatione remota à culpâ originali, omnis dolor ab eius pœna excluditur.* n. 2. dist. 33. q. 2. a. 2.

Quidam putant hanc rationem infirmari ex eo quòd non sola delectatio sensibilis, sed & delectatio spiritualis puniatur pœnâ sensus. Verùm non percipiunt vim rationis Angelicę sumi ex genere delectationis non ex specie. Non enim videtur iustum, vt qui nullam vnquam in creaturis nec minimam habuit delectationem contra Deum, ipse ex creaturis, Deo infligente, æternum patiatur dolorem.

Alij fugiunt ad Adam, & dicunt paruulos in illo peccato in quo omnes peccauimus, & conuersionem, & delectationem habuisse. Nec isti vident conuersionem istam, & delectationem ad omnes pertinere, non voluntate propriæ personæ, sed voluntate naturæ, id est, voluntate præcontinentis totam naturam ab Adam descendentem; hæc voluntas ad nos pertinet, sicut voluntas animæ ad membra. Iustum est vt in ijs quę sunt personæ non patiatur, qui non peccauit voluntate propriæ personę; & qui solâ voluntate naturę peccauit, puniatur solummodò in ijs, quę sunt naturæ. Dolere est personale sicut & delectari; qui ergo nunquam personaliter delectatus est, nec eum personaliter dolere in æternum iustum est.

CI. Si dixeris, sufficit conuersio habitualis, quæ est in peccato originali ex habilitate ad concupiscendum, quę sunt vetita, audi tertiam D. THOMÆ rationem, & acquiesces : *Pœna sensus*, ait; [o] *nunquam debetur habituali dispositioni. Non enim aliquis punitur ex hoc, quòd est habilis ad furandum, sed ex hoc quod actu furatur : sed habituali priuationi absque omni actu debetur aliquid damnum; puta qui non habet scientiam litterarum ex hoc ipso indignus est promotione ad Episcopalem dignitatem. In peccato autem originali inuenitur quidem concupiscentia per modum habitualis dispositionis, quæ paruulum facit habilem ad concupiscendum, vt Augustinus dicit; adultum autem actu concupiscentem. Et ideò paruulo defuncto cum originali non debetur pœna sensus, sed solùm pœna damni : quia scilicet non est idoneus perduci ad visionem diuinam propter priuationem originalis iustitiæ.* o. de Malo q. 5. a. 2.

Aliud est infligere malum, aliud est denegare bonum, Non iustè infligitur malum, nisi ei qui fecit malum. Sed iustè denegatur bonum ei, qui licet nihil mali fecerit, debitam tamen non habet ad bonum aptitudinem. Qui has rationes iusto veritatis amore ponderauerit, certò certiùs iudicabit pœnam sensus animique tristitiam non esse pœnam peccato originali proportionatam; & paruulos vltra condignum puniri, si eâ pœnâ in æternum punirentur; adeoque litteram S. AVGVSTINI Angelicę intelligentiæ spiritu viuificandam esse; quod præcipuè verum erit, si pœna sensus nihil conducat ad intentum S. AVGVSTINI, vt mox videbimus.

§. XI. *Pœna ſenſus in paruulis nihil conducit ad intentum S. AVGVSTINI.*

CII. VNa eſt S. AVGVSTINI pugnantis contra Pelagianos intentio probandi paruulos habere peccatum originale ex pœna, quam patiuntur. Ad huius probationis vim & efficaciam nihil refert quali pœna puniantur, dummodò verâ aliquâ pœnâ puniantur. Cùm enim iuſtitia exigat, vt pœnam culpa præcedat, neceſſarium eſt paruulos habere culpam, ſi verâ pœnâ puniantur; non actualem, vt patet;ergo originalem. Hoc eſt quod ſemper vrget S. AVGVSTINVS, imaginem Dei INNOCENTEM non poſſe iuſtè excludi à regno cœlorum. Mentem ſapientiſſimi ſui Magiſtri, intentionemque attingens fideliſſimus Diſcipulus, ſimulque Orbis Magiſter, & Sapientum Doctor D. THOMAS; ſcienſque litteræ expreſſionem ad mentis intentionem eſſe reducendam; ſuauiterque ac benignè exponendam, vbi ex eâ aliquod irrationabile concluditur,& incertum quid contra certam Authoris infertur doctrinam; vnâ expoſitione omnia S. AVGVSTINI Patrumque teſtimonia explanauit, litteramque occidentem ANGELICO intelligentiæ Spiritu viuificauit.

Rem aperiamus. Obiecerat ſibi S. THOMAS verba quæ circumferebantur S. AVGVSTINI dicentis; [a] *Firmiter tene, & nullatenùs dubites paruulos, qui ſine Sacramento Baptiſmatis de hoc ſæculo tranſierunt, æterno ſupplicio puniendos.* Et alibi, [b] *quod paruuli decedentes ſine baptiſmo experientur gehennam.* Item authoritatem S. Gregorij, in qua de paruulis ait, quòd *licet ex proprio nihil egerint: tamen illuc ad tormenta perueniunt.* Gehenna ſupplicium tormentum, pœnam ſenſus manifeſtè indicant.

a De Fide & operibus cap. 3. b. Hypognoſt. lib. 5. cap. 5.

Reſpondet Sol Angelicus his verbis: [c] *Dicendum quòd nomen tormenti, ſupplicij, gehennæ, & cruciatus, vel ſi quid ſimile in dictis Sanctorum Inueniatur, eſt largè accipiendum pro pœna, vt ponatur ſpecies pro genere. Ideò autem Sancti tali modo loquendi vſi ſunt, vt deteſtabilem redderent errorem Pelagianorum, qui aſſerebant in paruulis nullum peccatum eſſe, nec eis aliquam pœnam deberi.*

c. de Malo q. 5. a. 2. ad 8.

CIII. Ignis nomine frequenter in ſacris ſcripturis quamlibet pœnam ſignificari teſtatur ipſe S. AVGVSTINVS dicens: [d] *Ignis nomine pœnam potuiſſe ſignificari, Scriptura teſtis eſt in Deuteronomio, vbi dicitur ad Filios Iſraël; & eduxi vos de fornace ferrea ex Ægypto: vbi vtique duram tribulationem intelligi voluit.* Et in Pſalm. 57. ad illa verba, ſicut cera liquefacta auferentur, dicit, *Non contra te ſtabunt, non perdurabunt; igne quondam concupiſcentiarum ſuarum peribunt. Eſt enim hic quædam pœna occulta, &c.* Videatur etiam in Pſalm. 65. ad iſta verba *Tranſiuimus per ignem & aquam.*

d. Quæſtionum lib. 6. quæſt. 9. tomo 4.

Quarè nihil à ſacris Scripturis alienum, nihil Sapientiſſimo Magiſtro ſuo aduerſum docet S. THOMAS, dum per ignem vult pœnam ſignificari. Ad huiuſmodi autem explicationem duo cogunt recurrere, *Primò* quando ex propria & ſtricta ſignificatione ſequitur abſurdum, ſicut in præſenti oſtendimus.

mus. Absurdum enim est falsam esse sententiam de mitissima & leuissima paruulorum damnatione, quam vt certam statuit S. AVGVSTINVS, non audens è contrariò de qualitate pœnę definire. Absurdum etiam est paruulos à Deo vltra condignum puniri; quæ duo absurda sequuntur, si per *ignem supplicium, &c.* pœna sensus in verbis AVGVSTINIANIS intelligatur. *Secundò*, quando nihil ad intentum Authoris conducit propria & stricta significatio, & magis lata est rationabilior.

Quarè nullatenùs consentimus illis (quorum calumnias in S. Augustinum latas refert ‡ TRIVMPHVS THOMISTARVM) Theologis, qui excessisse S. AVGVSTINVM, id est, intellectu aquè ac verbis falsum tenuisse contendunt. Non enim excessit Scriptura, dum per ignem pœnas significauit: ita nec S. AVGVSTINVS, dum pœnam veram quam intellectu in paruulis concipiebat, verbo *ignis æterni* expressit. Figurata expressio est, cuius motiuum fuit, *vt detestabilem*, ait D. THOMAS, *redderet errorem Pelagianorum, qui asserebant in paruulis nullum esse peccatum, nec eis pœnam aliquam deberi.* THOMISTAR TRIVMPHVS tom. 3. cap. 2. §. vlt.

Nihil autem detrahi intentioni S. AVGVSTINI, ex eo quòd verba illius de solâ damni pœnâ interpretentur, non poterimus efficaciùs probare, quàm percurrendo loca, quę maximè vrgent Aduersarij, eorumque rationes infringendo vt friuolas. De hac materia nouissimè scripsit R. P. Henricus de NORIS Veronensis Augustinianus S.Theologiæ Professor in VINDICIJS AVGVSTINIANIS primò cum *Historia Pelagiana* Anno 1673. Patauij impressis, nunc secundò Bruxellis hoc anno in lucem editis. Illum non amaro contradicendi animo, sed ANGELICÆ sincero veritatis zelo, assumemus, vt in eo ostendamus, quàm paruo & irrationabili fundamento separetur in præsenti THOMAS ab AVGVSTINO, discipulus à Magistro, Sol à Sole.

CIV. Primum quod magnificant testimonium, desumitur ex omnibus illis locis in quibus S. AVGVSTINVS arguit Pelagianos de loco medio quem assignabant paruulis, cum tantùm duo loca Scripturę assignent, Regnum videlicet cœlorum, & infernum, vel dextram & sinistram, vel esse cum Christo, & esse cum diabolo. Vnum pro omnibus adducemus ex Sermone 14. de verbis Apostoli, vbi sic loquitur fulgentissimus Ecclesię Sol: [e] *Nullus relictus est MEDIVS LOCVS, vbi ponere queas infantes. De viuis & mortuis iudicabitur; alij erunt ad dexteram alij ad sinistram. Non noui aliud. QVI INDVCIS MEDIVM RECEDE DE MEDIO. Non te offendat, qui dextram quarit & teipsum admonet. Recede de medio: sed noli in sinistram. Si ergo dextra erit, & sinistra, & nullum medium locum in Euangelio nonimus, ecce in dextra regnum cœlorum est; Percipite, inquit, regnum. Qui ibi non est in sinistra est, quid erit in sinistra? Ite in ignem aternum. In dextra vtique ad regnum aternum, in sinistra ignem aternum. Qui non in dextra, procul dubio in sinistra, ergo qui non in regno, procul dubio in ignem aternum.* e. Serm. 14. de verbis Apost. cap. 3.

Verissima certè doctrina. Accedat lux Angelica. Duo loci sunt locus prę-mij & locus pœnę; locus medius est locus nec præmij nec pœnæ. Hunc medium locum assignabant paruulis Pelagiani, qui nullum in eis agnoscebant originale peccatum. Quid ad locum pœnę, provt opponitur loco præ-

mij

mij refert qualitas pœnæ? Non ad istam qualitatem pœnæ, sed ad ipsam medietatem respexisse S. AVGVSTINVM Ipse de se testimonium perhibet dicens: *f Nec est vllus vlli medius locus, vt possit esse, nisi cum diabolo, qui non est cum Christo. Hinc & ipse Dominus volens auferre de cordibus malè credentibus ISTAM NESCIO QVAM MEDIETATEM, quam conantur quidam paruulis non baptizatis tribuere, vt QVASI MERITO INNOCENTIÆ SINT IN VITA ÆTERNA, sed quia non sunt baptizati, non sunt cum Christo in regno eius, definitiuam protulit ad hæc ora obstruenda sententiam, vbi ait, Qui mecum non est, aduersum me est, &c.*

f. lib. 1. de peccat. ven. & rem. cap. 28.

Medietas loci est *quasi merito innocentiæ esse in vita æterna*, id est, sine peccato, & proinde sine pœna viuere in æternum. Talem medietatem opinantes despicit veluti de fęce vulgi S. AVGVSTINVS suprà g dicens: *Hic quæris medium homo de medio.*

g. De verb. Apost. c. 13.

CV. Quarè hoc ipso quòd paruuli sint in loco pœnæ, non sunt in loco medio, de quo contra Pelagianos AVGVSTINVS disputat, sed sunt cum diabolo ad sinistram, & in inferno. Verumtamen *quadruplex est infernus*, ait S. THOMAS *h Vnus est damnatorum, in quo sunt tenebræ, & quantùm ad carentiam diuinæ visionis, & quantum ad carentiam gratiæ, & est ibi pœna sensibilis: & hic infernus est locus damnatorum. Alius est infernus supra istum, in quo sunt tenebræ, & propter carentiam diuinæ visionis, & propter carentiam gratiæ, sed non est ibi pœna sensibilis, & dicitur Limbus puerorum. Alius supra hunc est, in quo sunt tenebræ quantùm ad carentiam diuinæ visionis, sed non quantum ad carentiam gratiæ, sed est ibi pœna sensus, & dicitur Purgatorium. Alius magis supra est, in quo est tenebra quantum ad carentiam diuinæ visionis, sed non quantum ad carentiam gratiæ, neque est ibi pœna sensibilis, & hic est infernus Sanctorum Patrum, & in hunc tantum. Christus descendit quantùm ad locum, sed non quantum ad tenebrarum experientiam.*

h. 3. dist. 22. q. 1. a. 1. quæstiunc. 2.

In inferno positos agnoscimus infantes, & eos in tenebris gloriæ & gratiæ versari; non tamen in tenebris rectę rationis & bonę voluntatis. Idque sentit S. AVGVSTINVS, si non fuerit, vti reuera non est, damnati reus erroris.

CVI. Secundum extollunt testimonium ex ijs locis compactum, quibus docet S. AVGVSTINVS, paruulos sub potestate Diaboli esse, à Diabolo possideri. *An forte*, inquit, *i homines non sunt, qui eruantur de potestate tenebrarum, quarum tenet Diabolus principatum? Aut verò ita desipis, vt affirmes eos sibi Diabolum non vindicare, quos possidet, & sua potestati subditos tenet? sed vt taceam de his, quos potestis dicere per suam malam voluntatem à Diabolo possideri. Quid dicturus es de illo, de quo Pater ipsius, Domino interrogante, respondit, quod ex infantia sua ab immundo spiritu vexaretur? Nonne membra eius, & sensus, quæ omnia Deo authore instituta sunt, & communia impiorum, piorumque sunt munera, Diabolus sibi, vt affligeret, vindicabat? &c.*

i. lib. 5. oper. imperf. contra Iulian. c. 6.

Emitte lucem tuam, Doctor Angelice; indica nobis quid sit sub potestate Diaboli esse. „ Quidam dixerunt, ait, *l* ea quæ in Exorcismo aguntur, „ nihil efficere sed solùm significare. Sed hoc patet esse falsum, per hoc „ quod

l. 3. p. q. 71. a. 3.

„ quod Ecclesia in exorcismis, imperatiuis verbis vtitur ad expellendam dæ-
„ monis potestatem, puta cùm dicit, *ergo maledicte Diabole exi ab eo, &c.*
„ Et ideò dicendum est, quod aliquem effectum habent, differenter tamen
„ ab ipso baptismo. Nam per baptismum datur homini gratia ad plenam re-
„ missionem culparum. Per ea verò quæ in exorcismo aguntur, excluditur
„ duplex impedimentum salutaris gratiæ percipiendæ.

„ Quorum vnum est impedimentum extrinsecum, provt dæmones hominis
„ salutem impedire conantur. Et hoc impedimentum excluditur per exuf-
„ flationes, quibus potestas dæmonis pellitur (vt patet ex inducta authorita-
„ te August.) quantùm scilicet ad hoc, quòd non præstet impedimentum
„ Sacramento suscipiendo. Manet tamen potestas dæmonis in homine, quan-
„ tùm ad maculam peccati, & reatum pœnæ, quovsque peccatum per bap-
„ tismum tollatur.

Inducta AVGVSTINI [m] authoritas ponitur in argumento *sed contra* his verbis, „ *paruuli exufflantur & exorcizantur, vt pellatur ab eis Diaboli po-* „ *testas inimica, quæ decepit hominem.* Nihil autem agitur frustra per Eccle- „ siam. Ergo per huiusmodi exufflationes hoc agitur, vt dæmonum potestas „ expellatur.

m. Ex lib. 1. de Symbolo cap. 1. tomo 9. lib. 2. de Nuptijs & concup. cap. 17. & 18. tom. 7.

CVII. Docemur his Angelicis verbis, paruulos sub potestate dæmonis remanere, quamdiu manet macula peccati originalis, & reatus pœnę ei proportionatæ. Et tamen per exorcismos liberari à potestate Diaboli quo ad aliquid, quantùm scilicet ad hoc quod non præstet impedimentum Sacramento suscipiendo. Ita in pręsenti dicimus ad intentum S. AVGVSTINI sufficere, quòd paruuli sine baptismo morientes remaneant sub potestate Diaboli quantùm ad maculam peccati originalis, & pœnæ damni ei proportionatę secundùm quòd detinentur in loco, vbi sunt tenebrę gloriæ & gratiæ. Liberantur tamen per ordinem diuinę iustitiæ à pœna sensus, omnique animi tristitiâ. De quo diuinæ iustitiæ ordine pręclarè scribit Sol| Angelicus his verbis: [n] *In statu futuræ vitæ, ignis & alia huiusmodi actiua* (inter quæ etiam Diabolus etsi liberè agens comprehenditur propter eandem rationem) *non agunt in animas aut in corpora hominum secundùm necessitatem naturæ:* (alibi dicit, [o] virtute naturæ agentis) *sed magis secundùm ordinem diuinæ iustitiæ, quia ille status est recipiendi pro meritis. Vndè cùm diuina iustitia non exigat quòd pueris, qui cum solo originali peccato decedunt, pœna sensus debeatur, nihil ab huiusmodi actiuis tales patientur.*

n. de Malo q. 5. a. 2. ad 5.

o. 2. dist. 23. q. 2. a. 1. ad 3.

Nec contrarium potuit afferere. S. AVGVSTINVS nisi sibi contradicendo; quia vexari & affligi à Diabolo, non potest non esse pœna grauissima, & maximè si vexatio & afflictio Diaboli æterna sit sine spe liberationis. Id etiam fatetur P. de Noris. Pro certo autem & indubitato habuit S. AVGVSTINVS, omnium* mitissimam, omniumque leuissimam esse paruulorum damnationem.

Ad alia Fulgentissimi Ecclesię Solis testimonia, ex vasis contumeliæ, & morte secunda desumpta, eadem est ANGELICA solutio; fatemur enim paruulos propter maculam peccati originalis & carentiam diuinæ visionis ad vasa contumelię pertinere; sicut ad mortem secundam, quę nihil est, quàm pri-

uatio æterna vitę gloriæ & gratiæ peccato proportionata. Quin & ad familiam Diaboli pertinere in eodem ſenſu dici poteſt, *nihil contra diuinæ iuſtitiæ ordinem agentis*, vel verbis Auguſtinianis, *ſeruatâ omnium mitiſſimâ, omniumque leuiſſimâ damnationis pœnâ.*

§. XII. *Friuolas eſſe R. P. de NORIS contra D. THOMAM rationes, & pridem à D. THOMA ſolutas. Prima ratio.*

CVIII. NOn firmum habere poteſt fundamentum, quod S. AVGVSTINO tribuitur à D. THOMA alienum. Si in D. THOMA legiſſet R. P. de *Noris* S. AVGVSTINVM, crambem bis coctam non obtruderet, adducens eas rationes, quas pridem ſoluit Sol Angelicus, cuius lumen friuolas eſſe demonſtrabit.

PRIMA RATIO. ,, Peccatum originale induxit ſenſibiles miſerias puerorum præſentis vitæ: ergo & eaſdem per totam æternitatem diſtendet. Probatur conſequens, quia pœnæ ſenſibiles huius vitæ non ſunt ſufficientes ad ſatisfaciendum per ſatispaſſionem pro macula peccati originalis, & quantę, quantę ſunt, iuſtè humanum genus eaſdem patitur; ergo durante eadem macula peccati per totam æternitatem, iuſtè in æternum pueri originali labe infecti eaſdem patientur.

p. 2. diſt. 33. q. 2. a. 1. ad 3. Eamdem rationem ſibi objicit Præceptor Noſter his verbis: *Grauius puniuntur peccata poſt hanc vitam, quàm in vita iſta, vbi eſt miſericordiæ locus: ſed in hac vita reſpondet originali pœna ſenſibilis. Pueri enim qui ſolum originale habent, multas pœnas ſenſibiles ſuſtinent, nec iniuſtè. Ergo & poſt hanc vitam pœna ſenſibilis ſibi debetur.*

Accipe ſolutionem. ,, Dicendum quod non eſt eadem ratio de pœna ſenſibili ante mortem, & poſt mortem, quia ante mortem pœna ſenſibilis conſequitur virtutem naturę agentis, ſiue ſit pœna ſenſibilis interior, vt febris vel aliquid huiuſmodi; ſiue etiam ſenſibilis pœna exterior, vt vſtio ſiue aliquid huiuſmodi: Sed poſt mortem nihil aget virtute naturę: ſed ſecundùm iuſtitię diuinę ordinem tantùm, ſiue in animam ſeparatam. in quam conſtat, quod ignis naturaliter agere non poteſt, ſiue etiam in corpus poſt reſurrectionem, quia tunc omnis actio naturalis ceſſabit, ceſſante motu primi mobilis, qui eſt cauſa omnis motus & alterationis corporalis.

Ad idem facit quod ad ſolutionem quinti addit dicens: *Quod corpora puerorum non erunt impaſſibilia ex defectu potentiæ ad patiendum in ipſis: ſed ex defectu exterius agentis in ipſa, quia poſt reſurrectionem nullum corpus erit agens in alterum, præcipuè ad corruptionem inducendam per actionem naturæ; ſed erit actio tantùm ad puniendum ex ordine diuinæ iuſtitiæ; Vnde illa corpora pœnam non patientur, quibus pœna ſenſibilis ex diuina iuſtitia non debetur: Corpora autem Sanctorum erunt impaſſibilia, quia deficiet in eis potentia ad patiendum, & ideò impaſſibilitas erit in eis dos, non autem in pueris.*

CIX. Vis

CIX. Vis solutionis ANGELICÆ consistit in hoc, quòd post mortem, cùm sit status recipiendi pro meritis, non attenditur nisi ordo diuinę iustitiæ. Iustitia autem diuina nonnisi ad culpam ordinat pœnam, & soli culpæ commensurat pœnam. Inuictè probauimus pœnam sensus non esse proportionatam culpę originali. Non ergo iustitia diuina eam ordinat ad puniendum peccatum originale. In hac vitâ non sola punitio attenditur, sed multò magis vitatio peccati, & profectus virtutis. Ex quo fit vt actiones naturę, quibus in hac vita defectus patimur, non ordinantur à Deò secundùm proportionem propriæ culpæ; sed quandoque in pœnam parentum; quandoque in remedium contra peccatum sequens; quandoque propter profectum virtutis, aut eius qui hoc patitur, aut alterius: sicut Dominus dicit. Ioan. 9. de cæco nato, *Neque hic peccauit, neque parentes eius: sed vt manifestentur opera Dei in illo*, quod expediens erat ad humanam salutem. Ita se explicuit Præceptor Noster in quæstionibus disputatis, vbi eidem argumento sic respondet: q — q. de Malo q. 5. a. 4. ad 5.

Dicendum, quòd post mortem non est status proficiendi ad virtutem, vel deficiendi per peccatum: sed recipiendi pro meritis. Vnde omnes defectus, qui sunt post mortem, taxantur pro culpa; non autem ordinant, vel ad profectum virtutis, vel ad euitationem peccati; & indè est quòd pueris post mortem non debetur pœna sensus.

In hac ANGELICA luce Friuolam esse R. P. de NORIS rationem apertè conspicitur. Recurrit ad damnatum *Baij* principium, quo asseritur mortem, aliosque naturę defectus non posse absolui à ratione pœnę, ita vt nonnisi propter culpam pręcedentem possint homini accidere. Mortem de facto esse pœnam peccati de fide est; sed nihil ad fidem, doctrinamque S. AVGVSTINI tutissimam & inconcussam refert, quòd homo sic condi possit, vt sine pręcedente peccato moreretur.

CX. Distinguenda sunt ista tria; Primum, *Potestas nunquam errandi, nunquam concupiscendi contra spiritum, nunquam moriendi.* Secundum, *Necessitas quandoque errandi, quandoque concupiscendi contra spiritum, quandoque moriendi*; Tertium, *actu errare, actu concupiscere contra spiritum, actu mori.* Primum sine exclusione potestatis errandi, concupiscendi contra spiritum, moriendi, est ex dono gratię in homine sano; si verò excludat prędictas potestates, est ex dono glorię in beatis. Istud donum gratię, quo potestas *nunquam errandi, &c.* habetur coniuncta potestati *errandi, &c.* non est necesse vt sit gratia adoptionis filiorum, quâ consortes efficimur diuinę naturę, vt fusè probauimus in THOMISTARVM TRIVMPHO Opusculo *de Natura pura*, r ad id specialiter destinato. — r. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opusc. 2.

De secundo iudicandum est, sicut de potentia peccandi in Angelis, Nam sicut potentia peccandi se habet in Angelis, ita *necessitas quandoque errandi, quandoque concupiscendi contra spiritum, quandoque moriendi*, in hominibus sibi relictis. Non potest creari Angelus sine potentia peccandi; Non potest homo sibi relinqui, id est, principijs naturæ suæ, sine prædictis necessitatibus. Potentia peccandi non est à Deo, sed consequitur Angelum *ex nihilo*: Prędictę necessitates non sunt à Deo sed consequuntur hominem ex *nihilo actus* & ex *nihilo simplicitatis*; id est, quia est in purâ potentiâ ad omnia intelligibilia,

& compositus ex contrarijs tam inclinationibus, quàm qualitatibus. *Necesse est enim,* ait Magister Orbis, *f corpus humanum, cum sit ex contrarijs compositum, corruptibile esse; & sensibilem appetitum in ea quæ sunt delectabilia moueri, quæ interdum sunt contraria rationi: & intellectum possibilem, cùm sit in potentia ad omnia intelligibilia, nullum eorum habens actu, sed ex sensibus natum ea acquirere, difficulter ad scientiam veritatis pertingere, & de facili propter phantasmata à vero deuiare.*

f. lib. 4. contr. gent. c. 52.

Quarè sicut creatio Angeli cum potentia peccandi, nihil detrahit diuinę iustitię, nec diuinam offendit bonitatem; ita nec productio hominis cum prædictis necessitatibus derogare aliquid poterit diuinæ iustitiæ, atque bonitati.

De Tertio, videlicet *actu errare, actu concupiscencere contra spiritum, actu mori*, iudicandum est sicut de peccato illiusque permissione. Sicut permissio peccati non ad creationem sed ad gubernationem diuinę prouidentię spectat, ita & permissio istorum. Quemadmodùm etiam Diuina gubernatio excludit peccatum à primo instanti creationis in Angelis: ita & excludit actualem errorem, actualemque concupiscentiæ rebellionem à primo peccato, in homine; ita vt primum hominis peccatum non possit ex cæca & indomita concupiscentia procedere. Hoc etiam pluribus ostendit TRIVMPHVS THOMISTARVM in loco citato. *t*

t. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opusc. 2. c. 11. & 12.

CXI. Denique eo modo, quo Deus, qui scit facere ex malis bona, permittit in quibusdam peccatum, ita in pœnam præcedentis peccati permittit quosdam ex cæca & indomitâ concupiscentiâ peccare; Mortem verò aliosque corporis actuales defectus, vel ex eodem motiuo, quo permittit primum peccatum, potest inducere, vel in punitionem præcedentis alicuius peccati. Vnde nonnisi probabiliter ex morte, & ex supradictis necessitatibus colligi potest peccatum originale. Ita D. THOMAS loco citato *a* concludit dicens: *Sic igitur huiusmodi defectus quamvis naturales homini videantur absolutè considerando humanam naturam ex parte eius, quod est in eâ inferius; tamen considerando diuinam prouidentiam, & dignitatem superioris partis humanæ naturæ, satis probabiliter probari potest huiusmodi defectus esse pœnales; & sic colligi potest humanum genus peccato aliquo originaliter esse infectum.*

a. lib. 4. contr. gent. c. 52.

Quapropter dum S. AVGVSTINVS peccatum originale deducit ex infinitis humanæ vitæ miserijs, nonnisi probabiliter procedit. Cuius ratio à priori est, quòd malum sit priuatio boni debiti; vita & alia bona, quę tolluntur à miserijs humanis, non debentur homini ex contrarijs qualitatibus & inclinationibus composito, & existenti in potentia ad omnia intelligibilia, non inquam ei debentur in hoc supposito ex necessitate naturæ suæ, sed ex diuinæ gubernationis beneficio. Nulla enim fit iniuria naturę corruptibili si in hoc supposito relinquatur corrumpi. Infiniti autem sunt, & nobis incogniti diuinæ gubernationis modi.

Verùm ex doctrinâ & traditione fidei certissimum formabat contra Pelagianos argumentum, eosque vndique angustiabat; de qua traditione sic loquitur D. THOMAS. *Habet autem hoc TRADITIO FIDEI, quòd nullum nocumentum creatura rationalis potuisset incurrere, neque quantùm ad animam, neque quantùm ad corpus, neque quantùm ad aliqua exteriora: nisi peccato præcedente*

cedente vel in persona, vel saltem in natura. Scripturę quoque clamant *hominem conditum esse à Deo propter regnum cœlorum.* In his duobus vicit Pelagianos S. AVGVSTINVS, vt ostendimus in THOMISTARVM TRIVMPHO. [b] Ad quem remittimus Aduersarios, vt necessitatem ANGELICI luminis ex occidente *Baij* littera magis recognoscant. Nam quid valet S. AVGVSTINI littera sine luce ANGELICA, damnati *Baij* ostendit BVLLA. b. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1. Opusc. 2. cap. 11.

§. XIII. *Aliæ rationes R. P. de NORIS (quem aliàs veneramur) non minùs Friuolæ.*

CXII. SECVNDA RATIO. „ Deus odio habet pueros originaria labe „ pollutos, illis est iratus, atque inimicus; ergo iustè potest exer- „ cere contra eosdem actus iustitiæ vindicatiuæ, provt hęc est inflictiua pœ- „ næ sensibilis. Antecedens colligitur ex Ioann. 3. *Qui autem incredulus est „ filio, non videbit vitam sed ira Dei manet super eum.* Quam sententiam „ paruulis non credentibus applicat S. Doctor lib. 1. de peccat. merit. & re- „ miss. cap. 20. .... Consequentiam verò acutè deducit S. AVGVSTINVS „ tract. 44. in Ioannem inquiens : *Apostolus natus in gente Prophetarum di- „ cit* : Fuimus & nos aliquando naturâ filij iræ, sicut & cæteri. *Si filij iræ, „ filij vindictæ, filij pœnæ, filij gehennæ. Quomodo naturâ, nisi quia peccante „ primo homine vitium pro natura inoleuit.* Sunt optimę illationes. Ita ratio- „ cinatur R. P. de NORIS, quem alias veneramur.

Optimas & nos dicimus S. AVGVSTINI illationes, easque efficacissimas ad reuincendum Pelagianos; sed friuolas eas reddit R. P. de NORIS, inde arguens, contra Angelici spiritus intelligentiam, litteram sapientissimi Magistri sui in sensu *Baij* occidentem, viuificantis. Etenim ira Dei, eiusque iustitię vindicta apparet in pœnâ damni, quâ puniuntur pueri, & ex quâ insuperabiliter & indeclinabiliter sequitur pueros *naturâ esse filios iræ*, eò quòd *peccante primo homine vitium in eis pro natura inoleuit.* Nihil amplius S. AVGVSTINVS; qui sibi contradiceret, si pœnam sensibilem intelligeret, vt supra probatum est; [c] crudelisque foret, Deum vltra condignum pueros punire prædicando. c. Paragr. 9. & 10.

Separandus quoque est S. AVGVSTINVS à peruersâ illâ radice, & damnato *Baij* principio, *nullum*, videlicet, *esse iustitia, aut Dei amorem, nisi per quem fides operatur & qui ad gratiam adoptionis filiorum ordinatur, aut ab eâ elicitur.* Auersi sunt pueri à Deo, eisque iratus est Deus quantùm ad ea quæ sunt gratiæ, & gloriæ; minimè verò quantùm ad ea, quæ sunt rectæ rationis & bonæ in lege naturæ voluntatis. Sic pretiosum mentis AVGVSTINIANÆ sensum separauit S. THOMAS, à vili BAIANI erroris commento, dicens: [d] *Quod quamvis pueri non baptizati sint separati à Deo, quantum ad illam coniunctionem, quæ est per gloriam : non tamen ab eo penitùs sunt separati : imò sibi coniunguntur per participationem naturalium bonorum; & ita etiam de ipso gaudere poterunt naturali cognitione & dilectione,* d. 2. dist. 33. q. 2. a. 2. ad 5.

CXIII. Agnouit R. P. de NORIS leuitatem suæ illationis. Vnde volens

 eam

eam solidare, contra ANGELICAM solutionem sic arguit: „ Etenim pueri „ sunt rei eiusdem omninò peccati, quod commisit Adam. ita vt crimen, „ quod in Adamo fuit actuale, euaserit in posteris originale: vnde dicit A- „ postolus Rom. 5. *in quo omnes peccauerunt*. Ergo sicuti in Adamo pecca- „ tum actuale punitum fuit inflictione pœnę sensibilis, in posteris etiam eo- „ dem supplicio castigari poterit. Vti pestis non tantùm nocet illi, in cuius „ corpore primum nascitur, verùm etiam alteri, qui eâdem per contactum „ inficitur, ita pueros *peccati paterni contagione* mori dixit AVGVSTINVS „ lib. 6. contra Iulianum cap. 4. Huc facit quod docet S. THOMAS 1. 2. „ q. 81. a. 2. ad. 1. *Pœnâ*, inquit, *corporali interdum iudicio diuino, vel hu-* „ *mano puniuntur filij pro parentibus, inquantùm filius est aliquid patris secun-* „ *dùm corpus*

Videtur R. P. de NORIS contra S. AVGVSTINVM confundere peccatum originale, *quo omnes in Adam peccauimus*, quod est omnibus vnum, cum peccato originali, *quo nascendo inficimur*, quod est vnicuique proprium. Quæ tamen S. AVGVSTINVS apertè distinguit dicens, vnum esse ita peccatum vt non sit pœna peccati, aliud esse peccatum & pœnam peccati; vnum esse causam reprobationis, aliud ex reprobatione permissum. Vide TRIVMPHVM THOMISTARVM *de Scientia Media ad examen reuocata*, in Appendice *de causa prædestinationis & reprobationis*. *e* Videtur quoque non satis considerasse naturam originalis peccati, dum ex pœna sensibili Adæ inflicta, infert pœnam sensibilem in paruulis post mortem.

e. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1. cap. 2. a. 4. ad 5. 6.

Peccatum, *quo omnes in Adam peccauimus*, est inordinatio actus voluntarij non voluntate personę Adami, sed voluntate naturæ ab eo propagandæ. Voluntas Adami, si consideretur per respectum ad suppositum in quo erat, est voluntas personę, & actus ab ea procedens est Adamo proprius, cui proinde debetur pœna sensibilis. Voluntas Adami, si consideretur per respectum ad omnia supposita naturę ab eo propaganda est voluntas naturę, id est, præcontinentis totam naturam, & actus ab ea procedens est omnium suppositorum ab eo descendentium eo quasi modo, quo voluntas animę est voluntas omnium membrorum, quæ ab actu voluntatis animę mouentur, vt supra diximus. *f*

f. num. 97.

CXIV. Etenim sicut anima volens occidere hominem, inficit omnia membra, quæ mouet ad homicidium; & inordinatio actus omnium membrorum est culpabilis prout ab vna animæ voluntate accipitur & causatur. Sic concipiendum est, quòd Adamus totam naturam ab eo propagandam in omnibus suis descendentibus voluit inficere; & infectio naturę in quolibet descendente est culpabilis prout accipitur & causatur ab ista Adami vt pręcontinentis totam naturam voluntate, quę omnium dicitur, inquantum singuli propter vnitatem sanguinis, quam habent ab Adam, sunt aliquid Adæ, sicut singula membra sunt aliquid animę propter vnitatem suppositi, quam ab eâ accipiunt.

Hic inquirimus pœnam peccati originalis, non prout est commune omnibus, sed prout est vnicuique proprium; & quia non per actum proprium vnicuique appropriatur, sed per appropriationem naturæ; ita pœna ei propria

non

non est per propriam passionem, qualis est pœna sensibilis; sed per passionem naturę sibi appropriatę, qualis est pœna damni.

Concedimus cum ANGELICO Sole, filios puniri quandoque pro parentibus in corpore, non in animâ, inquantùm filius est aliquid Patris secundum corpus, non secundùm animam. Verùm punitio filij non est pœna peccati filio proprij, sed pœna peccati parentum. Agimus modò de pœna correspondente peccato originali prout est vnicuique proprium, quam dicimus, vt condignā sit, non posse esse sensibilem.

CXV. TERTIA RATIO. „ Pueri prędestinati ex meritis Christi habe„ bunt in aliâ vitâ bona corporis, quę dotes à Theologis nuncupantur; ergo „ pueri reprobi patientur in aliâ vitâ mala corporis ex demeritis Adæ. Si„ mile argumentum ponitur ab AVGVSTINO lib. 6. cont. Iul. cap. 10 Vbi „ paritatem negantes vocat *importunos*. Do eiusdem verba : *Vide ergo*, in„ quit, *quàm importunè nolis paruulum de alieno peccato reportare malum, &* „ *velis eum de alieno rectè facto reportare bonum, non qualecumque, sed Dei* „ *regnum. Alienum quippe opus est, cum credit per alterum, sicut alienum* „ *opus fuit, cum peccauit in altero.*

Paritatem S. AVGVSTINI admittimus, sed paritatem à R. P. de NORIS intentam negamus. Paritas S. AVGVSTINI est, quòd paruulus sicut de alieno opere bonum, ita de alieno peccato potest reportare malum; ad quod sufficit pœna damni tam in anima, quàm in corpore; sicut enim peccatum originale pueri non tantùm in anima, sed & in corpore est; ita pœna damni & quoad carentiam gratię & gloriæ est in anima, & quoad carentiam gloriæ redundantis in corpus per dotes corporis est in corpore. Nulla est itaque naturę inordinatio, cui proportionata non competat damni pœnæ portio.

Paritas à R. P. de NORIS intenta est, quòd paruulus de alieno peccato debeat reportare pœnam sensibilem, sicut de merito Christi reportat delectationem sensibilem. Istam paritatem iam dudum negauit Sol ANGELICVS, qui obijciens : *g Sicut pueri baptizati se habent ad meritum Christi ita non baptizati ad meritum Adæ, sed pueri baptizati ex merito Christi consequuntur præmium vitæ æternæ*, (quæ est gaudium de summo bono) *ergo & non baptizati dolorem sustinent, ex hoc quod per demeritum Adæ æternâ vitâ priuantur.* En tertia R. P. de NORIS ratio. g. 2. dist. 33. q. 2. a. 2. ad 4.

Respondet Doctor Ecclesię quintus, qui tot miracula fecit quot articulos : *Dicendum, quòd donum Christi excedit peccatum Adæ, vt ad Rom. 5. dicitur, Unde non oportet, quòd pueri non baptizati tantum habeant de malo, quantum baptizati habent de bono.*

Nihil est in R. P. de NORIS quod contra ANGELICAM istam solutionem possit reponi. Alia duo habet argumenta. quæ animi tristitiam probant: sed ea, non maioris esse momenti, quàm sint tres dilutę rationes, lux ostendet ANGELICA §. seq.

§. XIV, *Alia*

§. XIV. *Alia duo R. P. de NORIS argumenta quibus contendit, triſtari paruulos de amiſſione regni cælorum.*

CXVI. IVniores, non D. THOMAM, euoluens R. P. de NORIS putat, quòd euidens ſit, D. THOMAM à S. AVGVSTINO receſſiſſe, dum omnem animi triſtitiam de carentia diuinę viſionis à paruulis ablegat. *Pudet me, ait, ex AVGVSTINO nonnulla recitare; etenim inde palam fiet, tam procul ab AVGVSTINI ſententia abiiſſe illos Doctores, qui ob excluſionem à gloria nullam in pueris triſtitiam gigni pronuntiarunt, quàm propius ad Pelagianorum paradoxa acceſſerunt.* Acrem hanc in D. THOMAM contumeliam hodie in profeſto Sancti Doctoris perlegens, zelo zelatus ſum pro vnico præceptore & informatore meo, quem ſcio à Deo datum in lucem AVGVSTINIANÆ Sapientiæ. Annus eſt, quo in Sacra Indicis Congregatione S. R. E. Cardinalium immunes exiere libri mei de *Libertate & Contritione* [h] ab omni Cenſura, vti ſupra memoraui. [i] Speciali tuâ, ô DOCTOR ANGELICE, protectione factum credo, qui ſcis quia amo te, nec aliud quæro in hac vita centuplum, quam ANGELICÆ tuæ adhærere veritati, id eſt, vt canit Eccleſia, eam *intellectu conſpicere, & imitatione complere.* In memoriam tanti beneficij vindicabo hodie gladio doctrinæ tuæ contumeliam tibi illatam; & falſum dicenti verè reponam; *Tantò magis S. AVGVSTINVM à D. THOMA ſeparaſſe illos Doctores, qui in proprio & humano confidunt ſtudio, quantò propius ad damnatos BAII acceſſerunt errores.*

h. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opuſc. 3. Opuſc. 4.
i. num. 47.

Teſtimonia ex S. AVGVSTINO recitat, quæ amanti gloriam æternam perhibent magnam eſſe pœnam, eâ priuari. Sine dubio qui gloriam æternam amat efficaciter, non poteſt ſine magno dolore ab ea excludi. Tales autem non ſunt paruuli cum ſolo originali peccato morientes. Ipſi enim ſe habent ad gloriam ęternam ſicut quilibet noſtrûm ad vnionem hypoſtaticam, ruſticus ad regnum, minimus beatus ad ſupremum gloriæ gradum. Quis rectæ rationis affligitur, quòd non ſit ſicut Chriſtus hypoſtaticè Deo vnitus? Doletne minimus beatus ſe non habere ſupremi beati gloriam? Numquid potiùs ſua ſorte contentus gaudet ruſticus, quàm regnum amet, & de excluſione doleat? Ratio iſtorum eſt, quòd nullus rectę rationis deſiderat habere quod ſibi non debetur; vbi autem non eſt aliquid habendi deſiderium, nec aliquis de eo non habito dolor eſſe poteſt.

CXVII. Adſit verbi ANGELICI gladius. „Sciendum, *ait D. THOMAS*, „ [l] quòd ex hoc, quod caret aliquis eo quod ſuam proportionem excedit, „ non affligitur, SI SIT RECTÆ RATIONIS: ſed tantùm ex hoc, quod „ caret eo ad quod aliquo modo proportionatus fuit. Sicut nullus ſapiens „ homo affligitur de hoc, quod non poteſt volare ſicut auis, vel quia non „ eſt Rex vel Imperator, cùm ſibi non ſit debitum: affligeretur autem ſi „ priuaretur eo, ad quod habendum aliquo modo aptitudinem habuit. Dico

l. 2. diſt. 33. q. 2. a. 2.

ergo

„ ergo quòd omnis homo vſum liberi arbitrij habens proportionatus eſt ad „ vitam ęternam conſequendam, quia poteſt ſe ad gratiam præparare, per „ quam vitam æternam merebitur: ideò ſi ab hoc deficiant maximus erit „ dolor eis, quia amittunt illud quod ſuum eſſe poſſibile fuit. Pueri autem „ nunquam fuerunt proportionati ad hoc quòd vitam æternam haberent, quia „ nec eis debebatur ex principijs naturæ, cum omnem facultatem naturę ex- „ cedat; nec actus proprios habere potuerunt, quibus tantum bonum conſe- „ querentur: & ideò nihil omnino dolebunt de carentia viſionis diuinę: imo „ magis gaudebunt de hoc, quòd participabunt multum de diuina bonitate, „ & perfectionibus naturalibus.

Dum ait D. THOMAS, *quòd omnis homo vſum liberi arbitrij habens, proportionatus eſt ad vitam æternam conſequendam, quia poteſt ſe ad gratiam præparare*, non indicat *ſufficientiam Molmiſticam*, excludendo auxilium PRÆDETERMINANTIS GRATIÆ; ſed ſenſus eſt, quòd omnis habens vſum liberi arbitrij poteſt recipere auxilium prædeterminans, quo ad gratiam ſe pręparet; qui verò non habet vſum liberi arbitrij eſt incapax præparandi ſe, ſicut & incapax eſt recipiendi auxilium GRATIÆ PRÆDETERMINANTIS. Hæc per parentheſin dicta ſunto.

CXVIII. R. P. de NORIS repudiat doctrinam datam, vt S. AVGVSTINO maximè repugnantem. „ Quid, *ait*, his reponeret AVGVSTINVS, qui „ abſurdum putauit pueros imagines Dei haud amare regnum Dei, ſcribens „ lib, 6. cont. Iul. cap. 4. *Si hoc eis non erit malum, non ergo amabunt re-* „ *gnum Dei tot INNOCENTES imagines Dei. Si autem amabunt & tan-* „ *tùm amabunt, quantùm INNOCENTES amare debent regnum eius, à* „ *quo ad ipſius imaginem creantur, nihil mali de hac ipſa ſeparatione patientur?* „ Quid his, inquam reponeret, cum in ſcholis audiret, pueros non modò „ non amare, ſed ne cognoſcere quidem regnum Dei? Tam procul ab AV- „ GVSTINI ſemitis nobiles Scholaſtici abiere?

Exclamandum potiùs, Tam procul ab indito rationis lumine Angelicæ doctrinæ contemptores abiere? Quę eſt illa conſequentia, quæ ab innocente imagine Dei tranſit ad pueros peccato originali infectos? Innocens imago Dei eſt natura rationalis per gratiam adoptionis Deificata. Non aliam de facto conditam innocentiam agnoſcit S. AVGVSTINVS, quàm illam, quæ ex gratia ſanctificante procedit. Omnis immunitas à peccato in creatura rationali provt de facto condita eſt ad imaginem & ſimilitudinem Dei, dependet ab illa gratia, ſecundùm quam diuinę facta eſt conſors naturæ. Cùm gratia adoptionis maximè proportionatam faciat Dei imaginem, ad regnum cęlorum, non eſt dubium quin magnoperè doleret innocens imago Dei, ſi à regno excluderetur; & ſummum foret inconueniens imaginem Dei Deificatam non amare regnum cœlorum, ſicut filio regis non amare regnum Patris. Paruuli non ſunt innocentes Dei imagines, nec vnquam ad ſupradictam innocentiam proportionati fuere, cùm in iniquitatibus concepti ſint, & in peccatis eos conceperit mater ſua. Quid obeſt doctrinæ S. AVGVSTINI, & quodnam inconueniens Cordatè reputari poteſt huiuſmodi paruulos non habere cognitionem regni cœlorum ſufficientem ad amorem & dolorem? de

qua

qua cognitione tractant Scholastici, post Scholæ principem, qui sibi obijciens : m *Carere illo quod quis vult habere sine afflictione esse non potest : sed pueri vellent visionem diuinam habere : aliàs voluntas eorum actualiter peruersa esset. Ergo cum eâ careant, videtur quod ex hoc afflictionem sentiant.* Respondet radiantissimus Ecclesiæ Sol : *Quod quamuis voluntas sit possibilium & impossibilium vt in 3. Ethic. dicitur, tamen voluntas ordinata & completa non est nisi eorum ad quæ quis aliquo modo ordinatus est, & si in ista voluntate deficiant homines, dolent : non autem si deficiant ab illa voluntate, quæ impossibilium est, quæ potiùs velleitas, quàm voluntas debet dici. Non enim aliquis illud vult simpliciter : sed vellet, si possibile foret.*

m. 1. dist. 33. q. 2. a. 2. ad 2.

CXIX. Aliundè probat R. P. de NORIS tristitiam paruulorum. „Etenim, „(*verba illius sunt*) non solùm sunt auersi à Deo vt authore supernaturali, „sed etiam vt authore naturæ, Adam enim per peccatum relicto incommu„tabili bono, adhæsit bono creato, quod peccatum cùm ex origine à pue„ris trahatur, redduntur auersi à Deo & conuersi ad creaturam.

„Hoc ipsum confirmatur, quia vel pueri habent aliquem finem natura„lem, quo possesso satiantur, vel nullum talem finem possunt possidere. Si „primum detur, peto, vel erit hic finis Deus, vel creatura; si creatura, erunt „igitur peccatores, & auersi à Deo vt authore naturæ. Si verò Deus erit „vltimus finis, quatenus abstractiuè cognitus; ergo amabunt Deum, & à „Deo quoque amabuntur; quomodo ergo ira Dei manet super illos? Nonne „per peccatum verè sunt inimici Dei? qua igitur ratione illum amabunt? „si verò illud alterum afferatur, nempe pueros nullum habiturum vltimum „finem, erunt ergo æternùm miseri, vt pote summi boni possessione exclu„si. Huc vsque P. de NORIS.

Respondeo, dicendum quod in peccato originali est sola auersio sine conuersione ad indebitum finem; sic docet præceptor noster Doctor Angelicus supra n relatus; & alibi dicens : o *Sciendum est, quod in peccato originali est habitualis auersio à bono incommutabili, cùm habens peccatum originale non habeat cor Deo coniunctum per charitatem. Et sic quantùm ad habitualem auersionem eadem ratio est de existente in peccato originali & mortali, licet in peccato mortali super hoc sit habitualis conuersio ad indebitum finem.* Quę doctrina fundatur in dicto S. AVGVSTINI, quod supra p refert ex Magistro sententiarum q D. THOMAS, *concupiscentia paruulum habilem facit ad concupiscendum, adultum actu concupiscentem.* Quę habilitas non oritur ex conuersione actuali, sed ex remotione fræni, siuè gratię quę subdebat appetitum rationi. Vndè remanent naturalia integra quantùm ad actum primum, sed dicuntur lædi ex motu actuali superueniente præuenientis concupiscentiæ, quo naturalia impediuntur in particulari operabili. Sicut si lapis haberet sensum diceretur lædi ex hoc quòd detinetur superius; quod in lapide fieret nihil perdendo de sua grauitate. Ita conciliat Doctores TRIVMPHVS THOMISTARVM. r Ad rem nostram facit, quòd habilitas illa concupiscendi æquiparatur potentiæ peccandi, per quam non dicitur homo conuersus ad indebitum finem. Est enim inclinatio ad delectabilia, ad quam per accidens est, quòd

n. num. 100.
o. de veritate q. 24. a. 12. ad 2.
p. num. 101.
q. 2. dist. 30.
r. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opusc. 2. c. 12. §. 4.

quòd actu occurrant ea, quæ sunt rationi aut legi Dei contraria, non verò ea quæ sunt vtrique conformia.

CXX Quare sicut corpora paruulorum dicuntur impassibilia non defectu potentię ad patiendum in ipsis, sed ex defectu exteriùs agentis in ipsa: ita Animæ paruulorum dicentur inconcupiscibiles (vt ita dicam) & impeccabiles, non defectu habilitatis concupiscendi, & potentiæ peccandi, sed defectu obiecti mouentis; eò quòd nihil contrarium rationi mouebit patuulos, Deo sic prouidente, vt nulla etiam veritas supernaturalis occurrat, ad quam veritates naturales ordinandæ sint; Propterea sistent in cognitione & amore veritatum naturalium, in quibus laudantes Dominum, Deoque gratias agentes, eum sicut naturæ authorem glorificabunt in lætitia, & exultatione.

Quomodò ergo *ira Dei manet super illos?* inquirit R. P. de NORIS in confirmatione sui argumenti. Discat ex S. AVGVSTINO, quomodò Deus oderat in Esau peccatum originale, & simul diligeret in illo naturam, quam ipse perfecerat; posteà capere etiam poterit, quòd ira Dei manet super parvulos quoad supernaturalia dona; at amor Dei manet super eos quoad naturalia dona; in quibus secundùm D. THOMAM suprà [a] relatum nullum detrimentum patientur. a. num.99.

Doletne ipsos, quòd in peccato sunt? Quis autem hoc neget? ait R. P. de NORIS, qui magnum quid se deprehendisse arbitratur dicens; *sanè arbitror illos qui negant tristari paruulos, ne cogitare quidem de macula peccati, cùm tamen sint propriè peccatores.* Parcendum illi. Non legit D. THOMAM docentem supra, [b] *si de culpa* doleut paruuli, *cùm à culpa illa vlteriùs emundari non possunt, dolor ille erit in desperationem inducens; sed talis dolor in damnatis est vermis conscientiæ: ergo pueri vermem conscientia habebunt, & sic non esset eorum pœna mitissima, vt in littera dicitur.* Ratio est, quòd dolor causatur ex voluntate completa, quæ non est impossibilium. Non fuit possibile parvulos eos non incurrere culpam originalem, nec est eis possibile ab illa liberari. Parvuli ergo scientes vtrumque esse impossibile, sicut non habent nisi velleitatem non habendi peccatum originale, ita non habent nisi displicentiam conditionatam correspondentem velleitati, quæ non est causatiua doloris in habentibus rectam rationem, & voluntate deliberata secundùm eam agentibus. b. num. 94.

CXXI. Fatemur non satiari in paruulis naturale desiderium, de quo D. THOMAS dicit, [c] *Remanet naturaliter homini desiderium, cùm cognoscit effectum, & scit eum habere causam, vt sciat etiam de causa quid est;* Cognoscunt enim se aliquo magno bono priuatos, & imperfectam esse quam habent de Deo cognitionem; ideò non quietatur in illis naturale sciendi desiderium; verùm cùm ex alia parte sciant ad tantum bonum nunquam fuisse proportionatos, nec possibilem eis esse altiorem de Deo cognitionem, recta ratio ita moderatur naturale sciendi desiderium, vt voluntate deliberata sint suâ sorte omninò contenti. c. 1.2. q. 3. a.8.& alibi sæpe.

Aliam instantiam potuisset ex eodem Angelico Sole formare R. P. de NORIS *Nec potest dici*, ait MENS AVGVSTINI, [d] *quòd fuerunt proportionati ad vitam æternam consequendam, quamvis non per actionem suam, tamen per actionem aliorum circa eos, quia potuerunt ab alijs baptizari: sicut & multi pueri* d. 2. dist. 33.q.2.a.2.

 eiusdem

eiusdem conditionis baptizati, vitam æternam consecuti sunt. En instantia, quam sic dissoluit. *Hoc enim est superexcedentis gratiæ, vt aliquis sine actu proprio præmietur: vnde defectus talis gratiæ non magis tristitiam causat in pueris decedentibus non baptizatis, quàm in sapientibus, hoc quod in eis multæ gratiæ non fiunt, quæ in alijs similibus factæ sunt.*

CXXII. Colligi potest ex dictis, quid de beatitudine naturali paruulorum sentiendum sit, Certum est, quòd paruuli ex effectibus naturalibus cognoscant Deum, eumque super omnia ament, nihilque inordinatum vnquam sint volituri, eo ipsò quòd rectam habeant rationem, bonamque semper in omnibus voluntatem, Deo ita eos suauiter gubernante secundùm status sui & propriæ conditionis exigentiam. Dicimus hoc esse certum, quia contrarium non potest sustineri, nisi ex peruersa radice, & erroneo damnati *Baij* principio, *non dari iustitiæ aut Dei amorem nisi eum per quem fides operatur, & qui ad gratiam adoptionis filiorum Dei ordinatur, aut ab ea elicitur.* Verè nescio quomodò in virum doctum cadere potuit, creaturam rationalem non posse condi sine tali amore, & ordine ad regnum cœlorum consistens in visione & fruitione beatissimæ Trinitatis. Quod longiùs à vero aberrat, quàm non posse creari ferrum sine ordine ad ignem, à quo ignitum fiat. Vt fusè ostendit TRIVMPHVS THOMISTARVM, e & breuiter in hoc FVNICVLO deduximus.

e. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opusc. 2. de Natura pura. f. num. præced.

An hoc sufficiat, vt dicantur simpliciter beati, parui momenti quæstio est. Videtur non sufficere, sed solùm *secundùm quid* esse beatos, *simpliciter* autem miseros. Primò, quia, vt diximus, f non satiatur omne eorum naturale desiderium, quantumvis omnis deliberata in illis voluntas quiescat *sua sorte contenta.* De ratione perfectæ beatitudinis est quietatio omnis desiderij naturalis. Prætereà suppositâ eleuatione naturæ ad supernaturalia, bonum naturæ proportionatum, quod est *viuere secundum rationem* non est à parte rei vltimus finis paruulorum propter quem à Deo conditi sunt. Vndè paruuli nôn consequuntur à parte rei suum vltimum finem. Cùm miseria felicitati opponatur, miser *simpliciter* dicendus est, qui caret felicitate quæ est vltimi finis consecutio. Quia tamen felicitas ista, quâ caret paruulus, est felicitas superexcedens, & ex nullo actu personæ, sed solo naturæ vitio denegata; carentia illius compatitur secum omnem naturalium perfectionem & bonitatem, quæ ex principijs naturæ debetur secundùm quam possunt paruuli dici beati *secundum quid*; id est, *suâ naturali sorte contenti.*

Hæc de FVNICVLO SECVNDO. Et quidem spero fore, vt deinceps, vbi hic noster FVNICVLVS solo veritatis amore perlegetur, S. AVGVSTINVS perpetuo D. THOMÆ sit copulandus, & vt quos coniunxit Deus, homo non ampliùs sit separaturus.

FVNI-

FVNICVLVS TERTIVS

IANSENIVS.

CXXIII. NE quem terreat IANSENII nomen, præmonitum volumus. Lectorem, nihil in hoc Funiculo à nobis tractari de *materia quinque propositionum*. Eas omnes & singulas in TRIVMPHO THOMISTARVM reprobauimus & damnauimus, [a] in omni sensu ab Ecclesia reprobato & damnato: imò & nunc reprobamus & damnamus. Cordatis S. AVGVSTINI discipulis scribimus, quos alligare volumus, vt deinceps infuso ANGELICI Solis lumine, non humano studio AVGVSTINVM in THOMA sine errore perdiscant. Necessitatem ANGELICI luminis ad veram S. AVGVSTINI intelligentiam nouissimè demonstrat IANSENIVS *Iprensis Episcopus*; Vbi enim cum D. THOMA docet, nihil melius; vbi verò à D. THOMA recedit separans eum ab AVGVSTINO, in easdem cecidit *Baij* & *Molinæ* foueas. Omnia cum *Baio* tenuit, quæ Funiculo secundo colligauimus. Attamen defectus ANGELICI luminis specialiter se prodit in illis quæ de AMORE SVI, & IGNORANTIA INVINCIBILI docuit IANSENIVS. Cum *Molina* GRATIAM VERSATILEM in statu innocentiæ & Angelis inuexit. Hæc ergo tria component TERTIVM FVNICVLVM, quem PRÆDETERMINANTE DEO, & prælucente ANGELICO DOCTORE, ita constringemus, vt vna possit esse omnium Cordatorum conclusio, AVGVSTINVS IN THOMA LEGENDVS.

a. THOMISTAR. TRIVMPHVS damnat 5. proposit. Primam, tomo 1. *de Scientia Media ad examen reuocata.* c. 2. art. 1. §. vlt. Secundam, ibid. num. 169. Tertiam, num. 154. Quartam, num. 169. Quintam, num. 253. Tres primæ etiam damnantur tomo 3. cap. 5. §. vlt. Tertia tomo 2. Opusc. 3. *de Libertate*, c. 11. §. 1.

§. I. *Necessitas ANGELICI luminis ad doctrinam AVGVSTINIANAM de AMORE SVI.*

CXXIV. CElebre est S. AVGVSTINI de duabus ciuitatibus pronunciatum: *fecerunt*, inquit, [b] *ciuitates duas, amores duo, terrenam scilicet AMOR SVI vsque ad contemptum Dei, cælestem verò AMOR DEI vsque ad contemptum sui.* Omnem SVI AMOREM à Fulgentissimo Ecclesiæ Sole damnatum credidit IANSENIVS, eumque peccare, qui non ex amore Dei in aliqua creaturâ delectatur. Multis id probare contendit in libro de statu naturæ lapsæ [c] ex doctrina S. AVGVSTINI. Fortè à nobis non dissentiet, si accesserit lux ANGELICA: cui non sufficienter attendit tamquam sapientiæ, quæ de sursum est, magis eam considerans vt ex Aristotelis Philosophia profectam: cùm tamen nonnisi ex S. AVGVSTINO, infuso desuper lumine, hauserit eam Sol Angelicus quintus Ecclesiæ Doctor: Ipse igitur exponat nobis quis sit ille amor sui, quo contemnitur Deus, &

b. lib. 14. de Ciuitate Dei cap. vlt.

c. IANSENIVS tomo 2. lib. 2. c. 7. & sequentibus.

 ciui-

ciuitas Babylonica fundatur.

d. 1. 2. q. 77. a. 4. ad 1. *Amor sui*, inquit, *d ordinatus est debitus & naturalis, ita scilicet quod velit sibi bonum quod congruit: sed amor sui inordinatus qui perducit ad contemptum Dei ponitur esse causa peccati secundùm AVGVSTINVM.* Amare aliquem est velle ei bonum. Amare seipsum est velle sibi bonum. Hæc plana sunt & accepta apud omnes. Si quis vult sibi bonum quod congruit, est amor sui ordinatus. Si quis vult sibi bonum quod non congruit, est amor sui inordinatus, Babylonicæ ciuitatis fundamentum. Si obieceris illud Apostoli: e. 2. Timot. 3. *e In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines AMANTES SEIPSOS*; occurrit D. THOMAS: f. 2.2. q. 25. a. 4. ad 3. *f Amantes seipsos vituperantur, inquantùm amant se secundùm naturam sensibilem, cui obtemperant, quod non est verè amare seipsum secundùm naturam rationalem, vt sibi velint ea bona, quæ pertinent ad perfectionem rationis.*

CXXV. Multùm inter se distant, dicere *omnem sui amorem esse vitiosum*, & dicere, *nullum sui amorem esse verum nisi ordinatum.* Nam ex posteriori dicto colligitur, si propriè loquamur, nullum *sui amorem* esse vitiosum, quia qui vitiosus extiterit, non verè *sui amor* erit. Propterea consultò addidit S. AVGVSTINVS, *amor sui vsque ad contemptum Dei.* Elegantissimè g. 2. 2. q. 25. a. 7. & Angelicè explicat g doctrinam istam D. THOMAS, probans solos bonos verè amare seipsos. Verba eius do:

„ Respondeo dicendum, quòd amare seipsum vno modo commune est „ omnibus, alio modo proprium est bonorum, tertio modo proprium est „ malorum. Quod enim aliquis amet id quod seipsum esse æstimat, hoc „ commune est omnibus. Homo autem dicitur esse aliquid dupliciter, vno „ modo secundùm suam substantiam, vt naturam, & secundum hoc omnes „ æstimant se esse id quod sunt scilicet ex anima & corpore compositos, & „ sic etiam omnes homines boni & mali diligunt seipsos, inquantùm diligunt „ sui ipsorum conseruationem.

„ Alio modo dicitur homo esse aliquid secundùm principalitatem, sicut „ princeps ciuitatis dicitur esse ciuitas. Vnde quod principes faciunt dicitur „ ciuitas facere. Sic autem non omnes æstimant se esse id quod sunt. Principale enim in homine est mens rationalis. Secundarium autem est natura „ sensitiua & corporalis; quorum primum Apostolus nominat *interiorem hominem*, secundum *exteriorem*: vt patet 2. ad Corinth. 5. Boni autem æstimant principale in seipsis rationalem naturam siue *interiorem hominem*: vndè secundùm hoc æstimant se esse quod sunt. Mali autem æstimant principale in seipsis naturam sensitiuam & corporalem scilicet *exteriorem hominem*: vnde non rectè cognoscentes seipsos, non verè diligunt seipsos. sed „ diligunt id, quod seipsos esse reputant.

„ Boni autem verè cognoscentes seipsos, verè seipsos diligunt. Et hoc „ probat Philosoph. in 6. Ethic. per quinque quæ sunt amicitię propria. „ Vnusquisque enim amicus primò quidem vult suum amicum esse & viuere, „ secundò vult ei bona, tertio operatur bona ad ipsum, quartò conuiuit ei „ delectabiliter, quintò concordat cum ipso quasi in ijsdem delectatus & „ contristatus. Et secundum hoc boni diligunt seipsos quantùm ad *interio-*

rem

„ *rem hominem*, quia etiam volunt ipſum ſeruari in ſuâ integritate, & op-
„ tant ei bona, quæ ſunt bona ſpiritualia, & etiam ad ea aſſequenda ope-
„ ram intendunt, & delectabiliter ad cor proprium redeunt : quia ibi in-
„ ueniunt & bonas cogitationes in præſenti, & memoriam bonorum præ-
„ teritorum, & ſpem futurorum bonorum, ex quibus delectatio cauſatur.
„ Similiter etiam non patiuntur in ſeipſis voluntatis diſſenſionem, quia tota
„ anima eorum tendit in vnum.

„ E contrario autem mali non volunt conſeruari in integritate *interioris ho-*
„ *minis*, neque appetunt eius ſpiritualia bona, neque ad hoc operantur, ne-
„ que delectabile eſt eis ſecum conuiuere redeundo ad cor : quia inueniunt
„ ibi mala & præſentia, & præterita, & futura, quę abhorrent; neque
„ etiam ſibi ipſis concordant propter conſcientiam remordentem ſecundùm
„ illud Pſalmi, *Arguam te & ſtatuam contra faciem tuam.*

„ Et per eadem probari poteſt quòd mali amant ſeipſos ſecundùm corru-
„ ptionem *exterioris hominis* : ſic autem boni non amant ſeipſos.

CXXVI. Cùm ſibi contra iſtam doctrinam obieciſſet [b] authoritatem S. AVGVSTINI ex libro 14. de Ciuitate Dei, AMOREM SVI eſſe principium peccati, & facere ciuitatem Babylonis : ac conſequenter maximè in peccatoribus inueniri : Reſpondet : *Quod AMOR SVI, qui eſt principium peccati, eſt ille qui eſt proprius malorum pertinens vſque ad contemptum Dei, vt ibidem dicitur : quia mali etiam ſic cupiunt exteriora bona, quod ſpiritualia contemnunt.*

[b] ſupra ad I.

In hac luce Angelicâ erudimur hominem rectè amare ſeipſum, dum quærit iuſtus eſſe, temperatus, ſobrius, caſtus, &c. Delectatio ſequitur ad poſſeſſionem boni amati; Rectè igitur de ſeipſo quis delectatur, dum delectatur de eo quòd ſit iuſtus, temperatus, ſobrius, caſtus, &c. quę omnia priùs deſiderata non poſſunt non delectare poſſeſſa. Conſonat & S. AVGVSTINVS, dum caſtum iuſtitię amorem non aliter explicat, [i] quàm per amorem iſtius notionis menti impreſſæ, quâ *Iuſtus animus* dicitur, *qui ſcienita atque ratione in vita ac moribus ſua cuique diſtribuit.* Cui placet iſta notio, & deſiderat habere *iuſtum animum*, caſtè amabit ſeipſum, & caſtè de ſeipſo delectabitur, ſi gaudeat ſe habere *iuſtum animum*. Vide THOMISTARVM TRIVMPHVM [l] de his fusè differentem & AVGVSTINVM, THOMÆ inſeparabiliter copulantem.

[i] lib. 8. de Trinit. c. 6.

[l] THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opuſc. 2. c. 3. & 4.

Caueat ille *Sathanam ſicut fulgur de cœlo cadentem.* Non ſibi tribuat *iuſtum animum*; agnoſcat GRATIÆ PRÆDETERMINANTIS munus; & in Deum vltimatè referat omne gaudium ſuum. Si Deo non gratias agit, authorem non agnoſcens, de cœlo cadit, id eſt, à caſto ſuo gaudio recedit : ſed ſicut caſus Sathanæ non impediuit, quominus Sathan verè in cœlo fuerit, ita complacentia illius qui in ſeipſo de bono opere & caſto gaudio gloriatur non impedit, quin caſtum ſuipſius habuerit, & amorem & gaudium; Vide quæ ſupra [m] diximus.

[m] num. 83.

§. II. Non

§. II. *Non omnis delectatio de sensibili creaturâ est secundùm S. AVGVSTINVM vitiosa.*

CXXVII. NOn sola *virtutis* delectatio excluditur à vitio, sed multa alia sensibilia docet esse S. AVGVSTINVS, in quibus sine vllo peccato delectamur,, *Amanda est*, ait, *n iustitia* : &c. in hac iustitia amanda gradus sunt proficientium. Prius est, vt amori iustitię non præponantur omnia, quæ delectant. Ipse est, primus gradus. Quid est, quod dixi? Vt inter omnia quę delectant plus te delectet ipsa iustitia : NON VT ALIA NON DELECTENT, SED PLVS IPSA DELECTET.

n. de verbis Apost. serm. 17.

,, Delectant enim quædam naturaliter infirmitatem nostram, vt cibus & potus delectant esurientes atque sitientes : vt nos delectat hæc lux quæ de cœlo funditur sole exorto, vel quæ sideribus & luna fulget, vel quæ in terra accenditur luminibus consolantibus tenebras oculorum : delectat canora vox & suauissima cantilena : delectat odor bonus : delectat etiam tactum nostrum quæcumque pertinent ad carnis aliquam voluptatem, & hęc omnia quæ nos delectant in sensibus corporis aliqua licita sunt.

,, Delectant enim, vt dixi, oculos & spectacula ista magna naturæ : sed delectant oculos etiam spectacula theatrorum. Hæc licita, ista illicita. Psalmus sacer suauiter cantatus delectat auditum : sed delectant auditum etiam cantica histrionum. Hoc licitè, illud illicitè. Delectant olfactum flores & aromata, & hæc Dei creatura : delectant olfactum etiam thura in aris dæmoniorum. Hoc licitè, illud illicitè. Delectat gustum cibus non prohibitus, delectant etiam epulæ sacrilegorum sacrificiorum. Hoc licitè, illud illicitè. Delectant coniugales amplexus, delectant etiam meretricum. Hoc licitè, illud illicitè.

,, Videtis ergo charissimi etiam in istis corporis sensibus licitas esse, & illicitas delectationes. Iustitia sic delectet, vt vincat etiam licitas delectationes : & ei delectationi, quâ licitè delectaris, prępone iustitiam. Huc vsque Fulgentissimus Ecclesiæ Sol.

CXXVIII. Obseruandus est diligenter primus ille iustitiæ gradus, quo Deus super omnia amatur, & alium compatitur amorem non ex amore Dei ortum. Non enim exigit, vt nullus sit in voluntate amor delectationis licitę, præter amorem Dei, sed vt plus ametur Deus, quàm ametur delectatio licita; quod fit, dum quis paratus est dimittere delectationem licitam potiùs quàm transgredi Dei præceptum mortaliter obligans. Exprimit hoc S. AVGVSTINVS dicens : *Non vt alia non delectent, sed plus ipsa delectet.* Qui in ista animi præparatione amat cibum delectabilem non prohibitum, qui amat coniugalem amplexum, & in eis delectatur, amat creaturam sed non vsque ad contemptum Dei.

Verumtamen non intendimus licitum esse, ob solam delectationem sumere cibum non prohibitum, & coniugalibus frui amplexibus. PROBABILISTARVM est ista laxitas non gemini Ecclesiæ Solis inconcussa veritas,

quam

quam refutauimus in TRIVMPHO THOMISTARVM. o Sed cum vtroque Sancto Doctore volumus, quòd vbi ratio dictat ex necessitate cibum esse sumendum, tunc sine peccato possumus vesci carnibus delectantibus relictis piscibus alijsque cibis qui fastidium ingerunt, aut non ita delectant; quamtumvis æquè benè piscibus, quàm carnibus subueniretur necessitati. In isto æquali necessitatis subsidio non ex amore Dei, aut iustitia, sed ex amore delectationis piscibus præferuntur carnes. Sic cum amore Dei, aut iustitiæ componitur amor cibi delectabilis. Plus tamen Deus, quam delectans amatur cibus: quia sumendi cibi si non occurreret ex ratione dictante necessitas, & delectantis cibi respueretur suauitas.

o. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opusc. 5. De probabilitate num. 129.

CXXVIII. Clariùs rem explico. In sumptione cibi duò concurrunt, videlicet necessitas subueniendi corpori, & delectatio gustus. Ad subueniendum corpori, æquè conducere pisces ac carnes supponimus. Carnes igitur sumo vt subueniam corporis necessitati: at carnes præeligo piscibus ex delectatione gustus: necessitati subordinans delectationem, eo ipso quod sim ita dispositus, vt nec carnibus vescerer si necessitate non vrgerer. Sic amo cibi delectationem, & simul subueniendæ necessitatis iustitiam, sed plus iustitiam, quàm delectationem.

Eamdem Sapientissimi Magistri sui tradit doctrinam Sol Angelicus & dilucidè explicat his verbis: p ,, Amor sui tripliciter se potest habere ad p. 2. 2. q. 19. a. 6.
,, charitatem. Vno enim modo contrariatur charitati, secundùm quòd aliquis in amore proprij boni finem constituit. Alio verò modo in charitate ,, includitur, secundùm quòd homo se propter Deum, & in Deo diligit. ,, Tertio modo A CHARITATE QVIDEM DISTINGVITVR, SED ,, CHARITATI NON CONTRARIATVR, puta cum aliquis diligit seipsum secundùm rationem proprij boni: ita tamen quòd in hoc proprio ,, bono non constituat finem, sicut etiam & ad proximum potest esse aliqua specialis dilectio præter dilectionem charitatis, quę fundatur in Deo, ,, dum proximus diligitur ratione commoditatis, consanguinitatis, vel alicuius ,, alterius conditionis humanę, quę tamen referibilis sit ad charitatem.

En quàm pulchrè, quàm solidè, quàm ad conscientiæ pacem aptissimè, memorata S. AVGVSTINI explicatur doctrina. Amor delectationis licitæ v. g. coniugalis amplexus, contrariatur amori Dei, si plus ametur quàm Deus, ait S. AVGVSTINVS, quòd idem est secuudùm D. THOMAM ac si in coniugali amplexu finis vltimus constituatur. Amor coniugalis amplexus procedit ex amore Dei & in charitate includitur, dum ad satisfaciendum diuinę legi, aut placendum supremæ bonitati coniugalis amatur amplexus. Amor coniugalis amplexus non est ex amore Dei sed amori Dei coniungitur, si ad generationem prolis & consequentem delectationem ametur, ita tamen quòd in generatione & delectatione consequente vltimus non ponatur finis ait D. THOMAS, hoc est, secundùm S. AVGVSTINVM si plus ametur Deus, quàm generatio prolis & consequens delectatio. hoc enim sibi volunt ista verba: *vt inter omnia, quæ delectant, plus te delectet ipsa iustitia, NON VT ALIA NON DELECTENT, SED PLVS IPSA DELECTET.*

CXXX. Creatus fuit Angelus in amore sui procedente ex amore supernaturali Dei, at in secundo instanti peccauit continuando amorem sui, non continuando amorem supernaturalem Dei, sine quo referre se non poterat in Deum glorificatorem, quę tamen relatio ei fuerat data veluti regula & mensura, quâ amorem sui regularet. Obligabatur enim in secundo instanti, sicut & in primo ad referendum seipsum in Deum glorificatorem. Ipse autem Deum glorificatorem non amando, seipsum tantùm amauit. Vnde nimis sibi placuit celsitudinis suę non tenens mensuram; desiderans que saltem ex modo volendi, sibi esse in beatitudine principium, eo ipso quòd principij, cui subijci oportebat, deseruerit subordinationem. *Quid est autem superbia*, ait S. AVGVSTINVS, [a] *nisi peruersa celsitudinis appetitus? Peruersa enim celsitudo est, deserto eo, cui debet animus inhærere principio, sibi quodammodò fieri atque esse principium. Hoc fit cum sibi nimis placet. Sibi verò ita placet, cùm ab illo bono immutabili deficit, quod ei magis placere debuit, quàm ipse sibi. Spontaneus est autem iste defectus: quoniam si voluntas in amore superioris immutabilis boni, à quo illustrabatur vt videret, & accendebatur vt amaret, stabilis permaneret, non inde ad sibi placendum auerteretur, & ex hoc intenebresceret, & frigesceret.*

[a] de Ciuitate Dei lib. 14. cap. 13.

Quam doctrinam sic reddit D. THOMAS: [b] ,, Secundùm affectum verò ,, illa solùm peccata in malis Angelis esse possunt, ad quę contingit affici ,, spiritualem naturam. Spiritualem autem naturam affici non contingit ad ,, bona, quę sunt propria corpori, sed ad ea, quæ in rebus spiritualibus ,, inueniri possunt. Nihil enim afficitur nisi ad id quod suę naturę potest ,, esse quodammodò conueniens. In spiritualibus autem bonis non potest esse ,, peccatum, dum aliquis ad ea afficitur, nisi per hoc quòd in tali affectu ,, superioris regula non seruatur. Et hoc est peccatum superbię non subdi ,, superiori in eo quo debet. Vnde peccatum primum Angeli non potest esse ,, aliud, quam superbia.

[b] 1. p. q. 63. a. 2.

Adduximus prædictam gemini Ecclesiæ Solis doctrinam, vt clariùs eluceret non omnem delectationis amorem, qui non ex amore Dei oritur, esse vitiosum. Nam dum præceptum referendi actu bona spiritualia in Deum non vrget, (sicut non vrgere quandoque necesse est, cum sit affirmatiuum) tunc sine peccato amamus bona spiritualia, & in eis delectamur, amore non procedente ex amore Dei.

§. III. *Ly* tantùm, *vel ly* plus *reddunt amorem boni proprij liciti, & cuiuscumque licitæ delectationis vitiosum.*

CXXXI. Credimus defectum attentionis ad istas particulas ly *tantùm*, & ly *plus* in causa fuisse, cur peccare dicantur, qui ex amore sui, & cuiuscumque delectationis gratiâ aliquid operantur. Non sic se habet veritas Angelica, quæ non ex ratione amoris prædicti desumit alicuius operis

operis malitiam, sed ex eo quòd opus fiat, vel ex amore delectationis licitæ *tantum*, vel ex amore, quo *plus* delectatio licita amatur, quàm Deus, aut iustitia. Pecco v. g. si amo honorem tantùm, & ex solo amore honoris aliquid facio. Pecco etiam si amem & honorem & Deum, sed *plus* honorem, quàm Deum.

Primum non attendunt, qui putant ad vitandum peccatum sufficere rationem liciti, seu non prohibiti. Constans est vtriusque fulgentissimi Solis doctrina, bonum debere *benè* fieri, & consequenter id quod est licitum debet & *benè* fieri. At sine amore iustitiæ nihil benè fieri docet vterque Sol. De quo vide THOMISTARVM TRIVMPHVM in Opusculo *de Contritione*. c c. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opusc. 4 cap. 1.

CXXXII. Hoc autem accidit, dum amor honoris excludit ab actu amorem iustitię; quod dupliciter contingit. Vno modo per se ex obiecto, dum honor est prohibitus eò quòd quæratur in illis rebus, quæ prohibentur siuè mortaliter siuè venialiter; nec enim vllum peccatum veniale potest causari ex amore iustitię. Ab actu igitur peccati venialis excluditur amor iustitiæ, licet non ab habituali conuersione subiecti. At amor honoris mortaliter prohibiti, excludit & ab actu amorem iustitiæ, & ab habituali super omnia conuersione. Alio modo amor honoris excludit amorem iustitiæ quasi per accidens, ratione subiecti, cuius voluntas non adiungit ex sua libertate amorem iustitiæ. v. g. in Prælatione, inuenitur honoris bonum, & iustitiæ bonum inquantùm est vtilis proximo & Ecclesiæ. Quod in Prælatione ametur *tantùm* honor, & non vtilitas proximi, non procedit ex ratione honoris reperta in Prælatione; sed ex ipsa libertate voluntatis non superaddentis amorem iustitiæ siue vtilitatis proximi. Iste Prælationis amor est vitiosus, non quia ex amore honoris concluditur, sed quia ex solo amore honoris infertur voluntate excludente amorem iustitiæ. Quod exemplo prædeterminationis ad materiale peccati explicat TRIVMPHVS THOMISTARVM Opusculo citato, d *de Contritione*. d. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opusc. 4. num. 15.

CXXXIII. Si ex vtroque & vtilitatis proximi, & honoris amore concluderetur Prælationis amor, ita tamen, quòd honor respueretur, si nullum sibi coniunctum haberet iustitiæ bonum; tunc iste Prælationis amor erit iustus, eâ ratione quâ ex amore iustitiæ concluditur, sed minùs iustus & imperfectus propter coniunctionem & influxum amoris extranei. Comparantur enim inter se isti duo amores non sicut timor seruilis & filialis, sed sicut timor initialis & filialis. De quibus hæc habet D. THOMAS: e *Timor initialis est medium inter timorem seruilem & filialem, non sicut inter ea, quæ sunt vnius generis, sed sicut imperfectum est medium inter ens perfectum & non ens, vt dicitur in 2. Metaph. Quod tamen est idem secundùm substantiam cum ente perfecto: differt autem totaliter à non ente.* Timor filialis est solus timor amittendi iustitiam, & se habet vt ens perfectum; Timor seruilis, est solus timor patiendi pœnam, & se habet vt non ens; ac proinde sicut non ens opponitur enti, ita timor seruilis opponitur timori filiali. Timor initialis est timor amittendi iustitiam, sed coniunctus timori patiendi pœnam, & se habet vt ens imperfectum; & per consequens est idem secundùm substantiam cum timore filiali; siquidem vtriusque obiectum est amissio iustitię, ratione e. 2. 2. q. 19. a. 6. ad 3.

cuius timor initialis differt totaliter à timore seruili, cuius obiectum est pati pœnam; ratione tamen subiecti coniungitur timori patienti pœnam; inquantùm quod ita est dispositus, vt ad agendum bonum non sufficienter moueatur ex amore iustitię, sed aliud calcar debet ei ex timore pœnæ superaddi.

f. supra ad 2. CXXXIV. Ita se explicat Sol ANGELICVS dicens: *f Timor initialis non timet pœnam sicut proprium obiectum: sed inquantùm habet aliquid de timore seruili adiunctum, qui secundum substantiam manet quidem cum charitate seruilitate remotâ. Sed actus eius manet quidem cum charitate imperfectâ in eo, QVI NON SOLVM MOVETVR AD BENE AGENDVM EX AMORE IVSTITIÆ, SED ETIAM EX TIMORE POENÆ. Sed iste actus cessat in eo, qui habet charitatem perfectam, quæ foras mittit timorem habentem pœnam, vt dicitur 1. Ioan, 4.* Qui enim habet charitatem perfectam, sicut solo amore iustitiæ mouetur ad benè agendum, ita solo timore amittendi iustitiam angustiatur. Desumpsit doctrinam suam D. THOMAS ex sapientissimo Magistro suo. Pluribus testimonijs id demonstrare possem, sed breuitatis gratiâ vnum pro FVNICVLO nostro sufficiet ex Tractatu in Epistolam primam Ioannis, vbi S. AVGVSTINVS ait: *g Timor quasi locum præparat charitati. Cùm autem cœperit charitas habitare, pellitur timor, qui ei præparauit locum. Quantùm enim illa crescit, ille decrescit: & quantum illa fit interior, timor pellitur foras. Maior charitas, minor timor; minor charitas, maior timor. Si autem nullus timor, non est, quà intret charitas.*

g. tract. 9. in Epist. 1. Ioan.

CXXXV. Lubenter interrogarem eos, qui sine lectione ANGELICI Solis student AVGVSTINO, quomodò ad introitum charitatis pellatur timor, & postea crescente charitate decresat? Nam si pellitur, ampliùs non est; & si non est, decrescere nequit. Comparatio S. AVGVSTINI difficultatem auget. Nam post verba relata subnectit: *Sicut videmus per setam introduci linum, quando aliquid suitur, seta priùs intrat, sed nisi exeat, non succedit linum: sic timor primò occupat mentem, non autem ibi remanet timor, quia ideò intrauit, vt introduceret charitatem.* Seta decrescere nequit introducto lino.

Facilis est in lumine ANGELICO, & plana solutio. Timor seruilis dicit duo, rationem scilicet timendi. & seruilitatem; Introductâ charitate pellitur seruilitas, crescente charitate decrescit ratio timendi, secundùm quam considerat D. THOMAS timoris substantiam. Ly *tantùm* est seruilitas timoris, ratio timendi est pœna. Qui bonum agit ex timore pœnæ *tantùm*, seruiliter operatur. Dum incipit timori superaddere amorem boni, non ampliùs agit ex timore *tantùm*; sed ex vtroque, nempe ex timore pœnæ & ex amore boni mouetur ad operandum. Crescente charitate minuitur timor pœnæ, quia plus ex amore agit, quàm ex timore; donec perfecta charitas foras mittit timorem, dum ex solo amore iustitię deinceps operatur. Abreuiatum Solis ANGELICI accipe verbum. Ex *solo timore pœnæ* bonum operari, vitiosum est. Ex *solo amore iustitiæ* bonum operari, perfectum est. Ex *vtroque & pœnæ timore, & iustitiæ amore* bonum operari, imperfectum est. Imperfectum pellit quod vitiosum est, & perfectum quod imperfectum est.

CXXXVI. Amor cuiuscumque delectationis licitæ æquiualet timori pœnæ. Vnde ex solo amore delectationis licitę aliquid facere peccatum est. Ex

solo

ſolo iuſtitię, aut Dei amore operari perfectorum eſt; Ex vtroque amore, & delectationis licitę, & boni iuſtitiæ aliquid faciendum concludere, imperfectorum eſt, qui in incipientes diuiduntur & proficientes. *Incipientes* plus ex timore pœnæ, & delectationis licitæ amore, quàm ex amore iuſtitiæ operantur; quidquid tamen faciunt ex vtroque amore faciunt, alioqnin peccarent. *Proficientes* magis mouentur ad benè agendum ex amore iuſtitiæ, quàm ex timore pœnę, aut licitę delectationis amore; quidquid tamen faciunt ex vtroque amore faciunt, alioquin perfecti forent. Vtrique & *incipientes* & *proficientes* ita ſunt diſpoſiti, quòd plus iuſtitiam ament, quàm licitas quaſcumque delectationes, inquantùm licitas dimitterent delectationes, ſi in opere particulari, quod delectat, nulla eis iuſtitiæ coniungeretur bonitas.

Duobus quaſi oculis ſua opera perficiunt: vno licitas quærunt delectationes; altero coniunctam intendunt iuſtitiæ bonitatem. *Imperfectum meum viderunt oculi tui*, g dicebat Domino Propheta Regius, in perſona incipientium. Solet enim Deus ſenſibili delectatione & in benedictionibus dulcedinis præuenire incipientes, vt qui propter infirmitatem ſuam non valent ex ſolo Dei amore in præceptis ambulare, hac ſuauitate allecti viam currant mandatorum. Verùm qui plus delectationis, quàm iuſtitiæ attendunt bonitatem, multipliciter deficiunt, tribuentes plenitudini gratiæ & charitatis, quod maiori ex parte proprio tribuendum foret amori. Eos graphicè depingit Beatus Noſter IOANNES A CRVCE Myſticæ Theologicę Sol ſplendidiſſimus, & Pœnitentiæ Miraculum, in libro primo *Noctis obſcura*; vbi eos in ſeptem capitalium vitiorum affectus, vt plurimùm incidere euidenter demonſtrat. Ibi qualis quilibet intus ſit, pudibundus agnoſcet. Experto crede Roberto. Ibi intelliges, quàm difficile ſit homini infirmo ex ſolo amore Dei aliquid operari. Mille reſpectus humani circumdant opera noſtra; & quę credimus perfectiora ſubtiliter inficit amor proprius.

g. Pſalm. 138.

CXXXVII. *Quis nos liberabit à corpore mortis huius*, h id eſt, ab omnibus iſtis & vitijs & imperfectionibus? Gratia Domini Noſtri IESU CHRISTI VICTRIX ET PRÆDETERMINANS: quę dupliciter ab illis nos liberat. Primò faciendo quòd aſſumamus mortificationis & pœnitentię opera, quibus quaſi *actinè purgamur*. Hæc tribus NIHIL, vti dixi, i complexus eſt primus Reformati Carmeli parens in libro, cui titulum dedit *Aſcenſus Montis Carmeli*, quem vtinam Cordati omnes euoluerent, ad ſolidam deuoti fœminei ſexus directionem. Quàm multæ earum, quas *deuotas* dicimus, ob quos neſcio ſenſibiles guſtus, & exteriorem quemdam feruorem, iam putant ſe Deo perfectè vnitas, quę viam crucis penitùs ignorant, aut ad primum NIHIL vix peruenerunt? Quemadmodum dixit Apoſtolus, *non Coronabitur niſi qui legitimè certauerit*, ita de vnione illâ intimâ Dei, quæ eſt huius vitę corona, dicendum ex Beato Patre Noſtro PRIMITIVI Spiritus in CARMELI Ordine reſtauratore colligitur, vt nemo Deo vniatur, niſi qui legitimè tria illa NIHIL pertranſierit. Quàm multę etiam viſionibus falſis decipiuntur, & reuelationes apprehendunt vbi non ſunt? Nullibi Cordatus inueniet, quo tam ſolidè & compendioſè queat verum à falſo diſcernere in omnibus motibus internis, & quò ſecuriùs ac ſine vllo erroris periculo

h. Rom. 7.

i. num. 52.

riculo

riculo animam ſibi ſubditam dirigere valeat.

Quàm multę denique confidunt in exterioribus quibuſdam deuotionibus, & ponunt carnem brachium ſuum, dum ſe putant in multiloquio ſuo exaudiendas, *paternotant*, vt vulgò dicitur; dum etiam de cultu interiori non curantes, Sanctos, eorumque imagines quibuſdam exterioribus officijs tantummodò venerantur, & quæ Sancti fecerunt imitatione complere non ſatagunt. Diſcet CORDATVS in memorato libro, & ſuper omnes intelliget, qualiter *in ſpiritu & veritate* Deum adorare, Sanctoſque venerari oporteat. Ne tamen B. IOANNIS A CRVCE abutaris doctrinâ ad aliud extremum abeundo.

CXXXVIII. Obſtupeſce CORDATE LECTOR; ad intimam illam & ineffabilem animę cum Deo vnionem, non ſufficit *actiua* iſta *purgatio*, id eſt, voluntaria, DEO SPECIALITER PRÆDETERMINANTE & VINCENTE, omnium paſſionum & deſideriorum mortificatio, & ex pręcedente conſilio aſſumpta executio.

Tanta eſt enim ex peccato originali & inueteratis malis conſuetudinibus exterior animæ noſtrę inordinatio, vt *actione* ſua non valeat omne fermentum vetus expurgare, propter commixtionem alicuius affectionis extraneæ; in omnibus noſtris etiam melioribus actionibus imperceptibiliter interuenientis: ſed oportet vt voluntariè *patiendo* per multas intellectus obſcuritates, varias affectus tentationes, multiplices animę ſiccitates, intret in regnum cœleſtis iſtius vnionis; Ad *purgationem paſſiuam* ordinauit PRIMITIVI Carmeli SPIRITVS inſtaurator librum hoc titulo inſignitum *Nox obſcura*. Ibi diſcet CORDATVS, quomodò anima, quæ in tribus NIHIL *actiuè* ſe purgando exercuit, poſtmodùm in ijſdem tribus NIHIL *paſſiuè* ſe habendo à Deo, cui liberè conſentit, exerceatur: qui eſt ſecundus modus, quo liberat nos GRATIA VICTRIX & PRÆDETERMINANS.

Qualiter verò ipſa vnio perficiatur, & habeatur, in alio libro, cui titulus *Viua Amoris Flamma*, & in illis quæ compoſuit, canticis, tutiſſimè & inconcuſsè declarat; quia regulam à Chriſto datam inflexibiliter tenuit, nempe, *à fructibus eorum cognoſcetis eos*. Cùm vnio illa animæ cum Deo in fide deſponſatę planè ſit ineffabilis, ex fructibus illius eam in prædictis libris ampliſſimè, & mirâ animi lætitiâ manifeſtauit. Hæc in honorem Beati Patris Noſtri (cui hos Funiculos præcurrendo dedicauimus, & præconceptum pœnitentię opus deſtinamus) dicta, non malè laturum ſperamus CORDATVM LECTOREM; qui ad præcedentia redeundo colligere poterit diſtinctionem eorum actuum, qui apud ſpirituales *imperfectiones* dicuntur, à peccato veniali.

CXXXIX. Ex ſolo amore delectationis licitę operari, peccatum veniale eſt. Sed commixtio iſtius amoris cum amore iuſtitiæ *imperfectio* eſt. Peccatum veniale excludit charitatis actum, hoc eſt, nullum peccatum veniale cauſatur ex amore iuſtitiæ. *Imperfectio* non excludit actum charitatis; quia actus qui dicitur imperfectus, debet etiam ex amore iuſtitiæ procedere; ſed diminuit actus intenſionem, iuxta illud, *pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus*; multiplicat etiam animam, & impedit, quin ad VNVM NECESSARIVM,

SARIVM, ex toto corde suo tendat. Peccatum mortale tollit charitatis habitum, qui in primo gradu suo non compatitur, vt plus creatura, quàm Deus diligatur. *Iste est amor sui vsque ad contemptum Dei*, quo ciuitas Babylonica ædificatur. Ad quem nullatenus pertinet *amor sui*, qui vel ex amore iustitiæ oritur, vel ei in vno & eodem quem concludunt, actu copulatur. Si lucernam ANGELICAM non posuissent quidam sub modiô, separantes AVGVSTINVM à THOMA, agnouissent istum *sui* amorem minimè vitiosum; nec defecissent propriè scrutinio rationis doctrinam S. AVGVSTINI perscrutantes.

§. IV. *Defectus Angelici luminis in quibusdam circa ignorantiam inuincibilem perhibetur.*

CXL. SVmmam Magistri & Discipuli, AVGVSTINI, dico, & THOMÆ concordiam circa ignorantiam à peccato non excusantem exhibet TRIVMPHVS THOMISTARVM l in Opusculo de *Probabilitate*. Ex quo manifestus fiet defectus ANGELICI luminis in quibusdam, qui recurrunt ad peccatum originale, vt saluent ignorantiam inuincibilem à peccato non excusantem. Ne actum agamus, solùm ex ijs, quæ sunt in TRIVMPHO THOMISTARVM probata, deducemus Solis ANGELICI defectum, ratione cuius S. AVGVSTINVM non intellexerunt, vbi se maximè putarunt intelligentes.

l. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opusc. 5. c. 1. & 2.

Duplicem statuit ignorantiam S. AVGVSTINVS, vnam *secundùm necessitatem*; aliam *secundùm voluntatem*; Ignorantia dicitur secundùm necessitatem, quæ studio vinci non potest, & est volentis intelligere, sed non potentis. Ignorantia dicitur secundùm voluntatem, quæ studio expelli potest, & ideò est potentis intelligere, sed non volentis. Constans hæc est S. AVGVSTINI doctrina, quæ in scriptis eius varijs luce meridianâ clarior relucet. Nulla est de ignorantia *secundùm voluntatem*, difficultas? nam si voluntaria sit, & actus inordinatus sequens non potest non esse voluntarius & per consequens culpabilis.

De ignorantia secundùm necessitatem, *gigantea occurrit moles*, ait *IANSENIVS*, m *& vt videtur nodus insolubilis, vt ex inuincibili ignorantia peccatum possit proficisci. Quis enim capiat vt homo in eo peccet, quod neque scit neque scire potuit, nec voluntate sua sinè volente, siue torpescente talis ignorantia causam dedit? Huiusmodi enim peccata iam non erunt ne quidem voluntaria, quod ad peccati rationem omnino necessarium est, sed necessaria. Et quis credat, tale portentum doctissimum Sanctissimumque virum docuisse? Si te, benigne Lector, ista difficultas fortè mouet, profectò mouet & me; non tamen ita vt vel dubitem doctrinam istam AVGVSTINVM tradidisse, vel in ea tradenda fluctuasse, vel hallucinatum esse, sed potiùs vt obstupescam & exhorrescam profunditatem iudiciorum Dei. Certissimum est enim quantùm excussis magno*

m. lib. 2. de Statu naturæ lapsæ c. 4.

labore diligentiâque principijs AVGVSTINI, & anfractibus doctrinæ ipsius indicare licet, hoc AVGVSTINVM, hoc Hieronymum, hoc Concilium Palestinum sine vllâ fluctuatione, vt rem in Catholicâ Ecclesiâ extra omnem controuersiam tanquam in scripturis traditam docuisse. Hæc IANSENIVS *Episcopus Iprensis*; Satis dixi.

CXLI Non tanto labore diligentiâque, excuti debebant principia S. AVGVSTINI, & anfractus doctrinæ ipsius, sed in lumine Solis ANGELICI diuinitùs infuso oportebat ea ponderare. Pondere ANGELICI Sanctuarij libremus duplicem Ignorantiam memoratam, quam AVGVSTINVM, Hieronimum, Concilium Palestinum tradidisse non dubitamus & leue fiet omne difficultatis pondus. O ANGELICÆ doctrinę plenitudo, sine quâ infra rationem deprimitur AVGVSTINIANI sensus altitudo? Ignorantiam *secundùm necessitatem*, Ignorantiam *volentis intelligere, & non potentis* docuit certissimè S. AVGVSTINVS, docuit Hieronymus, docuit Concilium Palestinum; docet & D. THOMAS, qui tamen emergentem inde subleuat difficultatem, distinguendo duplicem necessitatem, vnam absolutam, aliam ex suppositione. Ignorantia *secundùm necessitatem absolutam* tollit rationem voluntarij, sine quâ portentum foret ponere peccatum. Ignorantia *secundùm necessitatem ex suppositione*, non tollet rationem voluntarij, si suppositionis causa sit voluntas. Ita res se habet.

Inordinatus cuiuslibet creaturæ amor, cui liberè adhæret voluntas ignorantiam & cæcitatem quamdam causat in intellectu, vt necesse sit in sensu composito huiusmodi amoris erroneum de agendis intra sphęram illius formare iudicium. Impotentia est rectè iudicandi, sed ex liberâ voluntatis adhæsione proficiscens. v. g. Qui amat inordinatè honorem, necesse est vt de duello erroneè indicet; Mutet voluntatem, & honorem contemnat, illicò suam agnoscit cæcitatem. Sic non labore studij, sed amore boni, non discendo, sed amando de tenebris transfertur ad lucem. Manifestis S. AVGVSTINI & D. THOMÆ testimonijs veritas ista in TRIVMPHO THOMISTARVM comprobatur, & elucidatur.

THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opusc. v. *de Probabilitate* c. 1. & 2.

Hinc tacita præoccupatur obiectio, quâ obijci potest, Ignorantiam *secundùm necessitatem*, non diuidi congruè contra ignorantiam. *secundùm voluntatem*, cùm & ipsa sit *secundùm voluntatem*. Præoccupatur, inquam, hæc obiectio, dum non discendo, sed amando tollitur ignorantia. Ignorantia secundùm voluntatem procedit ex negligentiâ addiscendi; vnde non tam ignorantię, quam negligentiæ peccata reputantur quæ ex illâ fiunt. *Aliud est enim non curasse scire*, ait S. AVGVSTINVS, [a] *qua NEGLIGENTIÆ PECCATA etiam per sacrificia quædam legis videbantur expiari : aliud intelligere, nec posse, & facere contra legem, non intelligendo quid fieri velit.* Hæc ignorantia studio vinci potest. Ignorantia secundùm necessitatem non studio, sed amore vincitur. Imò studium, & ingenij lumen augent prædictam ignorantiam; dum mille adinuenit rationes, & quos nescit excogitat prætextus *ad excusandas excusationes in peccatis.* [b] De istâ ignorantiâ mirabiliter disserit Beatus P. N. IOANNES A CRVCE, & neruosè probat, quæ nuper diximus. Verba illius do in nostrâ vulgari linguâ, secundùm translationem.

a. lib. de Natura & grat. c. 17.

b. Psalm. 140.

N. CY-

N. CYPRIANI à Natiuitate B. Virginis; e — e. lib. 1. Ascensus M. C. cap. 8.

CXLII. ,, L'appetit offusque aussi & aueugle l'ame, parce qu'entant qu'appetit il est aueugle, dautant que de soy il ne regarde point la raison, qui ,, est celle qui conduit & achemine droitement l'ame en ses operations : ,, d'où vient que toutes les fois, que l'ame se guide par son appetit, elle ,, s'aueugle. Car c'est comme si celuy qui voit, se seruoit pour guide de ,, celuy qui ne voit point, ce qui est comme s'ils estoient tous deux aueugles : Et de là s'ensuit le mesme que nostre Seigneur dit en S. Matthieu : ,, d *Cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.* Peu seruent les yeux au Papillon, puis que l'appetit de la lumiere le fait brusler ,, à la chandelle, estant esbloüis par sa force & viuacité : si bien que nous ,, pouuons dire, que celuy qui se repait de l'appetit, est comme vn poisson esbloüy auquel la lumiere sert plutost de tenebres pour ne point voire ,, les embusches que luy dressent les pescheurs. Ce que Dauid donne bien à ,, entendre, disant de telles gens; e *Supercecidit ignis; & non viderunt Solem:* ,, parce que l'appetit ressemble au feu qui eschauffe de sa chaleur, & esblouyt de sa lumiere. Ce que l'appetit faict aussi en l'ame, à sçauoir d'allumer la concupiscence, & d'esblouyr l'entendement, de sorte qu'il ne ,, puisse voire sa lumiere, parce que la cause de l'esbloüissement, c'est que ,, mettant vne autre lumiere differente deuant les yeux, la puissance visiue se ,, repait en elle, qui luy est immediatement presentée, & ne voit plus l'autre. Or comme l'appetit s'approche lors si près de l'ame & de sa veuë, ,, elle trebuche en cette lumiere, & se repait en icelle; & ainsi il ne la ,, laisse ioüir de sa vraye & propre lumiere de claire intelligence, ET NE ,, L'A VERRA POINT IVSQVES A CE QV'ON AIT OSTE' L'ESBLOVISSEMENT DE L'APPETIT.

d. Matth. 15.

e. Psalm. 57.

,, C'est pourquoy il y a grand sujet de deplorer l'ignorance de quelques-vns, qui se surchargent de penitences, & de plusieurs autres exercices ,, desreglez, (ie parle de ceux qui le font par propre volonté) y mettans ,, leurs confiance, & pensans qu'eux seuls sans la mortification de leurs appetits, & autres choses suffiront pour paruenir à l'vnion de la sagesse diuine, mais ils s'abusent, & se mescontent, s'ils ne taschent, & procurent auec diligence de renoncer à leurs appetits. Que si les personnes ,, emploioient la moictie de leur trauail en cela, elles profiteroient plus en ,, vn mois par cette voye, qu'en plusieurs années par tous les autres exercices. Car comme il est necessaire de cultiuer la terre pour la rendre fertile, autrement elle ne rapporte que de mauuaises herbes; de mesme il ,, faut mortifier les appetits pour l'aduancement de l'ame. Sans cela i'ose dire que pour croistre en la perfection, & en la cognoissance de Dieu & ,, de soy mesme, tout ce qu'elle fera ne luy seruira pas dauantage que la ,, semence qu'on respand sur vne terre seiche, & qui n'est point labourée. ,, Par ainsi l'on n'ostera point les tenebres & la stupidité de l'ame, iusques ,, à ce qu'on amortisse les appetits, parce qu'ils sont comme les cataractes, ,, ou comme des mailles en l'œil, qui EMPESCHENT LA VEVE IVSQV'A TANT QV'ON LES AYE OSTEES.

f. lib. 3. cap. 18. g. Sap. 4. Ad idem propositum adducit in alio loco *f* illud Sapientię : *g Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, & inconstantia concupiscentia transuertit sensum sine malitiâ.* Quod sic explicat.

„ Ou le Saint Esprit donne à entendre qu'encore qu'il n'aye precedé au-
„ cune malice conceuë en l'ame, la seule concupiscence, & ioye des cho-
„ ses crées suffit pour causer en elle ce premier degré de ce dommage, qui
„ est L'OBTVSION DE L'ESPRIT, & L'OBSCVRITE' DE IVGE-
„ MENT POVR COGNOISTRE LA VERITE', ET IVGER BIEN
„ DE CHAQVE CHOSE COMME ELLE EST. Et la Saincteté ny le
„ bon iugement de l'homme ne l'empescheront de tomber en ce dommage,
„ s'il donne lieu à la concupiscence ou à la ioye ès choses temporelles.
h. Exod. 23. „ C'est pourquoy Dieu dit par Moyse pour nostre instruction : *h Nec acci-*
„ *pies munera, quæ etiam excæcant prudentes & subuertunt verba iustorum.* Il
„ parloit particulierement à ceux qui deuoient estre iuges. Car ils ont be-
„ soin d'auoir le iugement net & subtil, ce qu'ils n'auroient pas auec la
„ ioye & conuoitise des presens.

CXLIII. Hæc mysticæ Sol Theologię accomodatissimè ad intentum nostrum. Quæret aliquis, quid ergo S. AVGVSTINVS recurrit ad peccatum originale siuè ad peccatum primi hominis, quod liberrimâ voluntate commissum est? Respondeo, S. AVGVSTINVM non recurrere ad peccatum primi hominis, vt indè sumat rationem voluntarij in peccato quod per ignorantiam committitur : siquidem de peccato personę, non de inordinatione naturæ agitur. Sed vt rationem reddat peccati ex errore præueniente commissi, quod nequit esse primum hominis peccatum, suauitas enim Diuinæ gubernationis exigit, vt peccatum ex errore commissum sit pœna peccati : quod pluribus probauimus in THOMISTARVM TRIVMPHO ; *i* ad quem Lectorem remittimus.

i. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opusc. 2. cap. 12. Defecerunt Scrutatores AVGVSTINI, non considerando ignorantiam inuincibilem dici ab AVGVSTINO, quæ studio vinci non potest ; ita tamen vt amore vincibilis sit. Non esset autem amore vincibilis, nisi ad alium sequeretur amorem ; ac proinde nisi per accidens voluntaria foret, vt ait D. THOMAS in TRIVMPHO relatus. *l* Quare quòd *non excuset à peccato*, hoc habet non ex eâ ratione quâ inuincibilis est, sed ex eâ ratione quâ per accidens voluntaria est : in quo distinguitur ab ignorantia *negligentia*, quæ per se voluntaria est, & sub nullâ ratione inuincibilis. D. THOMAS ignorantiam inuincibilem dicit eam, quę nullo modo voluntaria est ; quid mirum, si eam excusare à peccato affirmet? Omnem verò ignorantiam vincibilem dicit, quæ quocumque modo voluntaria est, & per consequens à peccato non excusat. Erit ergo inter vtrumque Ecclesiæ Solem aliqua in modo loquendi diuersitas ; sed summa in rei veritate concordia. Vtinam & sic deinceps vniantur eorum omnes Cordati discipuli !

l. Opusc. 5. c. 1. §. 1.

§. V. *Ra-*

§. V. *Radix diuersitatis detegitur in modo loquendi vtriusque SOLIS.*

CXLIV. IN D. THOMA lætabitur anima mea; audiant Cordati & lætentur. Nihil quærenti veritatem de corde puro tam iucundum; quàm liberum se videre à latibulis occultantibus eam, & caliginosis quibusdam principijs eam inuoluentibus. Vna quandoque distinctio reddit in fine laboriosæ & vehementis disputationis concordes eos, qui sibi contradicere & plurimùm in initio aduersari firmiter credebant. In hoc lætatur anima mea, quòd vna distinctio diuersitatem detegit in modo loquendi S. AVGVSTINI, & S. THOMÆ, ratione cuius diuersitatis putarunt aliqui ANGELICVM Doctorem declinasse à S. AVGVSTINO, vt Aristoteli adhæreret. Cùm tamen ipsi maximè ab eo declinarint, deserto ANGELICI Solis lumine, vt proprium sequerentur.

Duo sunt in peccato, quod per ignorantiam, quæ studio vinci non potest, committitur. Est enim in eo ratio voluntarij, secundùm quam voluntas liberè amplectitur errorem, sequendo illius dictamen. Est etiam aliquid inuoluntarium, impotentia scilicet intelligendi, quæ licet oriatur ex aliquo amore; voluntas tamen isto errore præuenitur in illis quę intra illius sphęram occurrunt agenda. Inuoluntarium autem est homini ab illo errore sicut & à concupiscentia præueniri. D. THOMAS attendens ad rationem voluntarij indispensabiliter requisitam, vt peccatum imputetur voluntati, distinxit ignorantiam in eam, quę aliquo modo voluntaria est; & eam, quæ nullo modo voluntaria est. Primam vincibilem, & à peccato non excusare affirmat. Secundam inuincibilem dicit, & à peccato excusantem. Ratio est, quòd voluntas debet tendere in illicitum, ad hoc quòd peccet. In ignotum non potest tendere voluntas. Dum intellectus proponit illicitum sub solâ ratione liciti, nonnisi in licitum tendit voluntas, cùm illicitum remaneat ignotum: & ipsa illicitum repudiaret, si notum ei fieret. Vt ergo in ista dispositione voluntas tendat in illicitum, debet esse causa, cur illicitum remaneat ignotum. Tunc enim existens causa ignorantiæ est sibi causa, cur in illicitum tendat.

CXLV. S. AVGVSTINVS non curauit de ratione voluntarij; hęc enim ratio omni peccato tam hominis sani, quàm infirmi, communis est. Sed magis attendens ad hominis infirmitatem considerauit rationem inuoluntarij, & secundùm eam distinxit duplicem ignorantiam; Vnam in quâ nihil est inuoluntarium, dum scilicet adest sufficiens potestas intelligendi, tunc enim ignorantia nonnisi in voluntatem reduci potest siuè directè, dum quis vult non intelligere, siuè indirectè dum negligit addiscere in tempore opportuno. Alia est ignorantia, in quâ aliquid est inuoluntarium ratione cuius non potest reduci in voluntatem, dum scilicet non adest sufficiens potestas intelligendi, eò quòd necesse sit eàm aliquo errore pręueniri. Sicut enim concupiscentia præuenit, ita error præuenit in illis quæ agenda occurrunt intra sphęram istius erro-

tis. Ipsum præueniri errore non est peccatum, sed pœna peccati. Tunc primùm voluntas peccat, quando ex præueniente errore concludit aliquid agendum. Vnde quodammodo voluntarium inuoluntario commiscet. Errat inuitus dum errore præuenitur; errat voluntariè, dum errorem & causat amor & applicat ad opus. Vide TRIVMPHVM THOMISTARVM [m] ex syllogismo practico id elucidantem in Opusculo *de Probabilitate.*

m. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opusc. 5. num. 30.

Quarè ignorantia secundùm necessitatem est error præueniens quæ agenda sunt intra sphæram cuiusdam amoris inordinati, à quo causatur, & applicatur ad opus. v. g. error quo creditur *duellum esse licitum ad reparationem honoris* præuenit voluntatem in quibusdam quæ occurrunt agenda intra sphæram honoris inordinatè amati, & ab amore honoris inordinato causatur. & applicatur ad opus. Ex quâ parte præuenit, *pœna peccati* est, iuxta illud AVGVSTINI *pluens pœnales cæcitates super illicitas cupiditates.* Ex quâ parte ab amore procedit, & applicatur ad opus, à peccato non excusat. *Ex errore praueniente peccare*, infirmitas est naturæ lapsæ, quam non habet ex naturâ instituti hominis, sed ex pœnâ damnati. Istud attendens S. AVGVSTINVS non negat *rationem voluntarij*, quam affirmat D. THOMAS, sed *rationem* reddidit *inuoluntarij commixti*, reducens illam ad peccatum originale, in cuius pœnam à Deo ordinatur.

CXLVI. Vnica distinctio totam rem elucidat, & D. THOMAM S. AVGVSTINO mirè conciliat. Nam si distinxeris ignorantiam in eam, quæ tollitur *applicatione intellectus*, & eam, quæ tollitur *purgatione affectus*, diuersitatem in modo loquendi inter Sanctos illos Doctores Ecclesiæ Soles inuenire poteris, nullam tamen in rei veritate dissensionem.

Poteris quoque reddere rationem, cur nulla sit ignorantia excusans à peccato contra legem naturalem; sit tamen aliqua ignorantia excusans à peccato contra legem supernaturalem. Cognitio legis naturalis habet se ad naturam rationalem sicut quod natum est inesse, & debet. [n] *Quod* autem *natum est inesse & debet, nunquam abesset*, ait D. THOMAS, *nisi propter aliquam causam impedientem.* Causa impediens cognitionem eorum, quæ occurrunt agenda secundùm legem naturalem est aliqua passio aut amor, cui liberè consentimus & adhæremus: & ideò iustè nobis imputatur prædicta ignorantia. At cognitio legis supernaturalis non se habet ad naturam rationalem vt *quod natum est inesse & debet.* Reuelatione fidei eam consequimur. Fides autem ex auditu secundùm Apostolum, [o] & auditus per verbum Christi. Quarè vsquedum aliquis audierit, ignorantia eorum, quæ secundùm legem supernaturalem agenda sunt, nullam habet causam in nobis, ratione cuius iustè possit nobis imputari.

n. 1. 2. q. 75. a. 1.

o. Rom. 10.

CXLVII. Aduersus istam doctrinam de ignorantiâ excusante à peccato contra legem supernaturalem grauissima ex doctrinâ Angelicâ formatur obiectio. Notum est omnibus D. THOMAM docere, infidelem sicut & quemlibet alium peruenientem ad vsum rationis teneri sub peccato mortali ordinare se in debitum finem; quod si quis fecerit, continuò iustificatur, & amicus Dei constituitur. Dixit autem Apostolus, [p] *sine fide impossibile est placere Deo;* cùm ergo iustificatus placeat Deo veluti amicus amico, fidem procul

p. Hebr. 11.

cul dubiò habet. Ex quo vlteriùs sequitur, infidelem carere fide ex suâ culpâ, ac demum ignorantiam legis supernaturalis non excusare eum à peccato.

Agnoscimus Præceptoris nostri Doctoris ANGELICI doctrinam; quam toto decursu vitę suę tenuit eodem semper tenore; Omnis vitæ decursus principio, medio, & fine clauditur. In libris sententiarum quasi in principio eam docuit; in quæstionibus disputatis quasi in medio, sed in summa veluti in fine. Constans igitur est DOGMA illius; & quidem TVTISSIMVM & INCONCVSSVM; contra quod præualere non potest omnis humana ratiocinatio, quantumvis subtilissima. Exurge THOMA, exurge Sol ANGELICE, & dissipentur inimici tui. Exurge, hoc est, Fac me tuis apud Deum meritis exurgere, amictus infuso tuo lumine sicut vestimento, quo illuminentur tenebræ persequentium te, & inuidentium tibi. Rem speciali paragrapho faciemus.

§. VI. *Elucidatur doctrina Angelica de obligatione in primo instanti vsus rationis ordinandi se in debitum finem.*

CXLVIII. CVm verba Angelica suam vim habeant, & nescio quid energiæ ad conuincendum intellectum benè dispositum, primò ea adducemus ex omnibus illis locis, in quibus prǽclarissimam illam doctrinam diuersis temporibus proposuit.

Primò in libris Sententiarum eam sic proponit : q *Non potest esse quòd homo venialiter peccet ante illud tempus, quo vsum rationis habet, vt iam mortaliter peccare possit. Statim autem, vt ad tempus illud peruenit, vel gratiam habet, vel in peccato mortali est; quia si facit quod in se est, Deus ei gratiam infundit. Si autem non facit, peccat mortaliter, quia tunc est tempus, vt de salute sua cogitet; & ei operam det;* q. 2. dist. 42. q. 1. a. 5. ad 7.

Secundò in quæstionibus disputatis de eâ in hunc modum loquitur : r *Postquam verò vsum rationis habent, tenentur salutis suæ curam agere. Quod si fecerint, iam absque peccato originali erunt, gratia superueniente : si autem non fecerint, talis omissio est eis peccatum mortale.* Loquitur de pueris, de quibus iterum ait : s *Postquam habet vsum rationis, peccat mortaliter, si non facit quod in se est ad quærendam suam salutem : si autem faciat, gratiam consequetur, per quam immunis erit ab originali peccato.* Rationem prædictæ obligationis & authoritate S. Scripturæ & ratione probat : t *Dicendum quod licet præcepta affirmatiua communiter loquendo non obligent ad semper, tamen ad hoc est homo naturali lege obligatus, vt primò sit solicitus de sua salute, secundùm illud Matth. 6. Primùm quærite regnum Dei. Vltimus enim finis naturaliter cadit in appetitu, sicut prima principia naturaliter primò cadunt in apprehensione. Sic enim omnia desideria præsupponunt desiderium vltimi finis, sicut omnes speculationes præsupponunt speculationem primorum principiorum.* r. de Malo q. 5. a. 2. ad 8. s. ibid. q. 7. a. 10. ad 8. t. ad 9.

Ter-

Tertiò in SVMMA tot miracula, quot articulos continente, eamdem fine vlla cunctatione ijsdem principijs firmat sententiam docens: * *Primum quod tunc* (cùm vsum rationis habere inceperit) *homini cogitandum occurrit, est deliberare de seipso, & si quidem seipsum ordinauerit ad debitum finem, per gratiam consequetur remissionem originalis peccati. Si verò non ordinet seipsum ad debitum finem secundùm quòd in illa ætate est capax discretionis, peccabit mortaliter, non faciens quod in se est, & ex tunc non erit in eo peccatum veniale sine mortali, nisi postquam totum fuerit sibi per gratiam remissum.*

* 1. 2. q. 89. a. 6.

Et in solutione tertij argumenti ad idem inquit: *Quòd ab alijs peccatis mortalibus potest puer incipiens habere vsum rationis per aliquod tempus abstinere: sed à peccato omissionis prædicta non liberatur, nisi quàm citò potest se conuertat ad Deum. Primum enim quod occurrit homini discretionem habenti est, quòd de seipso cogitet, ad quem alia ordinet sicut ad finem. Finis enim est prior in intentione, & ideò hoc est tempus, pro quo obligatur ex præcepto Dei affirmatiuo, quo Dominus dicit, Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos Zachariæ primo.*

Hæc est ANGELICA Doctrina, quę multis dura videtur, qui non volentes eam audire, abierunt retrorsum. Eleuet se homo supra se, & dignam tanto Doctore sententiam confitens admirabitur. Duo asserit D. THOMAS, primum, *teneri hominem sub mortali ordinare se in debitum finem cum vsum rationis habere inceperit.* Secundum, *quòd iustificabitur, si se ordinauerit.*

CXLIX. Primum credimus ex S. AVGVSTINO desumptum, qui auream illam protulit *a* sententiam. *CVM COEPERIT ANIMA CAPAX ESSE RATIONIS, AVT A SAPIENTE MENTE REGITVR AVT AB ERRORE.* In quibusdam exemplaribus loco ly *regitur* legi *regit*. Sic citaui in TRIVMPHO THOMISTARVM * Opusc. *de Probabilitate.* Nihil refert quomodò legatur ad intentum nostrum.

a. tract. 11. in Ioan. *. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opusc. 5. num. 38.

Quid est à Sapiente regi nisi in finem debitum ordinari, cùm Sapientis sit *ordinare*, nec in finem quemcumque ordinatur, qui à Sapiente mente regitur, sed in finem vltimum, cùm Sapientis sit *in altissimam causam ordinare.* Cùm ergò cœperit anima capax esse rationis, vel, vt ait *D. THOMAS*, cùm vsum rationis habere inceperit, aut in vltimum finem à Sapiente mente ordinatur, aut ab errore regitur, dicit S. AVGVSTINVS, quod idem expressit D. THOMAS alijs verbis inquiens: aut ordinat se in debitum finem aut peccat mortaliter, quia vel in eo quod debet constituit suum finem, vel in aliquo quod non debet.

Nec S. AVGVSTINVS dicit *actum animæ* regi sed ipsam *animam. Regi* est in finem dirigi. Fines particulares sunt huius aut illius actus fines proximi. Finis autem vltimus est finis animæ proximus. Animam igitur regi est in finem suum proximum, qui & vltimus est suorum actuum, dirigi. Aut ergo à Sapiente mente in finem vltimum suorum actuum & sibi proximum dirigitur, aut ab errore. Idipsum aduertit D. THOMAS, dum signanter non *hominis actum* sed *ipsum ait hominem* debere in finem debitum ordinari. Nam primò quod occurrit homini regendum, non est aliquis hominis actus sed ipsemet homo, & ideò dixit D. THOMAS hominem debere de seipso deli-

deliberare, non autem dixit de aliquo hominis actu esse tunc deliberandum.

Loquitur etiam S. AVGVSTINVS planè in nostro casu, nempe de primo instanti, seu tempore, quo incipit vti ratione. Etenim explicat ea verba quæ Christus Dominus IESVS dixit [a] Samaritanæ: *Bene dixisti, quia non habeo virum, quinque enim viros habuisti, & nunc quem habes non est tuus vir.* Quinque viros priores quos anima habuit, dicit esse quinque sensus, his quinque viris cùm ad annos exerendę rationis venerit, vel Sapientem mentem, vel errorem dicit succedere; Sapientia succedit tamquam vir legitimus, error tamquam adulter. Demus AVGVSTINI verba: [a] Ioan. 4.

CL. „ Videtur mihi faciliùs nos posse accipere quinque viros priores animæ, quinque corporis sensus esse. Quando enim quisque nascitur, antequam vti possit mente atque ratione, non regitur nisi sensibus carnis. Anima in puero paruulo quod auditur, quod videtur, quod olet, quod sapit, quod tactu sentitur, hoc appetit aut fugit .... Secundum hos quinque sensus tanquam quinque viros, priùs viuit anima: quia istis regitur.

„ Quarè autem viri dicti sunt? Quia legitimi. A Deo quippe facti, & à Deo donati animæ. Infirma est adhuc quæ istis quinque sensibus regitur & sub istis quinque viris agit.

„ At vbi venerit ad annos exerendę rationis, si eam susceperit optima disciplina & doctrina Sapientię: quinque illis viris ad regendum non succedit, nisi vir verus & legitimus & illis melior, & qui meliùs regat, & qui ad æternitatem regat, ad æternitatem excolat, ad æternitatem instruat. Nam isti quinque sensus non ad æternitatem nos regunt, sed ad ista temporalia, vel appetenda, vel fugienda. Vbi verò intellectus sapientiâ imbutus regere cœperit animam, scit iam non solùm fugere foueam, & ambulare in æquali, quòd oculi ostendunt animæ infirmæ, &c. Non alba & nigra discreturus est sed iusta & iniusta, bona & mala, vtilia & inutilia, castitatem & impudicitiam, hanc vt amet, istam vt vitet: charitatem & odium, in hac vt sit, in illo vt non sit.

„ Hic vir quinque illis viris in istâ muliere non successerat. VBI ENIM NON SVCCEDIT ILLE, ERROR DOMINATVR. NAM CVM COEPERIT ANIMA CAPAX ESSE RATIONIS AVT A SAPIENTE MENTE REGITVR, AVT AB ERRORE: sed error non regit, sed perdit. Post istos ergo quinque sensus mulier illa adhuc errabat, & error eam ventilabat. Error autem iste non erat legitimus vir sed adulter: ideò ei Dominus ait; *Bene dixisti, quia non habeo virum. Quinque enim viros habuisti*: quinque te sensus carnis primò rexerunt. Venisti ad ætatem vtendæ rationis, nec ad Sapientiam peruenisti, sed in errorem incidisti. Ergo post illos quinque viros, *iste quem habes non est tuus vir.* Et quid erat si vir non erat nisi adulter? voca itaque non adulterum sed virum tuum: vt intellectu me capias, non errore de me aliquid falsum sapias.

Hæc S. AVGVSTINVS longè ante D. THOMAM, Doctrinam ANGELICAM

LICAM exponens. Præcessit Magister, sequutus est Discipulus. Quî fieri poterit, vt gemini Ecclesiæ Solis sententia efficacissimâ ratione non fulciatur? Vnam ex verbis vtriusque credimus, saluo meliori iudicio, efficacissimam benè perpendenti, quid sit illa discretio, secundùm quam homo dicitur incipere vti ratione.

CLI. Sol ANGELICVS obligationem ordinandi se in debitum finem probat ex ipsâ ratione finis, qui agenti propter finem priùs occurrit, quam ea quæ ad finem ordinantur. Finis enim est prior in intentione. Indubitatum est istud principium. Omnia alia ordinat homo ad seipsum sicut ad finem. Priùs igitur occurrit ipse homo sibi, quàm alia, quæ ad ipsum ordinantur: & priùs de seipso cogitat, quàm de quibusvis alijs, quando primò fit agens propter finem, hoc est quando incipit vti ratione, & discernere quòd sit aliquis finis propter quem agere oportet; & in quem debeat se ordinare. Et quod iste finis non sit delectabile bonum sensus, sed rationis & intellectus bonum, non sit corporis sed animæ bonum, non actibus per sensum regulatis acquiratur, sed actibus per rationem directis. Antequam hæc nouerit discernere, nondum peruenit ad vsum rationis.

Certum etiam est quòd homo naturaliter velit beatitudinem, id est, perfectionem suam, & quòd efficaciter mouentur ad ea quæ sunt de suâ perfectione. Dum puer est, non aliam nouit perfectionem suam, nisi quam ei ostendunt quinque sensus, vt patet ex S. AVGVSTINO nuper allegato.
Ꝺn. 150. ‡ Tunc incipit vti ratione, quando ad aliam perfectionem, nempe rationis bonum, nouit se ordinatum; vsque dum sciat discernere inter perfectionem suam, quam sensus iudicat, & perfectionem suam quam intellectus diiudicat, nondum incipit vti ratione. Qui vult efficaciter aliquod bonum, & non proponuntur ipsi nisi duo, quę bonitatem amatam possideant, necesse est vt ad vnum de duobus se determinet. v. g. Ponamus quòd non sit aliud dulce præter vinum, & lac; qui efficaciter vult dulce, & non aliud dulce discernit nisi vinum & lac, necesse est vt vel vinum vel lac prosequatur. Eo ipsò quòd non volet lac, volet vinum, & è conuersò. Si tali præcipiatur lac appetendum, euidens est, præceptum illud talem obligare in eo instanti, quo volens dulce, debet se ad vnum de duobus determinare.

CLII. Ita res se habet in præsenti. Est præceptum naturale, quòd homo
b.Zach.1. debeat se ordinare in debitum finem iuxta illud, *b Conuertimini ad me & ego conuertar ad vos.* Tempus quo obligat, non potest non esse illud, in quo necesse sit hominem, vel in finem debitum, vel in finem indebitum se ordinare. Tale tempus, vt dictum est, adducitur, dum homo incipit vti ratione, quia qui quæsiuit huc vsque perfectionem suam per quinque sensus, tunc nouit quærendam esse per intellectum; si perfectio per intellectum quęrenda non placeat, remanet in illâ, quam per quinque sensus quæsiuit. Non enim potest non velle perfectionem suam, ad quam omnia alia postmodùm
c.num. dirigit. Hæc est vis rationis ANGELICÆ, dum ait, *c vltimus finis naturaliter cadit in appetitu.* Homo non potest non velle bonum illud, in quo apprehendit rationem vltimi finis: dum duo tantùm sub istâ ratione apprehenduntur, non potest non ad vnum de duobus se determinare. Conuenientissimè

tissimè igitur pro illo tempore obligabitur lege naturali, ad amplectendum id, quod ratio dictat de duobus amplectendum.

Quarè ad declarandam prædictam obligationem, optimè vtitur *d* verbis Christi : *Primum quærite regnum Dei.* Regnum enim cælorum est vltimus finis propter quem homo conditus est : & ideò prima hominis cognoscentis finem illum sollicitudo debet esse de ordinando se in regnum cælorum. Quilibet etiam experitur primam suam sollicitudinem & deliberatam cogitationem esse de illo, quòd maximè quærit & desiderat. Primum quod cogitat Mercator & inquirit in die, est de lucro suarum mercium. Voluptuosi prima diei sollicitudo est quomodò in bonis ducat diem illum. Si amor rei, quam maximè amamus inferat naturaliter primam nostram sollicitudinem; sequitur quòd vbi est debitum aliquid maximè amandi, ibi quoque est debitum, vt de illo prima sit sollicitudo. Id quod à parte rei est finis vltimus, id maximè à nobis est amandum; ergo vbi primò id cognoscimus, prima nostra sollicitudo debebit esse de illo.

d. Matth. 6.

CLIII. Efficaciam rationis nostrę demonstrant & verba AVGVSTINIANA: *cùm cœperit anima capax esse rationis, aut à sapiente mente regitur, aut ab errore.* Si Mercator in tali horâ constitueretur, vt si in illâ non cogitet nec curam habeat de suis mercibus, iacturam earum faceret, numquid desiderium lucri impelleret ipsum, vt in istâ horâ de suis mercibus cogitaret, & curam haberet. Ergo similiter in illo tempore, quo homo incipit vti ratione desiderium naturale veritatis impellet eum, vt à sapiente mente regatur, ne iacturam illius faciat, dum ab errore regeretur. Lex naturalis se extendit ad omnia ea, quæ homo naturaliter desiderat. Naturalis enim inclinatio est à Deo : omnia ergo ad quę naturaliter inclinamur sunt per se bona, & lex naturalis pręcipit ea esse appetenda, & contraria eorum fugienda. Vide D. THOMAM. *d* Quapropter manifestè concluditur hominem lege naturali obligatum esse, vt à sapiente mente regatur in illo tempore, quo incipit vti ratione, ne ab errore regatur contra inclinationem naturalem, quam habet, ad veritatem. Cerne, CORDATE LECTOR, quomodò Magistro suo sapientissimo vbique consonet fidelissimus discipulus, & ipse sapientissimus, qui & istam tradidit rationem dicens : *e Cùm quilibet teneatur peccatum vitare, & hoc fieri non possit nisi præstito sibi debito fine, tenetur quilibet, cùm primò suæ mentis est compos, ad Deum se conuertere, & in eo finem constituere, & per hoc ad gratiam disponitur.*

d. 1. 2. q. 94. a. 2.

e. De veritate q. 28. a. 3. ad 4.

CLIV. Insurget fortè aliquis dicens obligationem præcepti desumptam ex necessitate vitandi peccatum & errorem esse per accidens; ac proinde efficaciam allatæ rationis non inducere obligationem per se.

Quid tum? dummodo adsit vera obligatio in tempore memorato, semper ratio AVGVSTINIANA & ANGELICA consequetur intentum; voces illam *per se*, aut *per accidens*, de nominibus non disputamus. Verumtamen falsum est eam obligationem *esse per accidens*, quia necessitas vitandi errorem & peccatum desumitur ex ipsa ratione finis & maximè vltimi, in quâ efficacia rationis nostrę fundatur.

CLV. Nec aliquod grauis momenti argumentum formari potest *directè militans*

litans contra doctrinam traditam. Nam illud, quod *primò obijciunt* Aduersarij, nullibi extare præceptum conuertendi se ad Deum in primo instanti vsus rationis, solutum manet ex dictis; Nam lex naturalis extat, quâ obligatur homo ad ordinandum se in debitum finem; quam obligationem intimant etiam eloquia sacra, in quibus præcipitur, vt ad Deum conuertamur. Tempus verò istius obligationis adduci à primo vsus rationis instanti, efficacissimè vt credimus, probat ratio AVGVSTINIANA & ANGELICA. Imò sufficeret id determinasse Solem Angelicum, nullo Sanctorum Patrum reclamante. Cùm enim TVTISSIMA & INCONCVSSA declarauerit Sedes Apostolica D. THOMÆ dogmata, non veremur cum doctissimis N. Salmanticensibus dicere: *f quòd non minoris facienda est authoritas D. THOMÆ quoad intelligentiam sacræ Scripturæ, quàm AVGVSTINI, Hieronymi, Gregorij, aut alicuius alterius ex Ecclesiæ Doctoribus: ex quorum operibus potiùs, quàm ex proprio marte credendum est illum suam expositionem & intelligentiam desumpsisse. Quod si exponente ita Ambrosio, Hieronymo, aut Augustino nullus impunè intelligentiam reijceret, cur reijcienda erit expositio D. THOMÆ, per quem Hieronymus, Augustin. & Ambros. & cæteri Ecclesiæ Patres apertiùs & formaliùs nobis loquuntur?*

f. tract. de peccatis disp. 20. n. 3.

CLVI. Quod *secundò obijciunt* neminem recordari talis adimpletionis, dicimus neminem etiam recordari se non adimpleuisse. Certum tamen est quosdam adimplere, & quosdam non adimplere. Abstrahamus à præcepto. Certum est quosdam esse qui in isto instanti ordinant se in debitum finem, & quosdam esse, qui non ordinant se in debitum finem. Obliuio succedens non tollit, quod factum fuit. Peccatum istius omissionis inter occulta reponitur, de quibus dicitur, *g ab occultis meis munda me.* Intercedit hìc ignorantia facti, quę quemlibet excusat ab obligatione confitendi peccatum, & de eo specialiter dolendi. Sufficit confessio & dolor generalis omnium peccatorum suorum ad illius expiationem. Vnde nullus debet esse anxius de præterita omissione: quia in primâ perfectâ contritione, aut in primâ debitè factâ confessione fuit ei deletum. Humiliet se homo, & non superbè velit sine peccato esse; sed sępius cum Propheta Regio, Sanctissimisque viris dicat Deo *Delicta quis intelligit, ab occultis meis munda me, & ab alienis parce seruo tuo*; & in pace erit, iactans cogitatum suum in Deo salutari suo.

g. Psal. 18.

CLVII. Quęret alius, An qui non adimpleuit præceptum, teneretur posteà adimplere, maneatque semper in peccato, imò sit & actu peccans, donec de facto adimpleuerit, sicut qui tenetur ad restituendum aliquid, peccat semper actu, quamdiu non restituit? Soluit istam quęstionem D. THOMAS suprà *h* dicens: *Quòd ab alijs peccatis mortalibus potest puer incipiens habere vsum rationis per aliquod tempus abstinere; sed à peccato omissionis prædictæ non liberatur nisi quàm citò potest se conuertat ad Deum.* Solutio in hoc consistit, quòd D. THOMAS concedat puerum incipientem habere vsum rationis posse per aliquod tempus abstinere ab alijs peccatis mortalibus: ex quo sequitur, quod Relatio ad vltimum finem non sit debita nisi in primo instanti; quia ad vitandum singula peccata mortalia sufficit relatio ad aliquem finem

h. num. 148.

proxi-

proximum alicuius actus particularis. Puer ergo qui non impleuit præceptum factus est in primo instanti peccator; & remanet in sequentibus instantibus auersus per proprium actum ab vltimo fine, ad quem non aliâ obligatione redire tenetur, quàm eâ, quę communis est omni peccatori, de qua, fauente Deo, in libris *de pœnitentia* dicturi sumus.

Dixi argumenta non esse grauis momenti, quæ *directè militant* contra doctrinam Angelicam: sunt enim quędam difficilia, quę tangunt qualitatem supradictæ in finem debitum ordinationis, & nexum illius cum gratia iustificante. Quibus damus paragraphum sequentem.

§. VII. *Qualitas conuersionis supradictæ, & connexio illius cum iustificatione.*

CLVIII. Diuersi diuersa de vtroque sentiunt, non satis Angelica ponderantes verba, nec punctum humanæ tangentes infirmitatis. Vtrumque clarè expressit D. THOMAS. Nam qualitatem conuersionis significat dicens: [i] *Si verò non ordinet seipsum ad debitum finem secundùm quòd in illa ætate est capax discretionis, peccabit mortaliter, non faciens quod in se est*, &c. i. supra num. 148.
Coniunctionem istius conuersionis cum iustificatione posuit in eo, quòd Deus gratiam iustificantem non denegat facienti quòd in se est, ait enim: [l] *Si facit quod in se est, Deus ei gratiam infundit*; rursus: *peccat mortaliter si non facit quod in se est ad quærendam salutem: si autem faciat gratiam consequetur, per quam immunis erit à peccato originali.* Primum testimonium est ex libris sententiarum. Secundum testimonium ex quæstionibus disputatis desumitur. Vt cognoscatur, quàm[l] sibi constans fuerit in ea sententia: tertium dabimus testimonium ex Summâ; in qua ait: [m] *Si quidem seipsum ordinauerit ad debitum finem, per gratiam consequetur remissionem peccati originalis*; puerum sic seipsum ordinantem facere quod in se est, manifestat alterum membrum. *Si verò non ordinet seipsum ad debitum finem secundùm quòd in illa ætate est capax discretionis peccabit mortaliter, non faciens quod in se est.* Non ordinans seipsum non facit quod in se est; ergo ordinans seipsum facit quod in se est. Non ordinans seipsum peccat mortaliter, quia non facit quod in se est: ergo ordinans seipsum consequetur remissionem peccati originalis, quia facit quod in se est. Quarè constans & indubitatum Solis Angelici axioma est, *Deum non denegare gratiam iustificantem facienti quod in se est.* Et fundatur in celebri alio sæpius ex D. THOMA decantato proloquio; *Deum quantum est in se paratum esse dare omnibus gratiam, eosque solos illâ priuari, qui illi impedimentum præstant.*

l. supra num. 148.

m. supra num. 148.

CLIX. Nec huic ANGELICO axiomati contrariatur, quòd ipse D. THOMAS quærens expressè in prima secundę, [n] *Vtrum necessariò detur gratia se præparanti ad gratiam, vel facienti quod in se est?* Respondeat, quòd præparatio secundùm quod est à libero arbitrio nullam necessitatem habet ad gratię consequutionem, & secundùm quòd est à Deo mouente habet necessitatem ad id, ad quod ordinatur à Deo. *Vnde si ex intentione Dei mouentis est quòd* n. 1. 2. q. 112. a. 3.

homo, cuius cor mouet, gratiam consequatur, infallibiliter ipsam consequitur secundùm illud Ioan. 6. Omnis, qui audiuit à Patre & didicit, venit ad me. Non, inquam, hæc quidquam detrahunt isti axiomati *Deus non denegat gratiam facienti quod in se est*; quia non negant connexionem gratiæ cum faciente quod in se est, sed causam connexionis assignat intentionem Dei mouentis, non liberum arbitrium. Vtrumque assertum coniungamus, & dicamus, *Quibus Deus intendit dare gratiam, eos mouet seu prædeterminat ad faciendum quod in se est. Quibus non intendit dare gratiam, eos non mouet ad faciendum quod in se est.* In istâ luce verificatur, & quòd Deus non denegat gratiam facienti quod in se est, & quòd ex intentione Dei mouentis oriatur illa connexio, non ex libero arbitrio. Sic verum semper vero consonat: sic ab omni *Molinismo* expurgatur doctrina ANGELICA; sic doctrina discipuli fit in omnibus doctrina Magistri.

Nam vt §. 4. Funiculi secundi dictum est, veritas doctrinæ AVGVSTINIANÆ sufficienter saluatur cum indigentiâ GRATIÆ VICTRICIS ET PRÆDETERMINANTIS. Doctrina igitur non solùm ANGELICA, sed & in omnibus AVGVSTINIANA erit, si dicatur. Deus eos pueros incipientes ratione vti gratiâ suâ VICTRICE & PRÆDETERMINANTE præuenit ad faciendum quod in se est, quibus gratiam intendit dare iustificantem. Quibus verò intendit denegare, eos gratia suâ victrice & prædeterminante non præuenit ad faciendum quod in se est; quos autem non dictâ gratiâ præuenit ad faciendum quod in se est, illi impedimentum gratiæ iustificanti ponunt, dum sequentes suam concupiscentiam, in qua enutriti sunt, sinunt se ab errore regi.

Quid ibi non AVGVSTINIANVM? Quid ibi non ANGELICVM? saluatur verbum S. AVGVSTINI dicentis: *cùm cœperit anima capax esse rationis aut à sapiente mente regitur, aut ab errore*; GRATIA VICTRICE faciente quòd à sapiente mente regatur; iustitiâ vindice ordinante quòd ab errore regatur. Saluatur verbum S. THOMÆ asserentis: *Præparans se ad gratiam faciendo quod in se est, infallibiliter illam consequitur*: non quia libero arbitrio determinante diuinam motionem se præparat faciendo quod in se est; sed quia diuina motione determinante liberum arbitrium ad faciendum quod in se est se præparat.

CLX, Recolenda hic est doctrina TRIVMPHI THOMISTARVM in perpetuum firmati, * in qua omnes *Molinistarum* cauilli eliduntur: motio Dei & liberum arbitrium præparant voluntatem, non sola Dei motio, nec solùm liberum arbitrium, sed motio Dei cum libero arbitrio, & liberum arbitrium cum motione Dei. Nullus sanè mentis negare id potest; nec vllus impugnatorum S. AVGVSTINI id vnquam negauit. Vt ergò S. AVGVSTINVS separetur à suis impugnatoribus, vtque vera Christi gratia, ab illa quæ non est discernatur, non sufficit hoc docere; sed oportet duos modos operandi distinguere, vnus quo motio Dei & liberum arbitrium præparant voluntatem, ita vt motio Dei sit causa, cur liberum arbitrium hic & nunc præparet voluntatem: alter, quo liberum arbitrium & motio Dei præparant voluntatem, ita vt liberum arbitrium sit causa, cur motio Dei hic & nunc præpa-

* THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 3. aduersus R. P. de *Fournesteaux* c. 2.

præparet voluntatem. Si primum dicis, gemino Ecclesiæ Soli adhæres; si secundum impugnatoribus S. AVGVSTINI consentis: si primum confiteris & veram Christi agnoscis gratiam, si secundum, ipsam ignoras. Primum docens S. THOMAS optimè intulit necessariam*connexionem gratiæ iustificantis cum faciente quod in se est non oriri ex libero arbitrio, sed ex motione Dei intendentis dare gratiam. Secundum docens *Molina*, necessariam connexionem gratiæ iustificantis cum faciente quod in se est, viribus liberi arbitrij non Dei motioni cogitur adscribere.

CLXI. Cerne, CORDATE LECTOR, quomodò axioma istud in Scholis celeberrimum; *Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam*, in vno sensu sit AVGVSTINIANVM & ANGELICVM; in altero sensu sit impugnatorum S. AVGVSTINI & *Molinianum. Si*separaueris pretiosum à vili quasi os meum eris*, dicit veritas: [a] os ergo erimus veritatis, hoc est, veritatem loquemur, si sensum AVGVSTINIANVM & ANGELICVM amplectendo nos separauerimus à sensu impugnatorum S. AVGVSTINI & *Moliniano*. Recta iudicate Filij hominum. [b] Recta, inquam, iudicate, qui humano spiritu legitis AVGVSTINVM, spernentes infusum ANGELICI Solis lumen; & nunc cernite annon AVGVSTINVS in THOMA legendus sit? *Si verè iustitiam loquimini*, [c] dabit vobis Dominus *panem arctum*, hoc est AVGVSTINVM in THOMA contractum & non facietis auolare ab AVGVSTINO vltra Doctorem suum. DOCTOR est AVGVSTINI S. THOMAS, nec ideò discipuli amittens conditionem. Cordatos docet AVGVSTINVM, in eorum intellectu eum quodammodò generans & parturiens. Docere autem non posset, nisi priùs didicisset. *Si verè iustitiam loquimini*, THOMAM reddite AVGVSTINO hoc est discipulum reddite Magistro; & AVGVSTINVM reddite THOMÆ, hoc est, occulta gratię enuntiantem, quæ naturam videntur destruere, reddite suo DOCTORI interpreti gratiam cum naturâ *tutissimè & inconcussè* concilianti.

a. Hierem. 15.

b. Psal. 57.

c. Psal. 57.

CLXII. Qualitas conuersionis ex *principio eliciente* petenda est. In quo amor proportionatur cognitioni, vt si cognitio sit supernaturalis siue per aliquid viribus naturalibus intellectus superadditum, ita & amor erit supernaturalis, hoc est, per aliquid superadditum viribus voluntatis naturalibus. Omnis cognitio reducitur ad duas, vel eam, quæ lumine naturali rationis perficitur, vel eam, quam fides reuelat: sic & omnis amor ad duas reducitur dilectiones, vel eam, per quam ratio operatur, vel eam, per quam fides operatur. Dictum est, quòd connexio gratię iustificantis cum faciente quod in se est, non oriatur ex libero arbitrio, sed ex motione Dei intendentis dare gratiam. Nihil igitur refert ad infallibilem gratiæ consequutionem, quâ dilectione debiti finis Deus prædeterminet liberum arbitrium ad faciendum quod in se est. Nam si Deus intendens dare huic puero gratiam iustificantem prædeterminet illum ad dilectionem debiti finis per quam ratio operatur, non minùs infallibiliter puer iste consequetur gratiam iustificantem, quam alter puer, quem Deus intendens ei dare gratiam prædeterminaret ad dilectionem debiti finis, per quam fides operatur. Non enim dilectio debiti finis per quam fides operatur habet necessariam connexionem cum gra-

gratia iustificante, nisi ex motione Dei intendentis eam dare: cùm similis dilectio inueniatur in habentibus fidem informem.

g. supra num. 148. CLXIII. Docuit hoc Sol Angelicus, dum dixit: *g Si verò non ordinet seipsum ad debitum finem secundùm quod in illa ætate est capax discretionis, &c.* Quasi diceret, si lumine rationis discretionem consequatur, & non ordinet seipsum dilectione debiti finis, per quam ratio operatur, peccabit mortaliter non faciens quod in se est. Si autem lumine fidei discretionem habeat, & non ordinet seipsum dilectione debiti finis, per quam fides operatur, peccabit etiam mortaliter non faciens quod in se est. Quarè obligatio est in puero ordinandi seipsum ad debitum finem *secundum quod in illa ætate est capax discretionis*, quæ capacitas attenditur penes lumen, quo discernit debitum finem. Eo modo quo Deum siuè finem debitum cognoscit, tenetur se ad illum conuertere. Nam quod benè notandum est, puer non censetur vsum rationis habere, vsque dum sciat discernere finem, quem debet amplecti, à fine, quem debet fugere. Si solo rationis lumine id discernat, solo amore naturali ex parte *principij elicientis* conuertet seipsum in debitum finem; si lumine fidei id discreuerit, & amore supernaturali tenebitur conuertere seipsum in debitum finem. Dixi *amore naturali ex parte principij elicientis*, quia ex parte *principij applicantis* oritur ex motione Dei intendentis dare gratiam; quæ Dei motio est GRATIA VICTRIX & PRÆDETERMINANS ordinans dilectionem naturalem in finem supernaturalem, vt diximus suprà. *b*

b. Funiculo 2. §. 5.

CLXIV. Vna superest difficultas, dum discretio fit in puero solius rationis lumine; quia tunc sine fide iustificatur, cùm tamen scriptum sit, *i sine fide impossibile est placere Deo.* Facilis est solutio, si consideretur non maiorem fidei necessitatem ad placendum Deo posse ex prædicto testimonio colligi, quàm necessitas Baptismi ad salutem colligitur ex illis verbis; *l Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei:* & quàm necessitas Eucharistiæ ad vitam æternam colligitur ex alijs Christi verbis: *m Nisi manducaueritis carnem Filij Hominis, & biberitis eius sanginem, non habebitis vitam in vobis.* Nonobstantibus istis testimonijs de baptismo & Eucharistià Sol Angelicus cum omnibus Theologis docet; *n quòd res alicuius Sacramenti haberi potest ante perceptionem Sacramenti, ex ipso voto Sacramenti suscipiendi. Vnde ante perceptionem huius Sacramenti (Eucharistiæ) potest homo habere salutem ex voto percipiendi hoc Sacramentum: sicut & ante baptismum ex voto baptismi.*

i. Hebr. 11. l. Ioan. 3. m. Ioan. 6. n. 3. p. q. 73. a. 3.

CLXV. Similiter in præsenti dico, quòd placere Deo, & iustificatio, quæ *res fidei* aliqualiter dici possunt, ante fidem habentur ex ipso voto fidei contento in conuersione ad debitum finem, quam facit puer solo lumine rationis. Vnde ad veritatem Apostolici testimonij sicut ad veritatem verborum Christi sufficit, quòd *sine fide vel fidei voto impossibile est placere Deo.* Ad euidentiam istius voti consideranda est infirmitas humana, quæ, vt dixi supra, *o* non ex supernaturalitate principij elicientis causatur, sed ex insufficientia principij applicantis propter impedimentum concupiscentię præuenientis: quæ insufficientia tam in principio eliciente naturali, quàm in principio eliciente super-

o. Funic. 2. §. 4 & 5.

supernaturali inuenitur. Tota hominis infirmi difficultas est in abijciendo sensibilium delectationes, in quibus primò enutritur, & assuefit. Qui propter præceptum ore Ducis datum, & Regis imaginem colendam abstraheret se ab eo quod diligit, ipsum multò magis faceret propter præceptum ore Regis datum, & propter ipsam Regis personam. Quod enim motiuo decem aureorum facimus, hoc indubiè propter centum aureos faceremus.

CLXVI. Præceptum legis naturalis est in ordine ad Deum quasi præceptum ore ducis datum; & iustitia, quam ratio dictat, est quædam Dei imago & participatio; Præceptum fidei, seu legis supernaturalis est præceptum ore Dei datum, & iustitia, quam fides dictat, est Deus in propria persona. Puer ergo, qui incipiens vti ratione, reuocat se à sensibilibus vt seruet præceptum legis naturalis & inhæreat iustitiæ, quam ratio dictat, multò magis reuocaret se à sensibilibus, Deo obediret & ei adhæreret, si hoc foret ei reuelatum. Hanc animi præparationem dicimus quoddam votum fidei implicitum; si tamen adiunxeris, quòd fiat ex motione Dei intendentis dare gratiam, siuè ex auxilio GRATIÆ VICTRICIS & PRÆDETERMINANTIS: Tunc enim non ex meritis dilectionis, per quam ratio operatur, sed virtute Dei mouentis puer ille ad fidem ordinatur, eo quasi modo, quo de pueris dicit D. THOMAS: *p Ex hoc ipso quòd pueri baptizantur ordinantur per Ecclesiam ad Eucharistiam, & sic sicut ex fide Ecclesiæ credunt, sic ex intentione Ecclesiæ desiderant Eucharistiam.* Ita ex hoc ipso, quòd puer faciat quòd in se est prædeterminatus à Deo intendente ei dare gratiam, ipsa dilectio debiti finis, per quam ratio operatur, ordinatur ad fidem, & est quędam virtualis habendi fidem voluntas, propter quam fidem habendam multò magis seipsum à delectatione sensibilium reuocaret.

p. 3. p. q. 73. a. 2.

CLXVII. Quibus omnibus soluta manet obiectio suprà formata: *q Puer* enim inter infideles natus, qui solo fidei voto, ad sensum quem diximus, iustificaretur; inuincibiliter ignorat ipsam fidem vsquedum de ea aliquid audierit. Vnde qui non iustificatur, solùm suâ culpa caret fidei voto, non ipsâ fide: & sic remanet infidelis negatiuè. Ecce quam *facile est in oculis Dei subitò honestare pauperem*: *r* Tota illa difficultas ANGELICÆ doctrinæ, *de obligatione conuertendi se ad Deum in primo instanti vsus rationis, & de iustificatione conuertentis se*, quæ discipulorum torsit ingenia, remanet euacuata, & (quòd quibusdam paradoxum reputabatur) DOCTRINÆ AVGVSTINIANÆ indissolubiliter coniuncta. Benedictus Deus, qui dedit mihi intellectum. Nec ideò melior sum. Etenim sum id quod sum in oculis Dei, & nihil ampliùs. Pauperem autem in virtutibus & amore Dei me nouit Dominus. Propter eà preces CORDATI LECTORIS, cui hæc placebunt, humiliter imploro, vt Deus secundùm magnam misericordiam suam det mihi GRATIAM VICTRICEM & PRÆDETERMINANTEM, quâ castigem corpus meum, & in seruitutem redigam, ne cum alijs concordem SS. AVGVSTINI & THOMÆ doctrinam prædicauero, ipse concordem eorum charitatem non imitando reprobus efficiar.

q. num. 147.

r. Eccl. 11.

§. VIII. *Pro-*

§. VIII. *Profundiùs & ſubtiliùs memorata ANGELICI Solis doctrina elucidatur.*

CLXVIII. TVtiſſimum & inconcuſſum gemini Eccleſiæ Solis dogma, videlicet, *Deus infundit gratiam iuſtificantem facienti quod in ſe eſt*, duplici ſenſu ex parte *facientis* explicuimus; vno, quo dilectione debiti finis, per quam ratio operatur, facit quod in ſe eſt; alio, quo dilectione debiti finis, per quam fides operatur, facit quod in ſe eſt, & in vtroque ſenſu verificari demonſtrauimus. Nunc duplicem eiuſdem axiomatis ANGELICI ſenſum ex parte Dei infundentis gratiam exponemus. Primus ſenſus eſt, quòd Deus priùs prædeterminet hominem ad dilectionem debiti finis, per quam facit quod in ſe eſt; priùs dico non *tempore*, ſed *naturâ* : Deinde homini diligenti debitum finem, ſeu facienti quod in ſe eſt infundat gratiam iuſtificantem; ita vt infuſio gratię iuſtificantis ſit terminus illius quaſi motus, quo homo diligendo debitum finem facit quod in ſe eſt. Ad illum modum, quo illuminatio eſt terminus motus localis. Fingamus ſolem habere virtutem conuertendi ad ſe faciem ab eo auerſam. Priùs Sol conuerteret ad ſe faciem auerſam, quàm eam illuminaret & motus conuerſionis in facie antecederet lumen in eâ à Sole diffuſum. Ita Deus priùs conuertit hominem à ſe auerſum prædeterminando eum ad faciendum quod in ſe eſt dilectione debiti finis; quàm eum gratia iuſtificante illuminet; & dilectio debiti finis antecedit in homine gratiam iuſtificantem à Deo infuſam. Hic ſenſus planus videtur, nec intellectu difficilis, & ideò plures, etiam in Schola D. THOMÆ, eum amplectuntur, qui volunt dilectionem debiti finis, quæ eſt vltima ad gratiam diſpoſitio, non eſſe à gratia iuſtificante.

CLXIX. Secundus ſenſus profundior eſt & ſubtilior, videlicet, quòd Deus eâdem actione, quâ infundit gratiam, eâdem applicat eam, vt eliciat in libero arbitrio dilectionem debiti finis, per quam facit homo quod in ſe eſt; ita vt ipſum *facere quod in ſe eſt*, ſit effectus gratię iuſtificantis. In priori ſenſu principium eliciens dilectionem eſt liberum arbitrium, vel aliquid ei ſuperadditum, quod à GRATIA VICTRICE prædeterminatur ad dilectionem debiti finis, quam ſequitur gratia iuſtificans. In hoc ſecundo ſenſu principium eliciens dilectionem eſt gratia iuſtificans, quę à GRATIA VICTRICE prædeterminatur ad eliciendum in libero arbitrio dilectionem debiti finis, non quam ſequitur gratia iuſtificans, ſed quę à gratia iuſtificante procedit. Et in hoc ſecundo ſenſu verificatur axioma Angelicum, quòd *Deus det gratiam facienti quod in ſe eſt*, ſicut verificatur quòd *Deus dat GRATIAM VICTRICEM conſentienti.* Nam veluti conſenſus non præcedit GRATIAM VICTRICEM, ſed ab ea infertur & ſine eâ non datur. Ita dilectio facientis quod in ſe eſt, non præcedit gratiam iuſtificantem, ſed ab eâ per GRATIAM VICTRICEM applicatâ infertur; nec ſine gratiâ iuſtificante datur. Et ſimile in ſole foret, ſi ſol non per aliam actionem, ſed per ipſam illuminationem conuerteret ad ſe faciem ab eo auerſam.

CLXX. Hic

CLXX. Hic secundus sensus ANGELICVM sapit intellectum; Primus autem non videtur D. THOMA dignus, cùm plerisque eius principijs aduersetur. A secundo incipiemus. Certum est quòd Deus possit gratiam in primo instanti suę effusionis applicare ad eliciendum modo sibi competenti dilectionem debiti finis in libero arbitrio; ita Angeli, & ipsum Angelorum caput Christus Dominus eam receperunt. Tunc gratia iustificans non secundùm se, sed modificans motionem Dei prædeterminantem inducit infallibiliter dilectionem debiti finis in libero arbitrio. Aliud ex hoc certo principio non minùs certum sequitur, nempe, quòd Deus intendens dare gratiam iustificantem adulto, & volens vt eam habeat libero arbitrio conuertente se in Deum & gratię consentiente; non necessitatur, vt faciat priùs liberum arbitrium se in Deum conuertere, & gratię consentire, sed potest dare gratiam iustificantem, quæ modificans Dei motionem inducat liberi arbitrij conuersionem & consensum. Propria liberi arbitrij dispositio est consensus; sicut propria ignis dispositio est calor. Quomodocumque calor sit in aliquo semper verificatur, quod sit in illo dispositio ad ignem: ita quomodocumque liberum arbitrium consentiat gratię, semper est verum, quòd sit in libero arbitrio dispositio ad gratiam. Deus ergo dans gratiam iustificantem inducentem liberi arbitrij consensum, dat gratiam cum sua dispositione. Excellentior virtus est in agente, qui vna actione introducit formam cum sua conuenienti dispositione, quàm sit virtus agentis, qui priùs vnâ actione debet disponere materiam, & per aliam actionem formam inducere. Quapropter manifestum est hunc secundum modum dandi gratiam iustificantem, magis attollere diuinam potentiam, quàm primum; & ideò diximus ANGELICVM sapere intellectum, quem *benè de Deo scripsisse*, veritas perhibuit.

CLXXI. Primum modum dandi gratiam iustificantem plerisque D. THOMÆ principijs aduersari non intendimus probare, sed solùm manifestare principia, quibus aduersatur: eorum probationem reseruantes in libris *de Pœnitentia*, quos modò concepimus, & dum Deo placuerit, parturiemus. Principium D. THOMÆ est, quòd vltima dispositio necessitans ad formam sit à forma. Quod dispositio antecedens coniungatur formę est per accidens, quia scilicet cum tali dispositione non stat subiectum. v. g. *calor vt duo* in stuppâ infert formam ignis, quia stuppâ corrumpitur cum tali calore, & cùm materia stuppę non possit esse sine forma, succedit forma ignis. Si *calor vt duo* ponatur in ligno viridi non sequetur forma ignis, est ergò per accidens coniunctus formę ignis. Sic omnis dilectio antecedens gratiam iustificantem per accidens ei coniungitur; non potest ergo esse vltima dispositio, quę est necessitas ad gratiam, nisi infringatur prædictum principium.

Secundum Principium apud D. THOMAM indubitatum est, quòd ille actus, qui in instanti infusionis gratiæ est vltima ad gratiam dispositio, sit etiam meritorius gloriæ & gratiæ augmenti. Quòd non potest stare secundùm primum modum dandi gratiam iustificantem, quę est omnis meriti principium.

Tertium ANGELICI Solis datur principium, cum quo componi non potest primus modus dandi gratiam iustificantem. Docet D. THOMAS quòd

sine

ſine gratia iuſtificante peccatum non remittitur, nec quidem de potentiâ abſolutâ. Suſtineri hæc doctrina non poteſt, ſi detur aliqua dilectio, ſeu conuerſio, quæ non ſit à gratia iuſtificante, ſed ad quam gratia iuſtificans infallibiliter ſequitur. Ratio eſt manifeſta. Dilectio, ſeu conuerſio, ad quam infallibiliter ſequitur gratia iuſtificans, eſt ex naturâ ſuâ incompoſſibilis cum peccato mortali, vt manifeſtum eſt in via D. THOMÆ aſſerentis incompoſſibilitatem gratiæ iuſtificantis cum peccato mortali: ergo & principium illius dilectionis erit incompoſſibile cum peccato mortali: ſiquidem Thomiſtis notum eſt nihil haberi in effectu, quod non præcontineatur in cauſa, iuxta illud tritum, *nemo dat quod non habet*; quod igitur non habet incompoſſibilitatem cum macula peccati mortalis, non poterit illam dare ſuæ actioni. Neceſſarium eſt igitur, quòd dilectio habens incompoſſibilitatem cum omni macula peccati mortalis oriatur à principio aliquo habente huiuſmodi incompoſſibilitatem: quod principium eo ipſo erit iuſtificans gratia.

CLXXII. Quæ ratio efficaciſſimè probat nullam poſſe dari dilectionem remiſſiuam peccati, niſi oriatur ex principio remiſſiuo peccati, quod dicimus eſſe gratiam iuſtificantem. Subtilitate Angelicâ id penetrans D. THOMAS non alio dolore aſſeruit remitti peccatum ſine Sacramento, quàm eo, qui à gratia Sanctificante cauſatur: Omnem verò alium dolorem, ſicut & omnem amorem antecedenter ad gratiam iuſtificantem, poſſe cum macula peccati mortalis componi. Quod facillimè concipies, ſi aduerteris, eumdem ſpecie amorem, qui cauſatur à gratia iuſtificante, poſſe effici ſine gratia iuſtificante: ac proinde duo iſta, *incompoſſibilitas cum macula peccati mortalis, & ratio merendi* nulli amori competunt ex ſua ſpecie, ſed cuilibet amori in ſua ſpecie, iſta duo accidunt, ſicut calori in ſua ſpecie accidit eſſe carnis productiuum. Cum quo ſtat, quòd ſicut calori provt eſt dimanans ab anima per ſe competit eſſe carnis productiuum: ita amori debiti finis provt eſt à gratia iuſtificante per ſe competit eſſe remiſſiuum peccati & eſſe meritorium.

Amor autem iuſtitiæ ſiuè debiti finis, ex ſua ſpecie habet quòd ſit diſpoſitio ad gratiam; ſicut calor ex ſua ſpecie habet quòd ſit diſpoſitio ad ignem. Nam ex tendentia in obiectum habet amor quòd ſit diſpoſitio ad gratiam; ſi tendat in obiectum ſupernaturale eſt diſpoſitio per ſe, proportionata, & eiuſdem ordinis: ſi verò tendat in obiectum naturale eſt diſpoſitio per accidens, id eſt remouendo prohibens, improportionata, & inferioris ordinis, ſicut mollities in cerâ eſt diſpoſitio ad figuram artificialem candelę. Quantumcumque mollificata fuerit cera nullam tamen habet neceſſitatem, aut debitum ad figuram artificialem, ſed ipſa cera adhuc mollificata remanet in potentia obedientiali ad formam candelæ. Verùm provt mollities illa inducitur ab artifice, eam neceſſitatem ad formam candelę habebit, quam ipſe artifex voluerit. Sic eſt de actibus naturalibus, qui non extrahunt ſubiectum de potentia obedientiali ad gratiam iuſtificantem, ſed ſolùm eam habent cum gratia iuſtificante connexionem, quàm Deus ipſe voluerit. At actus ſupernaturales extrahunt ſubiectum de potentialitate obedientiali ſicut diſpoſitiones naturales faciunt quòd ſubiectum non ſit amplius in pura potentia ad formam naturalem.

CLXXIII. Ex his omnibus *colliges primò* mutuam gratiæ, & actuum, qui sunt ab illa in instanti suę infusionis dependentiam; secundùm quam subtiliter, profundè, & cum fundamento in re Schola ANGELICA distinguit diuersas in diuerso genere causę prioritates. Non enim aliud est prioritas naturę quàm realis dependentia. Illud à quo aliquid dependet realiter in genere causę materialis, dicitur provt fundat huiusmodi conceptum, prius in isto genere eo, quod dependet; & sic in alijs causarum generibus. Actus liberi arbitrij habent ex suâ specie quòd sint dispositiones ad gratiam iustificantem, vt dictum est, non à gratia iustificante, à qua tamen habent existentiam, dum ab illâ procedunt. Quarè in suo *esse*, non verò in eo quòd *dispositiones sunt*, dependent realiter à gratia iustificante; quæ dependentia est in genere causę formalis, efficientis, & finalis; propterea in triplici illo genere causæ dicitur gratia iustificans, eiusque infusio prior motibus liberi arbitrij, qui sunt ab eâ.

Nullam video implicantiam cur Adulto peccatori sine vllo eius actu non possit infundi gratia iustificans, quę tollat omnem peccati maculam, cùm ista gratia sit quædam virtualis conuersio in Deum, id est, præhabens omnem actualis conuersionis perfectionem, quę nonnisi vt est à gratiâ iustificante habet esse remissiuam peccati. Verumtamen natura habentis actus sui dominium, exigit connaturaliter, vt nihil de ipso disponatur, nisi ipso consentiente. Quod si ipso dissentiente fiat, vertitur ipsi in pœnam. Quarè vsque dum liberum arbitrium suis actibus gratiæ iustificanti consentiat, ipsa non existit connaturaliter in habente liberum arbitrium, nec suauiter à Deo Infunditur. Ad hoc igitur, quòd gratia iustificans recipiatur connaturaliter ab habente liberum arbitrium, & suauiter à Deo infundatur, dependet realiter ab actibus liberi arbitrij, quæ dependentia, cùm sit in recipi, est in genere causæ materialis, propterea actus liberi arbitrij in illo genere causæ dicuntur priores gratiâ iustificante connaturaliter receptâ, & suauiter infusâ: sed de his latiùs in libris *de Pœnitentia*.

Colliges secundò optimè distinxisse TRIVMPHVM THOMISTARVM *a* duas ad iustificationis gratiam dispositiones in eo, quòd ea quæ sine Sacramento sufficit, procedat à gratiâ sanctificante; quæ verò cum Sacramento, & non sine illo, sufficit, procedat à solo auxilio GRATIÆ VICTRICIS ET PRÆDETERMINANTIS antecedenter ad gratiam. Nam per illam dispositionem, quæ est à solo GRATIÆ VICTRICIS auxilio, homo non facit quod in se est: quia ad hoc requiritur, vt omne quod debet faciat; debet autem non tantùm actuales affectus sed etiam omnes habituales Deo vt vltimo fini subijcere; siuè quod idem est, debet non solùm in voto & desiderio, sed reipsâ præferre Deum omnibus. Actus procedens à solo GRATIÆ VICTRICIS auxilio, solos affectus actuales subijcit Deo & solùm in voto & desiderio, nondum verò reipsâ præfert Deum omnibus. Propter quod nullam habet cum gratia iustificante connexionem, nisi eam, quam dederit ipsi Sacramentum. Consulè TRIVMPHVM.

a. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opusc. 4. *de Contritione* cap. 2. §. 5. & c. 5. §. 6.

ALTERA PARS FVNICVLI TERTII.

De Fouea Molinæ.

§. IX. *Quâ ratione in eamdem cum MOLINA foueam ceciderit* IANSENIVS?

CLXXIV. TRansiuimus per ignem *Baij* à quo spreto lumine ANGELICO læsus fuit IANSENIVS. Transeamus & nunc per turbidam aquam *Molinæ*, quam ex parte hausit IPRENSIS EPISCOPVS. Doctrinam *Baij* comparamus igni; quia credens *Baius* se S. AVGVSTINO consentire, aliquid luminis AVGVSTINIANI in eo remansit, & illius, quod non habuit, inuoluntaria fuit carentia. Doctrinam *Molinæ* assimilamus aquę, non cristallinæ, sed turbidæ: eò quòd *S.* AVGVSTINVM in tenebris ambulasse credens voluntariè à tanto Sole recessit; ex quo tenebræ factæ sunt ei tota S. AVGVSTINI, de gratiâ Doctrina. Vndè turbidam *gratiæ sufficientis nullo vlteriori auxilio indigentis* aquam potauit de vasibus impugnatorum, vt in COLLATIONIBVS ALPHABETICIS demonstrat GERMANVS PHILALETHES. [a]

Concordiam gemini Ecclesiæ Solis circa gratiam Christi, & libertatem arbitrij per multa sæcula receperant vnanimiter Theologi. Vnus *Molina* fecit confusionem in domo Sapientiæ. Etenim S. AVGVSTINVM, cuius ore gratiam Christi prædicabat Ecclesia Catholica, deseruit, vt proprias sequeretur adinuentiones; quas, non ego, sed de Societate quidam *hesterna* vocat *Ludouici Molinæ commenta.* Vide TRIVMPHVM THOMISTARVM, [b] qui hanc nouitatem tam efficaciter persequitur, vt Corollarium inde deducat à nullo *Molinista* huc vsque infirmatum, nec vnquam infirmandum. Vide & illius de *Scientia Media* elogium. [c] Nec non quis sit ille de Societate, qui memorato insigniuit eam titulo. [d]

a. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 3. cap. 6. Aduersus R. P. de *Fourmestraux, & Iuniorem Molinistam.*
b. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1. cap. 2. a. 2. §. vlt.
c. ibid. num. 188.
d. num. 21.

CLXXV. A temporibus igitur *Molinæ* GRATIA AVGVSTINIANA vim patitur. Nam à cæteris Theologis diuiserunt se *Molinistæ* negantes gratiam de se efficacem, & quamdam *gratiæ versatilis* sufficientiam nullo vlteriori auxilio indigentis, in cœlum vsque ad instar Babylonicæ turris ædificare molientes. Cæteri verò Theologi istam *Molinæ* sufficientiam vt nouam, & gratiæ Christi inimicam explodunt; & GRATIAM DE SE EFFICACEM tamquam veram Christi gratiam à S. AVGVSTINO contra Pelagianos per viginti annos gloriosè propugnatam, [d] ab Ecclesia Catholica receptam, & à Decreto Innocentij X. vt ipsemet declarauit, illæsam confitentur, & intrepidè annuntiant.

d. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 3. n. 131.

Medium se statuit IANSENIVS. Cum *Molinistis* gratiam versatilem nullo vlteriori auxilio indigentem in Angelis & in naturâ sanâ defendit. Cum cæteris Theologis gratiam de se efficacem in natura infirma propugnat: in quo coniungens AVGVSTINVM THOMÆ mirabilem se præbuit, at vbi AVGVSTI-

GVSTINVM à scuto suo inexpugnabili separauit, vertens terga THOMÆ, ad castra confugit *Molinistica*. Vnde necesse fuit, vt in eamdem cum *Molina* foueam caderet. O humani studij sine præsidio Solis ANGELICI, infirmitas! Sępè mihi mirabundus adstiti, quomodò in virum principijs AVGVSTINIANIS enutritum, & quotidie libros S. Doctoris magno labore euoluentem *Scientia media* eiusq́ue fœtus, *gratia versatilis* cadere potuerint.

CLXXVI. Dixit mihi Spiritus meus, Quid miraris? ANGELICAM non cognouit litteraturam, neque introiuit in potentias Domini. Nam si in potentias Domini introisset, omnipotentissimam humanorum cordium inclinandorum quocumque Deus voluerit potestatem, quam toties decantat S. AVGVSTINVS, ad omnes actus bonos cuiuscumque status extendisset, nec vnquam *Scientiæ Mediæ* dedisset locum, siquidem hæc Scientia nullum vsum habere potest, vbi totum,quod mouetur, subditur potestati mouentis. Quod ex ipsa *petra scandali* euidens facio. Quatuor ista S. AVGVSTINI verba, *Angelus stetit per liberum arbitrium*, fuerunt IANSENIO *petra scandali*, hoc est separationis S. AVGVSTINI à S. THOMA, vt norunt Cordati. Si *ad standum per liberum arbitrium* Angelus totaliter subditur potestati diuinę, nec aliquid sit in Angelo ad hoc requisitum, quod potestas diuina non efficiat;certum est quòd Deus nulla pręcedente scientia exploratrice ab ęterno efficaciter decreuerit, quòd *Angelus stet per liberum arbitrium*, & ex ista voluntate posuerit in tempore quidquid requiritur, vt *Angelus stet per liberum arbitrium*. Si autem Deus non possit ab æterno efficaciter id decernere, nisi exploratrix pręcedat scientia, euidens est, aliquid esse requisitum *ad standum per liberum arbitrium*, quod potestas diuina non efficiat. Quarè manifestum est, non introisse IANSENIVM in potentias Domini, dum *Scientiæ media* in Angelis & in naturâ sanâ parauit locum. Vrget hoc argumentum TRIVMPHVS THOMISTARVM, [c] & ita fortiter, vt aduersarij mei, *Iunior Molinista*, & R. P. *de Fourmestraux* ad illud obmutuerint, non habentes quid solidè responderent.

CLXXVII. Nec vnquam *gratiam versatilem* admisisset IANSENIVS, si ANGELICAM cognouisset litteraturam. Nam motionem Dei prædeterminantem vidisset multifariam, multisq́ue modis secundùm vniuscuiusque exigentiam attemperari. Ex quo duplicem agnouisset GRATIAM DE SE EFFICACEM; vnam præseruantem, quæ naturam sanam facit stare per liberum arbitrium; aliam sanantem, quæ naturam infirmam facit stare per speciale Dei auxilium. Quâ distinctione ex S. Fulgentio superiùs n. 66. desumptâ totaliter excluditur *gratia versatilis*; & AVGVSTINVS insolubili nexu THOMÆ coniungitur. Vide TRIVMPHVM THOMISTARVM *de Scientia Media ad examen reuocata*, [d] eumdemq́ue aduersus R. P. de FOVRMESTRAVX in perpetuum firmatum. [e]

Quid opus erat propter quatuor S. AVGVSTINI verba, recedere à manifestissimis & indubitatis fulgentissimi Ecclesiæ Solis principijs. Tria adducit THOMISTARVM TRIVMPHVS, [f] quorum primum est efficacia diuinæ voluntatis, de qua S. AVGVSTINVS sic loquitur. [g] *In eius voluntate summa potestas est,qui creatorum Spirituum voluntates bonas adiuuat, malas iudicat,* omnes

c. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1. de *Scientia Media ad examen reuocata.* cap. 1. a. 1. & 2.

d tom. 1. c. 2. a. 1.

e. tom. 3. cap. 3.

f. tom. 1. c. 1. a. 5.

g. lib. 5. de Ciuitate Dei c. 9.

omnes ordinat . . . . Omnia maximè Dei voluntati subdita sunt ; cui etiam voluntates omnes subijciuntur , quia non habent potestatem nisi quam ille concedit . . . . . . Quapropter & voluntates nostræ tantùm valent , quantum Deus valere VOLVIT ATQVE PRÆSCIVIT : & ideò quidquid valent certissimè valent : & quod facturæ sunt , ipsæ omninò facturæ sunt : quia valituras atque facturas ille præsciuit , cuius præscientia falli non potest Quapropter si mihi fati nomen alicui rei adhibendum placeret , magis dicerem fatum esse infirmioris , potentioris voluntatem , qui eam habet in potestate , quam illo causarum ordine , quem non vsitato, sed suo more Stoici fatum appellant, arbitrium nostræ voluntatis auferri.

Applicentur verba AVGVSTINIANA Angelorum perseuerantię. Potestatem *standi per liberum arbitrium* non aliam habent Angeli , nisi quam Deus concedit. Et potestas ista tantùm valet , quantùm Deus valere voluit atque præsciuit : & ideò *stabunt Angeli per liberum arbitrium* , & certissimè stabunt , quia hoc eos valituros atque facturos Deus voluit atque pręsciuit. Quapropter si fati nomen placeret , fatum *perseuerantiæ Angelorum per liberum eorum arbitrium.* S. AVGVSTINVS diceret esse decretum diuinum, quo habens Deus Angelorum voluntatem in sua potestate ab æterno prædeterminauit eos *ad standum per liberum arbitrium.* Nonne ab ista fulgentissima luce discedit , qui ad *Scientiam mediam, gratiamque versatilem* se conuertit ?

CLXXVIII. Secundum principium , quod deserere debent *Scientiæ mediæ* , & *gratiæ versatilis* assertores in Angelis,est causalitas diuinæ scientiæ : quam

h. lib. 15. de Trinit c. 13.

sic exprimit S. AVGVSTINVS : *h Vniuersas creaturas suas spirituales aut corporales , non quia sunt ideò nouit Deus : sed ideò sunt quia nouit. Non enim nesciuit , quæ fuerat creaturus : quia ergo sciuit creauit , non quia creauit sciuit.* Non quia *stabunt Angeli per liberum arbitrium* , ideò nouit Deus : sed ideò *stabunt Angeli per liberum arbitrium* , quia id nouit Deus. Non enim nesciuit quod fuerat facturus : quia ergo sciuit , fecit Angelos *stare per liberum arbitrium* , non quia id fecit , sciuit. Nihil capitalius aduersus *Scientiam mediam & gratiam versatilem* dici potest.

i. lib. de corrept. & grat. c. 11.

Tertium denique principium,à quo recedunt Aduersarij, est maxima illa S. AVGVSTINI : *i Liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem nihil est nisi adiuuetur ab omnipotente bono.* A quà definitione subtrahi non potest liberum arbitrium Angelorum , quandoquidem & ipse AVGVSTINVS eam extendat ad liberum arbitrium Adami , cuius est cum Angelis compar ratio. *Quid enim valeat liberum arbitrium non adiutum in ipso Adam demonstratum est , ad malum sufficit sibi , ad bonum non nisi adiuuetur à Deo.* Hæc S. AVGVSTINVS, *l* qui & de Angelis idem prorsus asseruisset. Quid enim valeat liberum arbitrium non adiutum in ipsis Angelis malis demonstratum est , ad malum , siuè ad *non standum* sufficit sibi , ad bonum siuè *ad standum* non nisi adiuuetur à Deo. Defuit ergo Adamo & Angelis aliquod auxilium , quo si adiuti fuissent , stetissent. Nullum auxilium *sine quo* defuit eis, ergo auxilium *quo* , hoc est, GRATIA DE SE EFFICAX.

l. tract. de cantico nouo c. 8.

CLXXIX. Agnoscant hìc Aduersarij ANGELICI Luminis defectum. Sine lumine Angelico multa,quæ dixit S. AVGVSTINVS, sustineri non possunt.

Cum

Cum lumine Angelico nihil à S. AVGVSTINO dicitur, quod à D. THOMA non afferitur: Tres memoratas veritates dixit S. AVGVSTINVS, afferit & D. THOMAS. Dixit S. AVGVSTINVS *Angelum stare per liberum arbitrium*, idipsum afferit & D. THOMAS. Iudica, CORDATE LECTOR, quis fidelior S. AVGVSTINI discipulus? quis Magistri mentem solidiùs & tutiùs penetrauit, an D. THOMAS cum lumine infuso? an *Iansenius* cum humano studio? Dixit Magister LVNA se malle cum S. AVGVSTINO Scientiam Mediam ignorare, quàm eamdem cum *Molina* tenere. Dicam & ego (nec veritatem displicebit amanti) malo ignorare quæ de AVGVSTINO ignorauit D. THOMAS, quàm ea scire, quæ de AVGVSTINO se scire spreto ANGELICO lumine putauit IANSENIVS.

Plus dixit eximius Estius, [l] qui & ipsi AVGVSTINO comparans THOMAM, & quidem in materia gratię, audacter dicit: *Quòd si nihilominus adhuc contendat aliquis AVGVSTINI verba, quæ obiecta sunt, huc inflecti non posse, putetque eum reuerà alterius esse sententiæ: tum respondebimus ea quæ de adiutorio primi hominis & Angelorum obscuriùs, & vt videtur, extra Scripturæ authoritatem ab illo disputata sunt ad hoc, vt ex eâ comparatione gratia nostræ per Christum reparationis magis emineret, non debere præiudicare doctrinæ, quæ apud alios Patres, ipsumque S. THOMAM IN HVIVSMODI REBVS EXACTISSIMVM DOCTOREM expressior reperitur: maximè propter rationes in eam partem grauissimas, & vt nobis videtur insolubiles, & clarè in Scripturâ fundatas.* Hæc præclarum Vniuersitatis *Louaniensis* ornamentum, & nobile *Duacenæ* principium. Nos autem credimus, ne latum vnguem D. THOMAM ab AVGVSTINIANA recedere doctrinâ; sed ex illâ & cum illâ plus aliquid sapuisse.

[l] l. 1. Sent. dist. 41. §. 14.

§. X. *Argumentis ad hominem factis probatur casus IANSENII in foueam MOLINÆ.*

CLXXX. PRæclarè, fortiter, & inuictè vrget IANSENIVS *Molinistas* in eo quòd si gratia per Christum data sit *versatilis*, tunc homo haberet aliquid à Deo non datum in quo se discernere, & gloriari posset: quodque in Deum referre non deberet, nec de eo gratias agere. Quis non videt in eamdem foueam cecidisse IANSENIVM? Nam si contra *Molinistas* efficaciter concludit, & contra ipsum efficaciter concluditur Angelum habere aliquid, à Deo non datum, in quo se discernere & gloriari potest; quodque in Deum referre non debet, nec ei gratias de illo agere, si gratia Angelo data sit *versatilis*.

Quæ certè aliena omnino sunt à mente S. AVGVSTINI, qui ne quidem Christum Dominum vult habere aliquid à Deo non datum, in quo gloriari posset, vt suprà [m] vidimus. Non fuit liberum arbitrium maioris in Angelo, quam in Christo potestatis. Si S. AVGVSTINVS *gratiam versatilem* exclusit à Christo: ergo multò magis eam exclusit ab Angelo. Si sine *gratia versatili* per liberum arbitrium Christus stetit vsque ad mortem, mortem autem cru-

[m] num. 68.

crucis, quidni sine *gratia versatili* Angelus steterit per liberum arbitrium? Et si GRATIA DE SE EFFICAX non obstitit Christo, quin staret per liberum arbitrium *ponendo animam suam ad nutum propria voluntatis*, cur eadem gratia obstaret Angelo ad standum per liberum arbitrium? *Recta iudicate Filij hominum.*

CLXXXI. Alio solet argumento premere *Molinistas* desumpto ex verbis S. AVGVSTINI Impugnatores suos redarguentis in hunc modum: *n Quapropter nisi obtineamus non solum voluntatis arbitrium, quod huc atque illuc liberum flectitur, atque in eis naturalibus bonis est, quibus & malè vti malus potest: sed etiam voluntatem bonam, qua iam in eis bonis est, quorum esse vsus non potest malus, nisi ex Deo nobis esse non posse, nescio quemadmodùm defendamus quod dictum est.* Quid enim habes quod non accepisti? *Nam si nobis libera quadam voluntas ex Deo est, qua adhuc potest esse vel bona vel mala: bona verò voluntas ex nobis est: MELIVS EST ID QVOD A NOBIS, QVAM QVOD AB ILLO EST. QVOD SI ABSVRDISSIME DICITVR, oportet fateantur etiam bonam voluntatem nos diuinitùs adipisci......*

n. De peccator. merit. lib. 2 c. 18.

Si hac solidissimâ S. AVGVSTINI ratiocinatione vult IANSENIVS destrui *gratiam versatilem* in hominibus, cogitur & concedere eamdem destrui in Angelis. Nam vis ratiocinationis AVGVSTINIANÆ consistit in hoc, quòd sola potestas, quæ indifferens est ad bonum vel malum vsum, siuè quod idem est, cum quâ potest componi vel bonus, vel malus vsus tribuatur Deo, ipse verò bonus vsus sit ex nobis. Cùm actus secundus sit melior, quàm actus primus, sequitur melius esse id quod à nobis, quàm quòd à Deo est: quod absurdissimè dicitur. Qui S. AVGVSTINI discursus ipsam *gratia versatilis* naturam & essentiam impetit. Vnde nihil refert in quâ creaturâ sit. *Gratiam* dicimus *versatilem*, eam cum qua pro nutu voluntatis potest componi, vel bonus vel malus vsus. In quacumque creatura sit talis gratia à Deo data, nonnisi potestas data est, bonus vsus ex arbitrio recipientis eam procedit. Ergo in quacumque creatura fuerit, melius erit id quod à libero arbitrio, quàm quod à Deo est, quod absurdissimè dicitur. Cernis, CORDATE LECTOR, quomodò in eamdem cum *Molina* foueam ceciderit, qui dicitur in AVGVSTINO oculatissimus. Si tantus vir defectu luminis ANGELICI cecidit, quis deinceps præsumet sine infuso AQVINATIS Lumine euoluere AVGVSTINVM?

CLXXXII. Non considerauit cum D. THOMA duplicem liberi arbitrij in hominibus defectùm. Vnum homini infirmo specialem, qui ex præueniente oritur concupiscentia; alium omni habenti liberum arbitrium ex NIHILO communem. Quemadmodùm natura rationalis creata se habet ad *esse*; ita liberum eius arbitrium se habet ad bonum. A quo habet vt sit, ab eodem habet vt benè sit. Ab alio accipit esse, ab alio etiam accipit benè esse; ex seipsa ad nihil tendit, & liberum arbitrium ex seipso ad malum tendit: siquidem non tendere ad bonum, malum ei est.

o. num. 181. *Quis verò dubitet dicere*, ait S. AVGVSTINVS loco citato, *o voluntatem nullo modo iustitiam diligentem, non modò esse malam, sed etiam pessimam voluntatem?* Quarè omni creaturæ rationali & quoad *esse*, & quoad *benè esse*

com-

competit nihil habere quod non acceperit, & ipsi in nullo esse gloriandum. Quod non sufficienter attendisse videtur IANSENIVS; est tamen S. AVGVSTINI neruosè de omni homine id pronuntiantis: [b] *Qui gloriatur, non nisi in Domino glorietur, cùm cognoscit non solùm suum, sed illius esse, non solùm vt sit; verum etiam vt non nisi ab illo benè sibi sit, à quo habet vt sit.* Quæcumque ergo S. AVGVSTINVS assumit argumenta ex illo PAVLI, *quid habes quod non accepisti?* &c. non concludunt gratiæ indigentiam in libero arbitrio quà infirmum est, sed quà creatum est. Ea verò, quæ assumit ex defectu potestatis, concludunt orationis ad sensum S. AVGVSTINI sumptę indigentiam in libero arbitrio, quà infirmum est, non quà creatum est; vt suprà notauimus. [c]

b. de Genes. ad litt. lib. 11. c. 8.

c. num. 68.

Clara est ista distinctio, & mirabiliter illuminans tenebras nostras: quam tamen IANSENIVS suo viginti annorum studio, summoque & natiui & acquisiti luminis conatu non penetrauit, defectu luminis ANGELICI. Non per ostium intrauit in cubile sapientię AUGUSTINIANÆ. Ostium est D. THOMAS. Agant Deo gratias, qui hoc cognouerunt. Ingens est Dei beneficium in doctrina D. THOMÆ erudiri. Qui hoc non capiunt, orent vt intelligant. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* [d]

d. Matth. 7.

CLXXXIII. In mirabili laudatæ distinctionis atque comparationis lumine considerandum est, quòd licet Angeli ex carentia materiæ dicantur incorruptibiles quoad suum esse; quia tamen ex nihilo sunt, indigent perpetuò à Deo conseruari, non secùs ac lumen in aëre. Istam indigentiam habent & omnia materialia, sed superaddunt aliam; siquidem præter communem conseruationem, multis alijs & intus & extra indigent, vt conseruentur. Sic de libero arbitrio distinguendum est. Datur liberum arbitrium in Angelo sine defectu potestatis, nulla enim actio tam bona est, quam non habet in sua potestate siuè naturali, siue supernaturali: Indiget tamen communi Dei motione, sine quâ nulla creata actio, nullusque perficitur motus. Hoc breuiter expressit TRIVMPHVS THOMISTARVM dicens, [e] *est in natura sana potestatis dependentia, non indigentia.* Quæ dependentia in hoc consistit, quid sicut per conseruationem omni tempore accipit esse, ita per communem Dei motionem præuenientem in omni sua actione bona accipit bonitatem. Liberum autem hominis infirmi arbitrium, vltra dependentiam potestatis à communi Dei motione omnes actiones creatas prædeterminante, habet ex sua infirmitate defectum alicuius potestatis; est enim in eo dicit TRIVMPHVS, *non solùm potestatis dependentia, sed etiam potestatis indigentia.* Vnde non solùm indiget auxilio communi dante actum, sed insuper opus habet auxilio dante & confortante ipsum posse.

e. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 3. cap.

CLXXXIV. Quicumque super hæc solo veritatis amore præoccupatus mentis suæ reflexerit oculos, videbit non ob aliud cecidisse IANSENIVM in foueam *Molinæ*, quàm quòd solùm infirmitatis defectum attenderit, quem magnificè pertractasse non diffiteor. Verùm si ad communem *ex nihilo* defectum conuertisset & alterum oculum, legisset in S. AVGVSTINO naturam sanam non *gratiâ versatili*, sed GRATIA DE SE EFFICACI adiuuandam, cuius distinctione, non negatione THOMAM AVGVSTINO copulasset. Negari non po-

poteſt S. AUGUSTINVM docuiſſe Angelos creatos fuiſſe in bonâ voluntate, hoc eſt, libero arbitrio dilexiſſe Deum ſuper omnia in primo ſuæ creationis inſtanti. Demus verba S. AVGVSTINI. *f Et iſtam quis fecerat, niſi ille, qui eos cum bona voluntate, id eſt, cum amore caſto, quo illi adhærent, creauit ſimul in eis & condens naturam, & largiens gratiam? vnde ſine bona voluntate, hoc eſt, Dei amore, nunquam Angelos fuiſſe, credendum eſt.* Quam, amabo, gratiam largitus eſt Angelis condens naturam? dicetne IANSENIVS, *verſatilem*, contradicit S. AVGVSTINVS, qui paucis interiectis ſubdit: *Confitendum eſt igitur cum debita laude creatoris, non ad ſolos Sanctos homines pertinere, verum etiam de Sanctis Angelis poſſe dici*, quòd charitas Dei diffuſa ſit in eis per Spiritum Sanctum, qui datus eſt eis: *nec tantum hominum, ſed primitùs, præcipuéque Angelorum bonum eſſe, quod ſcriptum eſt:* Mihi autem adhærere Deo bonum eſt. Amor qui per Spiritum Sanctum datur, non poteſt procedere à *gratia verſatili*: quia, vt eleganter & inuictè probat laudatus EPISCOPVS, amor, quem efficit *gratia verſatilis*, non Deo donante, ſed libero arbitrio & Deum, & ſeipſum determinante efficitur.

f. lib. 12. de Ciuitate Dei cap. 9.

CLXXXV. Quarè non poteſt niſi ſibi contradicendo, & fundamentum nobiliſſimi ſui contra *Moliniſtas* ædificij totaliter deſtruendo, negare IANSENIVS amorem illum caſtum (quo, vt primùm facti ſunt Angeli, adhæſerunt ei, à quo facti ſunt) proceſſiſſe ex GRATIA DE SE EFFICACI. Quo poſito indeclinabiliter ſequitur, nec ſine GRATIA DE SE EFFICACI potuiſſe in illo amore permanere, AVGVSTINO de natura ſana aſſerente: *g Natura humana etiamſi in illa integritate, in qua eſt condita permaneret, nullo modo ſeipſam creatore ſuo non adiuuante ſeruaret.* Quæ verba de fide ſunt, cùm tranſierint in canonem 19. Concilij Arauſicani: ac proinde maioris ſunt roboris & authoritatis, quàm iſta quatuor: *Angelus ſtetit per liberum arbitrium* ſiuè, quod idem eſt, natura integra ſtat per liberum arbitrium. Si quę igitur ſit in poſterioribus verbis obſcuritas atque difficultas, debet per priora explicari & regulari.

g. Epiſt. 106. ad Paulinum.

Ponderemus priora verba. Conſeruatio ſeu permanentia, nihil eſt aliud, quàm continuata rei productio; vt conceditur ab omnibus. Vnde permanere in amore ſancto, eſt continuata amoris ſancti productio. Iiſdem ergo auxilijs, quibus Deus produxit amorem ſanctum in Angelis, iiſdem eum continuat & conſeruat. Atqui auxilio GRATIÆ DE SE EFFICACIS, non auxilio *gratiæ verſatilis* produxit Deus amorem ſanctum in Angelis: Igitur auxilio GRATIÆ DE SE EFFICACIS non auxilio *gratiæ verſatilis* eumdem amorem Deus continuat & conſeruat; ſicut eodem principio conſeruat Sol lumen in aëre, quo illud produxit. Maiorem natura conſeruationis euidentem facit. Minorem cogitur Fateri IANSENIVS, vt vidimus. Ergò & conſequentiam, quæ bona eſt, & optima.

CLXXXVI. Præterea, ſi auxilium *gratiæ verſatilis* ſufficiat, vt aliquis dicatur ſeipſum creatore ſuo adiuuante ſeruare, ergo & homo infirmus habens auxilium *gratiæ verſatilis*, ſeipſum in gratia ſancti amoris creatore ſuo adiuuante ſeruabit. Conſequens deſtruit excellentiſſimam illam doctrinę AVGVSTINIANÆ molem, quâ opprimit IANSENIVS *Moliniſtas*: ergo & antecedens.

Deni-

Denique si in S. AVGVSTINO perscrutentur præclara ista fidei verba, luce meridianâ clarius erit, non posse à IANSENIO in sensu *gratiæ versatilis* explicari. Nam eo in loco intendit S. AVGVSTINVS redarguere eos, qui beatam vitam siuè bonam operationem putant sibi virtute propriæ voluntatis efficere. Sic enim præmittit. *Quibus vtique, quoniam Christiani appellantur, magis obseruandum est, quàm Iudæis, de quibus hæc dixit Apostolus*; nempe, iustitiam, quæ à Deo est, ignorantes, & suam volentes constituere, iustitiæ Dei non sunt subiecti: Hæc inquam Apostoli verba dicit S. AVGVSTINVS magis esse illis Christianis obseruanda, quàm Iudæis; *Ne*, ait, *offendant in lapidem offensionis, velut argute defendendo naturam & liberum arbitrium, quemadmodùm philosophi huius mundi, qui vehementer egerunt vt putarentur, vel putarent sibi beatam vitam VIRTVTE PROPRIÆ VOLVNTATIS EFFICERE. Caueant ergo isti ne per sapientiam verbi euacuent crucem Christi, & hoc sit eis offendere in lapidem offensionis.*

CLXXXVII. Non potest negare IPRENSIS EPISCOPVS eum, qui solo *gratiæ versatilis* & non auxilio GRATIÆ DE SE EFFICACIS perseuerat, virtute propriæ voluntatis sibi dare perseuerantiam; & ipsam per consequens beatam vitam, quæ perseuerantiæ infallibiliter nectitur. Alioquin vim omnem suis argumentis tolleret, quibus ex S. AVGVSTINO mirum in modum exagitat, & reuincit *Molinistas*. Illos ergo redarguit Christianos S. AVGVSTINVS, qui virtute propriæ voluntatis putant sibi dare perseuerantiam. En illius argumentum procedens à maiori ad minus. *Natura enim humana etiamsi in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo seipsam creatore suo non adiuuante seruaret.* Quasi diceret, natura humana etiam in sua integritate non virtute propriæ voluntatis dedisset sibi perseuerantiam, quod æquiualet in phrasi *Ianseniana*, non *gratiâ versatili* dedisset sibi perseuerantiam. Ecce majus, ex quo concludit minus. *Cùm igitur sine Dei gratia salutem non possit custodire, quam accepit, quomodo sine Dei gratia potest reparare, quam perdidit.* Quasi diceret, cùm igitur virtute propriæ voluntatis, siuè in phrasi, *Ianseniana*, solo *gratiæ versatilis* auxilio salutem custodire non possit, quomodo virtute propriæ voluntatis, siuè solo *gratiæ versatilis* auxilio, potest reparare salutem, quam perdidit.

Iudica CORDATE LECTOR, an non gladius Goliat IANSENIO fuerit *gratia versatilis?* vna manu eam ædificando, altera eam destruendo, seipsum peremit, & in eandem cum MOLINA foueam cecidit. O casus admirabilis! ô altitudo diuitiarum ANGELICÆ Sapientiæ! Proprii & continuo acris ingenij labore euoluens AVGVSTINVM cum *Molina* cecidit IANSENIVS, satis dixi. O casus admirabilis! si infuso D. THOMÆ lumine veluti vestimento amictus, & munitus fuisset, non cum *Molina* cecidisset. O altitudo diuitiarum ANGELICÆ Sapientiæ! *Nunquam qui eam tenuit à tramite veritatis deuiauit, & qui eam impugnauit, semper fuit de veritate suspectus.* Quàm verè id dixerit Summus Christi Vicarius, [b] agnoscat hîc, & obstupescat LECTOR CORDATVS

b. supra num. 1.

P §. XI. Ra-

§. XI. *Radicale prædestinationis AVGVSTINIANÆ discrimen non penetrauit EPISCOPVS IPRENSIS defectu luminis ANGELICI.*

CLXXXVIII. EXemplar prædestinationis gratuitę est IESVS Christus Dominus noster, secundùm S. AVGVSTINVM. [i] Non tantùm prædestinatus est Filius Dei; sed vt ait Apostolus: [l] *prædestinatus est Filius Dei in virtute, secundùm Spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum*, hoc est, prædestinatus est Filius Dei vt esset hominum Redemptor. Vnde S. AVGVSTINVS ait: [m] *sicut ergo prædestinatus est ille vnus, vt caput nostrum esset: ita multi prædestinati sumus, vt membra eius essemus.* Per merita sua redemit homines, & redemptio generis humani non minùs fuit corona meritorum Christi capitis, quàm vita æterna sit corona meritorum in membris. Quid inde? Multum per omnem modum. Etenim inde concluditur efficacissimè prædestinatio gratuita & hominum, & Angelorum.

i. de Prædestinatione Sanctorum c. 15.
l. Rom. 1.
m. loco supra citato.

Prædestinatus est Christus Dominus noster ad redemptionem hominum meritis suis acquirendam. Et tamen gratis prædestinatus est hominum redemptor, eo ipso quòd ex voluntate Dei decernente Christum Redemptorem ab æterno, processit in tempore omnis gratia vnionis & capitis efficaciter inferens condigna redemptionis opera. Ita prædestinati sunt homines ad beatitudinem meritis suis acquirendam. Et tamen gratis prædestinati sunt homines beati, eò ipsò quòd ex voluntate Dei decernente ab ęterno homines beatos processit in tempore omne auxilium efficaciter inferens merita.

Ratio horum est, quòd vt præscientia alicuius præcedat prædestinationem debet illud esse necessarium ad prædestinationem, & non esse effectus prędestinationis. Nam hoc ipso quòd aliquid sit effectus prędestinationis non potest præuideri antecedenter ad prædestinationem, vel conditionatam si præuideatur conditionatè, vel absolutam, si absolutè.

CLXXXIX. Gratuita Christi Redemptoris prædestinatio infert quoque gratuitam Angelorum beatorum prædestinationem. Quia licet prædestinati sint ad beatitudinem virtute propriæ voluntatis acquirendam; propria tamen illa voluntas fuit effectus voluntatis diuinæ decernentis illis beatitudinem. Et vim in hoc facimus; quòd sicut merita Christi, quibus virtute propriæ voluntatis sufficientissimam habentis potestatem, redemptionem generis humani acquisiuit, fuerunt effectus diuinæ illius voluntatis, quâ prędestinatus est hominum Redemptor: ita & merita Angelorum, quibus virtute proprię voluntatis sufficientissimam habentis potestatem beatitudinem acquisiuerunt, fuerunt effectus diuinę illius voluntatis, quâ prædestinati sunt beati. Quare gratuitò prędestinati sunt & Angeli & homines, sicut gratuitò Christus prædestinatus est caput eorum. Differunt Angeli & homines; quòd Angeli, vt potentes & sani, prædestinati sunt ad beatitudinem per merita quæ haberent in sua potestate, acquirendam vi communis concursus, quem Deus dat vt Dominus, non

vt pedisſequus : homines verò, vt impotentes & infirmi, prædeſtinati ſunt ad beatitudinem per merita, quæ non in ſuâ, ſed in Chriſti eſſent poteſtate, acquirendam vi ſpecialis concurſus conferentis aliquid poteſtatis cum actu.

Hęc ad longum explicuimus in TRIVMPHO THOMISTARVM ⁿ Opuſculo *de Scientia Media ad examen reuocata*, in Appendice quam ſpecialiter addidimus in ſecunda illius Opuſculi editione, *de cauſa Prædeſtinationis & Reprobationis*. Aliud modo myſterium reuelamus, radicale nempe prædeſtinationis AVGVSTINIANÆ diſcrimen, ſuper quod non reflexit IANSENIVS defectu luminis ANGELICI.

n. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1, cap. 2. a. 4. §. 6.

CXC. Magnum aliquid ſe ſcire putant, qui prædeſtinationem ex parte termini diſtinguunt, vt vna ſit ad gratiam, alia ad gloriam; prima ſine præuiſis meritis, ſecunda ex præuiſis meritis : neutra ſine præſidio *Scientia media*, quam vt *exploratricem liberi arbitrij* diuinis pręmittunt decretis, quorum vox ab Impugnatoribus S. AVGVSTINI redditur : *Prædeſtinatio nihil decernit, niſi praſcientia explorauerit*. Hos in pręḋeſtinatione naturę infirmę IPRENSIS EPISCOPVS inuictè deſtruit,& diſſipat, AVGVSTINVM coniungens THOMÆ; ex quorum coniunctione mirabilis facta eſt contra *Molinſtas* ſcientia IANSENIJ : & fortè tuta ac inconcuſſa manſiſſet,niſi AVGVSTINVM à THOMA ſeparando, BAIO & *Molinæ* ſe iunxiſſet, ipſos quos mirabiliter diſſipauerat rurſum ædificans in prædeſtinatione naturę ſanę.Hi omnes cum cognouiſſent Deum omnipotentem, non ſicut omnipotentem videntur Deum glorificaſſe, ſed potiùs mutaſſe gloriam omnipotentis Domini in ſimilitudinem hominis pediſſequi expectantis Dominum ſuum. Quid mirum, ſi euanuerint in cogitationibus ſuis?

Vno omnes ictu occidit gladius S. AVGVSTINI dicentis : ° *Prædeſtinatione Deus ea præſciuit, quæ fuerat ipſe facturus*. Eorum, quæ ipſa pręḋeſtinatione pręſciuntur, non poteſt ante prædeſtinationem exploratrix eſſe ſcientia : ſiquidem ipsâ prædeſtinatione futura fiunt. Quæcumque autem facit in tempore ipſe Deus, pręḋeſtinatione præſciuit. Cùm ergo in actione bonâ tam naturæ ſanę, quàm naturæ infirmę nihil eſt quod non faciat ipſe Deus, nihil etiam erit quod prædeſtinatione non præſciuerit : & conſequenter nihil in actione bona tam naturæ ſanæ quàm naturę infirmæ erit, quod præſcientiâ explorari debeat, antequam pręḋeſtinetur. Et hìc adhuc cerne, CORDATE LECTOR, quomodò in ipſam *Molinæ* foueam cecidit IANSENIVS. Quo enim argumento cogit *Molinam* fateri, aliquid eſſe in actione bona hominis infirmi, quod non ſit à Deo, ſi præſcientia anteceſſerit prædeſtinationem : eodem & IANSENIVS cogitur fateri, aliquid eſſe in actione bona Angelorum, quod non ſit à Deo, ſi Deus eam non prædeſtinet, niſi præſcientia explorauerit.

o. de Prædeſtin. Sanctor. c. 10.

CXCI. Non terminus pręḋeſtinationis agitauit S. AVGVSTINVM; ſed diſcretio, quę inter ęquales fit, quorum aliqui ad idem eliguntur, ad quod alij reprobantur. Quidquid ſit illud, ad quod diſcretionis electio & reprobatio fiat, nihil refert; ſola diſcretionis cauſa AVGVSTINIANVM fatigauit ingenium. Ex iſta parte radicale prædeſtinationis AVGVSTINIANÆ deſumitur diſcrimen, quod conſtituit inter prædeſtinationem Angelorum &

 præ-

prædestinationem hominum. Securim ad radicem ponamus. Prædestinatione Angelorum *discretio fit inter æquales innocentes*; prædestinatione hominum *discretio fit inter æquales peccatores.* Ecce radicale discrimen, quod si perceperis, plana tibi fiet doctrina AVGVSTINIANA; ad quod si IANSENIVS reflexisset, S. AVGVSTINVM à D. THOMA nunquam separasset.

Prima inter innocentes in tempore discretio fit aliquorum peccato, quod voluntas libero suo arbitrio sola facit; & aliorum perseuerantiâ, quam voluntas libero suo arbitrio cum Deo, tanquam cum Domino suo, perficit. Prima inter peccatores in tempore discretio fit aliquibus parcendo, quod sola Dei misericordia facit: & alios puniendo, quod sola Dei iustitia operatur: siuè quod idem est, aliquos à peccato liberando, alios non liberando; Nam apud Deum iustum, cui non potest impunitum manere peccatum, voluntas non liberandi à peccato ex voluntate puniendi ortum ducit.

CXCII. Intuens S. AVGVSTINVS, primam Angelorum innocentum discretionem libero eorum arbitrio fieri, dixit: [o] *Angeli quidam, quorum princeps est, qui dicitur diabolus, per liberum arbitrium à Domino Deo refugæ facti sunt. Refugientes tamen eius bonitatem, quâ beati fuerunt, non potuerunt eius effugere iudicium, per quod miserrimi effecti sunt. Cæteri autem per ipsum liberum arbitrium in veritate steterunt, eamque de suo casu nunquam futuro certissimam scire meruerunt.* Cui nihil obstat, quòd Angeli steterint in veritate Deo ad perseuerantiam eorum concurrente vt Domino, non vt pedissequo: & consequenter quòd prædestinati fuerint ad standum per liberum arbitrium: nisi volueris dicere, in perseuerantia Angelorum aliquid esse, quod non fecerit Deus: sicque meliores se fecisse Angelos, quàm facti sunt à Deo: Quod non nisi absurdissime dicere poteris, teste S. AVGVSTINO. [p]

[o] de corrept. & grat. c. 10.

[p] vide num. 181.

Intuens autem, primam hominum peccatorum discretionem nullo liberi arbitrij actu perfici; nihil eorum tribuit arbitrio, sed ex solâ Dei voluntate causam discretionis assignat, qui vt misericors aliquos *parcendo* à peccato liberat, qui vt iustus alios *puniendo* in peccato relinquit. Nihil ita replicatum in S. AVGVSTINO inuenies, quàm solam Dei misericordiam in illis, quos à peccato liberat, & solam Dei iustitiam in illis, quos à peccato non liberat. Cui non obstat, quòd liberum arbitrium sit proxima discretionis causa; sed in his, qui à peccato liberantur causa proxima discretionis est liberum arbitrium speciali Dei concursu misericorditer præuentum: in his, qui à peccato non liberantur, causa proxima discretionis est liberum arbitrium, iustè errori traditum, siuè quod idem est, præuenienti concupiscentię iustè dimissum.

CXCIII. Ab ijs quæ in tempore facit Deus, ad æternum ascendamus prædestinationis tribunal. Voluntas, quam habet Deus ab æterno faciendi aliquid in tempore, est secundum S. AVGVSTINVM prædestinatio; Discretio igitur quæ fit in tempore, ab æterno volita erit prædestinatio. Quare sumptâ prædestinatione pro æternâ discretione hominum peccatorum, prædestinatio erit voluntas liberandi aliquos à peccato, quam habet Deus ab æterno secundùm magnam misericordiam suam nullis præcedentibus hominum meritis. Reprobatio hominum peccatorum erit voluntas non liberandi aliquos à pec-

peccato, quam habet Deus ab ęterno secundùm magnam iustitiæ suæ potentiam ex præcedenti naturę demerito. Et sic prædestinatio hominum est proprijssimè actus misericordiæ; Reprobatio verò est proprijssimè actus iustitiæ.

Prædestinatio, siuè ęterna discretio, Angelorum innocentum poterit dici voluntas concurrendi (concursu omnipotentis Domini digno) cum libero aliquorum arbitrio ad perseuerandum, quam habet Deus ab æterno, non secundùm misericordiam suam, sed secundùm altitudinem sapientię suę. Vt enim ex S. AVGVSTINO docet D. THOMAS: *Misericordia est aliena miseria in nostro corde compassio, quâ vtique, si possemus, subuenire compellimur. Dicitur enim misericordia ex eo quòd aliquis habet miserum cor super miseria alterius. Miseria autem felicitati opponitur. Est autem de ratione beatitudinis siuè felicitatis, vt aliquis potiatur eo, quod vult, & quod pertinet ad iustitiam. Nam sicut Aug. dicit 13. de Tri.* Beatus est, qui habet omnia quæ vult, & nihil mali vult. *Et ideò è contrario ad miseriam pertinet, vt homo patiatur quæ non vult.* Innocens dicitur felix eò ipsò quòd per amorem suo vltimo fini coniungatur, sic enim nihil mali vult: & quia ante tempus debitum velle habere finem vltimum in re, esset aliquid mali velle, non vult hoc, sua spe contentus, & ita habet omnia, quę vult. Cùm ergo misericordia essentialiter sit ad miseriam; vbi nulla est miseria, non potest esse misericordia. In innocente non est miseria; non potest igitur innocentis prędestinatio ad misericordiam propriè pertinere. p. 1. 2. q. 30. a. 1.

Voluntas quam habet Deus ab ęterno, non concurrendi cum libero aliquorum arbitrio ad eorum perseuerantiam, seu permittendi liberi eorum arbitrij casum, poterit dici Reprobatio innocentum; quę non erit actus iustitiæ provt isto nomine vtitur in præsenti S. AVGVSTINVS, qui iustitiam sumit, vt est retributio pro meritis, quę bona merita præmio coronat, mala autem pœnâ castigat. Ad quem sensum permissio peccati in Angelis non potest esse actus iustitiæ; sed ad altitudinem diuinæ Sapientiæ etiam spectat, & agentis vniuersalissimi prouidentiam.

CXCIV. Dicant modò Aduersarij, quid durum, quid crudele habeat ista innocentum ęterna discretio, secundùm quam Deus ab ęterno voluit concurrere in aliquibus ad eorum perseuerantiam; in alijs autem ab æterno voluit permittere eorum peccatum: siuè, quod idem est, ab ęterno voluit quosdam innocentes à peccato pręseruare, alios verò innocentes noluit à peccato pręseruare. Nihil plus sæuitię & crudelitatis inesse potest isti discretioni innocentum; quam insit discretioni peccatorum, secundùm quam non omnes peccatores Deus conuertit in bonum. De quâ hęc ait S. AVGVSTINVS: *Sed posset, inquit, etiam ipsorum voluntatem in bonum conuertere, quoniam omnipotens est. Posset plane. Cur ergo non fecit? Quia noluit. Cur noluerit, penes ipsum est. Debemus enim non plus sapere quàm oportet sapere.* Quamdam tamen assignat istius diuinæ nolitionis conuenientiam & rationem, nempè vt pœna istorum proficiat ad correctionem aliorum, qui in bonum conuertuntur. Hæc enim subijcit: *Puto autem paulò ante satis nos ostendisse, non parui boni esse rationalem creaturam, etiam istam, quæ malorum comparatione canet* a. de Genes. ad litter. cap. 10.

cauet malum Quod genus bona creatura vtique non esset si omnium malas voluntates in bonum Deus conuertisset, & nulli iniquitati pœnam debitam infligeret: ac sic non esset nisi solum illud genus, quod nulla vel peccati vel supplicij malorum comparatione proficeret. Ita velut aucta numerositate excellentioris generis ipsorum generum bonorum numerus minueretur.

CXCV. Quidni dicamus etiam, potuit Deus omnes innocentes à peccato prçseruare, quoniam omnipotens est. Potuit planè. Cur ergo non fecit? Quia voluit. Cur voluerit, penes ipsum est. Debemus enim non plus sapere quàm oportet sapere. Possumus tamen & volitionis istius conuenientiam & rationem assignare ex doctrina S. AVGVSTINI dicentis: [b] *Quid valet liberum arbitrium non adiutum, in ipso Adam demonstratum est; ad malum sufficit sibi, ad bonum nonnisi adiuuetur à Deo.* Noluit ergo Deus omnes innocentes à peccato prçseruare, siuè quod idem est, noluit cum libero omnium innocentum arbitrio ad eorum perseuerantiam veluti omnium Dominus concurrere: vt illi, quos prçseruaret, agnoscerent, quid valeat magna illa sui arbitrij potestas sibi relicta, & à Deo non adiuta, sicque præuenirent Apostolica verba: [c] *Quid enim habes quod non accepisti. Si autem accepisti quid gloriaris quasi non acceperis?*

b. Tractat. de cantico nouo c. 8.

c. 1. Cor. 4.

Fateor maximum mihi maximè superbo fuisse humilitatis incitamentum, recogitare in corde Angelorum peccatum. Motus inde videtur deuotus *Thomas a Kempis* in pijssimo nec satis laudando de Imitatione Christi libro, dum ait: * *Sto attonitus & considero quia cæli non sunt mundi in conspectu tuo. Si in Angelis reperisti prauitatem, nec pepercisti, quid fiet de me? ceciderunt stellæ de cælo, & ego puluis quid præsumo? Quorum opera videbantur laudabilia, ceciderunt ad infima, & qui comedebant panem Angelorum, vidi siliquis delectari porcorum. Nulla est ergo sanctitas, si manum tuam Domine subtrahas. Nulla prodest sapientia, si gubernare desistas.* Hæc est conuenientissima apud altissimum ratio non præseruandi omnes innocentes à peccato.

* lib. 3. cap. 14.

Nota, hanc esse differentiam inter denegationem gratiæ præseruantis à peccato, & denegationem gratiæ liberantis à peccato; quòd hæc procedat ex voluntate puniendi, non vero illa: non enim Deus permittit peccatum primum prçcisè vt puniat, vt dixi in TRIVMPHO THOMISTARVM loco citato *de causa Prædestinationis.* [d] Ex quo patet, quòd denegatio gratiæ de se efficacis in hominibus pertinet ad Dei iustitiam; siquidem gratia de se efficax in hominibus est gratia à peccato liberans, qualis non est gratia de se efficax in Angelis; vnde denegatio illius non reducitur in Dei iustitiam: sed se habet sicut primi peccati permissio.

d. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1. c. 2. a. 4. §. 6. in Appendice, sectione secunda.

CXCVI. Quçcum ita sint, credimus S. AVGVSTINVM conuenientissimè, discretionem innocentum reduxisse ad liberum arbitrium; quia cùm in malis discretio peccato fiat, & denegatio gratiç de se efficacis, non sit causa peccati: Deus non potest dici in malis causa discretionis. In bonis verò discretionem solummodo causat, vt vniuersalis omnium causa, cui actiones causarum particularium non solent tribui, sed ipsis causis particularibus; sicut dicimus ignem calefacere, plantam generare, Animal sentire, hominem discurrere: licet ista non fiant nisi Deo vt omnium Domino concurrente. Hujusmodi

modi eſt innocentum perſeuerantia, quâ ipſi ſe diſcernunt, quam Deus non vt cauſa particularis, ſed ſolùm vt cauſa vniuerſalis perficit; & ideò non Deo, ſed libero tribuitur arbitrio. Quarè euidens eſt, S. AVGVSTINVM conuenientiſſimè diſcretionem innocentum reduxiſſe ad liberum arbitrium: ſicut ad duas cauſas particulares, *bonam* ſcilicet & *malam* voluntatem: *bonam*, quam fecit Deus; *malam*, quam non fecit Deus.

Credimus etiam S. AVGVSTINVM conuenientiſſimè diſcretionem hominum peccatorum reduxiſſe ad Dei miſericordiam & iuſtitiam, ſicut ad duas cauſas particulares. Nam miſericordia Dei, in illis quos à peccato liberat, operatur vt cauſa particularis; quia homo infirmus ſe habet ad actiones bonas, ſicut ſeruus debilior, qui vltra motionem Domini indiget alterius conſerui fortioris auxilio. Ita homo infirmus vltra motionem omnipotentis Domini indiget ſpeciali Chriſti confratris ſui auxilio; vt dictum eſt in TRIVMPHO THOMISTARVM. *e* Iuſtitia etiam Dei in illis, quos miſericordia non liberat, operatur vt cauſa particularis, quia denegatio gratiæ ſpecialis, & quidquid circa illos à Deo fit, ex particulari peccatum originale puniendi voluntate procedit.

CXCVII. His omnibus non obſtat, quòd D. THOMAS vtramque diſcretionem altiori modo conſiderauerit, nempe ex vniuerſaliſſimo omnium fine, ſecundùm quem ſcriptum eſt, *f vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus.* Bonitas diuina quæ eſt omnium finis non poterat vno modo manifeſtari; & inde eſt, quòd ad completionem vniuerſi requiruntur diuerſi gradus rerum. Voluit igitur Deus inter peccatores diſcretionem facere, vt in aliquibus ſuam bonitatem repreſentaret per modum miſericordiæ *parcendo*; in alijs per modum iuſtitiæ *puniendo.* Ita D. THOMAS. *g* Voluit etiam Deus inter innocentes diſcretionem fieri, vt in aliquibus quos à peccato præſeruat, bonitatem ſuam repræſentaret per modum ſapientiæ cuncta fortiter attingentis; in alijs quos ſibi dimittit, per modum ſapientiæ omnia ſuauiter diſponentis. Fortitudo ſapientiæ exigit, vt natura ordinata in finem, illum conſequatur; ſuauitas verò petit, vt natura deflectibilis à fine, ab eo deficiat; & cùm non poſſit in vna perſona vtrumque repræſentari; diuerſarum perſonarum fit diſcretio, ſecundùm quam aliqui à peccato præſeruantur, vt fortitudo eluceat: alij non præſeruantur, vt ſuauitas manifeſtetur. Etenim de ſapientia legimus ſcriptum; *h Attingit ergo à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter.* Collígitur ex D. THOMA: *i* quem conſule, & delectaberis.

Nihil à S. AVGVSTINO aſſertum vides CORDATE LECTOR, quod non à D. THOMA etiam aſſeratur; verùm ANGELICO ſuo intellectu & infuſo ſibi deſuper lumine aliquid ſuperaddidit, non vt plus ſapiens, ſed vt fideliſſimus Diſcipulus occulta & profunda Magiſtri ſui ſapientiſſimi nobis manifeſtans, & elucidans. Sic ſentiat qui noluerit eſſe de veritate ſuſpectus; & alieno diſcat experimento, THOMAM AVGVSTINO coniungere. Quarè *ſi quis eſt AVGVSTINI iungatur THOMÆ*; & ad noſtram *Molinæ* oppoſitam *Concordiæ* Concordiam, *ſi quis eſt Domini, iungatur mihi.* Etenim zelus ANGELICÆ doctrinæ, hoc eſt veritatis tuæ, Domine, comedit me.

e. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 3. aduerſus R. P. de Fourmeſtraux. cap. 3. §. 2.

f. Ioan. 16.

g. 1. p. q. 23. a. 5. ad 3.

h. Sap. 8.

i. 1. p. q. 48. a. 2. ad 3.

TRIVM

TRIVM FVNICVLORVM

CONCLVSIO.

CXCVIII. TRibus hisce FVNICVLIS manifestè concluditur, S. AVGVSTINVM in D. THOMA esse legendum. Sine Magistro non potest disci S. AVGVSTINVS; nullus ad id munus Sole ANGELICO nobilior & splendidior, nullus solidior & securior, nullus clarior & subtilior. Quâ de causâ paragrapho 1. conclusionem deducemus. Paragrapho 2. D. THOMÆ Magisterium dabimus. Paragrapho 3. Epistolam Eminentissimi Domini S. R. E. Cardinalis BONA, superaddemus ad confusionem aduersariorum. Paragrapho 4. Gazettam *Molinistarum* explodemus. His quatuor trium perficietur Funiculorum conclusio.

§. I. *AVGVSTINVS in THOMA legendus.*

CXCIX. TRes isti inclyti Theologi, *Bajus*, *Molina*, *Iansenius*, in AVGVSTINIANÆ cœlo sapientię dant testimonium, eam esse hauriendam ex altissimis D. THOMÆ Solis Angelici assertis; quę dilucidè & sine vllâ erroris maculâ AVGVSTINVM CONTRACTVM ad instar speculi reuerberant. Nam vt hisce Funiculis contexuimus, à veritate nunquam deuiassent, si S. AVGVSTINVM à D. THOMA non separassent, vel noua adinueniendo vt *Molina*; vel litterę occidenti adhærendo, vt *Baius*; vel vtrumque & *Molinam* & *Baium* sectando, vti IANSENIVS.

Iamdudum indicauerat D. THOMAS, quę aliquibus fuerit ex verbis S. AVGVSTINI sumpta erroris occasio: modus nempe loquendi Platonicus: quem nobis repręsentat Sol Angelicus his verbis: m *Dicendum quòd ipsa essentia diuina charitas est, sicut & sapientia est, & bonitas est, vnde sicut dicimur boni bonitate quæ est Deus (quia bonitas quâ formaliter boni sumus est participatio diuinæ bonitatis: & sapientia, quâ formaliter sapientes sumus, est participatio quædam diuinæ sapientiæ) ita etiam charitas, quâ formaliter diligimus proximum, est quædam participatio diuinæ charitatis. HIC MODVS LOQVENDI CONSVETVS EST APVD PLATONICOS, QVORVM DOCTRINIS IMBVTVS FVIT AVGVSTINVS. QVOD QVIDAM NON ADVERTENTES EX VERBIS EIVS SVMPSERVNT OCCASIONEM ERRANDI,*

m. 2.2. q. 23. a. 2. ad 1.

Sumpserunt occasionem errandi, dicit D. THOMAS. Non enim illam dedit S. AVGVSTINVS, vt optimè explicat Sol Angelicus dicens: n *Dicendum, quòd AVGVSTINVS dicit in 2. de doctrina Christiana; qui Philosophi vocantur, si quæ fortè vera & fidei nostra accomoda dixerunt, ab eis tanquam*

n. 1. p. q. 84. a. 5.

quam ab iniustis possessoribus in vsum nostrum vendicanda sunt. Habent enim doctrinæ Gentilium quædam simulata & superstitiosa figmenta, quæ vnusquisque nostrum de gentilitate exiens debet euitare. Et ideò AVGVSTINVS QVI DOCTRINIS PLATONICORVM IMBVTVS FVERAT, SI QVÆ INVENIT FIDEI ACCOMODA IN EORVM DICTIS ASSVMPSIT; QVÆ VERO INVENIT FIDEI NOSTRÆ ADVERSA IN MELIVS COMMVTAVIT.

CC. Vtinam Angelica hæc verba perpendissent, qui indefessum in S. AVGVSTINO iactant viginti annorum studium, certissimè didicissent ex fidelissimo Discipulo, qualiter interpretanda venit mens sapientissimi Magistri. Didicissent, quòd non culpatur, sed magnificè laudatur S. AVGVSTINVS, si ex dictis *Platonis* quæ inuenit fidei accomoda assumpsit, & quæ inuenit aduersa in meliùs commutauit. Didicissent igitur non perstringere tacitè ANGELICVM Solem, quòd principijs *Aristotelis* nimiùm adhæserit. E contra magnificarent S. THOMAM, fecisse eum in *Aristotele*, quod fecit S. AVGVSTINVS in *Platone*. Nam ex dictis *Aristotelis* si quæ inuenit fidei accomoda assumpsit, & quæ inuenit aduersa in melius commutauit: vt sicut *Platonem* fecit S. AVGVSTINVS Christianum, ita S. THOMAS *Aristotelem*. Non igitur segregetur ampliùs, S. THOMAS à S. AVGVSTINO; sed quid mirabile in coniunctione vtriusque Solis suspiciatur. Eorum siquidem fulgentissimâ luce fastuosos gentilitatis sapientes deuicit Christiana Theologia, dum quidquid à *Platone* naturali intellectus intelligentiâ sapienter contemplatum, quidquid ab *Aristotele* naturali rationis indagatione verè & subtiliter excogitatum fuerit, nihil fidei nostrę aduersari, manifestum fecit geminus Ecclesiæ Sol AVGVSTINVS & THOMAS.

Hęc in TRIVMPHO THOMISTARVM o dixi, quæ ex hisce tribus Funiculis ampliùs concluduntur. Ad quam conclusionem non parum conducit scire, ad quid vterque Ecclesię Sol videatur electus; & quis sit vtriusque scopus: quod in hunc modum manifestauit memoratus THOMISTARVM TRIVMPHVS. p

o. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 2. Opusc. 2. c. 3. §. 6.

p. ibid. in Proęmio.

CCI S. AVGVSTINVS à Deo specialiter electus, vt tanquam antemurale murum Ecclesię contra Manichæos & Pelagianos gloriosè defenderet, omnem suam doctrinam ad duo capita reuocauit, videlicet naturæ ex dono Deificante sanitatem; naturę ex peccato originis infirmitatem. Ex primo capite, solam hominis voluntatem esse peccati, omnisque humanæ miseriæ causam, aduersus Manichæos conuincebat; ex secundo capite, necessitatem gratiæ sanantis & PRÆDETERMINANTIS contra Pelagianos astruebat. Quod factum fuit solummodò respexit S. AVGVSTINVS, quid fieri posset non curauit. An sanitas naturę aliter institui posset, impertinens erat ad eius intentum quæstio; cui pro Manichæis sufficiebat sanitas à Deo instituta, liberrimáque hominis voluntate deperdita; cui pro Pelagianis satis erat naturæ ex peccato originis infirmitas, & gratiæ sanantis necessitas.

Sanctus THOMAS à Deo specialiter electus, vt sapientes huius mundi in suâ comprehenderet sapientiâ, duo in actibus humanis considerauit principia, naturam naturaliter rectam, & gratiam supernaturaliter deificantem. Hinc

non solùm quid factum esset, sed quid fieri posset attendit : vt non minùs prudenter, quàm subtiliter ea quę sunt naturę, ab ijs quę sunt gratiæ segregaret : necnon quæ sunt naturę, redderet naturæ; & quæ sunt gratiæ, redderet gratię : ipsam naturam & gratiam, quę Dei sunt, redderet Deo: magnificando eum apud sapientes tam vt naturæ conditorem, quàm vt gratiæ largitorem : naturam subijciendo gratiæ : rationem captiuando in obsequium fidei; amorem Dei naturalem subordinando charitati; denique demonstrando, quòd suppositâ naturę eleuatione naturale felicitatis desiderium compleri non possit, nisi in visione Dei per essentiam, in Societate Filij Dei Domini nostri JESU Christi, qui factus est nobis via, veritas, & vita : & in quo solo est salus & redemptio nostra.

CCII. Errant toto cœlo, qui veritatem attingere se putant, in alio quàm in infuso ANGELICI Solis lumine S. AVGVSTINVM intuentes. Iactent magnitudinem humani ingenij, & laborem in euoluendis S. AVGVSTINI libris: vno intuitu plus vidit S. THOMAS, quàm humanum valeat per mille annos capere ingenium : siquidem lumine plusquam humano totam S. AVGVSTINI doctrinam inspexit, penetrauit, & ita mirabiliter contraxit, vt tot miracula fecisse dicatur, quot de illâ edidit articulos. Quem igitur vt AVGVSTINVM CONTRACTVM omnes suspiciunt, non magis est possibile, à mente S. AVGVSTINI deuiasse, quàm S. AVGVSTINVM mentem suam non percepisse.

q. loco citato. Concludendum ergo est, sicut in TRIVMPHO q concludo; quòd ille qui à viâ veritatis noluerit deuiare, aut de veritate noluerit fieri suspectus, S. THOMAM debet S. AVGVSTINO coniungere; & in vtriusque Solis lumine lumen veritatis videbit. Si S. AVGVSTINI littera videatur aliud sonare, credat firmiter mentem S. AVGVSTINI ANGELICA indignisse expositione; nec superbè præsumat, humano suo studio intelligere in S. AVGVSTINO, quod S. THOMAS lumine diuinitùs infuso non intellexit. Si S. THOMÆ littera difficilis iudicetur, S. AVGVSTINVS consulatur, ex quo tanquam fonte tota desumitur ANGELICÆ doctrinę puritas; nec leuiter credat, Discipulum sapuisse supra Magistrum.

§. II. *Sine Magistro non discitur S. AVGVSTINVS. Nullus ad hoc Magisterium Sole ANGELICO nobilior, nullus solidior, nullus securior.*

CCIII. QVod S. Scripturæ sunt SS. Patres & AVGVTINVS hoc, vt in Procœmio dixi, AVGVSTINIANÆ doctrinæ est S. THOMAS. Sacra Scriptura sine AVGUSTINO & Patribus nec profundè nec securè intelligitur ac discitur. AVGUSTINIANAM doctrinam nec profundè nec securè sine THOMA intelligi & disci, testimonium perhibent TRES nostri FVNICVLI. Addiscentem oportet credere, ait Philosophus. Oportet ergo, vt qui vult AVGVSTINVM discere, Magistrum, cui credat, eligat. Ardor discendi nobilitas est Ma-

Magiſtri. Cùm Pharaoni placuiſſet Ioſephi conſilium, & cunctis miniſtris eius, locutus eſt ad eos: *ſ Num inuenire poterimus talem virum, qui ſpiritu* *ſ. Geneſ. 41.*
Dei plenus ſit? Quibus placuerit ad diſcendum AVGVSTINVM de Magiſtro eligendo conſilium, loquar & ego, indicans eis D. THOMAM AQVINATEM, *Num inuenire poterimus talem Magiſtrum, qui ſpiritu Dei plenus ſit?* Quęrant alium, qui in ſuis gloriantur adinuentionibus: Nos CARMELITÆ DISCALCEATI, quorum minimus ſum ego, aliud nomen non nouimus ſub cœlo datum, in quo oporteat nos AVGVSTINVM addiſcere. Dicamus ergo ei, quod in noſtrâ vniuerſæ Philoſophię dedicatione à pluribus annis cecinimus. *t* *t. Bruxelli An. 1664.*

CCIV. Trahis nos ad te ANGELICE DOCTOR, ſi ſua quemque trahit voluptas. Trahis nos ad te, ſi nihil fortius deſiderat anima quàm veritatem. Amore trahimur, veritate trahimur, meliùs vtroque trahimur, & veritatis amore, & amoris veritate. Ramum viridem oſtendimus ovi, & trahimus illam; nuces puero demonſtrantur, & trahitur. *THOMAS* oſtenditur nobis, & trahimur, amando trahimur, ſine errore intellectus noſtri trahimur, cordis vinculo trahimur. Quid mirum? eleuatus à terra, id eſt, ſuper omnes Doctores terræ exaltatus, omnia ad te ipſum trahis. Traxiſti, *ANGELICE DOCTOR*, omnia ad te, quando dicente veritate, *Benè ſcripſiſti de me THOMA*, confitendæ veritatis tuæ ſenſum totus mundus accepit. Traxiſti omnia ad te, quando vt ad lydium lapidem, ſi quid ambiguitatis aut controuerſiæ fuerit exortum, communibus votis ad te referendum exiſtimarunt Concilij Patres Tridentini. Traxiſti omnia ad te, quando *AVGVSTINI veſtigia inſecutus*, ęqualis es AVGVSTINO factus, ipſi par in gloria, ſed eum virginali excellens munditiâ. Traxiſti denique omnia ad te, quando grandis illa magnarum alarum aquila venit ad Fratrem Eleutherium, & oſtendens te medullam cedri, ait: *Crede huic, quia doctrina eius non deficiet in æternum.* Nos etiam à te, *ANGELICE DOCTOR*, lubentiſſimè tracti, in odorem currimus vnguentorum tuorum. *Chriſtus. Concil. Trid. Sanct. Auguſt. S. Franciſcus.*

TU *Centrum es ratiocinantium immobile.* Vt enim centrum principium eſt, & terminus omnium, quæ in circulo ducuntur linearum; ipſumque, toto circulo moto, immotum perſiſtit: ſic & tu, *ANGELICE DOCTOR*, omnis ratiocinationis humanę principium es, & terminus, quia omnium ſacrorum Doctorum & maximè S. AVGVSTINI ſortitus intellectum, *ſermo tuus veritas eſt.* Immotus quoque perſiſtis, frendentibus inimicis tuis, & in circuitu contra te ambulantibus; vt à multis licet impugnatus, nunquam tamen expugnatus, *inconcuſſa*, vſque nunc permaneant, *tutiſſimaque dogmata tua.* *Clem. VII. Alexand. VII.*

TU *Primum es Theologorum mobile.* Si primum mobile omnibus poſt ſe mobilibus motum influit, communis omnibus exiſtens motor; Tu, *ANGELICE DOCTOR*, omnibus poſt te Theologis veritatem influis, *Communis* omnibus exiſtens, & nuncupatus *Doctor*. Tantæ etenim fuiſti poſteris auctoritatis, quod ijs ſuffecerit dixiſſe, *THOMAS dixit. THOMAM* ergo non intelligit, cui ſuper omnes ſcholaſticos Doctores, *THOMAS* non ſapit. *Antiquitas.*

TU *Fœcundum es Eccleſiæ germen.* Quid generatione agitur? niſi per nouam ſemper ſpeciei productionem mundi conſeruatio? & quid doctrinâ tuâ agitur SOL ANGELICE, niſi per continuam veritatis defenſionem Eccleſiæ conſerua-

seruatio? *Tolle THOMAM & dissipabo Ecclesiam*, ait inimicùs homo. Si
Vniuersitas Parisiensis. enim hominem homo generat & sol, inquit Aristoteles, *Doctrinâ tuâ fulget Ecclesia vt sole luna.* Si generatione reparatur quidquid per continuam con-
Paul. V. trariorum pugnam in mundo destruitur, *Clypeus est doctrina tua, quo militans Ecclesia hæreticorum tela feliciter elidit*: plus dico, *certissima est regula do-*
Pius V. *ctrina Christiana.* Sine germine nulla est in vita fœcunditas, sine te nulla est in scholis firmitas: Miraculis germinata est Ecclesia, *ecce tot miracula fe-*
Ioan. XXII. *cisti quot scripsisti articulos*, quia omnes resoluisti *lumine plusquam humano.*

Tu *Anima es veritatis motrix.* Anima es, si *Angelicus Doctor*, non corpus sed veritatem mouens. Corpus mouet, qui de vno in alium transfert locum. Veritatem mouet, qui de suo intellectu in addiscentium transfundit intelle-
Univers. Parif. ctum. Addiscentem oportet credere. Cui credendum est? nisi tibi *vniuersalis Ecclesiæ lumini præfulgido*, omnemque hominem in vias vitæ, & scholas sanæ
Clem. VIII. doctrinæ venientem illuminanti. Cui credendum est? nisi tibi *Fonti Docto-*
Innoc. VI. *rum*, cuius doctrina *sine vllo prorsùs errore conscripta* habet *præ cæteris*, proprietatem verborum, modum dicendorum, veritatem sententiarum. Est enim vera sine contagio falsitatis, clara sine tædio obscuritatis, fructuosa sine vitio curiositatis, copiosa ambitu suo generalitatis.

Tu denique, *Ens entium singulariter es acceptabilis.* Ratio entis omnia transcendens prædicamenta, diuersa ratione in eis imbibitur. Doctrina tua, *SOL ANGELICE*, omnes scholas transcendens diuersa quoque in eis re-
Innoc. VI. cipitur ratione. Te sequentibus, fit odor veritatis in veritatem, quia *nunquam qui te tenuit inuenitur a via veritatis deuiasse.* Te impugnantibus, fit odor mortis in mortem, cum nullus illam impugnare possit, nisi fiat de veritate
Christus. suspectus. Nam qui te impugnat, te non benè scripsisse credens, Christo contradicit dicenti, *Benè scripsisti de me THOMA*; non solum quia bona & vera, sed quia *Benè*; id est ex charitate, quâ solum Deum intendisti; si enim aliud, non te *Benè* scripsisse asserere potuisset, qui *Benè* omnia fecit. Ecce quomodò factus es *Deo acceptabilis, & hominibus inexpugnabilis.* Quis accusabit aduersus electum Dei? Deus qui verificat, quis est qui falsificatis condemnet?

Exurge *THOMA*, & dissipentur inimici tui, omnisque te impugnandi oc-
Vniversitas Salma. casio, sit semper occasio calva. Fugiant qui oderunt te à *veritate tua.* Hanc sibi iustissimo adsciuit iuramento Vniuersitas Salmanticensis. Hanc nos simplici ac affectuosâ prosequimur obedientiâ, nunquam recedet ab ore, nunquam recedet à corde, quia ipsam sequentes non deuiamus, ipsam cogitantes non erramus, ipsam tenentes non corruimus, ipsam loquentes non mentimur, ipsam ruminantes ad veritatem pervenimus. Tenuimus eam, nec dimittemus. In hac
Carmelitæ Discalceati. glorietur, qui de doctrina gloriatur; non enim qui suam commendat sapientiam ille sapiens est, sed quem tu, *ANGELICE DOCTOR*, commendas. Commendentur Patres Dominicani quòd sis *Verus Dominici filius*; non inuidemus, modò commendemur & nos, quòd sis *Vnicus Carmeli Discalceati Magister.* Hæc est confessio nostra, quam caro & sangnis non reuelauit nobis, sed ille qui superioribus nostris dixit, *qui vos audit me audit*; ex eorum enim mandato sumus tui in æternum discipuli.

CCV. Hæc

CCV. Hæc est sors nostra. Non enim post magnam Dei misericordiam de datâ in Carmelo *ad primitiuum spiritum reformato* professione solemni, maiorem agnosco ego gratiam, quàm *quæ docuit D. THOMAS intellectu conspicere, & quæ egit imitatione complere.* Laudemus viros gloriosos & Parentes nostros in generatione suâ. Christus dixit, *Ego sum via, veritas, & vita.* Christum VIAM docet nos TRIPLICIS NIHILI Parens B. IOANNES A CRVCE, Pœnitentię miraculum; Christum VERITATEM docet nos AVGVSTINI mens D. THOMAS, Veritatis portentum; Christum VITAM docet nos SERAPHICI AMORIS Mater S. Virgo TERESIA, Charitatis prodigium. Hæc est trina, & consequenter perfecta, CARMELI REFORMATI gloria in sæcula sæculorum. Amen.

§. III. *Epistola Eminentissimi Domini S. R. E. Cardinalis BONA approbans doctrinam TRIVMPHI THOMISTARVM, vt dicitur num.* 48.

CCVI. Laudatam suprà num. 47. damus Epistolam. Occasio gratissimæ huius Epistolæ fuit ista. Postquam in Sacrâ Indicis Congregatione habitâ coram Eminentissimis & Reuerendissimis S. R. E. Cardinalibus, profesto S. THOMÆ vnici præceptoris & informatoris mei Anno 1674. euaserunt Libelli mei *de Libertate & Contritione* ab omni censura immunes, quam illis infligi totis viribus curabant Aduersarij mei. Agnoui me operâ Eminentissimi Domini Cardinalis BONA præcipuè fuisse liberatum: quem suscitauit mihi Deus, qui non derelinquit sperantes in se; vt liberaret pauperem à potente, & pauperem, cui non erat adiutor. Ne tanto ingratus forem beneficio, Liberatori meo gratias egi, humili quà potui calamo Epistolam exarante: cui Eminentissimus Cardinalis rescribere dignatus est istam:

ADMODVM REVERENDE PATER.

Fateor me aliquid operæ contulisse, vt Liber tuus immunis euaderet à Censurâ, quam illi infligi totis viribus curabant, qui nihil verum, nihil orthodoxum existimant, nisi quod ipsi scribunt & docent. Qua in re non tibi, qui ignotus mihi eras, sed veritati obsequutus sum, quam doleo captiuam detineri in iniustitiâ. Sum & ipse Philalethes, & si veritati testimonium perhibui, muneris mei partes adimpleui, nec vlla mihi hâc de causâ debetur gratiarum actio. Summoperè autem opto, vt aliquam mihi occasionem

præ-

prabeas ostendendi in re aliquâ maioris momenti quanti te æstimem ob singularem doctrinam tuam, & studium inquirendæ veritatis. Huic curæ, vt incumbas, hortor te & inuito; sed vellem vt parciùs Scholasticis, Sanctis vero Patribus, impensiùs studeres. Vale, & mei memor esto in Sacrificijs & orationibus tuis. Romæ 19. Maij 1674.

Tuus ex corde

IO. CARDIN. BONA.

CCVI. Lætatus sum in istâ Epistolâ, sicut qui inuenit spolia multa. Consideraui eam, vt mihi à Deo missa spolia, post datam de Aduersarijs meis victoriam. Dulcis mihi fuit super mel & fauum. Nihil enim veritatem amanti dulcius, quàm inuenire Virum, qui veritatem ex amore veritatis defendat, liber ab omni mundano affectu, nullâque personarum factâ acceptione. *Gratissima gemma expectatio præstolantis.* [a] *Desiderium si compleatur delectat animam.* [b] Desiderabam *PHILALETHIS* approbationem. Præstolabar Virum qui daret. Non sum fraudatus desiderio meo. Doctrinam PHILALETHIS laudata approbauit Epistola quantùm desiderare potuissem: personam verò commendauit vltra desiderium meum. Nec ablata est præstolatio mea; Virum de mille suscitauit mihi Dominus, qui approbationem daret, Emiuentissimum dico Cardinalem BONA.

a. Prou. 17.
b. Prou. 13.

Agnosce, LECTOR CORDATE, spolia missa. Aduersarij mei totis viribus censuram libellis meis infligi curabant. Quinam sunt isti? *qui nihil verum*, ait Epistola, *nihil orthodoxum existimant, nisi quod ipsi scribunt & docent.* Quàm opimum mihi spolium? Vt GERMANVS PHILALETHES, hoc est, vr sincerus veritatis amator sæpè exprobraueram inimicis meis, eos veritatem non quærere, sed in cauillorum circuitu ambulare; non tam veritate, quàm potestate pugnare. Quid mirum? *Nihil verum, nihil orthodoxum existimant, nisi quod ipsi scribunt.* Quis hoc dicit? S. R. E. CARDINALIS.

Ingens aliud cerne spolium: *veritati obsequutus sum*, ait BONA, *quam doleo captiuam detineri in iniustitiâ.* Qui totis viribus censuram doctrinę PHILALETHIS infligi curabant, ipsi perhibentur veritatem captiuam detinere in iniustitiâ. Nec certè ad obtinendam PHILALETHIS censuram totum suum adhibuissent conatum, nisi veritatem captiuam detinerent in iniustitiâ. Verè ætatus sum in Epistolâ BONA, sicut qui inuenit spolia multa.

CCVIII. Nec solùm spolia, sed VIRVM inueni, qui veritatem librorum meorum ex amore veritatis defenderet, liber ab omni mundano affectu, & sine acceptione personarum. Quę personarum acceptio, vbi defenditur ignotus? audi Cardinalem. *Quâ in re non tibi, qui ignotus mihi eras, sed veritati obsequutus sum.* Libertatem ab omni mundano affectu edocent nos ponderata iam verba; *qui nihil verum, nihil orthodoxum existimant, &c.* Nec non & ista,

quam

quam doleo captiuam detineri in iniustitiâ. Aduersarios meos non timebat, qui sic loquebatur. Nec aliquid ab homine sperabat, qui nullam sibi vult reddi gratiarum actionem, sed debitum reddidisse persuadet. *Si veritati*, inquit, *testimonium perhibui, muneris mei partes adimpleui, nec vlla mihi hâc de causâ debetur gratiarum actio.*

Puro veritatis amore conscriptam demonstrant Epistolam ista melliflua verba : *veritati obsequutus sum; veritati testimonium perhibui; muneris mei partes adimpleui : sum & ipse Philalethes*, hoc est, amator veritatis. Vnde, quæso, zelus iste, quo increpat Aduersarios meos dicens, *Qui nihil verum, nihil orthodoxum,&c. Quam doleo captiuam detineri,&c.* Vnde, inquam, hic zelus, nisi ex amore veritatis ? Norunt omnes, qui eo accenduntur, quàm indignatione plenum sit, videre non ambulantes in veritate, & eam captiuam in iniustitiâ detinentes.

CCIX. Gratissima super omnia fuit mihi gemma, approbatam videre PHILALETHIS doctrinam à tanto huius sæculi Viro, quem vnum de mille meritò asserueris. Sufficeret, eum liberasse à censurâ PHILALETHEN, vt is ab illo censeretur approbatus. Nam eo ipso nullâ censurâ dignum existimauit. Liber autem aliquis censetur sufficienter approbatus, dum Censor testatur, nihil contra fidem & bonos mores in eo contineri. Verumtamen non ibi stetit veritatis amator. Veritatem doctrinæ à PHILALETHE traditæ prædicare ipse voluit. Dicit enim, se non ob aliud operam contulisse, vt PHILALETHES immunis à censura euaderet, quàm vt veritati obsequeretur. Perpende verba, CORDATE LECTOR ; *Quâ in re non tibi, qui ignotus mihi eras, sed veritati obsequutus sum.* In defensione Philalethis, veritati se dicit obsequutum, ergo non solam à censurâ immunitatem, sed & doctrinę veritatem laudata attestatur Epistola.

Vlteriùs progreditur. *Si veritati*, inquit, *testimonium perhibui, muneris mei partes adimpleui.* Testimonium PHILALETHIS doctrinæ datum, est testimonium veritati datum : ergo veram existimauit PHILALETHIS doctrinam. Ideò ad personam transiens optat occasionem ostendendi, quanti eum æstimet, *ob singularem*, inquit, *doctrinam tuam, & studium inquirendæ veritatis. Huic cura vt incumbas hortor te & inuito.* Discerne, CORDATE LECTOR, causam PHILALETHIS à gente sibi aduersâ. Aduersarios PHILALETHIS increpat, quòd *nihil verum, nihil orthodoxum existiment, nisi quod ipsi scribunt & docent.* PHILALETHEN laudat *ob singularem* illius *doctrinam.* Dolet de Aduersarijs, quòd *captiuam detineant veritatem in iniustitiâ.* PHILALETHEN hortatur & inuitat, vt *studium* prosequatur *inquirendæ veritatis.*

CCX. Quarè meridianâ luce clarius est, Eminentissimum BONA Cardinalem approbasse PHILALETHIS, & doctrinam, & personam. Verumtamen ne quis me existimet aliquid esse, soli Deo sit honor & gloria; qui me à sæculari militiâ ad militiam vocauit ANGELICAM ; & à tenebris tam errorum, quàm peccatorum, transtulit in admirabile gratiæ suæ, & BENE de ea SCRIBENTIS lumen. Canis mortuus ego sum, quia peccaui super numerum arenę maris & multiplicata sunt peccata mea. An fortè, sicut *c infirma* c. 1. Cor. 1.
mundi elegit Deus, vt confundat fortia, ita & tot grauissimis dimisit me Deus peccatis, vt superbiam meam agnoscens, & Medicum quęrens, GRATIAM CHRISTI

CHRISTI VICTRICEM ET PRÆDETERMINANTEM in duritia cordis mei experirer, eamque contra fortes illius impugnatores ad mortem vsque prædicarem? De numero me fateor esse superborum, quos grauissimorum casu peccatorum sanat Deus. De quibus S. AVGVSTINVS in TRIVMPHO THOMISTARVM relatus [d] ait: *Quosdam Iudaeorum tanto superbia tumore periclitatos, vt eis expedierit primò non credere: & ad hoc fuisse excaecatos, vt non intelligerent Dominum loquentem per parabolas, quibus non intellectis, non in eum crederent, non credentes autem eum caeteris desperatis crucifigerent: atque ita post eius resurrectionem conuerterentur.* Deinde ad meam, meique similium consolationem, causam reddit tam exoticæ medicinæ. *Quoniam tanta eorum erat superbia, vt tali humiliatione esset deijcienda.* Quapropter cum Apostolo lupo quondam rapace, & Ecclesię persecutore concludam: [e] *Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi*, hoc est, GRATIA VICTRIX & PRÆDETERMINANS.

d. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1. de Scientia Media ad eamen reuocata. cap. 2. art. 1. §. vlt.

e. 2. Cor. 2.

CCXI. Præclarum habens Eminentissimi BONA Cardinalis in laudata Epistola testimonium, quo sicut lucernâ accendebatur PHILALETHIS doctrina, veritati detraxissem, si Epistolam istam sub modio, & non super candelabrum luci eam dando, posuissem. Exprobrabant *Molinistæ*, quòd sine vllo authentico testimonio iactarem libellos meos à censurâ euasisse immunes. Quibus occludere os meliùs non poteram, quàm tanti Cardinalis testimonio: qui & PHILALETHEM se prędicans, nec vllum mihi committens secretum, omni timori prçcludebat aditum, quo timere debuissem malè accepturum, quòd super tecta prædicarem tam insigne veritatis, ex amore veritatis, datum testimonium. Dixit se *testimonium perhibuisse veritati*; Dixit se muneris sui partes adimpleuisse; dixit, *nullam sibi hac de causa deberi gratiarum actionem*; hortatur, vt *studium* prosequar *inquirendæ veritatis*; liberum se ostendit ab omni humano affectu; veritatis se profitetur amatorem; Quis istis pensatis Cordatè suspicaretur, viro Cordato displiciturum notum fieri omnibus tam præclarum à se datum veritatis testimonium. Imò ex amicâ illius commonitione, quâ desiderabat, vt *parciùs Scholasticis, Sanctis verò Patribus impensiùs studerem*, iudicaui talem mihi misisse Epistolam, qualem authori miserat libri illius non satis laudandi, cui titulus, *La Morale Chrestienne, &c.* tertiò iam editi. Accessit, quòd R. P. N. Generalis IOANNES CHRYSOSTOMVS A S. PAVLO, doctrinâ & pietate insignis, hortatus me fuerit, vt quę in Epistola dabat mihi Eminentissimus Cardinalis sequerer consilia. Nullo igitur modo secreta fuit Epistola. Hæc est ratio facti mei, in quâ Deus scit, quòd non mentior, quam LECTORI CORDATO subijcere compulit *Gazetta Molinistarum*, de quâ §. seq.

§. IV. *Gazetta* Molinistarum *exploditur*.

CCXII. VErberauit *Molinistas* accensa memoratæ & nunquam satis laudatæ Epistolę lucerna, atque super candelabrum posita. Non valentes ferre illius lumen, *Gazettam* interposuerunt, vt vmbrâ eius obscurarent Eminentissimi Cardinalis lucens testimonium, & mentes suorum sana-

rent,

rent, quas nimia lucentis testimonij lux perstrinxerat. Negare non poterant Epistolam. Quid fecerunt; aliam suis artibus, quas norunt Cordati, publicarunt se obtinuisse Epistolam; de quâ vnam fecerunt Gazettam; vbi me primò arguunt furti, quo me plurima in TRIVMPHO THOMISTARVM accepisse dicunt ex IANSENIO. Aliam deinde CARDINALIS BONA ponunt Epistolam, in quâ me fecerunt reprehendi, de Epistolę suæ publicatione; eumque negantem perhibent se PHILALETHIS approbasse doctrinam. En CORDATE LECTOR, *Molinistarum Gazetta*, quâ putarunt accensę Eminentissimi Cardinalis lucernæ & super candelabrum positæ Eclipsim facere.

CCXIII. A furto me purgauit TRIVMPHVS THOMISTARVM IN PERPETVVM FIRMATVS, qui titulus est *Refutationis*, quam feci aduersus *iniustam R. P. de Fourmestraux Defensionem*; vbi [g] hoc dilemma posui: vel verum est quod sumpsi ex IANSENIO, vel falsum & damnatum; si quod accepi ex IANSENIO verum est, accepi à SPIRITV SANCTO: quia vt dicit S AVGVSTINVS in TRIVMPHO relatus, [b] *à quocumque verum dicitur, illo donante dicitur, qui est ipsa veritas*; & apertiùs S. Ambrosius. *Omne verum à quocumque dicatur à Spiritu Sancto est.* Si falsum est, & damnatum; testimonium perhibe de malo, & eris mihi magnus Apollo. Cùm igitur *Gazetta Molinistarum* nullum de falso & damnato perhibuerit testimonium; vera erunt, & à Spiritu Sancto accepta, quæ sumpsi ex IANSENIO. Quòd furti accusare, est ignorare definitionem furti, quâ dicitur, *rei alienæ acceptio inuito Domino.* Veritates illæ plurimæ, quas probat me sumpsisse ex IANSENIO, non sunt IANSENIJ, sed SPIRITVS SANCTI. Nec inuito Domino illas accepi. Has enim sine fictione didicit, & sine inuidia communicauit.

g. THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 3. num. 331.
b. num. 343.

Nihil igitur ex IANSENIO furatus sum. Feci quod de Videntibus vnus consuluit dicens: [i] *Si separaueris pretiosum à vili quasi os meum eris:* & quod præcepit Apostolus: [l] *omnia autem probate, quod bonum est tenete.* Hæc est gloria mea non in me, sed in Domino *bene scripsisse THOMAM* annuntiante; Hæc est, inquam, PHILALETHIS in TRIVMPHO THOMISTARVM gloria, quòd luce Angelicâ separauerit pretiosum à vili, dum quæ docuit IANSENIVS in sensu S. AVGVSTINI, separauit ab illis, quę docuit in sensu *Molinæ* & *Baij*: Quòd sapidâ D. THOMÆ scientiâ omnia probauerit, & quod bonum est tenuerit; dum quod *Baianum*, quod *Molinianum*, quod AVGVSTINIANVM erat in IANSENIO probauit, & quod AVGVSTINIANVM erat tenuit, iungens illud tutissimis & inconcussis Solis ANGELICI dogmatibus: vti & attestantur TRES colligati FVNICVLI.

i. Hier. 15.
l. Thess. 5.

CCXIV. De aliâ, quam *Gazetta Molinistarum*, profert Cardinalis Epistolâ, hoc vnum certò scitur, quòd primę testimonium perhibeat, eam ab Eminentissimo BONA fuisse conscriptam. Et quia *quod scripsit, scripsit*, non potest posterior Epistola infringere veritatem prioris. Nam quòd factum est, infectum fieri nequit. Quod fuit ex amore veritatis scriptum, non potest non fuisse scriptum ex amore veritatis; & quod approbatum fuit, non potest non fuisse approbatum. Cùm ergo prima Epistola, vt dictum est, ex amore veritatis, sine aliquo mundano affectu, & sine vllâ personarum acceptione doctrinam PHILALETHIS multifariam approbauerit, & personam commendauerit;

rit; non poteſt ſecunda Epiſtola (dato quòd nec fictitia, nec ſubreptitia ſit) facere, quin doctrina PHILALETHIS fuerit modo commemorato, à tanto Cardinali approbata,& illius perſona commendata. Cordatis hæc ſufficiunt ad explodendam *Molinistarum Gazettam*, & ridendam eorum infirmitatem, qui ſimilia iactant. Ne autem apud alios in aliquo offendatur memoria Eminentiſſimi BONA Cardinalis, qui morte ſuâ omnia humana noſtra iam tranſcendit, quem Roma, & Cordati omnes adhuc iure merito lugent,addimus familiare luſoribus pilę proloquium. *C'eſt du ſecond bond, il ne vaut rien.*

CCXXV. Finem igitur, triplici FVNICVLO imponimus; quem vt præcurſorem concepti *de Pœnitentia* operis præmittimus. Nam qui nouiſſimè de Pœnitentię Sacramento ſcribunt, non ob aliud à veritate aberrant, quàm quia D. THOMAM ignorant, & illum à S. AVGVSTINO ſeiungunt; quos tamen Deus in æternum coniunxit. Opus pręconceptum in quatuor libros diuidemus. Primus erit liber *de Pœnitentia vt eſt virtus*; Secundus *de Pœnitentia vt eſt Sacramentum* : Tertius *de praxi Pœnitentiæ in ratione Sacramenti* : Quartus, *de praxi Pœnitentiæ in ratione virtutis.* In omnibus quatuor libris THOMAM AVGVSTINO iungemus. His duobus tanquam Sanctis Patribus impenſiùs ſtudemus, & parciùs Scholaſticis, ſecundùm Eminentiſſimi BONA Cardinalis Approbatoris mei votum; & R. P. Generalis Noſtri mandatum. A gemino Eccleſiæ Sole illuminati gradiemur ſecuri per viam rectam; neque ad dexteram *antiqui rigoris* cum onera grauia alligantibus, neque ad ſiniſtram *nouæ laxitatis* cum ijs, qui *placere volunt hominibus*, declinantes. Homo proponit, Deus diſponit: ſit ipſe benedictus in ſæcula ſæculorum, Amen.

FINIS.

INDEX FVNICVLORVM.

FVNICVLVS PRIMVS.
MOLINA.

Paragr.

✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠

FVNICVLVS SECVNDVS
BAIVS.

✠✠✠

FVNICVLVS TERTIVS IANSENIVS.

✠✠✠

FVNICVLORVM CONCLVSIO.

FINIS.

APPENDIX AD §. 7. ET 8. FVNICVLI TERTII.

In quâ quorumdam Cordatorum difficultates obijciuntur, & dissoluuntur.

Cordati quidam & amici, quibus impressum hoc Opus communicauimus legendum, duas nobis obiecere difficultates, quas dissoluere intendimus, vt mens nostra amicis pateat; & inimicis displiceat, qui nos calumniandi quærunt occasionem.

Difficultas Prima.

I. Primum, quod nobis obijciunt, tangit doctrinam traditam paragrapho septimo Funiculi tertij, quæ dicit puerum peruenientem ad vsum rationis iustificari dilectione debiti finis, per quam ratio operatur. Videtur 1. doctrina hæc noua contra Patrum & Theologorum interpretationem, qui illud Apostoli, *sine fide impossibile est placere Deo*, de actu fidei supernaturali & explicito communiter exponunt.

2. Tridentino contrariatur Concilio. Docet enim Concilium, Fidem esse exordium & radicem nostræ iustificationis; quam proinde nihil prius supplere poterit.

3. Fidei votum malè explicatur num. 165. quia multoties moueri homines ijs quæ ostendit lumen naturale, spretis quæ sunt fidei, abundè monstrarunt illi, quibus prædicatum Euangelium stultitia est, aut scandalum.

4. Puer iste modo nostro iustificatus remanet infidelis negatiuè; & tamen si contingeret ipsum mori ante admissionem peccati lethalis, saluabitur. Quis Theologorum asseruit, vt negatiuè infidelis saluandus veniat, etsi propter infidelitatem negatiuam non sit damnandus.

Soluitur hæc difficultas.

II. A Nouitate liberant nos Doctissimi NN. Salmanticenses, quorum est ista doctrina. Verba eorum damus: [a] „ Illuminatio, de qua agimus, est quidam modus & participium fidei, quem Deus intellectui infundit, non vt eliciat actus fidei, vel qui secundum substantiam sint supernaturalés, aut qui circa mysteria fidei, vel circa obiectum simpliciter supernaturale versentur: sed vt suosmet actus secundùm substantiam naturales, quibus bonum honestum naturale, & Deum vt finem naturalem attingit, nobiliori & perfectiori modo eliciat: nempe cum maiori firmitate & certitudine, maiorique cum appretiatione talis boni & finis: ex quibus oritur, vt sit in illis actibus ma-

[a] De peccatis disp. 20. num. 30. & 31.

„ ior efficacia ad mouendam voluntatem, & eius amorem excitandum.

„ Atque hinc fit prædictam illuminationem, quando in ea sistitur, non tollere „ infidelitatem negatiuam, neque efficere non credentes infideles contrariè: „ quia cum non ostendat mysteria supernaturalia, quæ fides credit, neque eorum „ notitiam tribuat, adhuc hæc mysteria manent inuincibiliter ignorata, quo- „ vsque aliâ viâ notificentur: nihil enim aliud est infidelitas negatiua, quàm „ hæc ignorantia in eo qui caret fide.

„ Fit etiam, quòd cum D. AVGVSTINVS, & alij Patres aiunt, primum iusti- „ ficationis initium esse fidem, non intelligunt dumtaxat illam quam vocamus „ fidem simpliciter, & quæ notificat mysteria supernaturalia: sed etiam præ- „ dictam illuminationem, quę cum sit eius participium, reducitur ad ipsam, & „ potest eodem nomine appellari. Hæc Doctissimi Patres.

Doctrinam istam Cordatis & amicis credens esse notam, nouitatis non timui notam. Sed (quod genium meum est) eam ex tutissimis & inconcussis vtriusque Solis altiùs petitis principijs elucidare conatus sum. Supernaturalitatem sicut & fidei participium à dilectione debiti finis, per quam ratio operatur, non excludimus: sed supernaturalitatem ad gratiam Dei prędeterminantem reducimus iuxta doctrinam traditam in §. 4. & 5. Funiculi secundi: & participium Fidei in voto Fidei magis explicamus.

III. Expurgate *Molinismum*, qui supernaturalitatem dilectionis debiti finis, per quam ratio operatur, vultis agnoscere. *Molina* recurrit ad legem & pactum Dei dandi gratiam iustificantem bene vtenti viribus suis naturalibus. Et cum lex & pactum nihil intrinsecum imprimant actibus nostris, nihil supernaturalitatis intrinsecum agnouit *Molina* in actibus, quibus homo secundum vires suas naturales facit quod in se est. Verùm qui gratię de se efficacis VICTRICIS & PRÆDETERMINANTIS illuminatos habent oculos, aliquem supernaturalitatis modum intrinsecum cernunt in actibus, quos secundum vires nostras naturales elicimus, quando ad illos prædeterminamur ex intentione Dei efficaci dandi gratiam, aut gloriam. Nam si charitas intendens vitæ æternæ gloriam, & ex illâ intentione applicans potentias naturales & virtutes acquisitas ad suos actus, imprimit in illis aliquem supernaturalitatis modum physicum, quo ordinantur actus naturales ad vitam æternam. Multò magis Deus intendens dare v. g. gratiam, & ex illâ intentione prædeterminans ad cognitionem naturalem, & amorem naturalem debiti finis, imprimet in illa cognitione & amore naturali aliquid supernaturalitatis intrinsecum, quo naturalis illa & cognitio & dilectio ad gratiam ordinabuntur.

IV. Isto igitur modo dicimus, dilectionem debiti finis, per quam ratio operatur, esse supernaturalem dum iustificationi coniungitur, quia scilicet ex intentione efficaci dandi gratiam à Deo auxilio gratię victricis & prædeterminantis specialiter inspiratur. Istam autem supernaturalitatem sufficere ad doctrinam S. AVGVSTINI, S. THOMÆ, aliorumque SS. Patrum, & Conciliorum manifestant quæ diximus paragraphis 3. 4. & 5. Funiculi secundi: Ibi ostendimus Concilia, Sanctumque AVGVSTINVM, non distinxisse finem debitum naturalem, à fine debito supernaturali, nec Deum authorem naturę à Deo largitore gratiæ prout sunt obiectum dilectionis nostræ, sed solùm atten-

disse ad conditionem naturę rationalis ex nihilo, & infirmitatem naturę lapsę ex errante & pręueniente concupiscentiâ: ratione cuius indiget auxilio pręueniente non omnibus dato, & vincente essentialiter concupiscentiam. Quare ad mentem Conciliorum Sanctorumque Patrum sufficit supernaturalitas auxilij præuenientis non omnibus dati, quæ eo ipso inest auxilio, quòd procedat ex intentione efficaci Dei dandi gratiam & gloriam. Ex hac enim intentione auxilia de se efficacia naturalis ordinis accidentaliter fiunt supernaturalis ordinis, quam supernaturalitatem essentialiter habent auxilia de se efficacia ordinis supernaturalis. Dicuntur naturalis ordinis quæ recipiuntur in principio eliciente naturali; dicuntur ordinis supernaturalis quę recipiuntur in principio eliciente supernaturali.

V. Est ergo dilectio debiti finis, per quam recta ratio operatur, supernaturalis accidentaliter, non ex intentione hominis elicientis, sed ex intentione Dei applicantis. Aliam etiam secundum nos habet supernaturalitatem ex gratiâ sanctificante non quidem vt eleuante potentiam, sed vt dignificante personam. Gratia sanctificans existit in essentia animę & medijs virtutibus infusis à se dimanantibus eleuat potentias rationales ad ordinem supernaturalem. Prout existit in essentia animæ sanctificat & dignificat personam, reddens eam Deo gratam & amicam; quod & faceret etiamsi per impossibile potentias non eleuaret. Omnis ergo actio bona, si aliqua inordinatione non impeditur, accipit quamdam personalem supernaturalitatem, eò ipsò quòd sit actio suppositi Deificati, ratione cuius placet Deo; & in finem supernaturalem ordinatur, non ex intentione personę elicientis, sed ex intentione Dei mouentis personam sibi gratam & amicam. An ista supernaturalitas personæ sufficiat ad meritum de condigno, condignitate saltem accidentali, non condignitate essentiali, qualis est in actibus ex gratia vt eleuante potentias, est quæstio alibi discurienda.

VI. Ex his patet Responsio ad ea, quę primam mouent difficultatem. Ad I. patet, doctrinam istam non à me inuentam, sed à Doctissimis NN. Salmanticensibus desumptam. Patet etiam Apostolum, Sanctosque Patres per fidem intelligere, cognitionem debiti finis supernaturalem ex gratiâ Dei præueniente, non omnibus datâ, specialiter inspiratam, Omnesque Theologi, qui infidelitatem concedunt negatiuam, videntur sic debere interpretari. Nam si puer perueniens ad vsum rationis actu fidei explicito illustretur, non poterit, si non faciat quod in se est, remanere infidelis negatiuè.

VII. Ad 2. Respondetur, Concilium non exigere aliud iustificationis exordium, & radicem, quam cognitionem supernaturalem ex gratia Dei præueniente non omnibus datâ, specialiter inspiratam: in quantùm ea quæ dictat ratio, dictat & fides. Ita Doctissimi NN. SALMANTICENSES. Quibus addimus, Concilium Tridentinum loqui de iustificatione peccatoris & impij quæ fit cum detestatione peccati per propriam voluntatem commissi, vt patet ex verbis Concilij: b *Declarat præterea ipsius iustificationis exordium in adultis à Dei per Iesum Christum præueniente gratia sumendum esse, hoc est ab eius vocatione, quâ nullis eorum existentibus meritis, vocantur; vt qui per peccata à Deo auersi erant, &c.* Nos autem cum Sole Angelico loquimur de iu- b. Sess. 6. cap. 5.

stificatione, quæ fit per simplicem conuersionem ad debitum finem sine vlla detestatione peccati, secundum quod puer in illa ætate capax est, siuè secundum lumen sibi datum discretiuum finis debiti. Ex qua non licet ad alias iustificationes adultorum arguere. Ad quas actum fidei explicitum omnino necessarium esse concedimus: eò quòd peccatum debet displicere, inquantùm est offensa Dei, quam sola fides demonstrat. De iustificatione quæ fit cum detestatione peccati solent etiam loqui Concilia & SS. Patres, dum de iustificatione adultorum est eis sermo. Ex quo nullum ex Concilijs & SS. Patribus trahi potest argumentum contra doctrinam Angelicam & nostram, quæ in hoc vno casu habet locum, in primo scilicet instanti vsus rationis, & puero solo lumine rationis illustrato: sed per gratiam præuenientem prędeterminato.

VIII. Ad 3. dicendum, quod illis quibus prædicatum Euangelium est scandalum aut stultitia, non adhęrent rectę rationi, sed post concupiscentias suas abeunt. Bonum rectę rationis non contrariatur bono fidei: sed habet se vt minus bonum ad majus bonum. Peccatum hominis infirmi non est in non referendo bono rectę rationis ad bonum fidei; sic peccat natura sana. Sed peccatum hominis infirmi est in sequendis concupiscentijs prauis, à quibus præuenitur. Et ideo in vincendis concupiscentijs consistit tota difficultas naturæ lapsę. Qui motiuo minoris boni mouetur ad vincendum suas concupiscentias, multo magis ad eamdem victoriam moueretur motiuo maioris boni, si sciret se eâdem victoriâ consecuturum majus bonum. In hac animi præparatione, quâ quis vincens concupiscentias propter bonum virtutis humanæ, & vt rectæ placeat rationi, multò magis eas vinceret propter bonum virtutis infusę, & vt gratię placeret authori, in hac, inquam, animi pręparatione dicimus consistere votum Fidei; quo participium illud Fidei, quod tribuunt NN. SALMANTICENSES c cognitioni naturali peruenientis ad vsum rationis, magis declaratur, & Apostolicum testimonium adinstar similium Christi verborum solidiùs interpretatur.

c. supra num. 2.

IX. Ad 4. Respondetur, puerum laudato dicendi modo iustificatum non consecuturum salutem ęternam sine Fide explicita Saluatoris. Vnde ad diuinam prouidentiam pertinet, vt ante mortem ei reuelentur, quæ sunt ad salutem æternam necessaria: sicut Cornelio iam iustificato reuelatum fuit, Petro ad eum missō. Ita D. THOMAS Præceptor noster, qui ait: d *Non sequitur inconueniens, posito quòd quilibet teneatur aliquid explicite credere, si in Syluis, vel inter bruta animalia nutriatur: hoc enim ad diuinam prouidentiam pertinet, vt cuilibet prouideat de necessarijs ad salutem, dummodo ex parte eius non impediatur. Si enim aliquis taliter nutritus, DVCTVM NATVRALIS RATIONIS SEQVERETVR IN APPETITV BONI ET FVGA MALI, certissimè est tenendum, quòd ei Deus vel per internam inspirationem reuelaret ea, quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem Fidei prædicatorem ad eum dirigeret, SICVT MISIT PETRVM AD CORNELIVM. Act. 10.* Hæc autem necessitas diuinę reuelationis non inconuenienter deducitur ex eo, quòd faciens quod in se est dilectione debiti finis, per quam ratio operatur, habet ex gratia prædeterminante implicitè Fidem in voto & animi præparatione. Vincendo enim GRATIA VICTRICE ET PRÆDETERMINANTE

d. Verit. q. 14. a. 11. ad 1.

con-

concupiſcentiam, quam viuens ſecundum ſenſum ante vſum rationis ſequutus eſt, remouet fidei impedimentum; & ex intentione Dei dandi gratiam imprimitur dilectioni debiti finis, per quam ratio operatur, modus quidam ſupernaturalis quo fit ſupernaturalis, ſicut actus naturalis à charitate imperatus: cum hac differentia, quòd hic ex intentione hominis elicientis fit ſupernaturalis, illa ex intentione Dei applicantis: Vterque actus non *ſecundum ſubſtantiam ſuam*, ſed *ex modo & fine* ſupernaturalis.

Hæc in defenſionem Doctiſſimorum NN. Salmanticenſium, & doctrinæ in eis fundatæ ſubtilitate Scholaſticâ dicta ſunto.

X. Si quis tamen Cordatus huic ſupernaturalitati non acquieſcat, ſed teſtimonium Apoſtolicum, *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo*, voluerit eſſe intelligendum de actu Fidei *ſecundum ſubſtantiam ſuam* ſupernaturali, propter communem SS. Patrum interpretationem, & maximè S. AVGVSTINI, cuius authoritatem adducit ipſe Sol ANGELICVS ad comprobandam neceſſitatem iſtius actus *ſecundum ſuam ſubſtantiam* ſupernaturalis his verbis: *e Illa Fides ſana eſt, quâ credimus nullum hominem ſiuè maioris ſiuè paruæ ætatis liberari contagio mortis & obligatione peccati niſi per vnum mediatorem Dei & hominum Ieſum Chriſtum*. Ex quo infert D. THOMAS *f Si qui tamen ſaluati fuerunt, quibus reuelatio non fuit facta, non fuerunt ſaluati abſque fide Mediatoris: quia etſi non habuerunt fidem explicitam, habuerunt tamen fidem implicitam in diuina prouidentia, credentes Deum eſſe liberatorem hominum ſecundum modos ſibi placitos, & ſecundum quod aliquibus veritatem cognoſcentibus ſpiritus reuelaſſet: ſecundum illud Iob. 35. cap. Qui docet nos ſuper iumenta terræ.*

e 2. 2. q. 2. a. 7. in arg. ſed contra.

f. ad 3.

Si inquam, propter iſta actum fidei *ſecundùm ſubſtantiam ſuam* ſupernaturalem exigat Cordatus ad iuſtificationem, non contendam cum ipſo; ſed quod diximus *g* de ſalute æterna, dicemus de iuſtificatione, nempe Deum illuſtrare lumine Fidei & mouere ad dilectionem debiti finis, per quam Fides operatur, omnem illum quem mouet in primo inſtanti vſus rationis ad faciendum quod in ſe eſt dilectione debiti finis, per quam ratio operatur. Expreſsè hoc docet Sol ANGELICVS dicens: *h Quòd etiam ad Fidem habendam aliquis ſe præparare poteſt, PER ID QVOD IN NATVRALI RATIONE EST: Vnde dicitur quòd ſi aliquis in barbaris natus nationibus, quod in ſe eſt faciat, Deus ſibi reuelabit illud, quod eſt neceſſarium ad ſalutem, vel inſpirando, vel Doctorem mittendo.*

g. ſupra ad 4.

h. 2. dict. 28. q. 1. a. 4. ad 4.

XI. Iſta connexio facientis quod in ſe eſt *per id quod in naturali ratione eſt* cum Fide iuſtificante, non oritur ex *pacto* aliquo *Moliniano*; ſed ex *propoſito diſcretiuo* Dei quibuſdam dandi gratiam, & alijs denegandi. Quibus Deus vult dare gratiam, eos quandoque mouet ad faciendum quod in ſe eſt *per id quod in naturali ratione eſt*. Et quos ſic mouet, iiſdem ſemper reuelat quod eſt neceſſarium ad ſalutem. Quibus autem Deus vult denegare gratiam, eos non mouet ad faciendum quod in ſe eſt dilectione debiti finis, per quam ratio naturalis operatur, nec eis reuelat ſemper quod eſt néceſſarium ad ſalutem. Quibus autem non fit reuelatio, remanent infideles negatiuè.

Hæc eſt *pacti Moliniani* & *propoſiti diſcretiui* differentia, quòd ſecundùm *pactum Molinianum* Deus debeat præuidere *quod in ſe eſt facientem*, an-

antequam velit ei dare gratiam. At secundùm *propositum discretiuum* prius debet Deus prævidere, cui velit dare gratiam, antequam velit eum mouere ad faciendum quod in se est, *per id quod in naturali ratione est.* Ex quo apertè sequitur, *ipsum facere quod in se est* non posse esse effectum gratiæ sanctificantis iuxta *Molinæ pactum*; secùs verò iuxta *propositum discretiuum.* Denique iuxta *Molinæ pactum* liberum arbitrium, faciendo quod in se est, determinat Deum ad dandum sibi gratiam sanctificantem; & sic est in tempore prima causa suę sanctificationis. At secundùm *propositum discretiuum* ipse Deus intendens dare gratiam sanctificantem determinat liberum arbitrium, ad faciendum quod in se est, & sic ipse Deus redditur etiam in tempore prima causa sanctificationis.

XII. Secundùm istam tutissimam & inconcussam sententiam verificatur; quòd gratia sanctificans detur facienti quod in se est dilectione debiti finis, per quam ratio operatur; sed Fide superueniente, & dilectione, per quam Fides operatur. Sicque Apostolicum saluatur testimonium, *sine Fide impossibile est placere Deo.* Verùm infidelitas negatiua non ita de facili saluatur. Nam si Fides detur facienti quod in se est dilectione debiti finis per quam ratio operatur, qui non faciet quod in se est, suâ culpâ non habebit fidem; non igitur negatiuè infidelis erit. Ad hoc dico, eum quidem suâ culpâ carere actu fidei, sed cum defectu reuelationis. Ad infidelitatem contrariam, vel priuatiuam requiritur, vt facta reuelatione quis careat Fide. Tunc enim vrget obligatio præcepti; vnde ante factam reuelationem, non repugnat aliquis auditui fidei, nec contemnit ipsam. In quo tamen, ait Sol ANGELICVS, *i* propriè perficitur ratio infidelitatis. Habes CORDATE LECTOR, solutionem argumenti, quod in prima sententia causa fuit negandi necessitatem actus fidei *secundum substantiam suam* supernaturalis ad iustificationem. Vide & THOMISTARVM TRIVMPHVM.

i. 2. 2. q. 10. a. 1. *l.* THOMISTAR. TRIVMPHVS tom. 1. *de Scientia Media ad examen reuocata n.* 131.

Secunda Difficultas tangitur.

SEcundum tangit comparationem factam num. 168. quâ ipsum *facere quod in se est* dicitur effectus gratiæ sanctificantis, sicut consensus est effectus GRATIÆ VICTRICIS; in quo sensu verificari diximus axioma Angelicum, quòd *Deus det gratiam facienti quod in se est, sicut dat gratiam victricem consentienti.* Hęc videntur apertè pugnare contra verba Angelica num. 158. recitata. In quibus dicit D. THOMAS, facientem quod in se est consequi remissionem peccati originalis *gratiâ superueniente*; Non potest dici quòd homo consequatur consensum *gratia victrice superueniente.* Dicit etiam D. THOMAS quòd faciens quod in se est *consequetur* gratiam, quod certè verificari non potest si gratia sit causa faciendi quod in se est; sicut non verificatur, quod consentiens *consequetur* GRATIAM VICTRICEM.

Difficultas ista dissoluitur distinctione duorum munerum, quæ habet gratia sanctificans à se inuicem separabilium, nempe *munus remittendi peccatum, & munus influendi in actum liberi arbitrij.* Potest ergo gratia sanctificans secundum vnum munus considerata sibi-ipsi superuenire, & ad seipsam

secun-

ſecundum alterum munus conſideratam conſequi. Scientibus doctrinam Angelicam *de mutua in diuerſo genere cauſæ* prioritate loquor. Gratiæ vt influenti in actum, quo homo facit quod in ſe eſt, ſuperuenit in genere cauſæ materialis ipſa gratia, vt eſt *remiſſiua peccati arbitrio ſe diſponente.* Vt gratia ſit *remiſſiua peccati* non debet influere in actum, ſicut patet in paruulis baptizatis. Verum vt ſit *remiſſiua peccati arbitrio ſe diſponente* debet influere in actum. Vnde ſicut actus pręcedit in genere cauſę materialis remiſſionem peccati, ita & gratia vt influit in actum præcedit in eodem genere ſeipſam, vt *remiſſiuam peccati arbitrio ſe diſponente.* In Angelis influit in actum, & non eſt remiſſiua peccati. In paruulis eſt remiſſiua peccati, & non influit in actum.

GRATIA VICTRIX non habet duo munera, quę poſſint ſeparari, & inter quæ poſſit attendi per reſpectum ad conſenſum aliqua prioritas & poſterioritas. In quo comparationem noſtram claudicare fatemur. De his plura in libris de Pœnitentia. Vale CORDATE LECTOR, & mei in tuis orationibus memento; *O Veritas Deus fac nos omnes vnum tecum in charitate perpetua!*

FINIS.

ERRATA.

Pag.	lin.	ERRATA	SIC CORRIGE.
5.	9.	poteſt	non poteſt
7.	18.	dici debeat	ac dici debeat
9.	34.	quâ eſt	qui eſt
11.	1.	prępon itur	proponitur
	35.	præſcribere	proſcribere
16.	6.	docet, nec	docet nos
	18.	liber	libro
	21.	*cura*	*terra*
	25.	*iuſtoque*	*iuſtèque*
		mala concupiſcentia	*mala concupiſcentię*
30.	8.	conſequenter	conſequetur
36.	11.	*ſuſpirationem*	*inſpirationem*
40.	17.	impetrandam	impetrandum
49.	12.	abuſoſus	virtuoſus
55.	14.	vernem	vermem
		& ſi	& ſic
	30.	pœnæ ſenſus	pœna ſenſus
57.	35.	hęc tota	hac tota
60.	36.	quondam	quodam
62.	36.	*ſua poteſtati*	*ſua poteſtate*
80.	11.	*peruerſa*	*peruerſe*
82.	3.	quod ita eſt	quis ita eſt
84.	9.	Ne tamen	Caue tamen ne
	17.	exterior	interior
94.	19.	mouentur	moueatur
101.	13.	Deo obediret	vt Deo obediret
118.	8.	voluit	noluit
		voluerit	noluerit
	9.	volitionis	nolitionis

